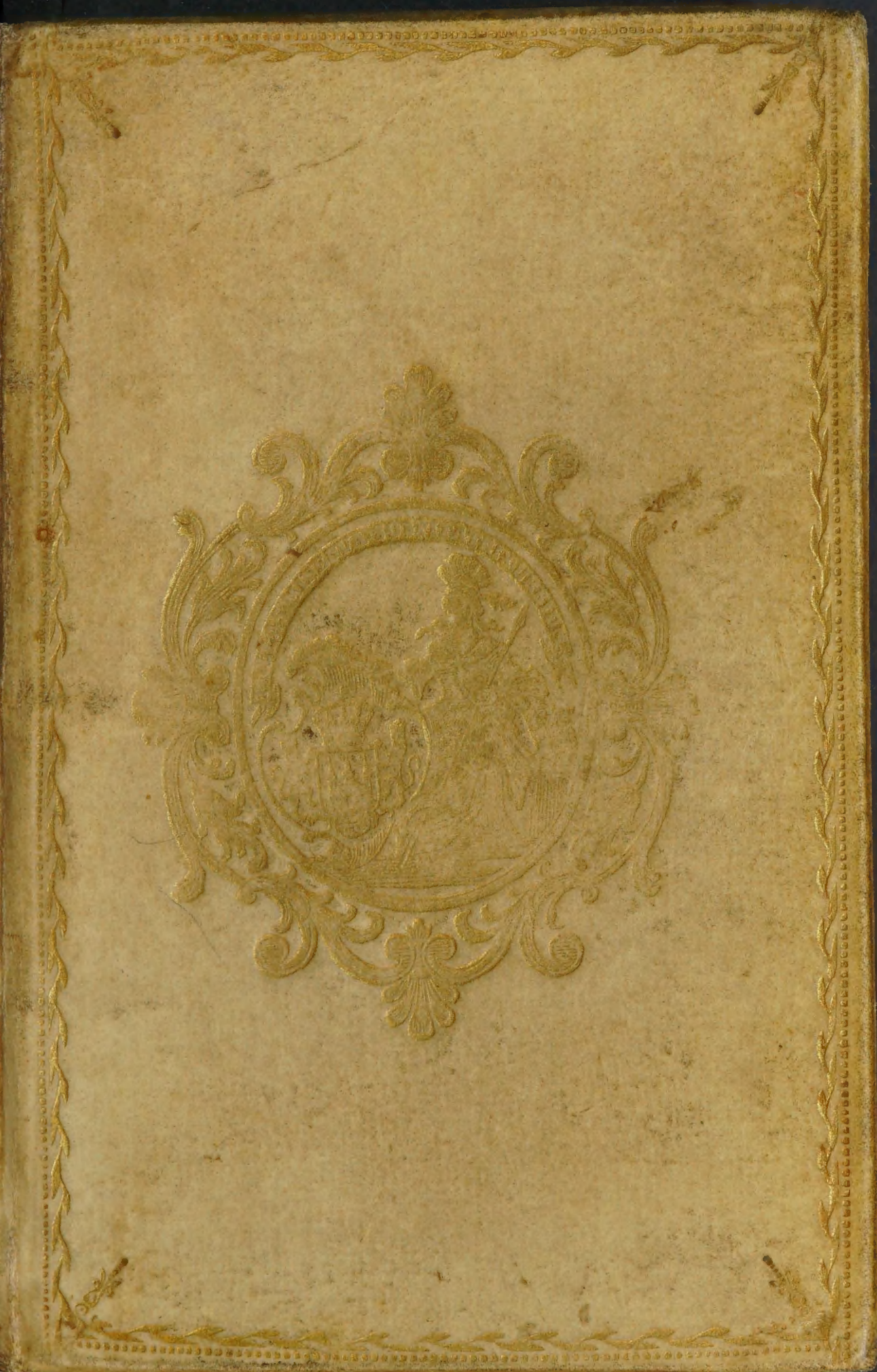
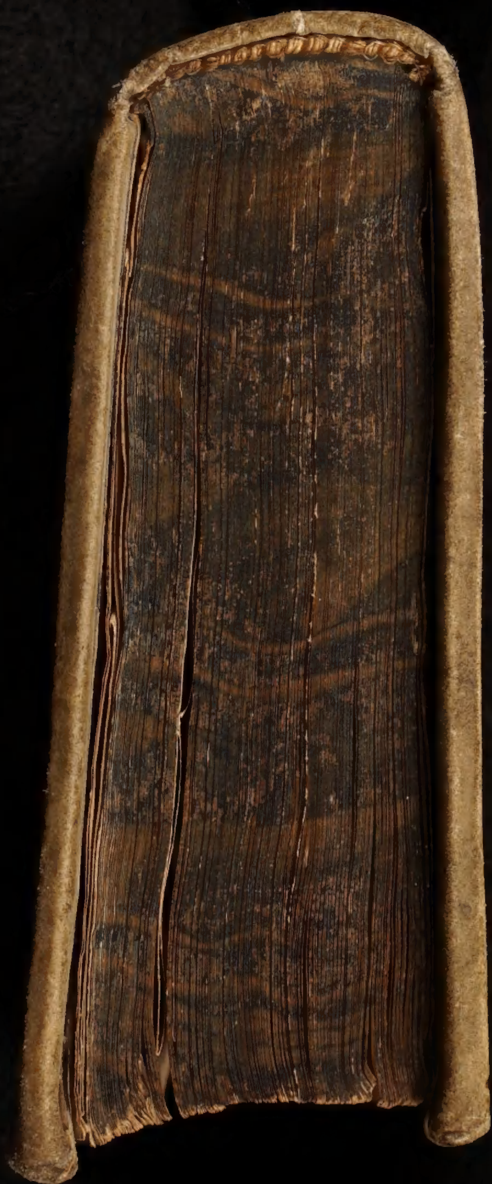
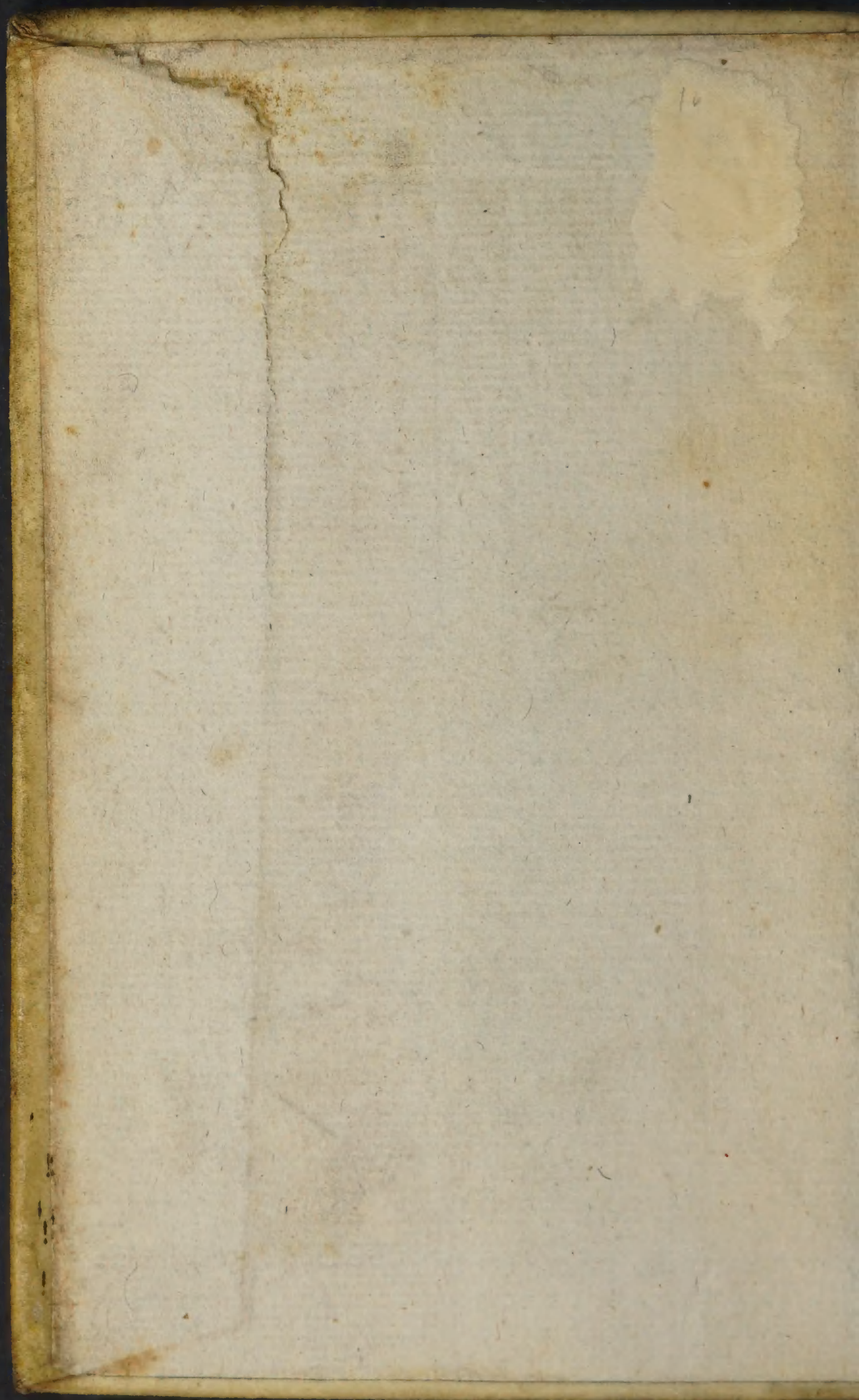

POMEY,
PANTHEON
MYTHICUM

A. J. J. J. van Goltstein van Hoekenburg

VI^ae CLASSIS Ord: Inf:

DISCIPULUM

HOC MODESTIAE DILIGENTIAEQUE

PRAEMIO ORNAVERUNT

SCHOLARUM CAMPENSIUM CURATORES.

EXAMINE hiberno ANNI MDCCCXIX

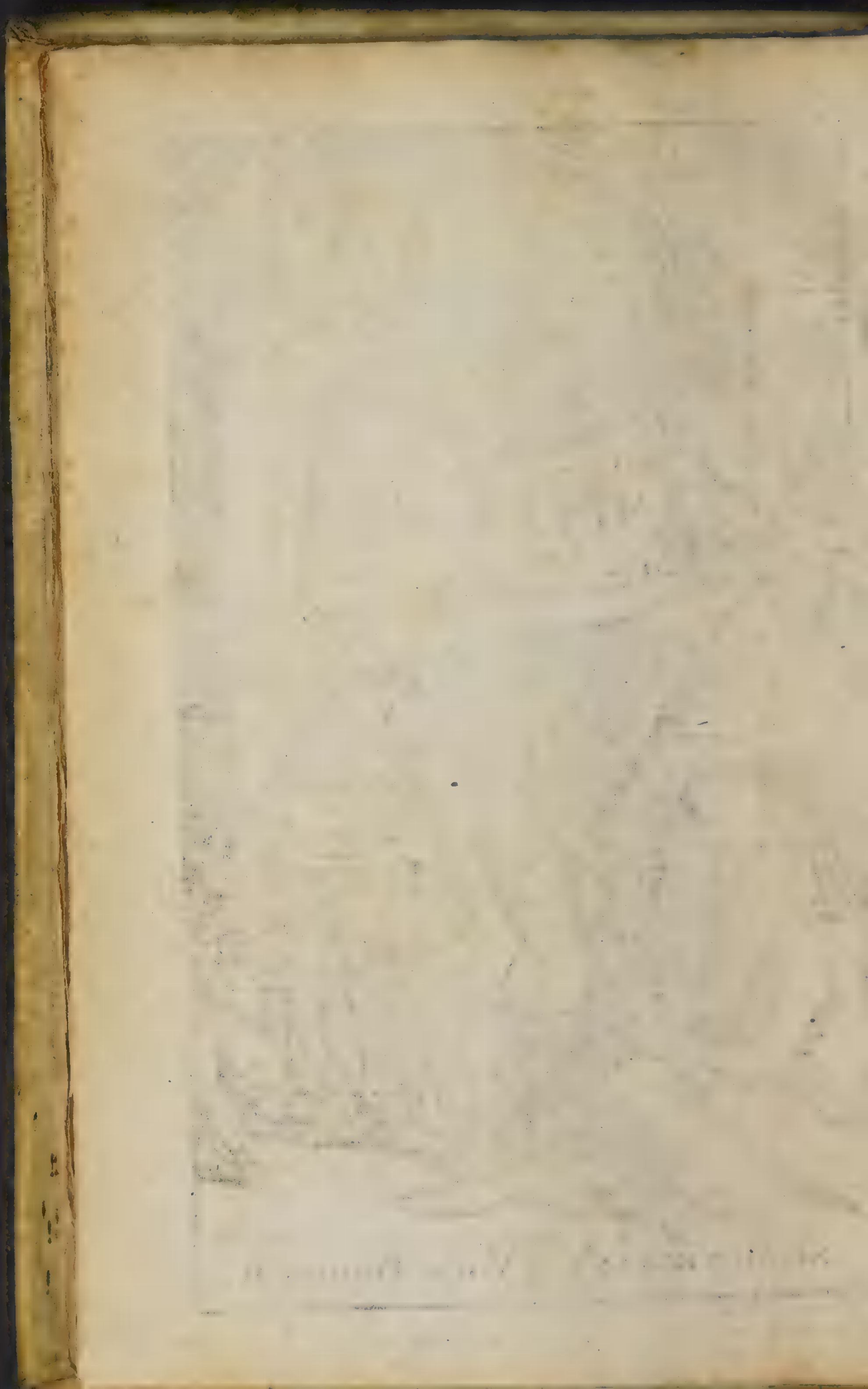
H. van de Merwede Pr. Cur.

J. de Vries Hofmann Rectore.

A. J. Alting H. Heyting

G. Schoute Fecit.

PANTHEUM MYTHICUM,

SEU

FABULOSA

DEORUM HISTORIA,

Hoc Epitomes eruditionis volumine breviter dilucidèque comprehensa.

Auctore

P. FRANCISCO POMEY,

è Societate JESU.

Editio decima, denuò recensita, à quamplurimis erroribus repurgata, & æneis figuris ornata.

AMSTELODAMI,
Ex Officina SCHOUTENIANA.
TRAJECTI AD RHENUM,
Apud *Viduam* J. J. A POOLSUM.
MDCCLXXVII.

LECTOREM BENEVOLUM

Salvere jubet

SAMUEL PITISCUS.

LIlius Gregorius Gyraldus de Deis Gentilium variam, & multiplicem, & ad Antiquitatem noſcendam admodùm neceſſariam hiſtoriam, libris, ſive ſyntagmatibus ſeptemdecim, Johannes Boccatius Deorum Gentilium Genealogiam libris quindecim; & Natalis Comes Mythologiam, ſive fabularum explicationem libris decem comprehenſam ediderunt, & de Deorum imaginibus & cognominibus fuſiùs egerunt. Horum veſtigia legens, imò ex his, quia illum occupaverant, ne prior foret, multa transſcribens, è Societate Jeſu dici qui voluit, Franciſcus Pomey Pantheum Mythicum, ſive

fabulosam. Deorum historiam proximè elapso sæculo publicavit, opus certè nec inutile, nec contemnendum. Præclarè enim apud juventutem Antiquitatis cupidam deposuit, qui, quod variis quasi in mappis, eisque prolixioribus modò laudati, in brevi quasi tabellâ, ex quâ & superstitiosi fictorum numinum cultus rationem perciperet, & quid sub immensâ illâ Deorum turbâ, quâ *major cœlitum populus*, ut alicubi Plinius, *etiam quam hominum intelligi potest, cum singuli quoque ex semetipsis totidem Deos fecerint, Junones Geniosque adoptando sibi* veteres adumbraverint, intelligeret, exhibuit. Gratum quoque fuit studiosæ juventuti. Eâ de causâ quinquies intra quadraginta annos typis descriptum vidimus, & editionis quintæ exemplaria mille & trecenta minus quatuor annis distracta sunt. Ejus editionem sextam adornaturus Typographus opere me orabat maximo,

ut recenſendam ſuſciperem. Addebat ſe à Viris doctiſſimis & Antiquitatum peritiſſimis in libellis, ut ſolent, confabulandi gratiâ convenientibus hunc libellum innumeris & graviſſimis erroribus deformatum eſſe plus vice ſimplici accepiſſe. Illiberalis ille mihi labor eſt viſus, & non unius ſudoris, & à quo ſi abhorruiſſem, minùs culpandus eſſem. Pæne gemellum enim in Roſini & Dempſteri Antiquitatibus Romanis ad eundem modum recenſendis eodem tempore devoraveram. Tamen, quia ille me utitur familiariter, & ego tuam B. L. volui gratiam, laborioſum hoc onus ſubii. Simul ac aggreſſus ſum, in ipſo operis limine obſervavi pluribus in locis turpiter erratum eſſe, partim typothetarum craſſâ inſcitiâ, partim ipſius Auctoris ſupinâ oſcitantiâ, quâ meditabundus, memoriâ fiſus, Auctorum non denuo inſpectorum, quos deſcribit, loca haud ſatis fideliter laudat. Multa enim hoc vel illo

Auctorum loco deprompta dicit, quæ qnidem apud illos, ſed loco longè ab illo, quem laudat, remoto inveniuntur. Vin exempla? En tibi ex multis pauca. *Marſyæ fabulam* ab Ovidio Faſt. 6 deſcribi ſcribit in Apolline. Deſcribit illam Metam. 6. num. 382. *Minervales manubias* apud Servium Æneid. 8. inveniri ſcribit in Jove. Inveniuntur apud illum in Æneid. 11. num. 259. *Jovis Piſtoris* Lactantium lib. 12. meminiſſe ſcribit itidem in Jove. Meminit ejus lib. 1. cap. 20. *De Bacchanalibus* Auguſtinum de Civitate Dei lib. 6. cap. 11. ſcripſiſſe ſcribit in Baccho. Scripſit de illis lib. 7. cap. 21. *Ambarvaliorum etymon* Servium Georg. 1. poſuiſſe ſcribit in Cerere. Poſuit illud Eclog. 3. num 77. *Herculem trucidaviſſe Albionem & Bergiona iter ſuum impedire volentes* apud Melam Geogr. lib. 26. legi ſcribit in Hercule. Legitur apud illum lib. 2. cap. 5. *Gallum gallinaceum Latonæ eſſe amatum* apud Ælianum in

Va-

Variâ Hiſtoriâ legi ſcribit in Diis Nuptialibus. Legitur apud illum de Animalibus lib. 4. cap. 29. Præterea hunc laudat, cum illum laudare debuiſſet Scriptorem. Et hujus erroris pauca exempla adfero. *Bacchum in luctâ contra Pallenem ſponte ceſſiſſe* habere Homerum Iliad. 48. ſcribit in Baccho, quod ex Bocharto Phaleg. lib. 1. cap. 18. perperàm intellecto tranſtulit. Habet hoc Nonnus Dionyſ. lib. 48. num. 159. *Minervæ imaginem* Apollodorum lib. 90. delineaſſe ſcribit in Minervâ. Delineat illam Apulejus Mileſ. lib. 10. pag. 348. Et Apollodorum non nonaginta, ſed tres duntaxat libros memoriâ prodidiſſe norunt etiam, quibus adhuc mucus & mala pituita naſi fluunt. De *Junone pronubâ* mentionem apud Senecam Medea fieri ſcribit in Junone. De *pinu pronubâ* mentionem facit Seneca act. 1. num. 37. De illâ meminit Virgilius Æneid. lib. 4. num. 166. *In Floralibus ædiles fabam, & cicer aliaque legu-*

mina populo ſparſiſſe apud Valerium Maximum lib. 2. cap. 5. legi ſcribit in Florâ. De Floralibus verò illîc nihil Valerius Maximus. *Ludos* ſaltem *Florales Meſſium ædilem feciſſe* narrat lib. 2. cap. 10. §. 8. Legitur hoc apud Porphyr. in Horatii Sat. 2. carm. 3. num. 182. Hæc & his ſimilia ut bonâ fide emendarem, Scriptores ab Auctore noſtro laudatos ſedulus evolvi; libros, numeros & paragraphos, in quos diviſi ſunt, addidi. Veterum etiam loca, quibus ſua, quæ tradit, maximè ad finem cum properaret, probare neglexit, de meo adjeci. Quæ loca in margine notata quam reſpicerent contextûs materiam, te numeris inſertis quoque docere volui Hiſce B L. vale, & aureo hoc opuſculo multo cum fructu utere.

LECTORI,

ERUDITIONIS

ÆMULO.

INGREDERE, *quisquis es*, Benevole Lector, *qui ad hujus libelli adstas vestibulum, ejusque fores curiosè pulsas. En; Aperio tibi, non istius modò voluminis ostium; sed quæ mea est in te propensio, interius consilii mei conclave, quod solis patere solet intimis. Intra inquam, quandò huc tua te abduxit, demisitque humanitas, ut ad me tam benignè diverteres; & tantus hospes, tantillum subire dignareris hospitium. Quid faciam, tali beneficio provocatus, tibi ut, non verbo tenùs, quod plerique faciunt; sed re, quod pauci, grates agam? Majus grati erga te animi argumentum præbere nequeo, quàm si te ex animo rogem, hisce meis ut reculis utâre tanquam tuis, tenuemque doctrinæ suppellectilem, quam hîc explicatam haud inordinate reperies, tecum, asportes, si libuerit, universam: gratius certè mihi facere nihil potes. Ac jam ingressus, literatæ hujusce atrium domunculæ, rogas me, ut promissi memor, museolum patefaciam tibi meum, & quid in illo commenter, quisve studiorum sit scopus, aperiam. Faciam libenter; ac primùm, ut de scopo dicam, miror sanè, quî tibi venerit in mentem percunctari, quis ille sit. Perindè quasi alius esse debeat, cùm omnibus, tum mihi maximè, ac studium & propagatio Divinæ gloriæ? Hanc unam specto videlicet, cum utilitate tuâ conjunctam; hanc vigiliæ meæ omnes & elucubrationes propositam habent; huc acies ingenii, quantumvis obtusa, collineat; ad illam metam decurrit calamus; in hoc centrum, quascunque duco, lineæ confluunt; ad hanc denique aram appendo exile hoc opusculum, & quæcumque præterea molior inposterum:*

rum: Hoc enim alterum eſt, quod ſciſcitaris, de quo ingenuè, quod ſentio proloquar. Opus molior, niſi mea me, ut ſua fermè quemque fallunt, haud inutile, atque, ut quàm modeſtiſſimè dicam, non contemnendum. Nihil adjungam, ne velle videar, quod ferè fit, verbis facere pretium rei per ſe pretioſæ. De titulo, quem gerit, unum duntaxat ſubjicio. Epitome *ipſi nomen eſt, nec immeritò ſane, meâ quidem ſententiâ: Quidquid enim ſexcentis ſparſum voluminibus, perplexum plerumque, indigeſtumque continetur; ſtylo, ſi minus eleganti, nitido certè quidem perſpicuôque, paucis complectetur. Agnomen habet* eruditionis, *non ex vano, ſi benè philoſophor, cùm is demùm eruditus haberi ſoleat, qui vel eorum partem callet, quæ comprehendet hæc epitome. Quid comprehendet autem? verbo dicam, theſauros omnes Antiquitatis venerandæ. Sumptuoſam nempè, inquis, pollicitationem iſtam tuam, planèque theſaurariam ac magnificam: ſic eſt, non deprimam tamen loquendi modum; Theſauros iterum, reſeraturum me tibi, in hâc epitome ſpondeo. Quid? Galbæ Imperatoris, exempli causâ, numiſma unum, materiâ vile, figurâ deforme, corroſum pulvere, exeſumque annorum ſitu, Patritiis ingeniis, hâc ætate maximè pro theſauro eſt, idcircò ſolùm, quia vetus eſt: Vetuſtatem verò ipſam, ipſos mores veterum, & illuſtria quæque priſcorum monumenta temporum, è parietinis ſæculorum eruta, perpurgataque, in lucem ſi produxero: Theſaurum non jure dicam, me protuliſſe? Atque ut cernas velut oculis, quàm haud vana ſint, quæ polliceor, attexo hîc rerum indicem, quas ſeparatis, exiguisque voluminibus perſequar, olim inter ſe copulandis; vires modò det, otiaque nobis faciat Deus.*

Primum, quod nunc in manu habes, De Diis eſt.
II. De Sacerdotiis erit, & Sacrificiis.
III. De Comitiis, & Magiſtratibus.
IV. De Nuptiarum Ritibus.
V. De Re Bellicâ.
VI. De Ludis & Spectaculis.

VII. De Re Vestiariâ.
VIII. De Mensis & Epulis.
IX. De variis urbanæ vitæ Officiis.
X. De Funeribus & Sepulchris.

Porrò, quia Romanæ res, ut sunt ipsæ sæculorum omnium memoriâ illustrissimæ, cuivis suppeditant scribendi legendique uberrimam segetem, idcirco Romam in ipsam, hospitem induco, quem Palæophilum, *hoc est, Antiquitatis studiosum nomino, per celeberrima quæque loca, deducendum à* Mystagogo, (*ita vocabantur olim, qui ducebant hospites, & ostendebant quæ visenda essent*) *docendumque de singulis, quæ cognitu maximè digna videbuntur. Non sic tamen, in unâ hærebunt urbe, quin ad alios subindè populos, ex occasione sint excursuri.*

At quid te diutiùs moror in limine, Amice Lector; *Evolve paginam, primique hujus opusculi recens nati, meorumve liberorum (librorum dicere volui) natu maximi frontem contemplare; aut potiùs Mystagogum sequere nostrum, si Palæophilus es, & eruditionis amore raperis. Ducet te ille hodiè ad* Pantheum Mythicum; *& de Diis, Deâbusque omnibus, ea te docebit, in quorum ignoratione versari non potest, sine summo dedecore, qui liberalium disciplinarum peritus audire vult, doctrinæque laudem prehensat. Nec verò te fabulæ nomen deterreat; quasi inane, nugatorium, inutileque sit negotium, fabulis animum adjicere. Non sunt hæ fabulæ anilia commenta, aut insulsæ narrationes somniorum. Habent, & ab Scriptoribus clarissimis, auctoritatem; & venerationem, à vetustate, & ab historiâ, cujus ingeniosæ umbræ sunt, commendationem; & sensu, quem quasi nucleo reconditum continent, utilitatem maximam pari delectatione conditam. Verùm quid hederam appendo vino vendibili? Meis nolo verbis adhibeas fidem, sed oculis probes, an fucum fecero. Proindè, legesis tantisper, ac semper,* Vale.

Fa-

Facultas R. P. Provincialis Societatis JESU, *in Provinciâ Lugdunensi.*

HUGO GUILIELMUS, Provincialis Societatis JESU in Provinciâ Lugdunensi, juxta privilegium eidem Societati, à Regibus Christianissimis Henrico III. 10. Maji 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1606. Ludovico XIII. 14. Februari 1611. & Ludovico XIV. regnante, 23. Decembris 1650. concessum: quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab ejusdem Societatis hominibus compositos absque Superiorum permissione imprimant; Permittit ANTONIO MOLIN, Bibliopolæ Lugdunensi, ut librum qui inscribitur *Pantheum Mythicum*, Auctore P. FRANCISCO POMEY, ejusdem Societatis, ad decem proximos annos imprimere ac liberè divendere possit. Datum Lugduni 20. Aprilis 1658.

DEO-

DEORUM
AC
DEARUM
cœlum, terram, maria, inferos, incolentium nomina.

OPU-

OPUSCULI PARTITIO.

INDEX TABULARUM.

ACCES-

ACCESSUS AD PANTHEUM.

IDOLOLATRIAE ORIGO.

PALÆOPHILUS. Quod illud ædificii genus eſt, in conſpectu poſitum, tam inuſitatæ figuræ? Rotundum enim eſſe puto, niſi loci diſtantia fallit oculos.

MYSTAGOGUS. Non te fallit. Locus eſt in paucis viſendus, in hâc reginâ urbium, nobis omnium primus perluſtrandus hodiè.

PAL. Quod ei nomen?

MYST. *Pantheum Mythicum*, hoc eſt, templum Deorum omnium, quos religioſa hominum fatuitas ſibi finxit, per ſummam, veri, uniuſque Numinis, vel ignorationem, vel contumeliam.

1. Vid. Euseb. Lactant. Clem. Alex. August. Plat Cic 2. Sap. 14. 3. Jerem. 9. 13. 4. Diodor. lib. 17. Plutarch. in Lysandro. 5. Val. Max. l. 8. c. ult. Cic. de rep. ap. Aug. 3. de civ. c. 15. 6. Athen. lib. 6. dipnosoph. cap. 6. de Demetrio Polyorcete. Sueton. in Julio. Cæs 76. & 84. 7 Pontan. l. 1. c. de Saturn. 8. Thucydid. l. 7. Plutarch. Apopht. Lacon. 9. Cic.

PAL. Quæ fingendi fuit occasio?

MYST. Quaternæ 1. præ multis aliis assignari causæ possunt, quibus quasi columnis universa hujus ædificii moles innititur.

Prima est 2. humanæ mentis stulta perversitas, quæ bonorum omnium inexhaustæ origini denegavit, quod turbidis est elargita rivulis; *fodiens sibi*, ut queritur 3. Propheta sanctus, *cisternas dissipatas* & lutulentas, neglecto ac *derelicto* purissimo *fonte aquarum viventium.* Sic autem accidebat fermè. 4. Eminebat quispiam staturâ corporis, valebat animi magnitudine, 5. ingenii fulgebat claritate; movebat ille sibi apud rudem plebeculam, primùm admirationem, quæ sensim in venerationem versa, cultum conciliabat humano majorem; ac demùm adscribebat hominem in Deorum numerum; prudentioribus, torrente vulgi opinione, vel abreptis, vel obluctari non valentibus, aut certè non audentibus.

Altera, Deos comminiscendi causa fuit, vecors in principes suos adulatio subditorum. Illorum enim ut vanitati velificarentur, servirentque superbiæ, blandiusque tumorem palparent; excitarunt aras, superque ipsas, erectis in eorum memoriam simulacris, thuris odores, tanquam Diis adhibuere; 6. sæpè etiam tum, cum adhuc essent in vivis.

Tertia, 7. fuit vesanus amor immortalitatis, quam plerique mortalium, ab imaginibus studebant accersere, rati nimirum, subducturos nomen suum edacitati temporis, mortisque rapacitati; si post fata viverent in ære; aut in marmore, in statuas animato, spirarent exanimes.

Quarta, 8. studium fuit præposterum perpetuandæ apud posteros eorum memoriæ, à quibus esset in alios profectum singulare quodpiam beneficium. 9. Hos enim ut prosequerentur grata æternaque recordatione, fecere, aut potiùs finxere Deos.

PAL-

PAL. Quis verò primus fictor extitit, assertorque falsorum Numinum? 1. de nat. Deor. 1. Sap. 14.

MYST. 10. Ninus fertur, primus Assyriorum Rex; qui Belum, seu Nemrodum parentem suum jam defunctum, ut immortalitate donaret, divinis affecit honoribus. 10 Vid. Annal. Salian. a. m. 2000. Hier. in Ezech. & in O.

PAL. Quandonam, aut quo pacto id contigisse perhibent?

MYST. Dicam. Cùm Ninus ille, debellatis jam longè latèque multis gentibus, conditâque de nomine suo Ninive urbe, Belum patrem suum, Babylonis, regnique Babylonici fundatorem, in publico Babyloniorum conventu, vehementius, ut assolet, commendasset; atque eum, non solùm immortali apud posteros gloriâ, sed apud superos etiam, immortalitate dignum prædicasset; statuam ipsius affabrè eleganterque factam exhibuit, cui, quasi viventi, deferretur honos: ad quam, si quis reus confugeret, abripi non posset ad pœnam; essetque miserorum commune perfugium. Ea res, mortuo, divinitatis opinionem facilè conciliavit; & sub titulo *Jovis*, vel, ut aliis placet, *Saturni Babylonii*. Deus creatus est, eique templum magnificentissimum, Babylone, à filio excitatum, variisque sacrificiis dedicatum est. Id contigit anno mundi bis millesimo, Noëmi verò vitæ penultimo: indeque velut à pestilenti capite, contagione quâdam manavit ad alias nationes, latissimèque proserpsit sacrilega lues idolorum.

PAL. Quid? Belumne veneratæ sunt ceteræ orbis nationes?

MYST. Non Belum quidem omnes, sed inde facto idololatriæ initio, effinxere sibi Deos aliæ alios. Nec mortales solùm, mortuosque homines; sed brutas animantes etiam, & quod magis mirere, res ipsas inanimes, vilissimasque ac turpes, reposuerunt in Deos. Constat enim Scriptorum authorita-

te innumerabilium; Africanis cœlum; Persis ignem, aquam, & ventos; Libyis solem ac lunam; Thebanis ovem ac mustelas; Babyloniis Memphis cetum; Mendesiis capram; Thessalis ciconias; Syro-Phœnicibus columbas; Ægyptiis canem, felem, crocodilum, accipitrem; imò, quod rideas, porros, cepas, & alia, pro Diis fuisse: Quibus facète Juvenalis sic occinit sat. 15. n. 10.

O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis Numina!

PAL. At certè, Romanæ hujus urbis veteres incolæ, civesque sapientissimi non impegerunt in hæc Deorum inanium simulacra tam turpiter, ut gentes illæ barbaræ: Quippe quas, non armis tantùm & humanitate, sed ingenii judiciique laude vicerunt.

MYST. Erras, mi hospes; nam & illas, in hoc genere, stoliditate superarunt.

PAL. Ais?

MYST. Ajo sané: Neque enim pecudes modò, resque sensus omnis expertes; verùm etiam, quæ longè major insania est, homicidas, adulteros, fures, ebriosos, latrones, aliasque id genus hominum pestes, cœlo intulere, & coluere tanquam Deos.

PAL. Quot autem, qualesve Deos coluere Romani?

MYST. Quis recenseat? cum præter patrios & populares, nullus ad urbem Deus peregrinus accederet, quem non civitate donarent. Ex quo factum est postea, ut cum angustiora viderentur urbis pomœria, tot Numinibus capiendis; necesse fuerit, ut hominum, ita Deorum, ducere per universum orbem colonias. At commodius, jucundiusque mox cernes oculis, quæ cursim ex me audis, ubi subieris mecum hoc Pantheum, cujus limen attigimus. Ineamus. IN-

INGRESSUS IN PANTHEUM.

DEORUM

In classes varias distributio.

PALÆOPHILUS. Deus immortalis! Quantam mortuorum turbam Deorum intueor! siquidem Dii omnes isti fuere, quorum picta in his parietibus, fictaque simulacra conspicio.

MYSTAGOGUS. Quantulam partem aspicis? Neque enim urbis hujus quanta est, nedum istius templi parietes sufficiant, vel titulis illorum complectendis.

PAL. Fueréne hi Dii ejusdem omnes ordinis ac dignitatis?

MYST. Nequaquam. Sed, sicut populus Romanus fuit in triplicem distributus ordinem, in *Patricios*, scilicet, *Equites*, ac *Plebejos*; itemque in *Nobiles*, *Novos*, & *Ignobiles*; (*Novi* dicebantur, 1. qui nobilitatem à majoribus non acceperant, sed suâ ipsi virtute fecerant.) Ita populus hic Deorum, in tres veluti classes dispartitus est.

Prima eorum est, qui *majorum gentium Dii* appellati sunt; quòd scilicet major eis cultus, ob majores in mundo administrationes, a populis exhiberetur majoribus: iidemque *selecti* dicuntur, quòd cœlestes semper habiti, insignes inter alios, & eximii, præcipuæ authoritatis essent ac nominis. Ex his selectis, duodecim erant, *consentes*, quasi *consentientes*, appellati, 2 quòd eos in maximis rebus agendis adhiberet in consilium Jupiter. Eorum imagines in Romano foro visebantur; suntque sex mares, totidemque fœminæ, qui sine adjectione, *Dii*

1. Cic. pro Mur.

2. Senec. l. 2. c. 42. quæst. nat. Lucian. Dial. de Deorum concil.

3. Plaut. in Epidico 5. 1. 4. 4. Dempster. Paralip. ad l. 2. Ant. Rof. c. 3.

Dii duodecim vulgò vocantur. 3. & quorum nomina hoc disticho complexus est Ennius: 4.

Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars.
Mercurius, Jupiter, Neptunus, Vulcanus, Apollo;

Alii, non *Jupiter*, sed *Jovis* legunt; & meliùs meo judicio; olim enim *Jovis* in nominativo dicebatur, elisâ, metri ergò, ultimâ literâ. Hi duodecim Dii, præsidere credebantur, duodecim mensibus, singuli singulis; Januario Juno, Februario Neptunus, Martio Minerva, Aprili Venus, Majo Apollo, Junio Mercurius, Julio Jupiter, Augusto Ceres, Septembri Vulcanus, Octobri Mars, Novembri Diana, Decembri Vesta: Itemque duodecim signis cœlestibus; ut Manilius 5. explicat. His autem duodecim Diis consentibus, octo istos si addideris, Janum, Saturnum, Genium, Solem, Plutonem, Bacchum, Tellurem, Lunam, selectos omnes habebis, omninò viginti.

5. l. 2. Astronom. n. 435.

Secunda classis est illorum, qui dicuntur *Dii minorum gentium*, minori fulgentes honore, quos sua merita, inquit Tullius, 6. in cœlum vocârunt & Diis adscripserunt: unde *adscriptitii*. 7. dicti, & *minuscularii*, & *putatitii* 8. atque *indigetes*, 9. sic nuncupati, quòd nullius rei *indigerent*, vel quòd *in Diis agerent*, in cœlum evecti, & ab hominibus in Deos relati; vel quòd certis quibusdam locis velut affixi, in iis degerent, eorumque præcipuam susciperent curam, & quasi demandatam sibi provinciam administrarent. Sic Æneas, *Jupiter indiges* 10. habitus est, de quo a genitrice Venere expiato & Deo facto, ita Ovidius 11.

6. 2 de Nat. c. 24. 7. Varr. ap. Aug. 8. Lucian. Dial de Deor. conc. 9 Serv. in 1. Georg. n. 498. Æn. 12. n. 794. 10. Liv. l. 1. c. 2. 11. Metam. l. 14. n. 605.

Lustratum genitrix, divino corpus odore
Unxit, & ambrosia cum dulci nectare mixtâ
Contigit os, fecitque Deum, quem turba Quirini

Nun-

Nuncupat Indigetem, templóque, ariſque recepit.

Tertia fuit 12. *minutorum*, ſeu 13. *veſcorum* aut *miſcellaneorum*, locum obtinentium in Diis ultimum; *Semones* vulgò dicti, quaſi *ſemihomines*, 14. (antiqui enim hominem dicebant hemonem) 15. quos, nec cœlo adſcriberent, ob meriti paupertatem; nec terrenos reputare vellent, propter gratiæ venerationem. *Patellarios* eos vocat Plautus, 16. a patellis, ſeu pateris, quibus veteres ſacra Diis faciebant, teſte Naſone. 17.

Fert miſſos Veſtæ pura patella cibos.

Iis adjungi poſſunt 18. *Novenſiles*, à Sabinis Romam deducti, Tatii Regis juſſu; ſic dicti, ut cenſent aliqui, quòd noviſſimi omnium inter Deos numerati ſunt, novitatum præſides, quòd omnia novitate conſtent aut redintegrentur. Cincius putat, 19 peregrina fuiſſe Numina ſubactarum urbium, quorum multitudo cùm ingens eſſet, ne quod forte præteriretur, communi nomine, *Novenſiles* Deos appellare placuit.

Ad hanc claſſem referri ultimam debent, Dii illi Deæque, propter quos, inquit Tullius, 20 datur aſcenſus in cœlum; cujuſmodi ſunt Virtutes præcipuè, de quibus ſuo loco ſingillatius.

12 Horat. l. 3. carm. 22. 15.
13. Ap. Guther. l. 1. c. 3. de jur. man.
14 Lipſ. l. 2. ant. lect. c. 18.
15. Fulgent. Placid. c. 11
16. in Ciſtella 2. 1. 46.
17 In faſt. l. 6. n. 310.
18. Liv. l. 8. c. 9. Varr. de ling. lat. 4. 10.
19. Ap. Gyrald. ſynt. 1. p. 20. Arnob. 5. adverſ. Gent. p. 123.
20. 2. de Nat. c. 25.

INSPECTIO PANTHEI.

Commodior Deorum diviſio.

PALÆOPH. Omnem in partem oculos converto curioſiùs; nec tamen triplicem illam, quam deſcripſiſti modò, Deorum claſſem deprehendo.

MYSTAG. Nempè, alia hìc, commodiorque, Deorum diviſio facta eſt, quam ſequemur & nos, in hâc collocutione, ſi annues.

PAL. Quidni annuerem voluptati maximè omnium fructuosæ, quam ex isto congressu sum collecturus?

MYST. Tres illæ classes, quarum nunc memini, in senas, ut vides, distributæ sunt, diversis hujus Panthei adpictas partibus. Nam

I. COELESTES Deos ac Deas, in fornice suspicis.
II. TERRESTRES cernis, in dextro pariete.
III. MARINOS, ac fluviales, in sinistro.
IV. INFEROS, in hâc inferiori regione, juxta pavimentum.
V. MINUTOS, SEMONES, & MISCELLANEOS, à fronte.
VI. ADSCRIPTITIOS verò, seu INDIGETES, à tergo.

Hæ senæ partes erunt nostri colloquii; quarum singulæ tibi ob oculos ponent, quæcunque de hoc argumento, probos apud auctores, maximè memoranda comperi; si loquacitatem meam tolerare poteris.

PAL. An jocans loqueris, qui te loquacem? Mihine accidere quidquam jucundius queat?

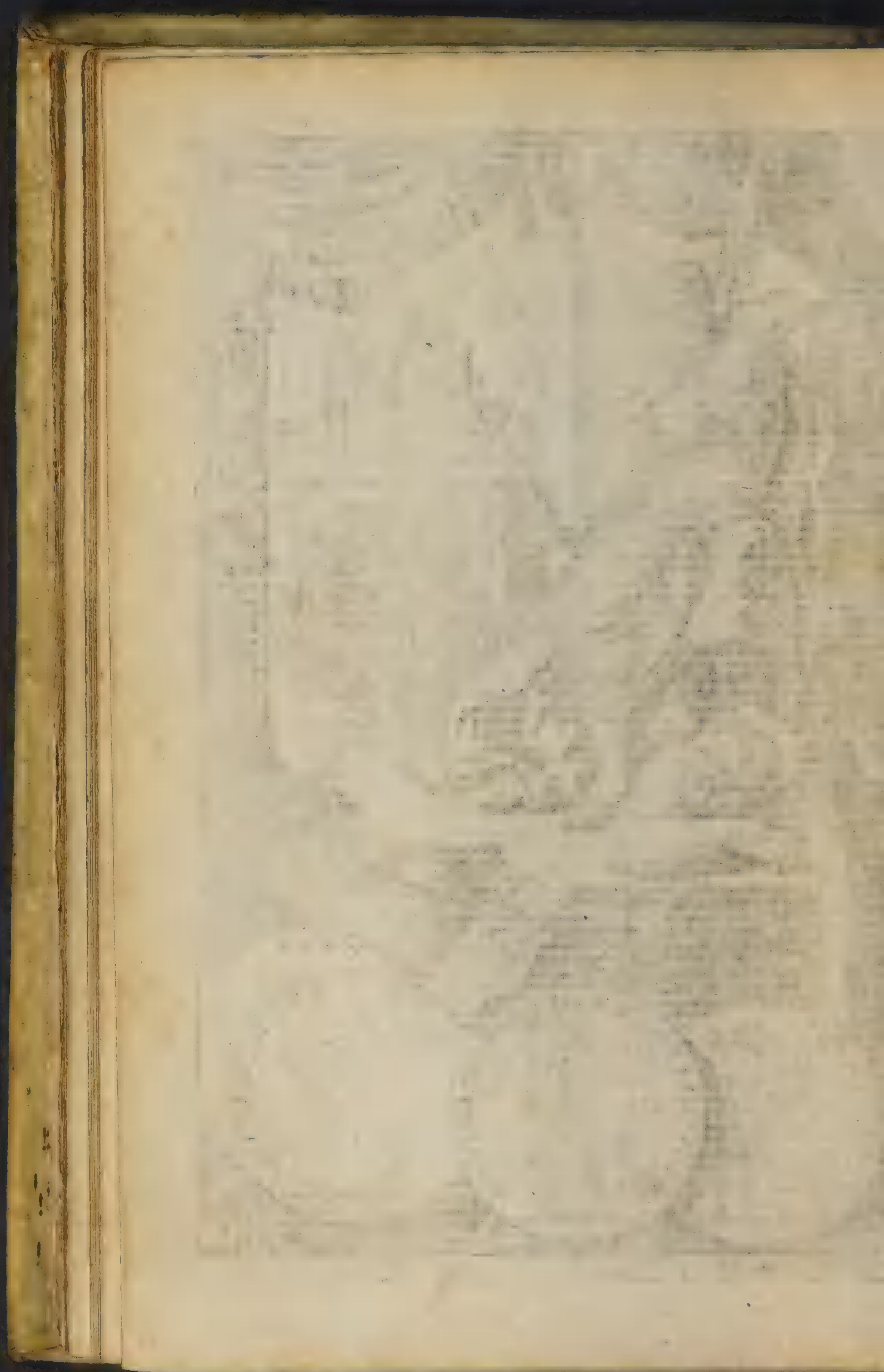
MYST. Consideamus ergo hîc tantisper, quando ita cupis: & quoniam vacuus ab interventoribus nunc locus est; lustremus per otium, universum hunc Deorum exercitum, inspiciamusque singulos; ducto, uti par est, à *cælestibus*, atque adeo, quod Poëta præcipit, à JOVE, principio.

Virg. Ecl. 3. n. 60.

PANTHEI

J. van Vianen del.

PANTHEI MYTHICI PARS PRIMA, DE DIIS COELESTIBUS.

DII COELESTES vulgò crediti, qui ſequuntur: Jupiter, Apollo, Mars, Mercurius, Bacchus.

Deæ COELESTES, Juno, Veſta, Minerva ſeu Pallas, Venus, Latona, Bellona. Ordiamur ab illorum, iſtarumque Rege, qui eſt

JUPITER.

Ejus Imago.

PAL. Ubinam ille Jupiter?

MYST. Erige oculos in cameram illam; Ex 1. Virg.
habitu facilè dignoſces. Ille eſt 1. *Divûm pa* Æn. 1. n.
ter atque hominum Rex, quem in eburneo aureoque 69. Pau-
folio ſedentem aſpicis, barbatum, præferentem ſan. in
& dextrâ fulmen, quod in ſubjectos gigantes, à ſe Eliac Lucian.

olim devictos, intorquet. Sceptro (quod ajunt ex cupresso factum, æterni symbolum imperii, cum lignum illud corruptionis sit exsors. 2.) insidet aquila, vel quòd educatus ab illâ sit. 3. vel quòd in ejus olim consederit capite, regnum portendens; vel quod dimicanti contra gigantes fulmina ministrarit, 4. unde *Jovis armiger* ales dicta est. 5. Aureos habet calceos, & pallium aureum, variis distinctum floribus, animaliumque figuris; quod ei abstulisse in Siciliâ dicitur 6. Dionysius Tyrannus, & tradidisse pro aureo laneum; istud commodius, inquiens fore, quovis tempore anni; nempe, hyeme calidius, æstate verò multò levius. Ne mirere porro, si alio alibi cultu ornatum fortè videas; Etenim pro varietate nominum, quæ sortitus est, & populorum, apud quos cultus fuit, ornatu vario insigniri solet. Quin etiam, apud Lacedæmonios videbis captum auribus, 7. quem Cretenses sic fecere auritum, ut aures quatuor præbuerint. Hæc de Jovis imagine: nam de illius statuâ si sermo esset, referrem hoc loco, quod Verrius 8. habet; Ejus faciem minio, diebus festis, oblini; 9. ut ceterorum etiam Deorum simulacra unguentis perliniri, corollisque decorari solita, notat Plautus 10.

PAL. Penèsne unum Jovem fuit vibrandi fulminis potestas?

MYSI. Novem Diis concessam esse, Etruscorum literæ docent. 11. Qui fuerint, non satis liquet. Nonnulli, præter Jovem, Vulcanum, & Minervam annumerant; 12. unde, *Minervales manubiæ*, (manubias vocant, fulminum jactus Etruscorum libri) quod triste Minervæ sydus graves, æquinoctio verno, tempestates moveat. 13. Ali, fulminum manubias, Junoni quoque, Marti, & austro vento attributas fuisse, asserunt; 14. eorumque varia genera recensent, 15. ut *Peremptalia, pestifera, postula-*

2. Apud Laert. l. 8 c. 10.
3. Mæro ap. Nat. Com. l. 2. c. 1.
4. Serv. in Æn. 1. n. 398.
5. Virg. 5. Æn. n. 255.
6. Cic. 3. de nat. c. 34.
7. Plut. de Osir. & Isid. p. 381.
8. Ap. Guther. de Jur. man. l. 1. c. 4.
9. Plin. l. 33. c. 7.
10. in Asinar. a. 4. sc. 1. n. 58.
11. Plin. l. 2. c. 52.
12. Serv. 1. Æn. n. 46.
13. Idem 11. Æn. n. 259.
14. Idem 8. Æn. n. 436.
15. Plin. l. 2. c. 43. 51. 52. Festus.

laria, *perversa*, *renovativa*, *ostentatoria*, *clara*, *familiaria*, *bruta*, *consiliaria*: Ex quibus, duo tantum Romanorum vulgus agnovit, *diurna*, κεραυνοβόλια ἡμερικὰ, quæ Jovi; *nocturna*, κεραυνοβόλια, ἀπὸ προ νυκτερικὰ, quæ Summano, seu Plutoni tribuebant. 16. Ac jam descendamus ad

16. Ammian. Marc. l. 23. c. 5. Ex Guth. de jur. man. l. 1. c. 2,

Jovis Genus.

PAL. Quibus parentibus ortus est Jupiter?

MYST. Quæstioni uni, una non potest satis esse responsio; cum non unus, sed plurimi ferantur Joves, ideoque diverso nati genere. Sic igitur habeto. *Tres numerari Joves*, inquit Tullius 17. *ab iis, qui Theologi nominantur, ex quibus primum & secundum, natos in Arcadiâ, alterum patre Æthere, ex quo etiam Proserpinam natam ferunt ac Liberum; alterum, patre Cœlo, qui genuisse Minervam dicitur; tertium Cretensem, Saturni filium, cujus in illâ insulâ sepulcrum ostenditur.* At Varro 18. trecentos recenset; & alii, prope innumeros, cum nulla ferme sit natio, quæ Jovem non coluerit suum, & apud se non censuerit fuisse editum. Ille tamen, omnium facilè celeberrimus, Jupiter vulgò habitus, qui Opem matrem, & Saturnum habuit patrem; cui idcirco adscribi ferè solent, quæ de aliis Jovibus Poëtæ fabulati sunt.

17. 3 de nat. Deor. c. 2.

18. Ap. Aug. de civ. Eusеb. Cæs. l. 3. Præp. Euang. c. 10.

PAL. Ubinam verò, & à quibus educatus est?

MYST. Ibidem educatus, ubi natus; videlicet, in Idâ Cretæ monte. A quibus autem educatus sit, mira est opinionum varietas. 19. Sunt enim, qui à Curetibus, seu Corybantibus; &, qui à Nymphis; &, qui ab Amalthæâ, Melissi Cretæ Regis filiâ enutritum asserant. Alii contra ab apibus liquore melleo; alii, caprino lacte alitum: non pauci, à columbis; nonnulli ab aquilâ; multi ab ursâ pastum prodidere. De AMALTHÆA porrò illa, est

19 Vid. Nat. Com. l. 2. c. 1.

CORNU AMALTHÆÆ.

eſt quorundam opinio, non fuiſſe Meliſſi filiam, ut modò diximus, ſed capram ipſam, cujus lacte nutritus eſt Jupiter; cujus deinde cornu, nutricibus ſuis, in præmium officii dediſſe fertur, hâc prærogativâ mirabile, ut qui illud haberet, nihil expeteret, quod non conſequeretur illicò. Addunt præterea, mortuæ illius capræ detractâ pelle, Jovem feciſſe ſcutum, quo in pugnâ deinde uſus eſt adversùs gigantes, indèque ſcutum hoc, *ægis* dictum eſt, ἀπὸ τῆς αἰγὸς, id eſt, à caprâ, quam denique vitæ reſtitutam, obductamque aliâ pelle, inter aſtra retulit.

Jovis facinora.

PAL. Simul adolevit Jupiter, quid geſſit memoratu dignum?

MYST. Titanibus, (de quibus in Saturno plura) gigantibusque bello domitis, Saturnum patrem exemit vinculis: eundemque, aliquantò poſt, inſidias ſibi parantem, ſolio dejecit, regnoque pepulit; diviſitque cum fratribus, Neptuno & Plutone, hæreditatem paternam; (ut ſuo loco fuſiùs, cum de utroque ſeparatim) magnis denique humanum genus beneficiis ita ſibi demeruit, itaque juvit, ut non modò inde nomen *Jovis* habuerit, quaſi *Juvans pater*, verùm etiam obtinuerit divinos honores, *Deorum atque hominum Pater* creditus 20. Ad ejus præclarè facta revocari fabula poteſt Lycáonis. 21.

20. Cic. 2. de nat. Deor. c. 25.

21. Ovid, l. 1. Metam. n. 210. LYCAON.

Cum enim ad Jovis aures perveniſſet rumor, de ſceleribus & impietate mortalium, rem certius exploraturus, è cœlo in terras deſcendiſſe dicitur, veniſſeque in Lycáonis, Arcadiæ Regis, domum: Ubi, ſe Deum teſtatus, dum ſacrificia parant alii, irridetur à Lycáone; qui contemptum ſcelere cumulans, periclitandi cauſâ, an Deus eſſet Jupiter, uti jactabatur, unum è domeſticis jugulat,

lat, & carnes ejus aſſas, elixaſque Jovi apponit ad epulum. Hic verò Jupiter, hominis execratus immanitatem, immiſſo fulmine, regiam incendit, & Lycáonem vertit in lupum.

PAL. Nullane alia illius facta?

MYST. Sunt quidem, ſed turpia, ſed quæ memorare pudet. Quod enim flagitii genus eſt, quod in ſe non admiſerit? aut quæ turpitudinis nota, quæ illius non fuerit inuſta famæ? 22. Pauca de 22. A-
infinitis delibare placet. pollon.

1. JUNONEM ſororem ſuam, eodem cum 4. Argon.
illo partu editam, in cuculum mutatus, ſpe nu- n. 793.
ptiarum factâ, compreſſit. 23. Quàm multas 23. Do-
etiamnum ſpes illa fallit. roth. 1.

2. DANAEN, Acriſii Argivorum Regis Metam.
filiam, turri incluſam à patre, (oraculo fuerat ille monitus, fore ut occideretur à nepote) conſtupravit, in imbrem verſus aureum, per tegulas immiſ-
ſum in puellæ gremium. 24. Quid enim tam mu- 24. Ovid.
nitum atque tam clauſum, quo non pervadat libi- 4. Me
do? Quod pectus adeo durum, ferreumque, quod tam. n.
aurum non emolliat? Quod non *tutum iter, & pa-* 610. 25. Ho-
tens, Converſo in pretium Deo. 25. rat. 3.

3. LEDAM, Tindari Laconiæ Regis uxorem, carm 16.†.
in cygnum transformatus, violavit. 26. Sic cutis 26. Arat.
ſæpè candor nigros affectus obtegit; turpiſſimis- in Phæ-
que mentibus liberale prætendit velum. nom. n.

4. ANTIOPAM, Lyco Regi Thebarum 275.
nuptam indutâ ſatyri perſonâ corrupit. 27. 27. Ovid.

5. ALCMENAM, Amphitryonis conjugem, 6. Met.
per mariti abſentiam ementitâ ipſius ſpecie, vi- n. 24.
tiavit, 28. 28. Id.

6. ÆGINAM, Æſopi Bæotiæ Regis filiam, ibid. n.
in ignem commutatus; (ô metamorphoſin crimini 112.
congruam!) in ignem, inquam, commutatus, inflammavit libidine, & virginitate ſpoliavit. 29 29. Ovid.

7. CLYTOREM, excellentem venuſtate vir- Met. l. 6.
gi- n. 113.

ginem, apud Thessalos; conversus quam in rem? Audi ac ride: conversus in formicam stupro maculavit. Nimirum, ingentia plerumque à minimis mala oriuntur 30.

30. Arnob. l. 4. p. 145. 8. CALISTO, (Nymphæ huic, id erat nominis) Lycáone Rege Arcadum genitæ vitium intulit; virgineum, mirum dictu! mutuatus Dianæ pudorem & vultum, nec abstulit inde secutum dedecus. Cum enim fœtu gravidæ cœpisset gremium tumere; dum in fonte lavat, unà cum Dianâ, aliisque Nymphis, detecto scelere ignominiosè abigitur, & à Junone mutatur in ursam; fallor; dedecus Jupiter abstulit; dum Ursam retulit in astra, quæ etiamnum hodiè, *Ursa major*, seu *Helice*, à Græcis dici vulgò solet. 31

31. Boccat. l. 5. de Gen. Deor. c. 49. 9. GANYMEDEM Trois filium, pulcherrimâ formâ puerum, in Idâ monte venantem, per immissam rapuit aquilam; aut ipse potius aquila factus, unguibus correptum, in cœlum tulit, habuitque in deliciis; & nectari Deorum miscendo, atque ministrando præfecit. 32. ASTERIÆ item Cœi filiæ, puellæ modestissimæ pudorem expugnavit, & rapuit unguibus aquilæ; nam videbatur aquila. 33.

32. Ovid. 10. Metam. n. 155. Virg. Æn. 1. 32.

33. Ovid. Met. c. 6. n. 208. 10. EUROPAM, Agenore Phœnicum Rege oriundam, sumptâ tauri specie, candoris eximii, avexit in Cretam, stupravitque. 34 Quot belluarum induit figuram, qui semel exuit pudorem! Quam multis fabulis, veritas una adumbratur! Vel ipsos Deos, impurâ libidine, brutos reddi. Porrò taurus ille, fuit re ipsâ navis, quâ rapta Europa est, cujus insigne taurus erat; Ut Pegasus equus, in Bellerophontis; & aries, in Phrixi & Helles navi depicti, amplam Poëtis fingendi materiam præbuere. Sed redeamus ad fabulas. Europam illam

34. Ovid. 6. Met. n. 104.

35. Ovid. 3. Metam. n. 3. CADMUS, ejus frater, cum frustra toto orbe quæsiisset, nec auderet ad patrem reverti, quòd indixisset si non invenisset, 35.

Exi-

Exilium; facto prius & sceleratus eodem.

Thebanam urbem, non procul à Parnasso monte condidit; sociosque, dum aquatum eunt, à serpente necatos ultus est, ipsiusmet serpentis nece. Ejus deinde dentes evulsos, hortatu & consilio Minervæ, cùm seminasset; repentè pullulare cœperunt in segetem armatorum militum, qui, eâdem celeritate, quâ enati erant, coortâ inter eos rixâ, seipsi demessuere: exceptis quinque, per quos loca illa deinceps frequentata sunt. Cadmus autem, ejusque conjux HERMIONE, seu HARMONIA, experti inconstantis fortunæ casus innumeros, in serpentes denique commutati sunt. Græcas literas sedecim, α, β, γ, δ, ε, η, ι, λ, μ, ν, ο, π, ρ, σ, τ, υ, invenisse dicitur, (quibus Palamedes, belli Trojani tempore quatuor has adjecit. ξ, ζ, φ, χ) scribendique solutâ oratione rationem docuisse; & primus apud Græcos statuas Diis consecrasse. 36. 36. Plin. c. 29. l. 5.

Hujus porrò Cadmeæ fabulæ sensus historicus hic esse potest. 37. Fuit reverà Cadmus Sidonis Rex, natione Cadmonæus, ut nomen indicat, ex illorum numero, de quibus agit Moyses; qui Cadmonæi, iidem cum Hevæis erant, montemque *Hermonem* occuparunt, dicti propterea *Hermonæi*; atque hinc factum, ut Cadmi uxor vocetur *Harmonia*, vel *Hermione*, nimirum ab *Hermone* monte; & cur in serpentes dicantur mutati; *Hevæus* enim Syris est serpens. Quod autem ex serpentis dentibus enati milites putentur, fabulæ locum dedit, Phœniciæ vocis ambiguitas; Idem enim verbum significat, *dentes serpentis*, & *æreas cuspides*: quibus primus in Græciâ Cadmus armavit milites suos. Is enim fuit repertor æris; 38. unde ipse lapis, ex quo fit æs, à Cadmo, *Cadma*, etiam nunc dicitur. 39. Quinque porrò milites, ex eorum numero, qui ex illius serpentis dentibus exorti fuerant, superfuisse dicuntur; quia vox Syriaca, quæ *quin-*

37. Bochart. 1. P. Georg. c. 19. Genes. 15. 19.

38. Hygin. c. 274.

39. Plin. l. 34. c. 1. & 10.

quinque significat; pro soni varietate, exprimit etiam *hominem ad bella expeditum*.

Jovis nomina.

PALÆOPHIL. Quotuplex fuit Jovis nomen?

MYSTAGOG. Quis enumeret? Quas enim, vel à locis, quæ incoluit, & in quibus cultus est, vel à rebus, quas fecit, appellationes non traxit! Illustriores tamen recenseo, alphabeti ordine.

AMMON, seu *Hammon*, à Græcis dictus est, 40. id est Arenarius: (ἄμμος quippe arena est) qui sub arietis figurâ colebatur in Lybiâ; quòd Baccho sitienti, in fabulosis Arabiæ tractibus, & Jovis opem imploranti, adfuisset, arietis formam præferens, pede fontem aperientis & indicantis. Causam alii aliam afferunt; quòd scilicet uteretur in bello galeâ, cujus insigne caput erat arietis.

BELUS, à Babyloniis & Assyriis, quibus imperavit, 41. idololatriæ auctor impius, ob incertum genus, parentibus carere creditus, ideoque Deorum primus existimatus est: 42. dictus etiam *Beel*, *Baal*, *Beelphegor*, *Beelzebul*, *Belzemen*, pro linguarum, locorumque varietate.

CAPITOLINUS, 43. à Capitolino colle, in cujus vertice templum habuit, omnium primum, quæ Romæ fuere, quod Tarquinius Priscus vovit, Tarquinius Superbus erexit, Horatius, Consul dedicavit. Idem, TARPEJUS dictus est, ab ipsâ Tarpejâ rupe, in quâ situm erat hoc templum. Idem OPTIMUS, MAXIMUS, quod velit, & possit omnibus prodesse. *Quocirca, te Capitoline*, inquit Tullius, *quem propter beneficia, populus Romanus, Optimum; propter vim, Maximum appellavit*, &c.

CUSTOS, 44 cujus extat imago in Neronis numismatibus, in quibus Jupiter in solio sedens, dextrâ ful-

40. Plut. in Osir. p. 354. Curt. l. 4. c. 7. n. 6.

41. Berof. l. 4.

42. Euseb. l. 1. Præp. Evang. Hier. 1. in Oseam.

43. Cic. 2. de nat. c. 25. Plin. 35. 12. Liv. 28. 39. Plut. Poplic. p. 104. Tacit. 15. 25. 3.

44. Apul. de mundo p. 75. Senec. 2. qu. nat. c. 45.

fulmen habet, & haſtam lævâ, cum hâc epigraphe: JUPITER CUSTOS. 45. — 45. Gyrald.

DIESPITER, 46. olim, quaſi *Diei pater*, in jurandi formulis, paſſim appellatus, ut mox in *Lapide* Jove dicemus. *Diem* etiam dixere Jovem Cretenſes, teſte Macrobio. 47. Et fuit etiam Gallorum quondam Deus *Dieſpiter*; indeque, putant aliqui, illam loquendi formulam, ad noſtra usque fluxiſſe tempora; *Ouy-dia*, idem fermè quod Græcè νὴ τὸν Δία. *Per Jovem.* — Synt. 2. 79. 46. Varr. de ling. lat. 4. 10. 8. 47. 1. Saturn. c. 15.

DODONÆUS, 48. à Dodonâ Chaoniæ urbe in Epiro: ſic dicta à Dodonâ, marinâ Nymphâ. Huic urbi finitimum erat nemus, Jovi ſacrum, quercubus conſitum, vetuſtiſſimo totius Græciæ oraculo celebre; in quo duæ columbæ conſulentibus reſponſa dabant; aut, quod aliis placet magis, vocalibus quercuum ipſarum foliis, edebantur oracula. — 48. Alex. ab Al. 6. c. 2.

ELICIUS, quod cœlo precibus eliciatur. Sic enim Ovidius. 49 — 49. 3. Faſt. 327.

Eliciunt cœlo te, Jupiter; unde minores
Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.

FERETRIUS, à *feriendo*, quòd hoſtes feriat, aut à ferendâ pace, ut vult Feſtus. Ex eodem enim templo ſceptrum ſumebant, per quod jurarent; cum lapide ſilice, quo fœdus ferirent; vel *à ferendis* in ejus templum ſpoliis opimis; 50 qualia ipſi primus omnium Romulus obtulit, cæſo Acrone Cæninenſium Rege. Altera verò opima ſpolia eidem Feretrio Jovi dedicavit Cornelius Coſſus, Tolumnio Etruſcorum Rege devicto. Tertia M. Marcellus, ex Viridomaro, Rege Gallorum, de quo ita Virgilius. 51. — 50. Plut. In Rom. p. 27. Dion. 2. p. 102. 51. 6. Æn. n. 859. & Serv. ibid.

Tertiaque arma Patri ſuſpendet capta Quirino. — 52. Horat.

Opima dicebantur ſpolia illa, quæ in pugnâ dux hoſtium duci detrahebat. — Carm. 40. 12.

FULMINATOR, Κεράυνιος appellatus, à fulmine vibrando; quod proprium illius munus erat, ſi poëtis credimus. 52. — 59. Virg. 1. Æn. 234.

O qui res hominumque, Deûmque
Æternis regis imperiis, & fulmine terres.

53. Ap. Lycophr. n. 537. Virg. 1. Æn. n. 8. 159. 4. 208.

GRAGUS, in Lyciâ colebatur, Γυράψιος, 53, itemque Genitor.

54. Pausan. Achaj. p. 230. & Hesychius.

HOMOGYNUS, in Ægio, versùs mare, templum habuisse dicitur. 54.

55. Liv. l. 6. c. 29.

IMPERATOR, apud Prænestinos, celebratissimus, cujus simulacrum, cum apud illos esset, Romam translatum est. 55.

56. Cic. pro Mil. c. 86.

LATIALIS, 56. ab ipsa Italiæ regione, quam *Latium* vocant, unde *Latinæ feriæ*; ad quas, urbes omnes Italiæ, sacrorum participes confluebant, varia ferentes munuscula: quo tempore, taurus unus communi omnium nomine mactabatur, ex illoque partem quæque suam auferebant. 57.

57. Dion. l. 4. p. 250.
58. Cic. 7. Epist. 12.
59. In Chron.

LAPIS, & ab aliquibus, LAPIDEUS, per quem jusjurandum concipiebant Romani omnium sanctissimum, quo dicebantur, *jurare Jovem Lapidem* 58. Id autem cognomenti traxit, vel ab ipso *lapide*, quem Saturno oblatum, Ops ejus uxor, Jovem esse dixit: quo sensu scripsit Eusebius, 59. *In Cretâ regnasse Lapidem*; vel ab *lapide silice*, quem in sanciendis fœderibus, juraturi tenebant, hâc formulâ, *Si sciens fallo, ita me Diespiter, salvâ urbe arceque, bonis ejiciat, ut ego hunc lapidem*, quem tunc projiciebat. 60. Aliam fœderis faciendi formulam Romani adhibebant, huic non absimilem, quam idcircò, haud abs re fuerit, hîc apponere. *Si prior defexit populus Romanus publico consilio, dolo malo, tu illo die Jupiter, populum Romanum sic ferito, ut ego hunc porcum hodiè feriam, tantòque magis ferito, quantò magis potes, pollesque.* 61. Quo dicto porcum feriebat.

60. Festus.

61. Liv. l. 1. c. 24.
62. Serv. 9. Æn. n. 570.

LUCETIUS, linguâ Oscâ, *à luce*, idem quod latinâ linguâ *Diespiter*. 62. Sic dictus inquit Gellius, 5. 12. *quod nos die ac luce, quasi vita ipsa afficeret ac*

ac juvaret. Vel, ut ait Festus, quòd lucis esse causa crederetur.

MARTIUS, Ἀρεῖος Ζεὺς, hoc est *Pugnax*, ab Eleis coli solitus. 63.

MUSCARIUS, Ἀπομύιος *muscarum abactor*, 64. Cui, cum Hercules rem sacram faciens, muscarum multitudine convolantium interpellaretur, sacrificium obtulit, quo peracto evolavere muscæ ad unam omnes.

63 Plut. in Pyrrho. p. 385.
64. Pausan. Eliac. p. 161.

NICEPHORIUS, Νικηφόριος, *victoriam gestans*; cujus responso, Adrianus Imperator, ad imperium evectum se iri, accepit. 64. Hujus mentionem Livius 65. sæpè facit, & visuntur multa numismata, in quibus imago Jovis, victoriam manu præferentis. 66.

64. Æl. Spart. in ejus vit. c. 2.
65. 32. 33.

OPITULUS, & OPITULATOR r quasi *Opis lator*; 67. Dictus etiam à stabilitate *Centipeda*, quod eò firmiùs res consistere dicuntur, quò pluribus nituntur pedibus. Idem etiam, *Stabilitor*, & *Tigillus*, quod mundum sustentare putaretur; *Almus*, item & *Alumnus*, quod aleret omnia; & *Ruminus*. à rumâ, seu mammâ, quâ enutriret animalia. 68.

66. Gyrald. Synt. 2. 93.
67. Fest.
68 August. de civ. Dei 7. 11.

OLYMPIUS, ab *Olympo*, ejus præceptore, vel à cœlo, quod *Olympum* Græci dicunt; vel ab urbe *Olympia*, Olympo monti proximâ, templo Jovis, & quinquennali ludorum celebritate, toto orbe olim clarissimâ. 69. Huic Jovi Olympio primus crater in conviviis libabatur. 70.

69. Pausf. in At. p. 16. & Eliac. p. 157. Liv. l. 2. c. 20.
70. Pollux. 6. 2.

PISTOR, 71. cujus ara in Capitolio posita est, cùm obsideretur à Gallis, à *pinsendo* sic appellatus, quod Romanis cogitationem injecisset, de conficiendis, jaciendisque panibus in Gallorum castra; ex quo secuta obsidionis solutio est.

71. Ovid. 6. Fast. n. 310. Lact. l. 1. c. 20.

PLUVIUS, 72. cujus simulacrum Athenienses venerabantur., in Hymetto monte collocatum. De illo Tib. 1. 8. 26.

Arida nec pluvio supplicat herba Jovi.

72. Phurnut. N. D. c. 9.

PRÆDATOR, non quod prædatoribus præſit; ſed quod, ex omni prædâ, pars ipſi una deberetur. Solebant enim Romani, ad bella profecturi, è prædis, quas acturi erant, vovere partem aliquam Diis, ad eamque rem, *Jovis Prædatoris* templum Romæ fuit. 73.

73. Serv. 3. Æn. n. 222.

QUIRINUS, ut ex allato ſuprà, Virgilii verſu patet in *Feretrio.*

REX, & Regnator, paſſim apud Virgilium 74. Homerum, & Ennium.

74. 1. Æn. 69. 10. 2. 7. Æn. n. 558.

Divûm atque hominum Rex,
Summi Regnator Olympi.

STATOR, à ſtando, ſeu ſiſtendo; cui templum alterum conſecravit Romulus; quòd ſuorum fugam ſtitiſſet, adversùs Sabinos malè pugnantium. Illum ſic Livius 75. facit precantem. *At tu, Pater Deûm hominumque; hinc ſaltem arce hoſtem, deme terrorem Romanis, fugamque fœdam ſiſte. Hic ego tibi templum Statori Jovi, quod monumentum ſit poſteris, tuâ præſenti ope ſervatam urbem eſſe, voveo.*

75. Lib. 1. c. 12.

SERVATOR, à Græcis σωτὴρ, 76. quod eos à Medis liberaſſet; itemque CONSERVATOR, ut varia probant Diocletiani numismata, in quibus Jovis effigies ſtantis habitu, duplex dextrâ fulmen, haſtam ſiniſtrâ vibrantis, adſcriptâ epigraphe, CONSERVATORI. In alio verò, loco fulminum, victoriolam porrigit, cum hâc inſcriptione: *Jovi Conſervatori urbis.* 77.

76. Strabo l. 9. p. 273. Arrian. Ind. p. 589.

77. Gyrald. Synt. 2. p. 107.

TONANS & Fulgens, ab Auguribus; 78. cui templum dicavit Auguſtus, ejusque ſimulacro appendit tintinnabulum; Βροντᾶῖος, ab Orpheo, dicitur, quem Apuleius *Tonitrualem* appellat; Et viſitur Romæ in quodam lapide, inſcripto: *Jovis Brontonti.*

78. Cic. 2. de nat. c. 25. Dio l. 54. p. 532.

TRIOCULUS, à Græcis Τρινόφθαλμος, quod Triplex eſſe crederetur, Cœleſtis, Terreſtris, & Marinus. Hujus ſtatuam habuit in regiâ, Priamus, quæ præter geminos, ut aliæ, oculos; tertium habebat in fronte. 79.

79. Pauſan. ap. Gyrald. Synt. 3. p. 101.

VE-

VEJOVIS, ſeu VEJUPITER, & VEDIUS, id eſt, *Parvus Jupiter*; ac ſine fulmine. 80. Habebatur apud Romanos inter ſiniſtra noxiaque Numina; quem ideo tantùm venerabantur, ne quid inferret mali. Effingebatur, minaciter intentans ſpicula, quæ manu tenebat.

80. Gel. 1. 5. c. 12. Ovid. in Faſt. 3. n. 447.

ULTOR; cui ab Agrippâ dicatum eſſe Romæ Pantheum, ſcribit Plinius. 81.

81. Lib. 36. 15.

XENIUS ſeu HOSPITALIS, quod hoſpitibus jura dare crederent. 82. Inde munera illa, quæ dabantur olim hoſpitibus, quæ à Latinis *Lautia*, Græcis *Xenia* dicebantur.

82. Ser. 1. Æn. n. 735 Cic. pro Dejot. c. 6.

Ζεὺς, *Jovis* proprium nomen; ſic dictus, ἀπὸ τῆς ζωῆς, quòd animalibus tribuat vitam.

Plut Exſ. p. 605. Cic. Fin. 3. 24. Phurnut. N. D. c. 9.

FABULÆ SENSUS.

Quid JOVIS nomine ſignificatum.

PAL. Quid de Jove Poëtæ ſomniarint, expoſuiſti; nunc, quid hiſtorici, & mythologici, de eodem perhibeant, amabo, aperi.

MYST. Libenter. Fuit, reverà, Jupiter, Cretenſium Rex. Abrahamo Patriarchæ ſuppar, ut cenſet Euſebius, qui patre pulſo, cum Neptuno & Plutone fratribus ſuis, regnum diviſit. Cum autem ſortito, Jovi regiones ad orientem ſitæ, Plutoni autem occidua pars, & Neptuno tractus maritimi obtigiſſent; hinc data fingendi occaſio; Jovem cœli, Neptunum maris, Plutonem inferorum eſſe Reges, ac Deos. Tantum verò fuit *Jovis* nomen apud poſteros, ut ab illo, Reges omnes ac Dynaſtæ, *Joves* dicti ſint; illorumque uxores, *Junones* à Junone Jovis conjuge.

Apud Salian. in Ann. & Epitom. Turſell.

De mythologicis, ſeu interpretibus fabularum, hoc unum dicam obiter; tantam eſſe in hoc genere, inter illos, opinionum diſcrepantiam; quodque eſt pejus, uſque adeò inſulſa eſſe & inepta, quæ plerique tradunt, tamque parùm ipſis quas explicant, con-

congruentia fabulis; satiùs ut putem, scribere hâc de re nihil, quàm quicquam afferre, in quo non acquiescat legentis animus. Id ubi assequi me non posse videro, præteribo tacitus, & cuilibet relinquam integrum, excogitare quidlibet. Præstat enim, authorem fieri erroris quemque sui, quàm induci ab aliis: levior est lapsus, si quis labatur, incitante nemine, quàm impulsu alieno si præcipitetur incautus. Si quandò contra postulabit locus, ut figmenta ista enucleem, ad eruendum sensum aliquem, à communi sensu non alienum; mihi non deero; neque committam, ut me quis negligentiæ accusare jure possit. Atque ut primæ hujus exemplo fabulæ dicta comprobem, audi, quàm variæ sint de *Jovis* significatione sententiæ; ut de ceteris conjecturam capias.

JOVIS nomine, Physici quidam COELUM putant intelligi, ex quo locutiones illæ, *Jove tonante, fulgente*, &c. 83. & illud Poëtæ 84.

Panditur interea Domus omnipotentis Olympi.

AEREM alii eaque omnia, quæ in aëre fiunt, ut fulgura, imbres, tonitrua, cæteraque hujusmodi meteora significari putant: 85. Ita enim Horatius. 86.

Manet sub Jove frigido.

Quod vulgò, *sub dio*, dicimus ὑπὸ τοῦ διὸς, à nomine Ζεὺς, quod est Jupiter. 87. Contra sunt, qui *aërem*, Junonem esse dicant, & *IGNEM*, Jovem; quo calefactus aër, multarum rerum generationi subserviat. ÆTHERA, nonnulli vocant Jovem; *Terram* verò, Junonem ejus conjugem, ex quibus oriantur omnia. 88. Quod eleganter Virgilius expressit his versibus. 89.

Tum Pater omnipotens, fœcundis imbribus Æther,
Conjugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit, magno commistus corpore fœtus.

Idem quoque censuit Euripides, 90. qui Æthera; summum Deum appellandum esse dixit. An non item

83. Cic. 2. de nat. Deor. c. 25.
84. Virg. 10. Æn. n. 1.
85. Theocr. Ecl. 4. n. 43.
86. 1. Od. 1. 125.
87. Homer. Iliad. T. 19. T. 357.
88. Lucret. l. 1. n. 251.
89. 2. Georg. n. 325.
90. Ap. Cic. 2. de nat. c. 25.

N°. 2.

J. van Vianen del.

item Plato; SOLEM enim putavit esse Jovem, quem Homerus cum eodem Euripide, FATUM, credidit. Est autem Fatum, ut Tullius 91. interpretatur; *Caussa æterna rerum, cur ea, quæ præterierunt, facta sint, & quæ instant, & quæ sequuntur, futura sint.* Alii 92. denique ANIMAM MUNDI, Jovis nomine significari voluerunt, quæ per omnia diffusa sit humana corpora, atque etiam per orbis partes universas, ut Maro cecinit. 93.

91. De div. c. 55.

92. Arat. init. Astron.

93. 6. Æn. n. 724.

Cœlum ac terras, camposque liquentes
Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

MORALEM sensum nihil moror; esset enim infinitus, & inanis labor. Cuivis liberum est, uti supra dicebam, quidvis fingere; & abundare, quod ajunt, in suo sensu.

APOLLO.

Ejus imago.

PALÆOPHILUS. Quis verò, imberbis ille, intonsusque juvenis? 1. dextrâ sagittas & arcum, sinistrâ verò tenens citharam, lauro coronatus, aureoque vestitu fulgens.

MYSTAGOGUS. Apollinis imago est; cui aliquandò addunt in manu alterâ clypeum, in alterâ Gratias. 2. Et quia triplex est potestas, idemque esse dicitur, Sol in cœlo; Liber pater in terrâ; & Apollo in inferis: cum tribus hisce rebus plerumque pingitur, lyrâ, clypeo, & sagittis; lyrâ cœlestem, ob concentum rerum cœlestium; clypeo terrestrem, ob conservationem ac salutem, quam affert terrenis corporibus; sagittis, infernum quasi Regem indicantibus, quod sagittis, quos ferit, mittat ad inferos.

1. Horat. l. 1. Carm. Od. 21. n. 2. Cic. N. D. l. 1. c. 30.

2. Porphyr. l. de Sole.

Genus ejusdem.

PAL. Quo genere natus Apollo eſt?

MYST. Scies, ubi audieris priùs, quot fuerunt.

PAL. Quot verò fuere?

3. Cic. 3. de nat. Deor c. 22. *MYST.* Quatuor; 3. quorum primus & antiquiſſimus fuit is, qui ex Vulcano natus. Alter, Corybantis filius, in Cretâ editus. Tertius, Jove natus & Latonâ. Quartus, in Arcadiâ, quem *Nomionem* Arcades appellant. Atque, *cùm tot Apollines fuerint*, inquit Cicero, *reliqui omnes ſilentur, omnesque res aliorum geſtæ ad unum Apollinem Jovis & Latonæ filium referuntur.*

PAL. Quo in loco, Apollo iſte, Latonæ filius eſt natus.

MYST. Plura reſpondebo, quàm quæris. Ita rem habuiſſe fabulantur. Latona Cœï Titanis filia, à Jove compreſſa, geminam ex eo prolem

4. Heſiod. in Theog. v. 918. concepit. 4. Id ægrè ferens Juno, Pythonem ſerpentem in illam immiſit; quem Latona fugiens, ſe recepit in Delum inſulam, ubi Apollinem ac Dianam eodem partu in lucem edidit.

Apollinis facinora.

PAL. Quibus gradibus Apollo ad honores ſupremos adſcendit?

MYST. His quatuor potiſſimum: Inventione medicinæ, muſicæ, poëticæ, nec non rhetoricæ; ideòqueMuſis præeſſe creditus. Adhæc, vaticinandi, & jaculandi artem docuiſſe dicitur; quibus beneficiis ita genus humanum ſibi devinxit, ut fuerit in Deorum numero recenſitus. Audi Apollinem ipſum, eximias illas naturæ animique dotes glorioſè prædicantem, ſeque venditantem fugienti

5. Ovid. Metam. l. 1. n. 514. Nymphæ, quam deperit. 5.

— *Neſcis,*

—— Nescis, temeraria, nescis
Quem fugias, ideoque fugis.
Jupiter est genitor: per me, quod eritque, fuitque,
Estque, patet; per me, concordant carmina nervis.
Certa quidem nostra est, nostra tamen una sagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum est, opiferque per orbem
Dicor, & herbarum est subjecta potentia nobis.

PAL. Quæ memoranda præstitit?

MYST. Multa quidem, sed hæc præ ceteris.

1. CYCLOPAS fabricatores fulminum, ad unum omnes, sagittis confixit, ad ulciscendam Æsculapii filii sui necem, quem Jupiter fulmine peremerat, propterea quòd mortuos, medicinæ operâ, revocaret ad vitam. Eamque ob rem cœlo deturbatus Apollo, divinitate spoliatus, calamitatibus obnoxius, exulare jussus in terris, inopiâ compulsus est ad pascendos Admeti greges. 6. Interea, pertæsus otii, & temporis fallendi causâ, citharam invenisse, & primus efformasse dicitur; 7. occasione inde Mercurio fortè datâ furtim abigendi de grege boves aliquot. Quod, dum queritur Apollo, intentatque Mercurio minas, nî abactos reducat; advertit subreptam sibi ab eodem citharam, & iram vel invitus vertit in risum 8.

6. Lucian. de sacrif. p. 363.
7. Pausan. in Eliac. p. 162.
8. Horat. 1. Carm. 10. n. 9.

2. Ad lyræ cantum Trojanæ urbis construxit mœnia; si Poëtæ 9. credimus.

9. Ovid. in Epist. Parid. n. 189.

Ilion aspicies, firmataque turribus altis
Mœnia, Phœbeæ structa canore lyræ.

Monstrari saxum, scripsere quidam, supra quod lyram deposuisse Apollo fertur; quo contactu, ita canorum factum est, ut quoties percuteretur lapide, sonum redderet lyræ similem.

3. HYACINTHUM quendam puerum elegantis formæ ac indolis, quem in amoribus habebat, imprudens cum occidiſſet, (invidiâ Zephyri; qui dolens, ſibi ab Hyacintho in amore præferri Apollinem, occaſionemque nactus ulciſcendi doloris, diſcum, dum illi diſco ludunt, flatu ſuo impulit, impegitque in pueri caput, quo ictu concidit exanimis) fecit Apollo, ut ex ejus cruore in terram fuſo, flores Hyacinthi erumperent. 10.

10. Ovid. Met. l. 10. n. 210.

Ecce cruor, qui fuſus humi ſignaverat herbas,
Deſinit eſſe cruor, Tyrioque nitentior oſtro
Flos oritur, formamque capit, quam lilia, ſi non
Purpureus color his, argenteus eſſet in illis.

CYPARISSUM quoque, adoleſcentem venuſtiſſimum mirè dilexit. Hic, cum cervum præſtanti corpore, quem à teneris corniculis educarat, amabatque ardentiſſimè, imprudens occidiſſet, nullamque admitteret conſolationem dolor, quem à cervi morte perceperat, Apollo miſericordiâ commotus, illum in arborem ſui nominis cypariſſum, ſeu cupreſſum commutavit. Petierat autem puer moriturus à ſuperis, 11.

11. Ovid. l. 10. Metam. n. 141.

—— ut tempore lugeat omni,
Ingemuit, triſtisque Deus, lugebere nobis,
Lugebisque alios, aderisque lugentibus, inquit.
(nam cupreſſus funebris arbor eſt.)

4. DAPHNEN virginem, pudore inclytam, cùm efflictim diligeret, & fugientem inſequeretur aliquandò, pudicitiam illa ſuam Apollinis ſubduxit libidini, in laurum mutata, arborem caſtiſſimam, quæ nec frigoris violentiâ, nec ardoris, violari ſe patiatur, ubique virens, ſemper illibata. 12 De hâc arbore virgine exemplum memoratur, plus ſanè admirationis habiturum, quàm fidei. Cum pictor quidam, in laurinâ tabulâ, Apollinem picturus eſſet,

12. Idem ibid. l. 1. n. 452.

esset, appositos colores lignum respuisse dicitur. Quasi trunco sensus inesset, & ita viveret adhuc in mortuâ lauro, ut vel ipsam horreret impuri Numinis imaginem. 13. 13. Liban. in Progymn. p. 147.

5. BOLINAM quoque Nympham diu persecutus, assecutus tamen nunquam est; maluit illa siquidem fluvii, in quem se demersit, undis extingui, quàm impuris ardere flammis. Nec caruit præmio pudor invictus; à morte quippe immortalitatem accersiit, & morti se Nympha, pro defensione virginitatis objiciens, mortem pariter vicit & Apollinem, immortalis exinde facta. 14. 14. Pausf. Achaj. p. 229.

6. LEUCOTHOE, Orchami Babyloniorum Regis filia, pudicitiæ non æquè fuit retinens. Cessit enim denique Apollinis amori. Quod inustum familiæ dedecus non ferens pater, vivam 15. 15. apud Ovid. Met. 4. 239.

—— *defodit altâ*
Crudus humo, tumulumque super gravis addit arenæ.

Indoluit Apollo, & quandò aliud nihil poterat. 16. 16. apud eund. n. 250.

Nectare odorato sparsit corpusque, locumque,
Multaque conquestus, Tanges tamen æthera, dixit,
Protinus imbutum cœlesti nectare corpus
Delituit, terramque suo madefecit odore.
Virgaque per glebas, sensim radicibus actis,
Thurea surrexit, tumulumque cacumine rupit.

CLYTIA verò Leucothoës soror, quæ amores Apollinis parenti patefecerat, se ab Apolline, qui illam pariter amaverat, desertam videns, amoris impatientiâ sic extabuit, ut converso semper in Solem suum vultu, in florem denique mutata sit, quem propterea *heliotropium* dicimus. 17. 17. Idem ibid. n. 256.

7. MARSYÆ superbo tibicini, musicâ concertatione à se victo, pellem detraxit, quòd cum ipso ausus esset in certamen venire. Qui deinde in flumen commutatus est. 18. 18. Ovid. 5. Met. n. 382.

8. MI-

8. MIDÆ autem, Phrygiæ Regi, protraxit auriculas, produxitque asininam in longitudinem ac figuram, propterea quod Deo Pani, cum quo Apollo canendo certaverat, palmam stolidus adjudicasset. 19.

19. Ovid. l. 11. Met. n. 178.

—— Partem damnatur in unam,
Induitque aures lentè gradientis aselli.

Hanc Midas ignominiam capillis utcumque tegens, tonsorem cùm celare non potuisset, enixè oravit, exoravitque magnis promissis, ne cuiquam vulgaret, quod vidisset. At ille, secretum adeò mirum continere diutiùs non valens,

Secedit, humumque
Effodit, & domini quales aspexerit aures,
Voce refert parvâ. 20.

20. Id. n. 185.

Aures asininas, inquiens, *habet Rex Midas*, fossamque regestâ terrâ complet, & abit. Mirabile dictu, audituque! Enascentes ex scrobe illâ arundines, flatu commotæ licet levissimo, vocem reddebant, quam tonsor infoderat, *Aures asininas habet Rex Midas.*

21. Chrysip. ap. Gyr. Synt. 7. p. 214. Varr. de ling. lat. l. 4. c. 10.
22. Phurnut. N. D. c. 32.
23. Plato apud Gyrald. l. 1.
24. Festus.
25. Macrob. Sat. 1. 17. & Phurnut. N. D. c. 32.

Apollinis nomina.

APOLLO dictus est, ab α particulâ privativâ, & πολλοὶ; quod *non multi*, sed solus claritatem obtineat. Quemadmodum Latini dixere *solem*, quòd sit *solus*: 21. Vel, ὡς ἀπολύοντα ἡμᾶς τῶν νόσων, ἢ ἀπελαύνοντα ἀφ' ἡμῶν αὐτάς. *liberantem nos morbis vel illos a nobis abigentem*, 22. Vel ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὰς ἀκτίνας, *à jaculando radios.* 23.

CYNTHIUS, à Delo monte Cynthio, unde & Diana *Cynthia.* 24.

DELIUS, à Delo insulâ, ubi natus est. Vel, quod suâ luce (cùm Sol ipse sit) cuncta τὰ δῆλα, id est, clara & manifesta faciat; undè etiam *Phanæus* dicitur, à φαίνειν *apparere.* 25.

DEL-

DELPHINIUS, quod Pythona ſerpentem, *Delphina* dictum, occiderit; 26. vel, quod Caſtalio Cretenſi, coloniam deducenti, ſe obtulerit ducem, Delphini ſub imagine. 27.

DELPHICUS, à Delphis, Bœotiæ urbe, quæ terræ umbilicus dicta eſt, ὀμφαλὸς τῆς γῆς, quòd in illam aquilæ duæ, juſſu Jovis emiſſæ, altera ab occidente, ab oriente altera, æquabili volatu, Delphis ſibi occurriſſent. 28. In eâ urbe, templum habuit Apollo, omnium longè clariſſimum, ubi reſponſa dabat conſulentibus, non priùs tamen, quàm illa ipſe accepiſſet à Jove. Ipſumque eſt famoſum oraculum, quod nato Chriſto ſiluiſſe dicitur; & Auguſto Apollinis ſtudioſiſſimo, ſilentii cauſam ſciſcitanti reſpondiſſe in hæc verba: 29.

Me puer Hebræus, Divos Deus ipſe gubernans
Cedere ſede jubet, triſtemque redire ſub orcum.
Aris ergo dehinc noſtris, abſcedito, Cæſar.

DIDYMÆUS, à gemino ſydere, ſole & lunâ, quibus nocturno, diurnoque tempore, illuſtratur orbis, nam δίδυμοι *gemini* dicuntur. 30.

NOMIUS, non ſolùm, quod Admeti gregem paſtor egerit in paſcua, à Græco nomine νομεὺς, quod eſt *paſtor*, ſed etiam, quod ſol omnia, quæ terra generat, calore, influxuque ſuo, quaſi *paſcat*. 31. Vel, ob legum nimiam ſeveritatem, quas olim Arcadiæ Rex condiderat. νόμος enim latinè *lex* eſt. 32.

PÆAN, παρὰ τὸ παύειν τὰς ἀνίας, *à ſedandis moleſtiis*, vel à παίειν, *ferire*, ideò ſagittis inſtruitur. Sol enim radiis, velut jaculis ſæpe ferit, ac nocet. 33. Hinc illæ voces, ἰὴ παιὰν, *medere Pæan*; & perde ε, ἵε παιὰν; *jace, immitte Pæan*. Sic enim pugnanti cum Pythone Apollini acclamabatur à matre, & ſpectatoribus, ἵε παιὰν. Ex quo conſuetudo tenuit, non ſolùm, ut hymni omnes in Apollinis laudem,

26. Pauſ. Artic. p. 17
27. Gyrald. Syn. 7. p. 219.
28. Phurnut. N. D. c. 17. Lactant. apud Gyrald. Synt. 7. p. 220.
29. Niceph. hiſt. l. 1.
30. Macrob. Sat. l. 1. c. 17.
31. Macrob. Sat. l. 1. c. 17. Phurnut. N. D. c. 17.
32. Cic. nat. l. 3. c. 23.
33. Feſtus.

34. Ovid. 2. de arte am. n. 1.

dem, *Pœanes*. 34. dicerentur, ſed etiam, ut in Epiniciis omnibus, ac cujuſcumque celebratione victoriæ, *Io*, *Pæan*, acclamaretur. Hoc certè modo, triumphum agebat amator libidinoſus & leviſſimus.

Dicite, Io, Pæan, & Io, bis dicite, Pæan:
Decidit in caſſes præda petita meos.

Ceterùm, ab *Io*, dictus eſt *Ioïus*.

35. L. Gyrald. Synt. 7. p. 217.

PHOEBUS, ἀπὸ τοῦ φοιτᾷν βίᾳ, quod *vi feratur*; vel, à φοιβάω, *purgo*; quod ejus beneficio, & medicinæ, quam invenit, operâ, purgentur, ſanenturque corpora. 35.

36. Hygin. in fab. c. 140.

PYTHIUS, non tantùm à Pythone ſerpente, quem interfecit; 36. ſed etiam ἀπὸ τοῦ πυνθάνεσθαι, ab *interrogando*, ſeu *conſulendo*. Nemo quippe Deorum fuit, quem ſæpiùs conſulerent, qui reſponſa plura daret, & crebriora ſuaderet oracula: præſertim in illo templo Delphico, de quo ſupra, quò nationes omnes confluebant, ideoque orbis terræ vocabatur oraculum. Edebantur autem ibi oracula, per puellam virginem, donec earum unâ violatâ, ſtatutum eſt deinceps, ut à grandævâ muliere, puellæ habitu, redderentur: Quæ à Pythio, *Pythia*, & *Phœbas* à Phœbo dicta eſt. 37. Quonam verò pacto illa numen conciperet, non una eſt omnium opinio. 38. Credit Tullius, 39. *anhelitus quosdam fuiſſe terrarum, quibus inflatæ mentes oracula funderent. Traditur*, inquit Joan. Chryſoſt. 40. *hæc Pythia fuiſſe fœmina, quæ in tripode ſedens, expanſa malignum ſpiritum per inferna emiſſum, & per genitales partes ſubeuntem excipiens, furore repleretur, in ipſaque reſolutis crinibus debaccharetur, ex ore ſpumas emittens, & ſic furoris verba loquebatur*. Hinc *ventriloquus vates* dictus, qui & pectore vaticinaretur, ἐγγαστρίμαντις, ἐγγαστρίμυθος; 41. quo eodem vocabulo, mulier illa, quæ ſacris literis dicitur habuiſſe ſpiritum Pythonis, à Sep-

37. Diodor. l. 16. p. 524.
3. Diodor. l. 1. p. 62. Orig. 7. adv. Celſ. Epicur.
39. 1. De Divin. c. 50.
40. Ap. Lil. Gyrald. Synt. 7. p. 222.
41. Ariſtoph. Schol. in

Septuaginta Interpretibus appellatur, γυνὴ ἐγγαστρίμυθος. 42. Verſp. p. 503.

PAL. Quid erat illeTRIPUS, in quo ſediſſe Pythia vates dicitur? 42. 1 Reg. 28. n. 7.

MYST. Sunt, qui dicant, tripodem illum fuiſſe *menſam* tribus fultam pedibus, ſupra quam recumbebat vates, dum reddere vellet oracula. Quam etiam menſam, *cortinam* dixere à Pythonis ſerpentis *corio*, quo obtegebatur. Alii *vas*, in quo mergebatur Phœbas reſponſura. Alii meliùs, vas fuiſſe putant aureum, anſatum, ternis nixum pedibus (unde, *tripus*, dictum) cui inſidèbat Pythia ſacerdos. Hunc tripodem cum piſcatores, jactis in mare retibus, fortè reperiſſent, graviſque inter eos rixa orta eſſet, ſingulis illum ſibi vindicantibus: conſulta Pythia reſpondit, totius Græciæ ſapientiſſimo mitti oportere. Itaque delatus eſt ad ThaletemMileſium;at iſte, ad Biantem,ut ſapientiorem remiſit; & hic viciſſim ad alium; quod ab aliis miſſus deinceps ad ſapientes alios, orbe confecto ſapientium, tripus rediit ad Thaletem, qui eum denique dicavit Apollini Delphico. 43. 43. Plutarch. in Solon. p. 80. Laërt. in vit. Phil. l. 1. c. 28.

PAL. Qui fuere illi Græciæ ſapientes?

MYST. Hi ſeptem. quorum nominibus adjungo locum, unde orti ſunt. Thales Mileſius, Solon Athenienſis, Chilo Lacedæmonius, Pittacus Mitylenæus, Bias Prienæus, Cleobulus Lindius, Periander Corinthius. De quibus memoranda quædam attexo.

THALES inter ſapientes annumeratus, quod geometriam primus in Græciam invexiſſe creditur: primusque obſervaſſe temporum ambitus, ventorum flatus, tonitruorum reboatus, & ſolis, ſtellarumque converſiones. 44. Interrogatus, quid in rerum naturâ putaret eſſe difficillimum, *Seipſum*, inquit, *noſſe*. 45. Quæ fortè cauſa fuit, cur monerentur, Apollinis Delphici templum 44. Laërt. in vit. Philoſ. l. 1. c. 23. & 34. 45. Id. ibid. c. 40.

ſube-

ſubeuntes, adſcriptis in ejus fronte his duabus vocibus, Γνῶθι σεαυτὸν, *Noſce te ipſum.* Perpauci enim ſunt, qui ſeſe norint.

SOLON, ad Crœſum Lydorum Regem cum ſe contuliſſet, theſauros ingentes oſtentanti Regi, quærentique, num quem putaret ſe feliciorem in orbe eſſe? Etiam, inquit, Tellum quendam novi, admodùm pauperem, virtute non vulgari hominem in ſuo prædiolo, Athenis commorantem, te multò feliciorem, ô Rex; Neque enim illa nos reddere beatos poſſunt, quæ temporum mutationi ſubjaceant: Nec quiſquam ante cineres beatus cenſendus eſt. 46. Cujus deinde ſententiæ meminiſſe Crœſus dicitur, à Cyro captus, & flammis addictus: pyræ ſiquidem impoſitus, cùm crebrò Sólonis nomen appellaret, ſciſcitatus Cyrus, cur Solonem ſic inclamaret, & quinam ille Deus eſſet, cujus opem expoſceret? Reſpondit Crœſus quod ab eo audiſſet aliàs, experiri nunc ſe; ſimulque rem totam expoſuit. His auditis, Cyrus Crœſum incendio liberavit, humanæ memor viciſſitudinis, magnoque in poſterum in honore habuit. 47.

46. Plutarch. in Solon p. 93. Herod. l. 1. p. 12.

CHILO effatum hoc in ore aſſiduè habuit, *Ne quid nimium cupias*, 48. Ejus filius cum in ludis Olympicis palmam tuliſſet, gaudio exſpiravit pater, ejusque funus univerſa Græcia cohoneſtavit. 49.

47. Herod. l. 1. p. 39, 40.

48. Plin. l. 7. c. 32.

49. Laërt. phil. vit. l. 1. p. 72.

BIAS, vir non minùs ſapientiâ, quàm nobilitate inſignis, ſuos diu cives tutatus eſt. *Cujus cùm patriam Prienen cepiſſet hoſtis*, ait Tullus 50. *ceterique ita fugerent, ut multa de ſuis rebus ſecum asportarent, cùm eſſet admonitus à quodam, ut idem ipſe faceret: Ego verò, inquit, facio, nam omnia mea mecum porto.* Dicere etiam ſolitum accepimus, meminiſſent amici, *ita amare oportere, ut aliquandò eſſent oſuri.* 51.

50. 1 Paradox. 1.

De tribus aliis, nihil occurrit ſingulare.

51. Cic. de Amicit. c. 16.

F A-

FABULÆ SENSUS.

Apollo, ſiderum princeps.

APOLLINEM aliud nihil eſſe quàm ſolem ; omnes conſentiunt : 52. quippe cui quatuor illa, quæ Apollini vulgò tribuuntur, mirè conveniant. Primum fuit, *vaticinandi ſcientia*, rerumque occultarum cognitio ; quod ſolis proprium eſt, qui lumine diſcuſſis tenebris, occultam veritatem detegit, manifeſtamque facit. Alterum, *medendi ars*, quæ ſolarem vim adumbrat. Sole ſiquidem nihil in orbe ſalutarius, & ad conſervationem neceſſarium magis. Adde quòd ſimplicium eò major efficacia & facultas eſt, quò ſolaribus radiis, & calori propiùs expoſita ſunt. Tertium, *jaculandi peritia*, ſoli quoque congruit, qui radios, ſeu ſagittas ejaculatur in terras ; ob illorumque longitudinem, intonſus pingebatur Apollo, promiſſam radiorum cæſariem quotidiè explicans. Ei propterea capillos dicabant adoleſcentes, ubi ex ephebis exceſſerant ; quemadmodum & Dianæ zonam puellæ conſecrabant, cùm virginitatis pertæſum erat. Quartum, *Muſica* fuit, à ſole etiam non aliena : Nam medius inter planetas, numeroſo motu, quaſi quendam concentum efficit ; cytharâque ſeptem nervis conſtante canere creditus, pari numero planetis conſonantibus.

52. Cic. 2. de nat. c. 27.

Solem quoque oſtendunt ea, quæ ſacrificabantur Apollini. 1. *Olea*, quæ idcircò illi ſacra, quod ſolem amet, nec in frigidis locis à ſole remotis conſervari poſſit. 2. *Laurus*, quia ejus natura calida, ſemper virens, nunquam ſeneſcens ; & divinationi non parùm confert ; ejus quippe folia pul-

vinari ſuppoſita, ſomnia vera gignere putantur; quocirca lauro coronati vates. Quæ omnia, quisquis videat in ſolem cadere? Ex animalibus, *cygni,*
53. 1. Tuſcul. 6. 30. *non ſine cauſâ*, inquit Cicero, 53. *Apollini dicati ſunt, quod ab eo divinationem habere videantur, quâ prævidentes, quid in morte boni ſit, cum cantu & voluptate moriuntur.* 4. *Gryphi* etiam & *corvi*, ob eandem cauſam. 5. *Accipiter*, quòd acutiſſimos habeat oculos, uti ſol. 6. *Gallus Gallinaceus*, quia ejus adventum nuntiat. 7. *Cicadæ*, quia canorum animal, ex quo Athenienſibus in more fuit, in honorem Apollinis, cicadas aureas capillis adnexas geſtare. 54.

54. Schol. Ariſtoph. Nubib. p. 179.

Quid? quod ipſum Latonæ nomen, quæ Apollinem & Dianam peperit, id ipſum videtur innuere; præſertim ſi Latona, à verbo Græco λανθάνω, *lateo*, ducatur, quòd ſcilicet, ante productionem ſolis ac lunæ, laterent omnia involuta tenebris, è quibus duo illa clariſſima ſydera, velut è genitalibus latebris, prodiiſſe conſtat. 55.

55. Vid. 7. l. Gyrald. in Apoll.

Quæ quamvis ita ſe habeant, non pauca tamen à Poëtis inventa ſunt, quæ Soli attribuunt; Apollini verò nequaquam. Quapropter de illo hic ſeorsùm nobis agendum eſt.

S O L.

Genus & ejus nomina.

1. 2. de nat. c. 27.

SOL iſte aſpectabilis, qui ſuo lumine colluſtrat omnia, *ſic dictus*, inquit Cicero, 1. *vel quia ſolus ex omnibus ſyderibus eſt tantus, vel quia, cùm exortus eſt, obſcuratis omnibus, ſolus appareat.* Unicus eſt quidem ac ſolus, Poëtæ tamen ajunt

ajunt fuiſſe quinque, quos Tullius 2. idem re-cenſet. De quibus ſingulis, quæcunque ſepara-3. tim fabulantur, ad unum fermè referunt Hyperionis filium, Ætheris nepotem, incertâ matre natum.

MITRAM vocant ſolem Perſæ, ſuorumque Deorum maximum putant, quem in antro colunt. Ejus ſimulacrum capite leonem referebat, habitu Perſico & tiarâ fulgens, ambabus manibus ferocientis, & obluctantis bovis cornua retinens 3. Qui autem Mitræ ſacris initiari cuperent, ſubeunda illis erant mala quamplurima, & per contumelias, verbera, frigus, calorem, alioſque cruciatus, ad ſacerdotiorum procurationem, myſteriorumque intelligentiam inveniendus aditus. 4. At religionis mîrare ſanctimoniam. Perſarum regibus, eo tantùm die licebat obruere vino mentem; quo die Deo Mitræ ſacra facerent. 5.

HORUM appellant Ægyptii ſolem. 6. unde *Horæ* diei partes, quem Sol efficit; & ſceptro ejus poteſtatem adumbrant, in cujus apice reſplendet oculus, ut ſignificent illum videre, et per illum videri omnia. 7. Ut autem redeam ad *horas*, cenſentur illæ, Solis Chronidiſque filiæ, quæ currum, & equos patri ſummo manè præparent, & Diei portas aperiant. 8.

Ejusdem geſta.

Geſta Solis, non alia, quàm ſtupra fuere, amoreſque meretricii, quibus lucem nominis ſui obſcuravit. Illuſtriora refero.

1. In Rhodo inſulâ Venerem compreſſit, quo tempore aurum pluiſſe ferunt, & roſis, liliiſque terram ſe induiſſe, ex quo locus ipſe *Rhodus* eſt dictus: Ῥόδον enim *roſam* ſignificat. 9. E Clymene

2 de nat. 3. c. 21.
3. Heſych. & Lactant. Gramm. in Stat. Theb. l. 1. n. 720.
4. Greg. Naz. orat. 1. in Jul. p. 77.
5. Duriſ. 7. hiſt. apud Athen. l. 10. p. 434.
6. Plut. in Iſid. & Oſir. p. 373. Gyrald. Synt. p. 229.
7. Macrob. Sat. l. 1. c. 21.
8. Boccat. Gen. Deor. l. 4. c. 4. 9. ſchol. Pindar. in Olymp. 7. apud Bochart. Geogr. § 9 6.

Phaëtontem, ejusque sorores suscepit. 3. E Neærâ Pasiphaën. 4. E Perseide Circen; (ut cæteros omittam obscurioris famæ nothos) de quibus pauca nunc, pro instituti ratione, dicam; postquam ex occasione Rhodi, quædam de colosso, qui in illâ insulâ visebatur, & unum erat è septem orbis miraculis, perstrinxero.

Septem orbis miracula.

PAL. Quæ fuere illa septem orbis miracula?

MYST. Hæc quæ sequuntur, 1. COLOSSUS, 10. quæ fuit Solis statua, ad maris oram collocata, altitudine septuaginta cubitorum, cujus pollicem vix potuisset unus homo complecti brachiis; tanta porrò tibiarum intercapedo, facile ut navis ingens, velis explicatis, in portum inveheretur, per media colossi crura subiens. Duodecim annorum spatio perfectus est, constititque trecentis talentis: (talentum sex aureorum valet millia) Quinquaginta sex annis stetit, ac demùm terræ motu disturbatus est. Ab hoc colosso, Rhodii, *Colossenses* appellati; & quævis statua inusitatæ magnitudinis, *colossus*, dicta.

10. Plin. 34. c. 7.

2. TEMPLUM Dianæ Ephesiæ, 11. quod summæ magnificentiæ fuit, & admirationis apud priscos, ducentis viginti annis, constat factum esse à totâ Asiâ. Columnæ, quibus innitebatur, centum viginti septem, à singulis regibus factæ, sexaginta pedum altitudine. Ex his triginta septem cælatæ. Ipsius Deæ simulacrum ex ebeno fuisse tradunt.

11. Plin. l. 7. c. 37. & l. 16. c. 40.

3. MAUSOLÆUM, 12. Mausoli Cariæ regis sepulcrum ab Artemisiâ uxore constructum; cujus materiam, quamvis pretiosam (erat enim ex marmore candidissimo) longè superabat opus. Patebat

12. Plin. l. 36. c. 5.

bat à ſeptentrione, meridiem verſus, ſpatio trium ſupra ſexaginta pedum; ambitu quadringentorum circiter & undecim; altitudine viginti quinque cubitorum. Columnis mirabili opere elaboratis cingebatur triginta ſex. Ab hoc Mauſolæo ſepulcra ſumptuoſa quælibet *Mauſolæa* dicta ſunt.

4. Jovis Olympici ſimulacrum, amplitudine maximum, artificio pulcherrimum, quod Phidias fecit ex ebore.

5. Muri Babylonis (quæ urbs Chaldææ caput erat) à Semiramide Reginâ conſtructi, 13. quorum circuitus ſexaginta millia paſſuum, altitudo ducentos pedes, latitudo quinquaginta complectebatur; ſic, ut ſenæ rhedæ, junctis frontibus, prætervehi commodè poſſent.

13. Idem l. 6. c. 26.

6. Pyramides in Ægypto: 14. è quibus tres extare dicuntur viſenda altitudine. Prima baſin habet quadratam: ambitus per frontem centum duos pedes colligit; longitudo pedum centum quadraginta trium; altitudo millenos pedes habet. Lapidibus conſtat adeò enormibus, ut minimus pedes triginta complectatur. Trecenta ſexaginta hominum millia annis viginti eam conſtruxiſſe perhibent. Duæ aliæ paulò minores, non minorem intuentibus pariunt admirationem. In iis ſepulta fuiſſe regum Ægyptiorum corpora, fama tenet.

14. Plin. l. 36. c. 12.

7. Domus Cyri Medorum regis, quam Menon arte prodigâ alligatis auro lapidibus fabricavit. 15.

15. Calepin. V. miraculum.

Solis filii.

Ac jam ad Solis liberos convertamus ſermonem, quorum clariſſimus extitit.

PHAETON, qui magnam Poëtis præbuit inde anſam ingenioſè mentiendi, quod cum ei Epaphus quidam Jovis filius in jurgio objeciſſet, fruſtrà il-

lum Sole patre gloriari; commentum illud esse matris adulteræ: tam insigni convitio, hortatuque Clymenes matris incitatus, ad Solis regiam contendit, legitimi generis haud dubia signa quæsiturus. Sol venientem comiter accipit, filium agnoscit, nullumque relicturus dubitationi locum, Phaëtonti optionem dat petendi quidlibet, nihil se negaturum, per Stygiam paludem jurans: (quod juramenti genus Deorum nemini violare fas est) Petit Phaëton, fieri sibi potestatem, paternum uno die regendi currum. Ingemuit Sol, animoque prospiciens filii casum, 16.

16. Ovid. 2. Metam. n. 50.

—— Temeraria, dixit,
Vox mea facta tuâ est: utinam promissa liceret
Non dare: confiteor, solùm hoc tibi, nate, negarem,
Dissuadere licet: non est tua tuta voluntas.
Magna petis Phaëton, & quæ non viribus istis
Munera conveniunt, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non est mortale, quod optas.

17. Id. ib. n. 104.

17 — *Dictis tamen ille repugnat,*
Propositumque premit, flagratque cupidine currus.

Quid multis? cogitur parens obsequi temeritati filii; & monitis instructo, ut mediam teneret viam, concedit invitus, quod negare non poterat: 18.

18. id. ib. n. 150.

Occupat ille levem juvenili corpore currum:
Statque super, manibusque datas contingere habenas
Gaudet, & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyrois, & Eous, & Æthon
Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant.

Ilicet, Phaëton, aurigandi imperitus, cum cœlum

lum terramque miſceret incendiis, fulmine curru excutitur à Jove; & præcipitatur in Padum fluvium. Fratris caſum, dum ſine fine deflent PHAETUSA, LAMPETIA, & PHOEBE, ad Padi littora; Deorum commiſeratione, in populos arbores commutatæ ſunt, electrum, lacrymarum loco, exudantes. Fabulæ huic materiam dedit incendium maximum, quod in Italiâ, ad flumen Eridanum, ſeu Padum, Phaëtonte rege exarſit. Docentur autem ambitioſi; quem exitum ſperare debeant, dum ſe immoderatiùs attollunt, quàm deceat.

CIRCE, 19, veneficiorum peritiſſima, Sarmatarum regem, cui nupſerat, veneno ſuſtulit; ideòque ab ſubditis ejecta regno, profugit in Italiam, & in Circæo monte ſedem fixit. Ubi cum Glaucum, marinum Deum adamaret, Scyllam puellam, quam ille deperibat, infectis fontibus, in quibus lavare aſſueverat, in marinum monſtrum convertit. Ulyſſem, vi tempeſtatis in loca illa delatum, excepit hospitio; ejusque comites, quos more ſuo, in porcos, urſos, lupos, aliasque hujusmodi belluas mutaverat, priſtinæ formæ redditos, ipſi Ulyſſi, quem adverſus ejus præſtigias armatum, fruſtra ſollicitârat, coacta reſtituit. Quin & ſtellas è cœlo detraxiſſe dicitur, ut vel inde clarius eluceat, à voluptate, cujus Circe emblema fuit, homines in belluas immanes, ac fœdas verti; ipſosque etiam, qui virtutum, ingeniique ſplendore, in orbe micant velut in firmamento ſydera, ſi ſemel ſe addixerint turpiſſimis voluptatibus; obſcœnis vitiorum tenebris offundi; & velut è cœlo ruere in cœnum præcipites.

19. Ovid. 14. Metam. n. 9.

PASIPHAE, 20. Minoï Cretæ Regi nupta, tauri amore ardens, vôtique compos, arte Dædali, qui eam vaccæ ligneæ in hunc finem incluſerat,

20. Ovid. 8. Metam. n. 136.

rat, Minotaurum peperit; monſtrum, mediâ corporis parte hominem, reliquâ taurum referens. Cui fabulæ locum indè ajunt fuiſſe præbitum, quod Paſiphaë, viri cujusdam, cui Tauro nomen, amore inſaniens, gemellos ex eo genuit, peperitque in ædibus Dædali; alterum Minoï marito, alterum Tauro adultero ſimilem. Ut ut ſit, Minotaurus labyrintho, quem Dædalus Minoïs

21. Serv. apud Boccat. Gen. l. 4. c. 10. juſſu fecerat, incluſus eſt. 21.

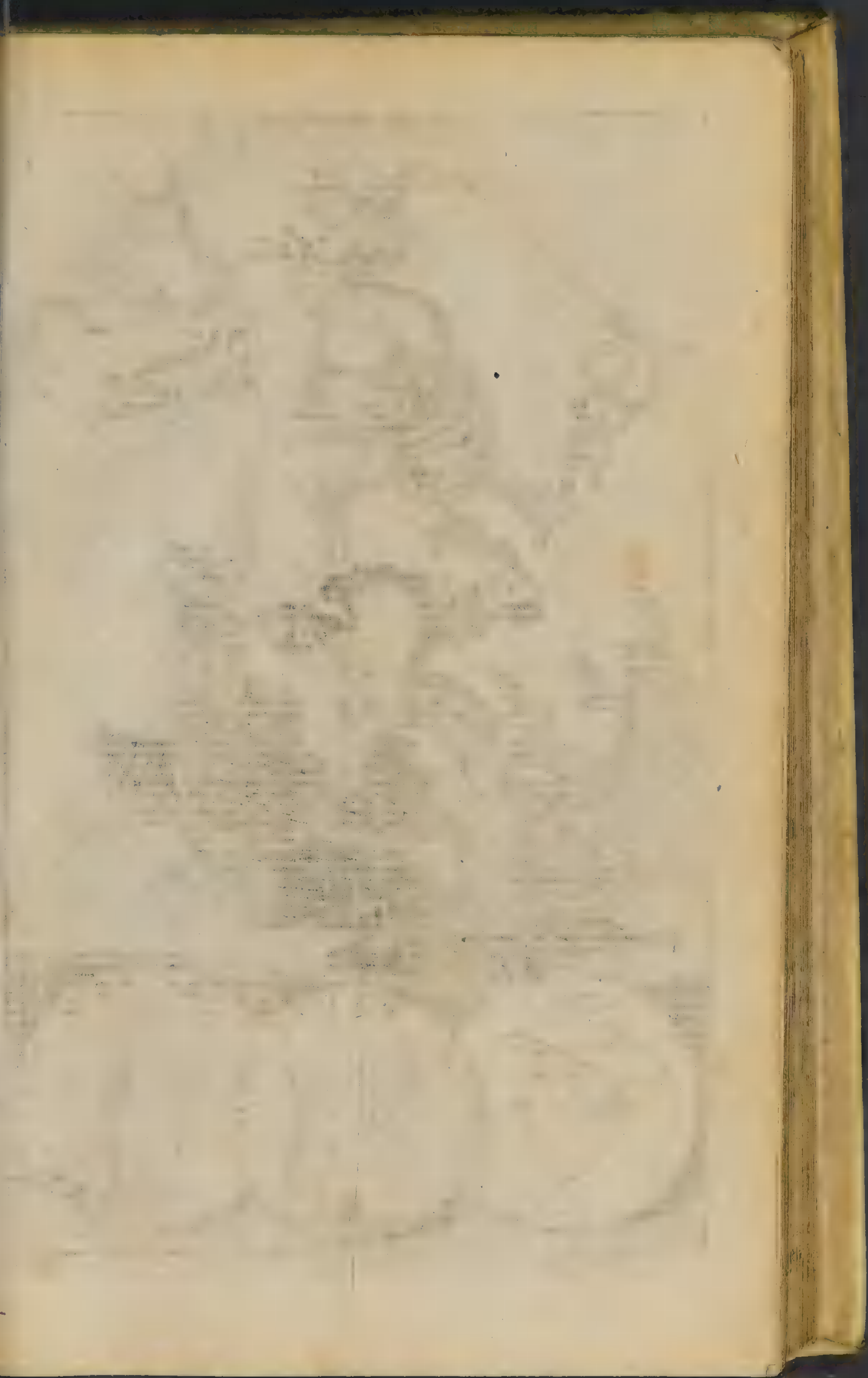
LABYRINTHUS enim locus erat, variis viarum ambagibus, & fluxuoſis mæandris, in ſeſe redeuntibus, anfractibusque inexplicabilibus implicatus. Quo pacto autem monſtrum illud occiſum fuerit, & à quo, dicetur ſuo loco fuſiùs, in *Theſeo*.

22. Ovid. 8. Metam. n. 159. Pauſan. in Attic. p. 25. DÆDALUS vero ille, 22. Athenienſis faber fuit egregius, qui aſciam, ſerram, perpendiculum, terebram, glutinumque inveniſſe fertur, malumque & antennas navi primus impoſuiſſe; Statuas quin etiam tam eleganti artificio fabricatus eſt, ut non modo vivere viderentur, ſed etiam ſtare loco neſcirent, & niſi vinculis cohiberentur, aufugerent. Hic à Minoë in ſuo ipſe labyrintho concluſus, cum Icaro filio, quòd Paſiphaës ſerviſſet amoribus; alas ſibi, ac ſuo filio, ex cerâ, aviumqe pennis confecit; quibus dorſo aſſutis è Cretâ in Siciliam volando pervenit. At Icarus, ſpreto patris conſilio cum ſeſe libraret intemperantiùs, juſtoque altiùs exultans juveniliter evolaſſet; liquefactâ ſolis calore cerâ, alis diſſolutis, in mare decidit; quòd illius nomine *Icarium* poſtea dictum eſt, Ovidio ita

23. Triſt. l. 1. n. 89. teſtante. 23.

Icarus Icariis nomina fecit aquis.

24. Ovid. 9. Metam. n. 453. BIBLIS & CAUNUS: 24. illa iſtum, tametſi fratrem, turpi amore proſequens, cùm formoſiſſimum juxta caſtiſſimumque juvenem blanditiis nullis

J. van Vianen del.

lis pellicere poſſet ad ſcelus, fugientem tam diu inſecuta eſt, donec labore fracta, oppreſſaque mœrore, ſub arbore conſidens, tantam profudit lachrymarum vim, ut in fontem converſa ſit. 25. 25. apud. eund ib. n. 662.

Sic lachrymis conſumpta ſuis Phœbeïa Biblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus imis
Nomen habet dominæ, nigrâque ſub ilice manat.

MERCURIUS.

Ejus imago & genus.

PAL Quis ille adoleſcens, 1. ore hilari, ſpecie honeſtâ, argutis oculis, ac ſine fuco pulcher, alatum habens galerum, alatosque calceos, virgam manu tenens alatam, duobus illigatam ſerpentibus? 1. Galen. ap. Nat. Com. l. 5. c. 5.

MYST. Mercurii cernis imaginem, quem Ægyptii depingebant, vultu partim atro, fuſcoque, partim candido & ſplendido; quod ille modo ſuperos, modo ſoleat adire inferos. Alatos gerit calceos, qui proprio nomine *talaria* dicuntur; & galerum alatum, qui *petaſus* dicitur; quod, cum ſit Deorum nuntius, non currere modo, ſed volare debeat.

PAL. Quo genere ſatus eſt?

MYST. Jovem & Majam, 2. Atlantis filiam, parentes habuit, quam fortè ob cauſam, Majo menſe, ipſi ſacrificare ſolebant. Ajunt quidam, Junonem aliquandiu mammam infanti præbuiſſe; ejusque lac cùm avidiùs ſugeret, ore jam pleno effluxiſſe in cœlum; ex quo *via*, quam vocant, *lactea* facta 2. Heſiod. in Theogon. n. 938. Horat. l. 1. Carm. 10. n. 1. Macrob. Sat.

1. 19. & Suidas. ta eſt, Græcis *galaxia*, à nomine γάλα, quod *lac* ſignificat.

PAL. Quæ fuêre

Ejus officia & facultates?

MYST. Officia fuere varia: Primum ac præcipuum, Jovis mandata perferre; unde Deorum nuntius vulgò vocatus. 3. 2. Deorum cœnaculum verrere, ſternere lectos aliaque hujuſmodi abjecta miniſteria exercere. Hinc dictus *Camillus* ſeu *Caſmillus*, hoc eſt, *Deorum miniſter*. Nam olim, pueri omnes & puellæ impuberes, *Camilli* & *Camillæ* dicebantur, quod nomen retinuere in ſacris, iidem pueri ac virgines, qui ſacerdotibus ad ſacrificia præminiſtrabant, 4. Bœoti, pro Camillo, *Cadmilum* dicunt, à voce forſan Arabicâ, *chadama*, *miniſtrare*, aut Phœniciâ, *chadmel*, id eſt, *miniſter Dei*, ſeu *miniſter ſacer*. 5. 3. Adeſſe morituris, & animas corporeis ſolvere vinculis, ſolutaſque ad orcum deducere, & quæ jam apud Elyſios campos tempus expleſſent, iterum in vitam revocare, reducereque in nova corpora. Quæ ferè omnia his verſibus Maro 6. complexus eſt.

Dixerat: ille patris magni parere parabat
Imperio; & primum pedibus talaria nectit
Aurea; quæ ſublimem alis, ſive æquora ſupra,
Seu terram, rapido pariter cum flamine portant.
Tum virgam capit; hac animas ille evocat Orco
Pallentes, alias ſub triſtia Tartara mittit:
Dat ſomnos adimitque, & lumina morte reſignat.

3. Lucian. dial. Majæ & Mercur. 1. 1. p. 133. Phurnut. N. D. c. 16.
4. Sta. Tullian. l. 1. de vocab. rer. & Pacuv. in Med. apud Serv. 11. Æn. n. 543. & Macrob. Sat. l. 3. c. 8. Dion. Halic. l. 2. p. 93.
5. Boch. l. 1. c. 12. ſuæ Geog.
6. Æn. n. 237.

Fa-

Facultates item fuere multiplices. 1. Literas inveniſſe dicitur; 7. facundiâ certè, dicendique facultate claruiſſe conſtat: unde *Hermes* à Græcis dictus, ἀπὸ τοῦ ἑρμηνεύειν, id eſt, *ab interpretando*, ſeu, *verbis explicando*, ideòque Deus oratorum ac rhetorum habitus. 2. Fœderum, menſurarum, ponderum inventor eſſe perhibetur, & emendi, vendendique, ac mercaturam faciendi, artem docuiſſe primus, & à *mercibus*, ſeu *mercium* curâ, *Mercurii* nomen habuiſſe. 8. Hinc Deus mercatorum creditus, & Deus lucri, 9. propterea que, lucra & theſauri ex inopinato reperti, ἑρμαῖα καὶ ἑρμαῖα, dicta ſunt, 10. furandi ſcientiâ inter omnes, quotquot ſunt ac fuere fures, excelluit, furum anteſignanus & Deus. Nam quo die natus eſt, boves Admeti regis abegit, cuſtode Apolline, cui, dum de furto queritur, ſagittas, quas intentabat, ſubripuit. Ad hæc, infans adhuc, à Vulcano exceptus hoſpitio, fabrilia inſtrumenta furtim abſtulit. Veneri ipſum amplectenti zonam ſubtraxit; & Jovi ſceptrum, & propè fuit ut injiceret in fulmen manum, nî flammam timuiſſet. 11. 4. Ineundæ pacis exſtitit mirus artifex; quocircà pingebatur nonnunquam catenulis aureis, quibus devinciret mentes audientium, ex ore defluentibus: non mortales ſolùm ſed immortales etiam, ſuperos & inferos, ſi quandò diffiderent, ad concordiam revocans; ut Naſo teſtatur. 12.

Paces & armorum, ſuperis, imisque Deorum
Arbiter, alato qui pede carpit iter.

Et Claudianus 13.

Atlantis Tegeææ nepos, commune profundis
Et ſuperis numen, qui fas per limen utrumque
Solus habes, geminoque facis compendia mundo.

7. Tertull. l. de teſt. anim. c. 5. cor. mil. c. 8.

8. Feſtus Fulgent. Myth. l. 1. c. 18.

9. Albric. de deor. imag. c. 6. Phurnut. N. D. c. 16.

10. Philoſtr. in ſoph. 3.

11. Lucian. Dial. A. poll. & Vulc. c. 1. p. 198.

12. Ovid. 5. faſt. n. 665.

13. De rapt. Proſerp. l. 1. n. 89.

Hanc

Hanc vim & facultatem virga illa significat, quam manu præfert, acceptam olim, muneris loco, ab Apolline, cui lyram priùs dederat, 14. Ei quippe virgæ vis inerat admiranda prorsùs, quasvis controversias dirimendi; quod primùm patuit in duobus anguibus; in quos ex itinere cùm incidisset Mercurius, virgâ interpositâ, conciliavit illicò, hique mutuo nexu implicati, hæsere deinceps eidem implexi virgæ, seu caduceo, 15. (*caduceum* enim vocatur;) ex quo *caduceatores* dicti, qui de pace faciendâ mittuntur nuntii. Nam sicut per *feciales* bella olim indicebantur, ita per *caduceatores* finiebantur.

14. Hom. hymn. 2. n. 25.

15. Hyg. P. A. l. 2. c. 7. Nat. Com. Myth. l. 5. c. 5.

Gesta Mercurii.

PAL. Extantne quædam de illo mandata literis?

MYST. Multa quidem, sed haud digna satis meo quidem judicio, quæ mandentur memoriæ. Non indignum tamen, quod sequitur.

HERMAPHRODITUM genuit ex sorore Venere, quasi latinè dicas, Mercurio Venerem. (Ἑρμῆς enim, Mercurius; & Ἀφροδίτη, Venus est.) Puerum illum formâ inclytum, pudore eximium, amabili fœminarum odio mirabilem, perditè diligebat Salmacis Nympha, sylvarum incola, quas ille venando sæpè peragrabat. Sæpè illa adolescentem aggressa, semper repulsam tulerat; nec tamen desperabat. Igitur struit insidias ad fontem; quò dum venit ille ad balneas, insilit pariter in aquam Salmacis; nec sic tamen expugnat castissimi juvenis pudicitiam. Ad superos ergo conversa orasse fertur, ut ex duobus saltem corporibus coalesceret unicum; quod & impetravit. Hic Hermaphroditus, dum stu-

ſtupet mutatione ſui corporis; ad doloris ſolatium, ſibi pares habere cupiit, exoravitque ideò parentes ſuos, ut fonti, in quo lavabat, (fons erat Cariæ, nomine Salmacis,) ea natura maneret, ut qui vir eum iniret, Ἀνδρόγυνος, hoc eſt, utrumque ſexum habens, ſeu *Hermaphroditus*, ex illius aquis exiſteret. 16. Nec involvendum ſilentio, quod ſubjungo. 16 Ovid. Metam. 4. n. 288.

BATTUS quidam, equarum cuſtos, Mercurium fortè viderat vaccas Admeti regis ſubducentem paſcenti Apollini. Id ſimul advertit Mercurius, hominem adit, rogat, nemini aperiat furtum; & precibus addit munus, vaccam nitidiſſimam. Promittit ille. At Mercurius Batti fidem periclitaturus, mutatâ tantiſper perſonâ, ad illum redit paulò poſt; quærit de vaccis, quæ abactæ fuerant, easne viderit, ſciatne locum, quò fur eas abduxit. Negat ille. Inſtat Deus; & taurum cum vaccâ ſe daturum pollicetur, ſi indicet. Promiſſis captus, locum & vaccas indicat. Hîc Mercurius, depoſitâ perſonâ, excandeſcens, perfidum in lapidem vertit, dictum etiam nunc *Indicem*, inquit Ovidius: 17. cujus carmen ob venuſtatem hîc attexo. 17. Met. 2. n. 702.

At Battus; *poſtquam merces geminata; ſub illis*
Montibus, inquit, erunt, & erant ſub montibus illis.
Riſit Atlantiades; & me mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait; perjuraque pectora vertit
In durum ſilicem, qui nunc quoque dicitur index.

Solebant enim veteres, in viarum divortiis, ſtatuas ponere, quæ protenſâ manu, porrectoque digito, quaſi loca indicarent; undè dictæ *indices*. Ad verò ſtatuæ, quæ apud Romanos in triviis com-

compitisque locabantur; apud Athenienses autem, pro foribus ædium, ad custodiam nimirum, furesque arcendos, *Hermæ* dicebantur, ab ipso Mercurii nomine, qui, ut jam dictum est, *Hermes*, Græcè vocatur. Observandum porrò est.

1. Hermas hujusmodi, pedibus, manibusque caruisse, ἄποδας, καὶ ἄχειρας. Ex quo forte Cyllenii cognomentum Mercurius traxit, & per syncopen, *Cyllii*: non à *Cyllene* tantum Arcadiæ monte, in quo educatus est, sed etiam, quod, qui manuum & pedum expertes sunt, κυλλοὶ di-
18. Vid. cuntur 18.
Lil. Gyr. 2. Marsupium, Mercurii statuis appendi soli-
Synt. 9. tum, ut significaretur, quæstus esse & lucri Deus,
p. 291. nec non mercaturæ præfectus; quâ in arte, quod plerùmque multa per fraudem ac dolosè fiant,
19. ap. *Dolius* idcirco fuit appellatus. 19.
Lil. Gyr. 3. Romanos consuesse Mercurii ac Minervæ
Synt. 9. statuas conjungere, quas *Hermathenas* nuncupa-
p. 299. bant; & in eâdem communique arâ utrique sa-
20. Cic. crificia facere. 20. Mercurio quidem semper sa-
Att. 1. 4. crificabant, qui gravi quopiam perfuncti fuissent periculo; eique vitulum immolare, mel & lac offerre solebant, & maximè victimarum linguas; quas præcipuâ quâdam religionis cæremoniâ projiciebant in ignem; eratque pars illa sacrificiorum ultima; quem ritum primos Megarenses induxisse
21. Gy- ferunt. 21.
rald.
Synt. 17.
p. 520.

BAC-

J. van Vianen del.

BACCHUS.

Ejus imago.

MYSTAGOGUS. Quid rides, Palæophile? *PAL.* Quis riſum teneat, ad aſpectum Dei tam turpis, quem Mercurio vicinum intueor, inverecundum, inhoneſtum, nudo corpore, ore rubicundo, laſcivo obtutu, geſtu languidulo, mollitie fractum, vinoque madidum; cujus inflatas genas dum aſpicio, duas mihi lagenas videre videor: Dolium certè potiùs, quam Deum, illo curru vehi, facit ut credam, obeſus ille venter, & adipale pectus, diſtentuſque ac tumens aqualiculis.

MYST. Ne mirere, Bacchus ipſe eſt, vinolentorum Deus, ebrioſorum dux & imperator. Nam, ut cernis, coronâ pampineâ & hederaceâ inſignis eſt, & thyrſum pro ſceptro præfert, hoc eſt, haſtam ferro præfixam; quòd hedera conveſtit aut pampinus: 1. Et curru vehitur, quem modò tigrides ac leones; modò lynces atque pantheræ trahunt; 2. & regem ſtipat temulenta cohors Satyrorum, Cobalorum: (ſunt dæmones) Lenarum (Nymphæ erant torcularibus præſidentes) Najadum, atque Baccharum, claudit agmen Silenus, pando aſello inſidens. 3.

PAL. Hem! quid cerno? cornutus tuus hic Bacchus eſt, & imberbis puer, quem tamen benè barbatum ſenem audieram fuiſſe apud Elienſes. 4.

MYST. Ita eſt; & ſenex aliquandò, ſed plerum-

1. Ovid. l. 1. arte. n. 549. Met. 3. n. 666.
2. Ovid. M. 3. 668. 4. 25.
3. Strab. l. 10. p. 322. Ovid. 4. Metam. n. 25.
4. Pauſan. in Eliac. p. 178.

que

que puer pingitur imberbis, & comptulus: ſic enim de illo Ovidius; 5.

5. Metam. l. 4. n. 17.

—— Tibi non ſumptâ juventa:
Tu puer æternus, tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris cælo; tibi, cùm ſine cornibus adſtas,
Virgineum caput eſt.

Et Tibull. 6.

6. l. 1. 4. 44.

Solis æterna eſt, Phœbo, Bacchoque juventa.

De cornibus autem, 7.

7. Ovid. Hec. 15. n. 24.

Accedant capiti cornua, Bacchus eris.

Rationem poſt paulò ſubdam, & cornuum & cæterorum ſub fabulæ finem.

Bacchi genus.

Mirabile ſimul, ridiculumque fuit Bacchi genus, ſi Poetæ ſunt audiendi, ut ſanè audiendi ſunt, cùm de fabulis agitur. Ajunt enim, SEMELES, Cadmi filiæ, captum amore Jovem, tantam moviſſe Junoni ſuæ zelotypiam, ut nunquam majorem. Ergo pellici molitur inſidias Juno, anûs ſpeciem induit, inviſit officii causâ Semelem, gratulatur conſuetudinem cum Jove; hortaturque, ut venientem Deum inviolabili jurejurando adigat, ſibi ut promittat, quodcunque peteret; petes autem, inquit, ſemel ut ſaltem accedat ad te, qualis ad Junonem ſolet. Glorioſus nempè congreſſus tibique perhonorificus, & gratiſſimus accidet. His dictis incenſa Semele, ut primùm videt Jovem, rogat. 8.

8. Ovid. 3. Metam. n. 288.

—— ſine nomine munus.
Cui Deus, elige, ait, nullam patiêre repulſam;
Quoque magis credas, ſtygii quoque conſcia ſunto

Na-

Numina torrentis; Timor, & Deus ille Deorum est,
Læta malo, nimiùmque petens, perituraque amantis
Obsequio Semele; Qualem Saturnia, dixit,
Te solet amplecti, Veneris cum fœdus initis.
Da mihi te talem.

Ingemuit Jupiter; indicta quippe esse nequeunt quæ dicta sunt; & injurata, quæ juravit. Itaque, tremendâ majestate terribilis, domum intrat Semeles. At

—— Corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos, donisque jugalibus arsit.

perstricta fulgure, exanimata tonitru, fulmine redacta in cineres. En iterùm, quò temeritas effert, quò redigit ambitio. At, quid infanti factum, quem gerebat in utero infelix mater? Audi ac ride.

—— Genetricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener (si credere dignum est)
Insuitur femori, maternaque tempora complet.

Insutum ergò femori gestat Bacchum Jupiter, & maturo jam partu, parit; 9. natumque tradit Mercurio, deferendum in Eubœam, ad Macrim Aristæi filiam, quæ melle primùm infantis labra illinit, magnâque curâ educat, in antro quodam geminas habente portas. 10,

9. Eurípid Bacch: n. 243. Nat. Com. l. 5. c. 13. 10. A. poll. 4. Argon. n. 1130.

Bacchi nomina.

Inchoandum à nomine proprio; deinde veniemus ad cognomina.

BACCHUS dictus est ἀπὸ τοῦ βαχέειν, seu βαχεῖν, ab insaniendo, immodestè agendo. 11. Indidemque nomen duxere suum, mulieres insanæ

11. Eustath. ap. Lil. Synt. 7. p. 261.

illæ, Bacchi comites, *Bacchæ* appellatæ 12. quæ etiam *Thyades*, 13. ἀπὸ τῆς θυᾶς, à furore ac rabie; & *Mænades*, 14. à μαίνομαι, desipio, ferocio; & *Mimallones*, 15. à μιμέομαι, imitor, quòd Bacchum imitarentur.

BIFORMIS, δίμορφος, quòd juvenis fingeretur & senex, imberbis & barbatus; vel quia vinum, cujus Bacchus emblema refert, hilares & iracundos, ac morosos homines reddere soleat. 16.

BIMATER, seu BIMETOR, quòd geminas quasi matres habuerit, alteram (nempe Semelem) quæ conceptum tulit in utero; alteram (nempe Jovem) quæ incendio ereptum tulit in femore.

BRISÆUS, vel à Nymphâ ejus nutrice, ut quidam autumant; vel ab uvæ & mellis usu, quem invenit. *Bris* enim, idem ac *jucundum* est; 17. vel à Brisâ Lesbi promontorio, ubi colebatur. 18.

BROMIUS ἀπὸ τοῦ βρόμου, ab incendii crepitu, tonitruique sonitu, tum; cùm ejus periit parens, exaudito. 19.

BUGENES, βουγενὴς a bove genitus, ex quo nuncupatur à Græcorum plerisque, *tauriformis*, & *tauriceps*. 20. Idcircò cornua ejus affixa capiti, quòd primus aratro boves conjugasset, vel quòd Ammonis filius fuerit, cui arietinum caput erat.

DÆMON BONUS, in cujus honorem, sublatis mensis, poculum extremum circumferri solebat in conviviis. 21.

DIONYSIUS, seu DIONYSUS, ἀπὸ τοῦ Διὸς, id est, à Jove, à quo genitus; & à Nysæis Nymphis, à quibus, ut vulgò tradunt, educatus est: 22. vel à νύσσω, *pungo*, *ferio*, quòd corniculis latus Jovis nascens pupugisset, 23. vel, à νῦσος, clau-

12. Prop. 3. 20. 33. 13. Virg. Æn. 4. n. 302. 14. Catull. 63. n. 23. Phurnut. N. D. C. 30. 15. Ovid. Art. 1. n. 541. 16. Diodor. l. 3. p. 149. 17. Cornut. in Pers. Sat. 1. n. 76. 18. Stephanus in βρίσα. 19. Diodor. l. 3. p. 149. 20. Clem. in strom. Eused. l. 2. Præp. Euang. apud Gyrald. Synt. 8. p. 272. 21. Schol. Aristoph. Equit. p. 293. Pac. p. 642. 22. Diodor. l. 3. p. 147. Lucian. Dial. Nept. & Merc. p. 202. 23. Stesimbrot. apud Nat. Com. 5. 13.

claudus, quòd Jupiter, illum dum geſtaret in femore, claudicaret: 24. vel à *Diâ* inſulâ, unâ de Cycladibus, *Naxos* etiam dictâ, quæ poſt ductam Ariadnem, ipſi conſecrata fuit, aut à Nyſâ civitate, in quâ regnavit.

DITHYRAMBUS, ἀπὸ τῦ δὶς εἰς θύραν ἀναβαίνειν, à *bis in januam ingrediendo*, quòd nimirùm bis editus in lucem credatur. Vel, quòd ſpelunca, in quâ nutritus eſt, δίθυρον eſſet, hoc eſt, duo haberet oſtia, vel quòd ebrii ſecreta continere nequeunt, ſed primùm à pectore prodeunt in os, & ex ore foràs erumpunt, quaſi per geminam portam, vinum quippe, τὸ ϛόμα δίθυρον facit. 25.

ELELEUS, & ELIUS, ab adverbio ἐλελεῦ, quæ exclamatio bellica, hortantis ad pugnam, quâ voce utebantur celebrantes Orgia, & in ipſo cum hoſte conflictu. 26.

EVAN, à voce Bacchantium, unde *Euantes* ipſæ quoque dictæ. 27.

EUCHIUS, ab εὐχέω, bené ac largè fundo, quòd vinum largiter ac liberaliter fundat in pocula. 28.

EVIUS, 29. vel EVOHUS 30, quòd in bello Gigantæo cùm non apparuiſſet, occiſum ratus Jupiter, *Eheu* dixerit, adjiciens deinde υἱὲ, id eſt, *fili*, 31. vel quòd mutatus in leonem Bacchus, gigantem cùm peremiſſet, audierit à Jove, εὖ υἱὲ; *Macte fili, præclarè fili*, 32.

JACCHUS, ἀπὸ τοῦ ἰακχέω, *clamo, vociferor*, de quo Claudianus: 33.

—— lenisque ſimul procedit Jacchus
Crinali florens hederâ, quem Parthica tigris
Velat, & auratos in nodum colligit ungues.

Non enim ſemper nudus incedebat, ſed pelle quandoque tectus tigridis.

LENÆUS, quòd *leniat* mentem vinum, inquit Donatus; quam interpretationem meritò non pro-

24. Non. l. 9. n. 20.
25. Phurnut. N. D. c. 30.
26. Ovid. 4. Metam. n. 15. Æſchyl. in Prometh. ap. Gyrald. Synt. 8. p. 278.
27. Serv. in Virg 6. Æn. n. 517. Ovid. 4. Metam. n. 15.
28. Nat. Com. l. 5. c. 13.
29. Eurip. in Bacch. n. 566.
30. Hor. Od. 2. 19. 5.
31. Cornut. in Perſ. Sat. 1. n. 102.
32. Acron. in Horat. Od 2. 11. 17.
33. L. 1. de rapt. n. 16.

bat Servius, quòd *Lenæus* vox Græca ſit, & *lenire* Latina. 34. Alii igitur hoc nomen ducunt, ἀπὸ τοῦ ληνοῦ, â torculari, quo vinum exprimitur. 35.

LIBER, & LIBER PATER, â *liberando*; nam Græcè Ἐλευθέριος, *Liberator*, eſt dictus; ideòque in univerſis colebatur liberis civitatibus; & libertatis erat ſymbolum. 36.

LYÆUS, 37. idem quod *Liber*, Latinè; quòd vinum ſolvat curis animum, & vinolenti liberè effutiant, quidquid in buccam venit. Ita enim Ovidius, 38.

Cura fugit multo, diluiturque mero.

Eodem ſenſu cognominatus quoque fuit LYSIUS.

NYCTELIUS, 39. à νυκτελέω, à *nocte perficio*, quòd ejus ſacra nocte peragerentur.

NYSÆUS, 40. Ὀρθὸς; 41. quòd quendam Athenarum regem docuiſſet vinum aquâ diluere; ex quo factum, ut homines qui priùs vino madidi, greſſu labante vacillarent, *rectà* ire cœperint. 42.

THYONÆUS, à Thyone matre, vel nutrice, hoc enim etiam nomen habuit Semele. 43.

TRIUMPHUS, Θρίαμβος. quòd triumphantibus acclamarent milites, dum aſcendebatur in Capitolium, *Io triumphe*. 44.

Bacchi geſta.

Bacchus tanta geſſit, 45. tot in humanum genus beneficia contulit, quà dirimendis controverſiis, quà condendis urbibus, legibusque ferendis, victoriisque reportandis, ut propterea cunctis populorum ſuffragiis relatus ſit in Deorum ſenatum, Quid enim Bacchum non feciſſe credendum eſt; cùm Bacchæ ejus ſacerdotes ac ſociæ, thyrſis terram ferien-

34. in 2. Georg. n. 4. 35. Euſeb. Præp. Euſeb. l. 2. c. 1. Diodor. l. 3. p. 149. 36. Plutar. in probl. p. 289. Pauſan. in Attic. p. 18. 37. Ovid. 4. Metam. n. 11. Virg. Æn. 4. n. 58. 38. De arte 1. n. 238. 39. Plut. de El. apud. Delph. p. 389. Pauſ. Att. p. 38. 40. Ovid. Met. 4. n. 15. 41. Pauſ. in Bœot. p. 304. 42. Philochor. apud Athen. l. 1. p. 38. 43. Hor. l. 1. Carm. 17. n. 23. 44. Varr. de ling. lat. l. 5. c. 7. 45. Diodor. l. 3. p. 147. Eurip. Bacch. n. 708. 710.

rientes, mellis, lactis ac vini rivulos elicerent, ſimiliaque patrarent labore nullo miracula? Sed vim omnem illam, quâ pollebant, à Baccho utiquè acceperant, qui

1. Vini uſum invenit, ſerendi vites artem edocuit, melliſque conficiendi rationem, agrorumque colendorum apud Ægyptios. 46. à quibus idcircò pro Deo habitus, & Oſiris dictus. 47. Sed ſit in laude Bacchus, quòd vites primus ſeverit; ſuam modò non invideat laudem aſino Naupliæ, qui eas abrodendo, putandas eſſe, primus docuiſſe fertur. 48.

2. Mercaturæ faciendæ modum, & navigationem primus aperuit, cum Phœnicibus imperaret. 49.

3. Homines, pecudum more palantes, ad civilem vitæ cultum, Deorumque cognitionem traduxit, & vaticinandi arte præcelluit. 50.

4. Indos ſubegit, nationes domuit plurimas, elephanto vectus Indico; Ægyptum, Syriam, Phrygiam, totumque Orientem victoriis peragravit, ubi columnas ſtatuit, ut Hercules in Occidente. Triumphos denique regiumque diadema adinveniſſe dicitur. 51.

5. MIDAM Phrygiæ regem, de cujus aſininis auribus dictum in Apolline, benè de ſe meritum, munere affecturus aliquo, cum ille à Baccho petiiſſet, ut, quidquid attingeret, verteretur in aurum, 52.

Annuit optatis, nocituraque munera ſolvit
Liber, & indoluit quòd non meliora petiſſet.

At verò,

Lætus abit, gaudetque malo,

Midas, & quidquid tangit, aurum eſt. At cùm cibum ſumpturus & potum, aurum etiam illa fierent, ſibique fame ac ſiti pereundum eſſe videret, ſenſit tandem ſtolidus, munus ſe perniciosum flagitaſſe,

46. Ovid. faſt. 3. n. 736. Tib. 1. 8. 39. Dionyſ. de ſit. orb. n. 232.

47. Herod. 2. p. 165.

48. Nat. Com. l. 1. c. 13.

49. Idem ib.

50. Ovid. 3. faſt. n. 727. Dion. ib.

51. Idem. eod. lib. de ſitu orbis n. 625.

52. Ovid. 11. Met. n. 104.

gitaſſe, pretioſumque damnum. Et facti pœnitens, Bacchum precatur, ſuum ſibi habeat donum, & munus auferat. Annuit Bacchus, jubetque, ut in Pactolo flumine Lydiæ ſe lavet. Obtemperat Midas, exindèque aureas cœpit fluvius ille volvere arenas, & *Chryſorrhoos*, ſeu *Aurifluus* appellari.

6. In Naxum inſulam navigare cupiens, Tyrrhenos nautas, qui illum adhuc puerum & dormientem in navim impoſuerant, primùm ſtupore perculit, ſtatutâ eodem in loco immobiliter navi, deinde timore penè exanimes, ob enatas repentè vites & hederas, remis inſerpentes, in mare præcipitavit, & in delphinos convertit. 53.

Bacchi ſacra.

In ſacris tria ſpectari poſſunt. Res quæ offeruntur, ſacerdotes, & ſacrificia ipſa, certis conficienda cæremoniis.

1. Res Baccho ſacræ ſeu conſecratæ, fuere in plantis & arboribus, abies, hedera, ſmilax, quercus, ficus, & vitis. 54. Ex animalibus, draco, & pica ob garrulitatem ebrioſorum. 55. Immolabatur in ejus ſacrificiis hircus, animal vitibus inimicum; 56. ſus etiam, apud Ægyptios, pro foribus domorum, in ejus honorem. 57.

2. SACERDOTES ejus, Satyri erant, Sileni, Lenæ, Naïades, inprimis verò fœminæ, furore percitæ, quas dixere *Bacchas*, ab ipſomet Baccho. 58.

3. Sacrificia fuere varia, & pro varietate nationum ac locorum, variis contenta ritibus; certiſque anni diebus, ſummâ cum religione, aut potiùs impietate, ſceleribuſque celebrata. Prima omnium à Phœnicibus inſtituta.

OSCOPHORIA. 59. In quibus pueri pampinos manibus geſtantes, è ſacro Dionyſii templo, in

53. Ovid. 3. Metam. n. 671.
54. Plut. de Iſid. & Oſir. p. 365. E. Symp. 3. 1. & 5. Eurip. in Bacch. n. 701. 106. Nat. Com. l. 5. c. 13.
55. Plut. Symp. 3. 5. Bochart. Phal. l. 1. c. 18.
56. Virg. l. Georg. 2. n. 394.
57. Herodot. l. 2. p. 121.
58. Vid. Nat. Com. l. 5. c. 13.
59. Pauſan. in Attic. p. 2.

in ſacellum Palladis, precabundi decurrebant.

TRIETERICA, brumali nocturnoque tempore celebrari ſolita, Bacchis armatis, cum vociferatione, & rerum futurarum, ut credebatur, prædictione palantibus. Sic dicta, quòd tertio poſt anno Bacchus ab indicâ navigatione revertisſet. 60.

60. Ovid. 1. faſt. n. 393. & 6. Met. n. 587.

EPILENÆA, certamina vocabantur, quæ fiebant vindemiæ tempore, cùm torcular exprimendis uvis eſſet inventum. Certabant enim inter uvas calcandas, quis citiùs plus muſti exprimeret: intereaque Bacchi laudes cantillabant, rogantes, ut quàm ſuaviſſima muſta defluerent. 61.

61. Nat. Com. l. 5. c. 13.

CANEPHORIA; apud priſcos Athenienſes, quo tempore caniſtros ferebant aureos, virgines nubiles, frugum primitiis refertos. 62. Quamquam non deſint, qui hujusmodi ſacra in Dianæ honorem inſtituta dicant, quibus caniſtris, non fruges, ſed alia munuſcula, quæ ſuâ ipſæ manu elaboraſſent, huic Deæ offerebant, quo teſtarentur, nuncium ſe virginitati remittere; & ad nuptias adſpirare. 63.

62. Demarat. in certam. Dionyſ. apud Nat. Com. l. l.

63. Doroth. Sydon. ap. Nat. Com. l. l.

APATURIA, à *decipiendo* ſic dicta, apud eosdem Athenienſes celebrata. 64.

64. Nat. Com. l. l.

AMBROSIA, menſe Januario, qui Dionyſio ſacer erat, agi ſolita; unde & illum menſem, *Lenæum*, aut *Lenæonem* à Baccho appellarunt, quòd per id tempus vina importarentur in urbem. Hæc autem ſacra, *Brumalia*, Romanis erant, bis in anno celebrata, Februario ſcilicet, & Auguſto menſe; ita vocata à *Brumo*, quo nomine Bacchum Romani appellabant. 65.

65. Cœl. Rhod. l. 28. c. 25.

ASCOLIA, à nomine Græco ἀσκὸς, quòd *utrem* ſignificat; quòd in iis, utres vento, aut, ut alii volunt, vino plenos adhiberent. Agebantur autem apud Athenienſes eo ritu, ut ſuper utres hujusmodi inflatos, inſilientes pede altero, ſæpiùs laberentur; quâ in re magnum ſe putabant habere

Nat. Com l. l.

honorem Baccho, quòd sic hirci pellem, vitibus infesti, proculcarent. 66. Apud Latinos autem præmia insuper proponebantur iis, qui per utres, ex arte saltando, cæteros vincerent. Tum incondito carmine, confusisque vocibus Bacchum inclamantes, ejus statuam per vineas circumferebant, larvati, arborum corticibus, vinique fœce ora linientes. Deinde ad ipsius aram, undè discesserant, redeuntes, victimas in lancibus oblatas cremabant. Appendebant denique arboribus altissimis ligneas, fictilesve Dei ejusdem imagunculas, quas ab oris parvitate, *oscilla* vocabant; ut ex iis veluti sublimibus speculis, vineis prospiceret Bacchus, ne quid detrimenti caperent. Expressit id eleganter Maro. 67.

66. Tz. in Hesiod. Menand. l. de myster. apud Nat. Com. l. 1.

67. 2. Georg. 382.

—— Atque inter pocula læti,
Mollibus in pratis, unctos saliere per utres.
Versibus incomptis ludunt, risuque soluto,
Oraque corticibus sumunt horrenda cavatis.
Et te, Bacche, vocant per carmina læta, tibique
Oscilla ex altâ suspendunt mollia pinu.
Hinc omnis largo pubescit vinea fœtu, &c.

BACCHANALIA demùm, seu Dionysia, seu Orgia, festa fuere apud Romanos, à solis primùm fœminis, mediâ luce, mense Februario convenientibus. Postea, celebrari cœpta, per fœminas viris mixtas, puellisque adjunctos juvenes; à quibus, ut uno verbo dicam, nulla turpitudinis ac furoris aberat nota. Per eam siquidem occasionem, obtentu religionis sacrilegæ, stupra, adulteria, veneficia, parricidia, cæteræque pestes ac scelera grassabantur, donec edicto senatûs exitialia sacra sublata sunt. 68. Quod etiam Diagondas Thebanus fecit, ut testatur Cicero, 69. propter eorum turpitudines. Idem tentarat Pentheus rex Thebanorum, sed eventu luctuoso, nam vitâ crudeliter spoliatus est à bac-

68. Liv. 39 9. 15. Aug. l. 7. de Civ. Dei c. 21.

69. 2. de Leg. c. 15.

à bacchantibus; fecitque locum fabulæ, à matre, sororibusque fuisse discerptum, cùm aprum illum esse crederent. 70. Fabula quoque est, ALCITHOEN, Minei filiam, ejusque sorores, quòd dum celebrarentur Orgia, lanificio intentæ, domi quiescerent; & aspernarentur Bacchi sacra; in vespertiliones fuisse mutatas. 71. Et merum etiam commentum est, quod aliqui de Lycurgo ferunt, cum sæpè Bacchanalia hæc impedire frustrà esset conatus, sibi crura amputasse, quia vites cæderet in contemtum Bacchi. 72.

70. Ovid. 3. Met. n. 714.

71. Idem 4. Met. n. 1.

72. Apollod. l. 3. c. 5. Hor. O. 2. 19. 16.

SENSUS FABULÆ HISTORICUS.

Bacchus, Nemrodis aut Mosis emblema.

DUplicem invenio huic fabulæ de Baccho attributum fuisse sensum. Snnt enim qui Nemrodum Bacchum putent, 73. his adducti præcipuè rationibus. 1. Similitudine nominis *Bacchus* & *Barchus*, id est, *Cusi filius*, qui est ipse Nemrod. 2. Allusione ad Hebræum nomen *Nimra*, quod apud Chaldæos *tigridem* significat; inde tigrides in curru Bacchi, & amictus è pelle tigridis. 3. Vocant quidam Bacchum, Νηβρώδεα, quod ipsissimum est Nemrodi nomen. 74. In nominibus Bacchi istud est, quod omiseramus (nec enim omnium texere debuimus indicem) Ζαγρεὺς, id est,

73. Bochart. in Phaleg. l. 1. c. 2.

74. Anthol. 1 c. 38. ep. 1.

Robuſtus venator, quo epitheto Nemrodum ſeu Nebrodem inſignit Moſes. 5. Nec immeritò vitibus præſidere creditus, qui Babylone primus imperavit; ubi vinum præſtantiſſimum, celebratum apud veteres. 75.

75. Athen l. 1. p. 32.

Alii 76. Bacchum Moyſen fuiſſe putant, quòd in ejus fabulâ multa petita videantur ex hiſtoriâ Moyſis. Primùm enim, à nonnullis fingitur in Ægypto natus, & ſtatim arcæ incluſus, & aquis impoſitus, item ut Moyſes. 2. Διμήτωρ, Bimater, quod Bacchi cognomen eſt, adſcribi etiam Moyſi poteſt; duplicem quippe matrem habuit, alteram naturâ, adoptione alteram, filiam ſcilicet Pharaonis regis. 3. Uterque formâ clarus & educatus in Arabiâ, & bellis præſtans: & fœminas habuit in exercitu. 4. Bacchum Orpheus vocat Μόσην, hoc eſt *Moſen*, & Θεσμοφόρον, *Legiſlatorem*, & eidem tribuit δίπλακα θεσμὸν, quaſi duplices legis tabulas. 77. 5. Addit idem, vocari bicornem; ut cornuta Moyſis facies fuiſſe dicitur, ex quo ſcilicet cum Deo collocutus in monte radiis coruſcum caput quaſi promicantibus è fronte cornubus videbatur. 6. Et angues eſſe in Bacchi myſteriis; & canem illi ſocium, ut Moyſi *Calebum*, cujus nomen Hebræis canem ſonat. 7. Et Bacchæ quoque aquam è petrâ, virgâ, ſeu thyrſo, percuſſâ eduxere; & terra, quacumque illis erat iter, lacte, vino, & melle fluebat, quemadmodum terra Chanaan, ad quam Iſraëlitas perduxit Moyſes, non lacte ſolùm & melle, ſed vino affluebat etiam, ut ex illo patet nobili palmite cum uvâ ſuâ abſciſſo, quem in vecte potabant viri duo. 78. 8. Bacchus Orontem & Hydaſpem fluvios thyrſo tactos, & ſiccatos trajecit, ut in mari rubro à Moyſe factum eſt. 79. 9. Et baculus hederaceus, à Bacchâ in terram projectus, draconis inſtar reptaiſe dicitur, ſeque implicuiſſe quercui. 10. Et

76. Voſſius apud Bochart. in Phal. l. 1. c. 18.

77. Ex. 34, 29.

78. Numer. 13. 24.

79. Nonn. in Dionyſiac. l. 23 & 25. & 35. & 45.

Et Indos in tenebris versatos esse ferunt, dum Bacchæ luce fruebantur.

Ex quibus colligas, priscos fabularum architectos, è scriptoribus sacris multa esse mutuatos, ad consarcinanda sua commenta; cujusmodi illud est, quod Nonnus 80. habet, Bacchum, in luctâ contra Pallenem, sponte cessisse, instar Angeli, qui luctabatur contra Jacobum. Tale fuit, quod Pausanias 81. memoriæ prodidit; Græcos apud Trojam reperisse arcam Libero sacram, quam cum aperuisset Eurypilus, & in eâ reconditam Bacchi statuam esset intuitus, statim mentis impos est factus. Sumtum id, ex primo Regum, 82. ubi Bethsemitas ideo percussisse dicitur Deus, quod Arcam fœderis curiosiùs inspexissent. Tale, quod Bacchum fabulantur Atheniensibus iratum, quod sacra sprevissent sua, nec illa excepissent cum eâ, quâ par erat, reverentiâ, cum è Bœotiâ in Atticam à Pegaso primùm allata sunt, illos in pudendis afflixisse gravi morbo: A quo nulla fuerit salus, donec ab oraculo moniti, debitos Deo honores præstitissent, & *phallos*, hoc est, imagines illarum partium quas afflixerat, in ejus honorem erexissent; unde festa & sacra *phallica* apud eosdem Athenienses quotannis celebrari solita. 83. An ovum ovo similius est, quàm fabula hæc, historiæ de Philisthæis? Quibus cum propter arcam indignè habitam Deus immisisset hæmorrhoidas, consulti vates responderunt, sanari eos aliâ ratione non posse, quàm si aureas hæmorrhoidum imagines Deo consecrarent, 84.

80. Dionys. l. 48. n. 159.

81. in Achaic. p. 225.

82. c. 6. n. 19.

83. Aristoph. Schol. in Acharn. act. 3. sc. 2.

84. 1. Reg. c. 7. n. 6.

SENSUS

SENSUS MORALIS.

Bacchus, vini symbolum.

BAcchi fabula, *vinum*, & quæ à vino fluere solent, exprimit. Ordiamur ab ejus ortu.

Mihi quidem, Jovis femur, infante Baccho tumens intuenti, & à pondere claudicans, hominem videre videor, vino pressum ac gravidum; nec enim solùm claudicat, verùm etiam titubanti gressu se agit demens, quò vinolentus rapit impetus.

Fulgura inter tonitruaque extrahitur è Semeles matris alvo Bacchus: & educitur vinum è dolio inter rixas, clamores, ac jurgia.

Naïades, Nymphæ fluviorum ac fontium, Bacchum educarunt, ut merum aquâ diluendum esse doceant.

Puer æternus, Bacchus est: num vel ipsi repuerascunt à vino senes? Num rationis usum iis eripit, qui compotationibus indulgent liberaliùs.

NUDUS est Bacchus: Et ille nudus, qui pergræcando mentem exuit; quippe, *in vino veritas*: 85. Arcana quævis aperit, etiam pudenda, Noëmo teste.

CORNUTUS est, ut testatur 86.

Accedant capiti cornua, Bacchus eris.

An cornutos Bacchus pauciores, quàm Venus efficit? Si dubitas audi poëtam. 87.

Cura fugit multo, diluiturque mero.

Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.

Audaculos nempè, ac protervos, trucesque reddit vinum, vel ipsos pauperes. 88. Quamquam non sum nescius, putare quosdam, cornutum dici Bac-

85. Erasm. in adag.
86. Ovid. in Ep. Sapph. n. 24.
87. Idem de art. l. 1. 238.
88. Porphyr. 1, 2. car. Hor. Od. 2. 19. 30.

Bacchum à poculis, quæ primis temporibus, cornua erant; unde κρατὴρ, *poculum*, quasi κεράςηρ, à κέρας, *cornu*. 89. 89. Lil. Gyrald. Synt. 8. p. 272.

HEDERA coronatur; quod planta hæc, semper virens ac florens, & velut juvenis, ut Bacchus, nativo frigore, ebrietatis æstum temperet.

ADOLESCENS, & senex; quia nimirum crescit à vino robur, modò adhibeatur moderatio; idemque vires exhaurit, si extra modum hauriatur.

FOEMINÆ Bacchi sacra fermè curant, sed furiatæ, sed lymphaticæ, sed ad omne nefas projectæ. Sic viriles emollit animos vinum, facitque ut luxu diffluant. Idem etiam ad furorem stimulat, inflammat ad iram: ideò tigres. ac leones trahunt Bacchi currum.

LARVATI viri, fœminæque Bacchanalia celebrant. Scelus erubescunt, salva res est, non funditus interiit pudor, aliquod illius vestigium sub larvis latet adhuc, & tegitur ne obruatur, verbis & factis impudentibus. Quid vinum? num larvas objicit; num personatos efficit? num belluarum mores inducit; & istum in leonem, illum in aprum, hunc in suem, asinumve mutat?

HILARIS quandòque Bacchus, (quod penè exciderat calamo, & quandòque morosus ac tristis. Quid æquè cor hominis, ac vinum lætificat? Quid suaviùs vires, animumque reficit, ac ipsa vitis vini parens, uberque naturæ nectareum, ambrosiumque pharmacum? Quo sumto,

Tunc dolor, & curæ; rugaque frontis abest. 90. 90. Ovid. de art. l. 1. n. 239.

In vite vitam hominis esse diceres, adeò vitæ grata vitis est; ideò multi vitæ felicitatem cùm vite copulant. Et tamen non advertunt cæci; vitæ cunas, si vitis præbeat; præbere contrà, rationi sepulcrum, & mergi mentem in mari rubro do-

doliorum, dum sæpiùs navigatur in poculis: verè cæci, nam tenebras obducit vinum, tum maximè, cum scintillas, stellulasque elicit ab oculis. Sic, dum jacet corpus mero obrutum, mens plerumque fluitat sine navi, & natat in sicco. Sic, qui plus æquo diligit vitem, negligit vitam. Nam à vite plura vitia, quàm botri pullulant; plura mala ab illâ pendent, quàm racemi. Vin'usurpare, quæ legis, oculis? ebrium cerne, vel ebriam: ô sordes! Viden' ut jactatur caput, succidunt genua, labascunt pedes, manus contremiscunt! ut spumat os, ut genæ diffluunt, ut micant lachrymantque oculi, ut incerta verba lingua titubans molitur, ut exhalat guttur teterrimam crapulam! At, quid ago? Meæ, hoc loco, non sunt partes afferre vera, sed enarrare fabulas.

MARS.

PALÆOPHILUS. Ut video, pernoctandum nobis erit in hoc loco.

MYST. Pone metum, non pernoctabimus: neque enim tam multus ero in singulis, ac in Baccho fui. Mars quidem, quem vides proximum, non diù, uti spero, nos remorabitur.

Ejus imago.

PAL. Martem dicis illum, vultu trucem, aspectu ferocem; toto ore habituque terribilem, quem in illo curru, equis duobus tracto, aurigante nescio quâ furibundâ fœminâ, armis undique tectum cerno, dextrâ vibrante lanceam ut cædem anhelare, ut spirare incendia, ut, exitium ac pestem minitari videatur?

MYST.

No 5.

van Vianen del.

MYST. Mars ipse est, belli Deus, quem etiam expeditum in equo sæpè vidi, flagello, hastâque formidabilem, Nequid autem, ex illâ picturâ, te lateat; sic habeto. Equos illos currui junctos, equos non esse, sed *Pavorem* ac *Terrorem:* pone sequentibus *Clamore* & *Irâ*, præeunte verò, discissâ veste, discordiâ. Sunt tamen, qui Pavorem ipsum, Terroremque, Marti pro ministris attribuant. Audi, ut illis imperet.

1. *Fer galeam Bellona mihi, nexusque rotarum* 1. Claud. in Ruff.
Tende Pavor; frena rapidos Formido jugales. n. 342.
Quæ mandata, ut primum exhausere;
2. ——*sævit medio in certamine Mavors* 2. Virg. Æn. 8.
Cælatus ferro: tristesque ex æthere Diræ: n. 700.
Et scissâ gaudens vadit Discordia pallâ,
Quam cum sanguineo sequitur Bellona flagello.

PAL. Ubi Bellona illa est?

MYST. Ipsa est auriga currûs, belli Dea, 3. Martis comes, utque aliis placet, illius soror, aut conjux, aut utrumque simul; cui in bella eunti currum & equos parare creditur. A bello, ut patet, *Bellona* dicta est: & *Duellona* quoque, à duello, aut à nomine Græco βελόνη, *acus*, quam à Bellonâ inventam ajunt. Huic autem Deæ proprio sanguine sacerdotes Bellonarii sacrificabant, *sectisque humeris*, inquit Lactantius, 4. *& utrâque manu districtos gladios exerentes, currunt, efferuntur, insaniunt.* Quibus sacris peractis, putabantur futura prædicere. 5. Bellonam inducit Claudianus, 6. *pectentem hydros.* Sic verò illam describit Silius: 7.

3. Silius l. 4. n. 221. Stat. 7. Theb. n. 73.

4. l. 2. c. 1.

5. Juven. Sat. 3. n. 124. Lucan. l. 1. n. 569.

6. in Eutrop. l. 2. n. 111.

Ipsa facem quatiens, & flavam sanguine multo
Sparsa comam, medias acies Bellona pererras.
Stridit tartareæ nigro sub pectore Divæ.
Lethiferum murmur.

Ante hujus Deæ templum columna fuit, quæ dice- 7. l. 5. n. 221.

dicebatur *Bellica*, ſupra quam jaciebat haſtam Fecialis, bellum indicens. 8.

8. Feſtus in Bellona. Serv. Æn. l. 9. n. 53.

Martis genus.

Jovis, Junoniſque filius dicitur; 9. etſi Ovidius 10. ſolà Junone natum fabuletur. Cum enim inquit, demirari ſatis non poſſet, quî potuiſſet fieri, ut Jupiter maritus concepiſſet Minervam, ac procreaſſet ipſe ſolus; (ut dicetur in Minervâ) ubi collegit à ſtupore animum, ſimile quid affectans, animoque volutans, ad Oceanum ſe confert, exquiſitura ejus conſilium, num videlicet, & ipſa poſſet ſine viro ſuſcipere prolem. Ibat ergò, cum ex itinere fatigata, ad fores Deæ Floræ fortè conſidet, quæ, cognitâ itineris ſuſcepti causâ, bono Junonem jubet eſſe animo; & habere ſe florem unum in horto ſuo, quem ſi vel attingat primoribus digitis, ex ejus odore concepturam filium illicò. Itaque introducitur, flos indicatur, illum Juno tangit, & Martem concipit: Qui deindè uxorem duxit *Nerïam*, ſeu *Nerienen*, ſic dictam, quòd voce Sabinâ *virtus*, ac *robur*, eo vocabulo ſignificetur; unde Claudia familia *Neronis* nomen deſumpſit.

9. Homer. Iliad. 5. n. 896. Heſiod. in Theog. n. 922. 10. Faſt. l. 5. n. 241.

Martis genus.

MARS, dictus quòd maribus in bello præſit, 11. & à poëtis *Mavors* nuncupatus, quòd magna vertat. 12.

Ἄρης, Gracè nominatur, ἀπὸ τοῦ ἄιρειν, *à tollendo*, vel ἀναίρειν, *interficiendo*. 13. Aut à verbo ῥέω, ῥήσω, *dico*, *loquor*, & α privante, inquit Suidas, ὅτι ἐν τῷ πολέμῳ ȣ̓ λόγων ἀλλ' ἔργων χρεία, *quòd in bello*

11. Varro de ling. lat. l. 4. c. 10. 12. Cic. 2. de nat. c. 26. 3. 24. 13. Phurnut. c. 21. N. D.

bello necessaria non sint verba sed facta. Unde autem dicatur Ἄρης, ab hoc certè, celeberrima illa, *Areopagus*, & *Areopagita*, fluxere nomina. Areopagus, Ἀρειοπάγος, id est, *Martis pagus*, aut *collis*, locus fuit Athenis, in quo primùm Mars ipse, accusatus de cæde, & incestu, quòd Halirothium Neptuni filium occidisset, ejusdemque filiæ Alcippæ stuprum obtulisset, causam dicere coactus est, coram Diis duodecim; sexque sententiis absolutus est: ibidemque deinceps judicia exerceri cœpta, rerum duntaxat capitalium, aut ad religionem pertinentium. 14. *Areopagitæ* verò, ipsi judices erant, quorum tanta erat integritas, ea æquitatis opinio, ut nemo in eorum collegio censeri posset, qui non priùs anteactæ vitæ rationem reddidisset publicè, à nemine ullâ in re reprehensus. Actores autem, ne verborum illecebris fucum facerent judicibus, tenebantur, sine ullo prorsus orationis ornatu, agere causas; secus si facerent, statim jubebantur tacere. Præterea, ne reorum miserabili aspectu commoverentur, noctu semper, ac sine luminibus, jus dicebant, summoque silentio tabellâ, hoc est, non voce & apertè, ferebant sententiam; unde in parœmiam illud venit, *Areopagitâ taciturnior*. 15.

14. Pausan. in Attic. p. 26. Messen. p. 115. Suidas.

15. Budæus in Pandect. p. 68.

GRADIVUS, appellatus *à gradiendo*; vel ab hastæ vibratione; quod Græci dicunt κραδαίνειν. 16.

QUIRINUS à Sabinâ voce *curis*, seu *quiris*, quæ hastam significat; unde *securis*, quasi *semicuris*, & hasta brevior. Idque nominis posteà Romulo, ipsius Martis, ut creditum est, filio, tributum est, ex quo Romani *Quirites* dicti. Cæterùm cum Mars sævit, *Gradivus* dicitur; *Quirinus* autem, cum tranquillus est. Erantque Romæ duo Martis templa; unum intra urbem, Quirino Marti dicatum, quasi custodi urbis tranquillo;

16. Festus. Serv. l. Æn. n. 35.

alterum extra urbem, propè portam, Gradivo; quasi bellatori, hostiumque propulsori, consecratum. 17.

17. Serv. Æn. l. 1. n. 296.
18. Pacuv. ap. Non. & Catull. 17. n. 6.
19. Cic l. 6. ep. 4.
20. Serv. in 12. Æn. n. 118.

SALISUBSULUS, à priscis Latinis, 18. à saltitando, ob inconstantiam & levitatem indolis, quòd in bello, modò in hanc, modò in illam inclinet partem. Ex quo, *Martem belli communem* dicimus, 19. ut significemus incertos esse præliorum exitus, ancipitesque pugnarum casus. Nec solùm Mars inter Deos belli communes, sed etiam Bellona, Victoria, Sol, Luna, & Pluto numerari solent. 20. Hinc ille mos, apud Lacedæmonios, irretiendi pedicis Martis simulacrum, ne videlicet ab iis avolaret aliò. Indidem, institutio *Saliorum* apud Romanos, Martis sacra curantium, & obeuntium urbem, saliendo, anciliaque circumferendo.

21. Macrob. Sat. l. 1. c. 19. Dion. Halic. l. 2. p. 112. Plat. Amat. p. 757.

ENYALIUS, 21. ab Enyo, seu Bellonâ; aliâque hujusmodi, quibus recensendis non est operæ pretium diutiùs immorari.

A Marte gesta.

Mirum est, quòd à mirabili hoc belli Deo nihil factum Poëtæ fingant, præter hoc unum, quòd involvendum tenebris putarem, nisi Solis illustratum luce fuisset, ejusque fœdo sub cortice fructuosus lateret sensus. Notum pueris adulterium Martis cum Venere; (ex quo *Hermione* nata, tutelare Numen, ut ait Plutarchus 22) sic enim Ovidius canit. 23.

22 In Pelopida.
23. de Art l. 2. n. 561.

Fabula narratur, toto notissima cœlo,
Mulciberis capti Marsque Venusque dolis.

Utrumque enim in scelere cùm deprehendisset ipse Sol,& Vulcano, Veneris marito, rem indicasset;hic rete ferreum fecit, tetenditque in lecto Veneris,

neris, adeò exile ac tenue, oculorum ut aciem fugeret. Redeunt paulò post adulteri ad flagitium; induunt se in laqueos. Vulcani monitu, Dii omnes convolant ad turpe spectaculum, *certantque illudere captis*. 24. Diu sic expositi risui, sibilisque omnium, Neptuni tandem rogatu, solutis vinculis, eos sinit Vulcanus abire liberos. Solus Alectryo, adolescens Marti charus, pœnas tulit irroganti meritas: Quòd enim excubias agens ad fores, indormiisset, suâque somnolentiâ, Soli patefecisset aditum, in avem sui nominis, Alectryonem, seu Gallum, qui Græcè Ἀλεκτρυών dicitur, à Marte mutatus est. 25. Unde factum, ut gallus etiamnum hodiè, veteris negligentiæ memor, Solis adventum cantu suo prænunciet.

24. Virg. 2. Æn. n. 64.

25. Lucian. in Gallo Tom. 2. p. 161.

Hujus fabellæ sensus.

Enucleemus fabulam. Adulterium, cui magnam, heu! nimiùm sæpè dat ansam, Venus Vulcano nupta, hoc est, formosa mulier, viro deformi copulata: Adulterium, inquam, & quodvis aliud turpe facinus, tenebris condatur licèt plusquam Cimmeriis, adhibeantur excubitores, fœdique voluptatum ministri quàm fidelissimi; & latebræ quærantur, aliaque integumenta criminum; Solem tamen non arcebit divinæ justitiæ, patebit in clarissimâ luce nefas, & superis inferisque explodentibus, & exprobrantibus, producentur in medium scelerati, quos inretivit conscientiæ vinculis Vulcanus dæmon, fabricator fulminum veri Jovis; minasque illas, etiam in hâc vitâ audient ac sentient, Davidi olim intentatas. 26. *Tu fecisti absconditè; Ego autem suscitabo super te malum, in conspectu omnis Israël, & in oculis solis hujus*. Sed jam redeamus ad

26. 2. Reg. c. 12. n. 12.

ad Martem, aut potiùs ad Martis filium, mali corvi, malum ovum; qui patris exemplo didicit agere turpiter.

TEREUS eſt, quem è Biſtonide Nymphâ Mars ſuſceperat. Regnabat ille apud Thraces, cùm Prognem, filiam Pandionis Athenarum Regis duxit uxorem. Progne huic ſoror erat Philomela, Athenis degens apud patrem, virgo formâ & pudore nulli cedens. Ejus videndæ deſiderio ardens Progne, Tereum rogat conjugem, ſororem ut ad ſe deducat. Hic, votis uxoris obſequens, Athenas proficiſcitur, Philomelam, bonâ patris veniâ, ad Prognem ducit, ejuſque amore incenſus ad amentiam, in itinere reluctantem opprimit, & abſciſſâ linguâ trudit in carcerem. Redit dein Tereus ad conjugem, extinctamque in itinere ſororem mentitur impudens, fictisque lacrymis, & funebri veſtitu perſuadet. At Philomela modum excogitat, quo, linguæ licèt expers, ſorori nunciet mariti ſcelus. Nam

—— Grande doloris
Ingenium eſt, miſeriſque venit ſolertia rebus.

Acu Phrygiâ pingit in telâ, quàm optimè poteſt, illatam ſibi à Tereo vim, telamque involutam ad ſororem mittit. Hæc, ut oculos adjecit ad telam, in furorem accenditur,

Et (mirum potuiſſe) ſilet; dolor ora repreſſit,
Verbaque quærenti ſatis indignantia linguæ
Deſuerant, nec flere vacat, ſed faſque nefaſque
Confuſura ruit, pœnæque in imagine tota eſt.

Denique ad ſororem advolat, domum abducit, clàm Tereo; dumque accingit ſe ad ultionem, adeſt Itys, filius ejus, adhuc puer, & matris in amplexum ruit. At illa correptum ſeducens in ædium interiora,

Et Mater, Mater, clamantem, & colla petentem
Enſe ferit.

Jugu-

Jugulatum in partes ſecat, & coquit; apponitque mox Tereo cœnanti. Ille

Veſcitur, inque ſuam ſua viſcera congerit alvum.

Tum Itym ſuum accerſi jubet. At Progne,

Intus habes, quod poſcis, ait. Circumſpicit ille,
Atque ubi ſit, quærit; quærenti, iterùmque vocanti,
Proſiluit, Ityosque caput Philomela cruentum
Miſit in ora patris.

In rabiem actus Tereus, dum ſtricto enſe in ſorores irruit, fugientibus alas addit timor; Progne in hirundinem, & Philomelâ in ſui nominis avem mutatâ; & ipſum Terea alatum quoque furor efficit, & ipſe in upupam, quâ nulla fœdior avis eſt; Itys autem in phaſianum, Deorum commiſeratione convertuntur. 27. 27. Ovid. 6. Met. n. 424.

Martis ſacra.

Marti ſacra ſunt, ex animalibus, lupus ob ferocitatem; 28. equus, quòd in bello præſtet; in volucribus, picus, & vultur, ob rapacitatem; & gallus propter vigilantiam, quâ virtute milites inſtructi eſſe maximè debent: Inter plantas denique, gramen, quòd in urbibus, incolâ & cive à bello viduatis, hujusmodi planta enaſci ſoleat; uberiusque progerminare putetur, in iis locis, quæ humano ſanguine irrigata ſunt. 29. 28. Virg. 9. Æn. n. 566.

INTER ſacrorum ritus vetuſtiſſimos, erga hunc Deum adhiberi ſolitos, haud ſcio an ſit ullum, literarum monumentis, iſto dignius: Nimirum; *Qui belli alicujus ſuſceperat curam*, inquit Servius. 30. *Sacrarium Martis ingreſſus, primò, Ancilia* (ſcutorum genus eſt ſacrorum) *commovebat; poſt haſtam ſimulacri ipſius, dicens, Mars vigila.* 29. Gyrald. Synt. 17. p. 520. Nat. Com. l. 2. c. 7. 30. In 8. Æn. n. 3.

DEÆ COELESTES.

JUNO.

Ejus imago.

MYSTAG. Quinque Deos cœleſtes contemplatus es; totidem Deas, item cœleſtes, quæ ſubſequuntur, aſpice: Atque in iis, Junonem omnium primam, curru vectam aureo, quem pavones trahunt, 1. coronâ, roſis liliisque textâ radiantem, ſceptroque conſpicuam; 2. Eſt enim Deorum Regina,

—— *Jovisque*

Et ſoror, & conjux; 3. Saturni, ex Ope filia, nata in Samo inſulâ, ubi tam diu manſit, dum virgo fuit. 4.

1. Ovid. a. Metam. n. 532.
2. Apulej M. l. 10 p. 253.
3. Virg. 1. Æn. n. 51.
4 Apollon 1. Argon. n. 187.

PAL. Proh ſpeciem auguſtam! Quis fulgor ſuperi? Quæ majeſtas, quæ venuſtas oris, quæ membrorum omnium dignitas! Illæ manus, quàm factæ ad ſceptrum! Ille capitis vertex, quàm venerandus ad coronam! Oris ille decor, pectoriſque decus, quàm ad delicias, amoremque rapax! Status ille omnis, & habitus, quàm liberalis & elegans, plenusque dignitatis, ac laude dignus! At, quænam illa puella eſt, non invenuſta, Junoni adſtans, tanquam famula?

MYST. IRIS eſt, Thaumantis & Electræ filia, 5. ſororque Harpyarum, Junonis addicta famulatui, ejuſque nuncia; 6. ut Jovis Mercurius; quanquam & Jupiter illam quandòque miſiſſe feratur. & alii etiam Dii; imò & furiæ; nec non & homines. Ala-

IRIS.
5. Heſiod. Theog. n. 265.
6. Schol. Apollon. l. 2. n. 286. Nonn. l. 20. n. 184.

J. van Vianen del.

Alata ideò fingitur, ob celeritatem, 7. & arcu 7. Idem. 31. n.
suo vehi. Unde Ovidius de illâ sic: 8.

Effugit & remeat per quos modò venerat arcus. 110. Homer. Iliad. 23.

Illius quoque officium fuit, fœminarum animas; 8. 2. Metam. n. 632.
ut Mercurii, virorum, corporeis exsolvere vinculis, ut patet in Didone, quæ, allatis sibi manibus, cùm ægré ageret animam. 9. 9. Virg. 4. Æn. n. 693.

Tum Juno omnipotens longum miserata dolorem,
Difficilesque obitus, Irim demisit Olympo,
Quæ luctantem animam, nexosque resolveret artus.
Ergò Iris croceis per cœlum roscida pennis,
Mille trahens varios adverso sole colores,
Devolat, & supra caput astitit. Hunc ego Diti
Sacrum jussa fero, teque isto corpore solvo:
Sic ait, & dextrâ crinem secat, omnis & unâ
Dilapsus calor, atque in ventos vita recessit. Gyrald. Synt. 9. p. 742.

Differt autem Iris à Mercurio, quòd hic vel è cœlo, vel ex inferis nuncius mittatur; illa verò, è cœlo tantùm. Ille ad res pacis sæpiùs, undè εἰρηνοποιὸς, *Pacificator*, dicitur, Iris semper ad lites ac dissensiones, unde Servius 10. dictam *Irim* ait; quasi ἔριν, *contentionem, litem, Deam discordiæ.* Etsi alii ita vocatam putent, παρὰ τὸ ἐρεῖν, à loquendo. 11. 10. Serv. 5. Æn. n. 606. 11. Gyrald. Synt. 9.

Junonis filii, & mores.

HEBE.

PAL. Quibus liberis Jovem auxit Juno?

MYST. Vulcano, Marte, & Hebe 12. Quamquom non desint, qui Heben fabulentur à Junone solâ genitam. Cùm enim anteà sterilis esset, simul ac appositas in epulo, quod in Jovis domo celebrabatur, 12. Pausan. in Attic. p. 17. in Corint. p. 55. Serv. Æn. 6. n. 134.

tur, lactucas agrestes comedit, gravida repentè facta, peperit Heben: quæ ob eximium formæ decus, juventuti præfecta est ab ipso Jove; munusque datum ministrandi eidem Jovi pocula. Verùm cùm fortè lapsa inter ministrandum aliquandò esset, inhonesto turpique casu, qui risum movit accumbentibus, indignatus Jupiter, abdicavit illam hoc munere, suffecto in ejus locum Ganymede. 13.

13. Serv. Æn. 1. n. 32. Gyrald. Synt. 10. p. 324. Nat. Com. l. 2. c. 5.

PAL. Quò maximè famosa vitio fuit Juno?

MYST. Zelotypiâ; cujus unum alterumve de infinitis exemplum affero. Io Inachi filia adamabatur à Jove, mutuoque fruebatur amore: cùm advertit Juno abesse maritum; & absentiæ causam, haud temerè interpretata, vagam libidinem, extemplò in terras devolat, & locum opportunè petit, ubi delitescebat cum Io Jupiter. Sentit ille adesse uxorem, veritusque objurgationem, puellam mutat in vaccam candidissimam. Accedens Juno, quærit de vaccâ, quæ, aut cujus illa sit, aut quo genita tauro? è terrâ recenter natam, respondet Jupiter. At conjux callida, suspicata id quod erat, illam sibi donari rogat; recusare maritus non audet, ne suspicionem augeat. Acceptam igitur vaccam, 14.

14. Ovid. 1. Metam n. 624.

—— *servandam tradidit Argo.*
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat,
Inde suis vicibus capiebant bina quietem;
Cætera servabant, atque in statione manebant.
Constiterat quocunque loco, spectabat ad Io,
Ante oculos, Io, quamvis aversus, habebat.

Ad molestissimam custodiam accedebat, ut frondibus insipidis, & amarâ pasceretur herbâ. Nec diutiùs indignitatem rei ferre potest Jupiter: Ergo Mercurium allegat ad Argum, Io ut afferat in libertatem. Ille, pastoritio habitu sumpto, accedit ad

ad custodem oculatum, & fistulæ cantu sopitum obtruncat. 14. 14. Ovid. Met. 1. n. 721.

—— Centumque oculos nox occupat una,
Excipit hos, volucrisque suæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam stellantibus implet.

Mutat quippe Argum Juno in pavonem, ejusque oculos intexit caudæ. Io autem furiis exagitandam objicit, quæ in Ægyptum appulsa, orasse Jovem dicitur, pristinæ ut restitueretur formæ, quod impetravit, insuperque Isidis, Ægyptiorum Deæ, nomen accepit, & divinos honores obtinuit.

Alterum zelotypiæ specimen Juno præbuit illustrissimum. Cùm enim aliquandò irata Jovi, simultates cum illo gereret, nec deponere illas ullâ ratione vellet, dedit consilium Jovi Cithæron Rex, nuptias tantisper simularet se inire alteras, Arrisit dolus Deo; simulacrum è quercu factum, vestibusque ornatum elegantibus, plaustro imponit, palamque prædicat, ducere se Platæam Asopi filiam. Rumor dissipatur, & ad Junonis aures pervenit, quæ accurrens illicò, irruit in simulacrum, discindit vestes, agnoscit fraudem, & in risum soluta, reconciliatur marito; indèque *Cithæronia*, ab illo Cithærone, dicta est. 15. Ac 15. Pauf. Bœot p. 284. Euseb. Præp. Euang. 3. 2. Plut. Arist. p. 325. jam reliqua ejus præcipua recenseamus.

Junonis nomina.

ANTHIA, seu Florida, de cujus templo Pausanias meminit 16. 16. In Corinth. p. 25.

ARGIVA Juno, ab Argis, apud quos sacra celebrata in ejus honorem, Ἡραῖα dicta, 17. in quibus hecatombe, id est, ex centum bobus sacrificium fiebat. Ejus signum ex auro & ebore, manu alterâ punicum malum, alterâ sceptrum tenet, cui cu- 17. Pauf. Lac. p. 95.

culus impositus, quod in eam avem se Jupiter verterit, ejus amore captus.

BUNÆA, à Buno Mercurii filio, qui huic Deæ fanum Corinthi extruxit. 18.

CALENDARIS, seu Novella, quòd *calaretur*, id est, vocaretur à sacerdotibus initio cujusque mensis, quæ *Calendæ* indè dicuntur. 19.

CAPROTINA, 20. cujus festus dies, in nonas Julias incidens, ab ancillis agebatur apud Romanos. Eoque die liberæ pariter & ancillæ sacrificabant, sub arbore caprifico, in memoriam benignæ virtutis, quæ pro conservatione publicæ dignitatis ancillis injecit salutare consilium. Cùm enim, post urbem captam, sedatus esset Gallicus tumultus; finitimi populi, occasionem nacti, Romanos jam afflictos, penitùs opprimendi, Feciale ad Senatum misso, postularunt, ut, si vellent, reliquias suæ urbis non deleri, matresfamilias & virgines omnes sibi dederentur. Patribus, quid agerent, mirum in modum anxiis, ancilla nomine Philotis, vel Tutela, communicato Senatui consilio, assumptis cæteris omnibus ancillis, matrumfamilias, virginumque habitu quasi dominæ essent, ad hostes transiit. Quæ cùm à Livio hostium Dictatore in castris distributæ essent, hostem provocarunt vino plurimo, diem festum apud se esse simulantes: quibus somno obrutis, ex caprifico dato signo Romanis, omnes contrucidati sunt. Tanti beneficii ab ancillis accepti memor populus Romanus omnes jussit manumitti, dotemque eis ex publico assignavit: diemque ipsum *Nonas Caprotinas* appellari voluit, ab illâ caprifico, ex quâ signum acceperat, sacrificiumque annuum Junoni Caprotinæ sub caprifico instituit, cui etiam lac ex caprifico adhibebatur, ad rei memoriam.

CURIS, seu CURITIS, in cujus tutelâ matronæ sunt; sic appellatur, à ferendâ hastâ, quæ lin-

18. Pausan. in Corinth. p. 48.
19. Macrob. in Sat. l. 1. c. 15.
20. Plutarch. in Camill. p. 146. Ovid. de arte l. 2. n. 257. Macrob. Sat. l. 13.

linguâ Sabinorum *Curis* dicitur. 21. Unde Junoni sacra hasta est, inquit Plutarchus. 22. Et multæ ejus statuæ hastæ innituntur; ipsaque dicitur Dea Quiritis, & Curitis. Hinc ille mos nubentium, crinem hastâ comendi, quæ scilicet in corpore gladiatoris stetisset abjecti occisique.

CINXIA, à cingulo, quo cingebatur puella nubens: hujus enim solutio cinguli auspiciis fiebat Junonis, quæ nuptiarum præses habebatur. 23.

DOMIDUCA, & Interduca, à ducendâ uxore in mariti domum. 24.

EGERIA, à mulieribus colebatur, quòd eam partui egerendo opitulari crederent. 25.

FEBRUALIS, Februata, Februa seu Februla; quòd ipsi Februario mense sacra fierent, ejusque feriæ erant Lupercalia; quo die à Lupercis (sacerdotes erant Panos, pastorum Dei 26.) nudo corpore per urbem cursitantibus, prægnantiumque mulierum manus, uterosque, amiculo Junonis, id est, caprinâ pelle ferentibus, februabantur, hoc est, purgabantur; eoque ritu, & fœcunditatem dari, & partum facilem reddi putabant. *Februa* porrò dicebantur, quæcunque purgamenti causâ in quibus libet adhiberentur sacrificiis. 27. Porrò in sacrificiis Junoni factis vacca immolabatur candida, 28. sus, 29 & ovis, 30. anser etiam, 31. & pavo, 32. erant ipsi sacri.

FLUONIA, quòd fluoribus menstruis adesset. 33.

HOPLOSMIA, hoc est, omni armorum instructa genere apud Elidem culta fuit, unde & Jupiter *Hoplosmius*. 34.

JUGA, à jugo, & conjugiis, Græcè Ζυγία, cujus ara fuit Romæ, in vico qui ideò *Jugarius* dicebatur; ad quam aram, veteri ritu, nubentes vinculis jungebantur; 35. eam Martianus

vo-

21. Festus. 22. ἐν ῥωμ. p. 285. Arnob. 2. contra Gen. p. 91. 23. Mar. de nupt. Phil. l. 2. p. 37. 24. Aug. de civ. Dei l. 7. c. 3. Martian. de nupt. l. 2. p. 37. 25. Festus. 26 Ovid. 2. fast. n. 423. Cic. 2. Phil. c. 34. 27. Festus. 28. Virg. 4. Æn. n. 61. 29. Lil. Gyr. Synt. 17. p. 517. 30. Ælian. de anim. l. 12. l. 40. 31. Liv. l. 5. c. 47. 32. Athen. l. 14. p 655.

33. Festus August. de civ. Dei. l. 7. c. 2. Martian. de nupt. p. 37. 34. Lil. Gyr. Synt. 3. p. 126. 35. Serv. 4. Æn. n. 16. Festus.

vocat *Socigenam*, quod nubentes associet. 36.

LACINIA, ab ejus templo, *Lacinii* nomine, à Lacinio conditore sic appellatum. 37.

LUCINA, & LUCELIA, vel à luco, in quo templum habuit, vel à luce, quam infantibus dare credebatur. 38. Utramque significationem probat Ovidius hoc disticho: 39.

Gratia Lucinæ, dedit hæc tibi nomina lucus;
Vel quia principium, tu Dea, lucis habes.

MONETA, vel à monendo, quòd consulentibus salutaria monita reddere, vel à pecuniâ, quòd Dea divitiarum credita sit. 40.

NUPTIALIS, Γαμηλία, cui rem sacram facientes fel victimis exemptum projiciebant post aram, ut docerentur conjuges, nihil bilis & iracundiæ in nuptiis esse oportere. 41.

OPIGENA, quòd matronis in partu laborantibus opem ferret. 42.

PARTHENOS, id est, *Virgo*, seu παρθενία, *Virginalis*. 43. Cujus occasione, referam quod Pausanias 44. habet, apud Argivos fontem fuisse cui Canatho nomen, in quo Juno, quotannis se lavans, virgo fieri credebatur.

PERFECTA, seu τελέια, eadem quæ Nuptialis: τέλος enim matrimonium est, & illud contrahentes, τέλειοι dicebantur, Juno igitur, initis cum Jove nuptiis, *Adulta* & *Perfecta* vocata est. 45.

POPULONA, seu Populonia, quòd eam precaretur populus; vel quòd ex nuptiis populi procreentur. 46.

PRONUBA, à nuptiis, quibus præsidebat; neque enim legitimæ coalescere nuptiæ poterant, quas non auspicarentur ab invocatione Junonis. 47.

REGINA, ipsa enim talem se prædicat apud Virgilium. 48.

36. Martian. de nupt. p. 38. 37. 37. Strab. l. 6. p. 180. Liv. l. 24. c. 3. 28. c. 46. 38. Varr. de Ling. Lat. l. 4 c. 10. 39. In fast. l. 2. n. 449. 40. Liv. l. 7. c. 28. Suidas. Ovid. fast. l. 6. n. 183. 41. Euseb. 3. Præp. Euang. c. 1. Plutarch. in connub. p. 141. 42. Festus. 43. Pindar. in Olymp. 6. n. 150. 44. Corinth. p. 80. 45. Jul. Pollux. l. 3. c. 3. 46. Macr. 3. Sat. c. 11. 47. Virg. p. 4. Æn n. 166. 48. Æn. 1. n. 50.

Ast ego, quæ Divûm incedo Regina; Jovisque
Et soror, & conjux.

SOSPITA, *à sospitando*, seu servando; quòd in ejus tutelâ essent fœminæ; quibus sua cuique aderat Juno; ut viris sui Genii. 49.

UNXIA, *ab ungendo*; ungebantur enim in nuptiis januæ postes à nubentibus; undè *uxores* dictæ, quasi *unxores*. 50.

49. Cic. 1. de nat. c. 29.

50. Lil. Gyr. Synt. 3. p. 118. Martian. de nupt. Phil l. 2. p. 37.

FABULÆ SENSUS.

Juno, aëris imago.

SI Varronem 51. audiamus, Juno terra est, & Jupiter cœlum, ex quorum conjugio, cœlestium videlicet commixtione influxuum, halituumque terrenorum, omnia fermè generantur.

51. L. L. 4. c. 10.

At si Stoïcis credimus, 52. aër est Juno, quòd ipsum nomen Græcum satis indicat; Ἥρα, Juno, cujus literam ultimam, si primam facias, fiet ἀὴρ, aër, qui *interjectus inter cœlum & mare Junonis nomine consecratus est*, inquit Cicero. Ideò autem Jovis conjux, quòd aër ex se frigidus, à Jove, hoc est, ab igne ferveat: Inde Juno *Aëria* dicta, quòd nimirùm ipsa sit aër, & in aëre regnet. Hinc etiam illud commentum, quo ferunt, 53. Junonem ab Jove vinctam catenis aureis, incudibusque ferreis ad pedes appensis, in aëre suspensam fuisse, ut significarent, quòd aër igni cœlesti conjunctior, duobus deorsum elementis misceatur, id est, aquæ & terræ, quæ elementa duobus superioribus graviora sunt.

52. Ap. Cic. 2. de nat. c. 62.

53. Homer. Iliad. O. n. 18. Phurnut. N. c. 17.

Subdo unum, non prætereundum silentio. Ut

viris

viris singulis sui *Genii* vitæ præsides adesse crede-bantur; ità suas præsto fuisse *Junones* fœminis.

MINERVA,

SEU

PALLAS

PAL. Minas intendit Dea hæc, terroremque denunciat.

MYST. Nimirùm, Minerva est, quam, à *minis*, quas tollere videtur, torvoque illo ac truculento aspectu, *Minervam* dictam esse non-nulli putant.

Ejus imago.

PAL. Quorsùm autem, mundi loco muliebris, armorum ille spectat apparatus? Cur illa cassis aurea, & in casside cristæ rutilantes? Ad quem finem lorica ærea, quâ tegit pectus, & lancea, quam dextrâ vibrat, scutumque horrificum, quod lævâ attollit, capite serpentibus hirsuto formidanda? 1. Quid denique adpictus ille gallus gallînaceus, & noctua sibi volunt?

MYST. Faciam, nihil ut eorum, quæ percunctaris, te lateat. Armatam esse decuit, non comptam muliebriter, quia belli præses & inventrix est. 2. Gallus, quia pugnax avis est, ei sacer habetur; sæpeque pingitur cassidi insidens. 3. ut etiam noctua, de quâ mox. Illud verò caput anguibus horribile, quod non tantùm in ægide, seu clypeo gestat, sed aliquandò etiam medio in pectore, Medusæ caput

1. Apul. Met. l. 10. p. 254. Phurnut. N. D. c. 20.
2. Virg. 11. Æn. n. 483. Cic. 3. nat. D. c. 21.
3. Pauf. in Eliac. p. 204.

No 7.

...n Vianen del.

caput eſt; unius de Gorgonibus, de quo ita Virgilius. 4. 4. Æn. 8. n. 435.

Ægidaque horrificam, turbatæ Palladis arma
Certatim ſquammis ſerpentum, auroque polibant;
Connexosque angues, ipſamque in pectore Divæ
Gorgona defecto vertentem lumina collo.

Sed non advertis, credo, coronam oleaginam, in hujus Divæ capite?

PAL. Fugerat oculos, nec verò video, cur belli Deæ tribuatur olea, quæ pacis eſt ſymbolum. Sic enim legere me, apud Maronem 5. memini. 5. Æn. l. 8. n. 116.

Paciferaque manu ramum prætendit olivæ.

MYST. Imò, quia pacis eſt ſymbolum, bellorum Deæ debuit adſcribi; neque enim bella fiunt, niſi ut pax conſequatur. Alia tamen cauſa eſt, cur oleam gerat, ejus enim uſum prima homines docuit. 6. obtinuitque propter illam, ut clariſſimæ urbi, à Cecrope recenter conditæ, nomen imponeret ſuum, *Athenasque* diceret (Minerva enim Ἀθηνᾶ Græce dicitur) victo Neptuno, qui cum illâ certaverat, eâ lege, ut qui præſtantius utiliusque munus contuliſſet, novæ civitati nomen daret; Atqui olea, quam Minerva, derepentè è terræ gremio produxit, & obtulit, utilior multò judicata fuit equo, quem Neptunus viciſſim pro munere ſuo detulerat 7. 6. Heroïd. l. 5. p. 361. 7. Plutarch. in Them. p. 121.

Minervæ genus.

Cùm quinque ferantur Minervæ, 8. de illâ unâ hîc ſermo eſt, ad quam referuntur reliquæ, Jove natâ. At, quo pacto nata? Dicam, ſi neſcis; ſed cave rideas. Jupiter Junonem ſuam videns ſterilem eſſe, frontem (præ dolore, credo,) ferit, & Minervam peperit, non ſtatim, ſed tertio poſt menſe, unde *Tritonia*, ut placet aliquibus, dicta eſt, quaſi, 8. Cic. 3. de nat. c. 23.

ſi, τριτόμηνις. Adhibuit autem prægnans, cerebroque parturiens Jupiter, non obſtetricem, ſed Vulcanum, qui ſecuri in frontem impactâ, patefactoque aditu, ingenti, puto, ſtupore defixus eſt, cùm puellam, non nudam tenellamque, ſed armatam virginem aſpexit, è capite paterno proſilientem. 9, Totidem certè ferè verbis id Ovidius 10. aſſerit, de Minervâ ſcribens:

—— De capitis fertur ſine matre paterni
Vertice cum clypeo proſiluiſſe ſuo.

Addunt alii concepiſſe Jovem, poſtquàm METIN, de uxoribus ſuis unam, devoraſſet, ex quo cibo factus extemplò gravidus, armatam Palladem enixus eſt. 11,

Porro aurum pluiſſe in Rhodo inſulâ, natâ Minervâ, ferunt, 12, & hoc Claudianus 13. notavit:

Auratos Rhodiis imbres, naſcente Minervâ.

9. Luc. in Dial. Vulc. & Jov. p. 200.
10. l. Faſt. 3. n. 841.
11. Heſiod. in Theog. n. 866.
12 Strab. l. 14 p. 450.
13. Conſ. Stil. l. 2. n. 226.

Ejusdem nomina.

Ipſa primò propria *Palladis* ac *Minervæ* nomina inveſtigemus, undè orta ſint.

MINERVA, indè *dicta*, ait Cicero, 14. quòd *vel minuit, vel minuatur*. Verè ſiquidem, cum belli ſit Dea, minuit mortalium numerum & capitibus familias, & civibus urbes. Vel à *minando*, ut jam dixi, quaſi vim minetur, incutiatque intuentibus metum. 15. Vel à *monendo*, quòd benè moneat, cum Dea ſit ſapientiæ. 16. Imò & ipſa ſapientia vulgò habita eſt, unde manavit tritum omnium ſermone adagium, ὗς Ἀθηνᾶν, *Sus Minervam*, ſubaudi, docet, vel monet. 17. Quo utimur, quoties indoctus aliquis eum conatur docere, à quo docendus ſit ipſe potiùs. A Minervâ fit minerval, ſeu minervale, præmium magiſtris exhiberi ſolitum, Græcè δίδακτρον. 18.

14. 2. de nat. c. 26. 3. c. 24.
15. Cornici. ap. Gyrald. Synt. 11. p. 327.
16. Feſtus.
17. Cic. 9. Epiſt. 18.
18. Gyrald. Synt. 11. p. 327.

'Αθηνᾶ, Græcis Minerva eſt ἀπὸ τοῦ θηλάζειν, mammam ſugere, & α privante particulâ; quòd videlicet mammam ei opus non fuerit appetere, cùm adulta è patris capite nata ſit; 19. indèque appellata ἀμήτηρ, & ἀμήτωρ, id eſt, *matre carens*. 20. Plato 'Αθηνᾶν dictam putat, quaſi θεονόην, & ἠθενόην, hoc eſt, *quæ divina cognoſceret*. 21. Alii à θήνεσθαι, *ſervire*, & α privante; quòd ſapientiæ ſtudioſus ſervituti non ſit obnoxius; 22. ex illâ Stoicorum ſententiâ apud Tullium: 23. *Liberum eſſe neminem, niſi ſapientem.*

PALLAS, ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὸ δόρυ: *à vibrandâ haſtâ*, quòd eam in bello vibret ac intorqueat: vel, à *Pallante* quodam gigante, quem occidit: 24. vel, quòd in *Pallante* palude primùm viſa ſit. 25. Jam ad cognomina tranſeamus: & ex innumeris ignobilibus, ac nullius fermè momenti, tria, quatuorve ſeligamus: poſtquàm de Palladio pauca.

PALLADIUM, Palladis erat ſimulacrum in arce Trojanâ diu ſervatum, quòd eo tempore, quo arx, templumque Minervæ ædificabatur, de cœlo cecidiſſe fertur: atque in templo nondum tecto locum ſibi delegiſſe. Quæ res, cùm omnibus admirationem moveret, ab Apolline reſponſum eſt, urbem tamdiu fore incolumem, quamdiu ſtatua illa intra mœnia ſervaretur. Itaque tempore Trojani belli, cum oppugnaretur à Græcis urbs, nec ſpes eſſet illius expugnandæ, niſi priùs ſublato Palladio, datum eſt Ulyſſi negotium, & Diomedi; ut per cloacas in urbem irreperent, & fatale ſimulacrum auferrent: quo facto, nullo labore capta Troja eſt. 26. Ajunt nonnulli, nemini fuiſſe licitum Palladium loco movere, imò ne intueri quidem. 27. Addunt alii fuiſſe lineum, itaque mirabile, ut oculos moveret, vibraretque haſtam. Alii contrà, confectum fuiſſe ex oſſibus Pelopis, & à Scythis, Trojanis venditum.

19. Gyrald. Synt. 11. p. 326.
20. Pollux. §. 3. c. 2. Phur. N. D. G. 20.
21. In Cratylo p. 279.
22. Phurnut. N. D. c. 20.
23. In Parad. 5.
24 Serv. in 1. Æn. n. 43.
25. Feſtus.
26. Serv. in 2. Æn. n. 166.
27. Herodian. l. 1. c. 14. n. 7. Plut. in Parall. p. 309.

28. Clem. Protrept. c. 30. tum. 28. Captum à Græcis recuperavit deinde Æneas à Diomede, & in Italiam transtulit, servatumque Romæ fuit in templo Vestæ, ut pignus imperii, sicut Trojanis fuerat. Alii denique scribunt duo fuisse Palladia, quorum alterum Diomedes, alterum Æneas abstulit. 29.

29. Dion. Hal. l. 1. Antiq. p. 55. 56. 30. Homer. in hymn. in Vener. n. 6. Æschyl. Eum. n. 740. PARTHENOS Minerva, id est, *Virgo*, 30. Athenis in arce culta, summâ religione; ejusque templum dictum *Parthenon*. Fuit enim perpetua Virgo Minerva, quemadmodum & ipsa Vesta, ac Diana; itáque castitatis amans, ut cum fortè lavans, in Heliconis fonte, conspecta fuisset à Tiresiâ quodam, illum oculis orbarit illicò. Ab eâ tamen impetravit posteà infimis precibus Tiresiæ mater, ut pro lumine corporis, mentis splendorem, & artem divinandi, filius obtineret. 31. Non me præterit, aliam cæcitatis causam afferri ab Ovidio; 32. fuisse nimirùm ideò luminibus à Junone privatum, quòd cùm occisâ serpente fœminâ factus ipse fuisset fœmina; septemque post annis, interfecto serpente mare, vir denuò evasisset, electus à Jove & Junone judex jocosæ cujusdam, parùmque honestæ controversiæ, secundum illum sententiam tulerit.

31. Eustath. ad Hom. l. 10. Odyss. p. 407. 32. l. 3. Met. n. 322.

Illustre fuit hoc alterum castimoniæ exemplum in Minervâ, quòd cùm Medusam formâ eximiam, sed capillis præsertim aureis præfulgentem, in ipsius templo Neptunus compressisset, capillos, flagitii illecebram, mutavit in angues; effecitque, ut eam posthac intuentes verterentur in lapides. 33.

33. Nat. Com. l. 7. c. 11. TRITONIA Minerva à Tritone palude, ubi educata est, 34. de quâ Lucanus ita cecinit: 35.

34. Pausan. in Bœot. p. 308. 35. l. 9. n. 350.

Hanc & Pallas amat, patrio quod vertice nata
Terrarum primam Lybien (nam proxima cœlo est,
Ut probat ipse calor) tetigit, stagnique quietâ

Vultus

Vultus vidit aquâ, posuitque in margine plantas,
Et se dilectâ Tritonida dixit ab undâ.

Vel, ita dicta est, quia nata ex capite, quod Bœoticè aut Æolicè τριτὼν, vel τριτὼ dicitur. Priùs tamen quàm discedamus ab illâ palude Tritonide, accipe, quæ ad ejus oram gerebantur à circumjectis populis, in honorem Minervæ. Confluebant ad illius festa solemnia finitimæ urbes, spectaculoque intererant hujusmodi. Ejus regionis virgines, in varias distributæ turmas, fustibus, lapidibusque armatæ, mutuis, dato signo, sese impetebant vulneribus; hâc conditione, ut, quæ omnium prima necaretur, non censeretur virgo, ideoque ignominiosè illius cadaver projiciebatur in aquam; quæ vero plures, magisque luculentas accepisset plagas, perstaretque nihilominus, constans & infracto animo, deducebatur suam domum, quasi in triumphum, curru sublimis, laudibus eam prosequente universo cœtu. 36.

36. Herodot. in Melpom. p. 320.

Ἐργάτις, id est, Operaria, à Samiis colebatur, 37. quod variarum artium inventrix fuerit, præsertim lanificii, ut Poëta docet. 38.

37. Hesychius.

—— Non illa, colo calathisve Minerva
Fœmineas assueta manus.

38. Virg. 7. Æn. n. 806.

Colus enim ejus inventum est, sic, ut ipsum Minervæ nomen huic sæpè attribuatur operi. 39. Ita enim legimus, 40.

39. Theocrit. Edyl. 34.

Cui tolerare colo vitam, tenuique Minervâ.

40. Virg. 8. Æn. n. 409.

Quantumvis autem hâc arte præstaret Pallas, ausa est Arachne, puella Lydia, lanificii peritissima, in contentionem cum Deâ venire, & provocare illam ad certamen, at magno suo malo; illius enim rupit opus Dea, & radio, quem manu tenebat, 41.

41. Ovid. 6. Metam. n. 133.

—— Frontem percussit Arachnes.
Non tulit infelix, laqueoque animosa ligavit

 Gut-

Guttura, pendentem Pallas miſerata levavit;
Atque ita, vive quidem, pende tamen improba, dixit.

Quibus dictis, in araneam verſa eſt Arachne,
Et antiquas exercet Aranea telas.

Ædificandi quoque artem invenit, excitandarum præcipuè arcium, quibus propterea præſidere credebatur.

MUSICA Minerva etiam dicta eſt; Quoniam *dracones*, inquit Plinius, 42. *in ejus Gorgone ad ictus citharæ tinnitu reſonabant.* Præſertim autem, quod tibiarum uſum excogitarit, quibus cùm aliquando caneret ad fontis ripam, vultumque in aquis eſſet intuita, ab tibiis inflandis, fœdiorem; illas projeciſſe dicitur. 43.

42. l. 34. c. 8.

43. Ovid. Art. Am. 3. n. 505.

I procul hinc, dixit, non eſt mihi tibia tanti,
Ut vidit vultus Pallas in amne ſuos.

GLAUCOPIS Minerva, ſeu glaucos, cæſiosque oculos habens, hoc eſt coloris viridis albo temperati, haud diſſimiles noctuæ oculis; ex quâ id nominis (eſt enim γλαὺξ γλαυκὸς, noctua) traxiſſe creditur. 44. Alii contra ita dictam volunt, non quod reverà glaucos haberet oculos, ſed quod truci ac formidoloſo eſſet aſpectu; quo ſenſu leones, & dracones, *glauci* & *cæſii* dicuntur. 45.

44. Pauſan. in Artic. p. 13.

45. Phurnut. N. D. c. 10.

PYLÆTIS, ἀπὸ τῆς πύλης, *portâ*, quod in portis urbium, ædiumque januis pingeretur, 46. aut collocaretur ejus effigies; ut in ſuburbiis, imago Martis; ad ſignificandum, armis rem agendam eſſe foris, & ſubmovendum ab urbe hoſtem: At in urbe utendum non Martis, ſed Minervæ operâ, hoc eſt prudentiâ, conſiliis, & auctoritate temperandam rempublicam.

46. Æſchyl. in Eumenid. n. 777. 830.

F A-

FABULÆ SENSUS.

Pallas sapientiæ, & castitatis symbolum.

PALLADIS, seu Minervæ fabulâ, *sapientiam* adumbrare voluerunt Poëtæ, hoc est, cognitionem ac scientiam rerum omnium cum considératâ, prudentique actione conjunctam, itemque optimarum artium intelligentiam, cæterasque ingenii dotes, virtutumque decora, ac præcipuè castitatem. Nec sanè sine causâ.

1. Enim, Jovis capite Minerva fertur edita; ut ostendatur, humaniorum literarum disciplinas, humani ingenii non esse inventum; sed è cerebro Jovis, id est, ex inexhausto divinæ sapientiæ fonte ad hominum usum esse depromptas. Nec disciplinas tantùm & artes, sed præstantissima quæque virtutum munera ex eâdem origine dimanare.

2. ARMATA Pallas in lucem venit: Quia sapientis animus, magnitudine consilii, virtutibusque omnibus, ut mœnibus septus, vinci nec expugnari potest; optimèque contra fortunam paratus & armatus, interritum se præstat periculis, infractum malis adversis, calamitatibus inexpugnabilem. 47. Quemadmodum enim non colliquescit Jupiter, quod ajebat ille, dum simulacrum ejus liquefit; sic sapientis animus ad quoslibet adversæ fortunæ casus obdurescit. 47. Cic. in parad. 5.

3. VIRGO est, 48. ut Musæ quoque feruntur esse virgines: Quia mundis corde propriè conspectus Dei promittitur; adeò, ut apud Ethnicos etiam opinio esset, posse pudicis oculis Deos videri. Quin & videtur natura docere in apibus voluisse, quàm 48. Nyss. de Virg. c. 4. & 5.

benè ingenium ac ſolertia cum integritate conſentiant. Magno certè Nazianzeno (ut de ſanctis viris ac fœminis, Joanne Euangeliſtâ, Catharinâ virgine eâdem ac martyre, S. Thomâ Aquinate, aliisque taceam) pariter videndas ſeſe, habendasque ſapientiâ & pudicitiâ, formâ & habitu virginum, obtulerunt.

4. FEROX vultu, trucique obtutu: quia ſapientem, caſtamque mentem non decet accerſere commendationem à formâ corporis. & oculorum lenociniis amorem colligere. Sapientia quippe, pudicitiæ juncta fucos exoſa, perinde fulget ſquallore obſita, ac radiis redimita gloriæ: Ipſi non minus venuſtatis ineſt, viliori veſtitæ panno, ac dum coruſcat ſplendore purpuræ; tantumque majeſtatis habet in cœno jacens, ac throno inſidens, nec blandiùs in adoleſcente lectiſſimo, quàm in decrepito ſtrigoſoque ſene renidet.

5. LANIFICIUM invenit, exercuitque. Propria hæc virginum laus eſſe debet, ſi pudicæ diu eſſe velint, non indulgere otio. nuſquam ceſſare, lanificio aſſiduam dare operam. Lucretiæ exemplo, matronæ caſtiſſimæ, quam nocte ſerâ, lanæ deditam, inter lucubrantes ancillas, in medio
49. Liv. ædium ſedentem invenerunt regii juvenes. 49.
l. c. 57. 6. COLUS, Palladis inventum eſt. Pudicæ fœminæ arma ſunt colus & fuſus. His inſtructa, modeſtiæ ridebit hoſtem, cupidinemque. ceu catellum procul abiget. Idcircò in nuptiali pompâ colus olim præferebatur cum fuſo, antè ſponſam, cùm deducebatur in viri domum: Et alicubi mos eſt, cùm eodem colo, fuſoque, mulieres inferre ſepulcro.

7. TIRESIAS Minervam, ſimul ac aſpexit nudam, amiſit oculos; in pœnamne, an in præmium; ſanè acutiùs vidit nunquam, ut qui futura multò ante præviderit, vates exindè factus: Illuſtri do-

documento, qui semel nudam vidit sapientiam, hoc est, qui ejus pulchritudinem propiùs clariùsque intuitus est, carere illum libenter usu oculorum, nec corporearum rerum aspectu delectari, aut amore præsentium; verùm, eorum loco, futura longè prospicit, æternaque animo intuens, rerum cœlestium, & eorum, quæ non videntur, contemplatione perfruitur.

8. NOCTUA Minervæ simulacris adpingitur, avis ei sacra, in tenebris videns; sapientis symbolum, qui disjectis ignorantiæ tenebris, errorumque dissipatâ caligine, ea videt dispicitque perspicuè, in quibus alii cæcutiunt.

9. Palladium, ejus imago, fatale urbium, in quibus custodiebatur, præsidium ac pignus, quid significat aliud, nisi sapientiæ præsidio administrari, ac florere respublicas? E cœlo lapsum illud esse fingitur, quivis ut hinc intelligat, quod oraculo divino confirmatum est; 50. *Omne donum optimum & perfectum desursum esse, descendens à Patre luminum.* 50. Jac. Ep. c. 1. n. 17.

His attexo epigraphen, aureis literis, apud Ægyptios, olim visendam in Minervæ templis, quæ sic habet: 51. *Ego sum, quæ sunt, quæ erunt, quæ fuerunt, velum meum revelavit nemo. Quem ego fructum peperi, sol est natus.* Quæ verba, quòd mihi videantur fœta mysteriis, & fœcunda sensis, cuivis pro sensu interpretanda lubens relinquo. 51. Lil. Gyr. Synt. 11.

VENUS.

Ejus imago.

MYSTAGOGUS. Adverte jam oculos ad ſuaviora ſpectacula. Intuere Deam illam, cujus in ore ſedent colluduntque gratiarum puriores illecebræ; cujus in fronte rident, volitantque lepôres, riſus, & gaudia; cujus in argenteo ſinu, feſtivitates, amores, & amœnitates blandè luxuriant. Vides, ut glorioſa tumet, ut ſe circumſpicit, collumque erigit, deliciasque ſpirat, mollitieque diffluit, ut roſeo refulgens diademate, purpuream trahit, gemmisque illuminatam, cum oſtentatione laſciviæ, defluentem luxuriâ chlamyden, ut latera ſtipant gemini Cupidines, ternæque Charites circumſtant: ut ponè ſequens Adonis, ephœbus elegantulus, exundantem Deæ laciniam delicatè colligit. 1. Vacuus præſtò eſt currus ex ebore, in conchæ modum pulchrè figuratus, quem vel columbæ 2. trahant, vel cygni, 3. vel etiam paſſeres, 4. ſi Venus innuat, & inſcendere illum velit.

PAL. Venerem dicis? illane Venus eſt, amoris Dea, meretricularum patrona, libidinum impuriſſimarum architecta peſtilens, ſtupris adulteriisque famoſa, inceſtibusque celeberrima?

MYST. Ipſa Venus eſt; quam honeſtiori nomenclaturâ Deam appellant gratiarum & elegantiæ, venuſtatis ac pulchritudinis, deliciarum & hilaritatis; verè tamen, ut ais, obſcœnarum eſt voluptatum præſes impudica, & magiſtra impudens.

1 Philoſtr. l. 2. Imag. p. 779.
2. Ovid. Met. 14. n 597.
3. Horat. 3. Od. 28. n 26. Ovid. 10. Met. n 718.
4 Apul. Met. l. 6. p. 175.

PAL.

N.° 8.

J. van Vianen del.

PAL. Quorſùm ergò tam auguſtâ reſplendet ſpecie? Cur habitu ita decoro radiat? Quid eſt, quod non ſues potiùs, canes aut hirci, ejus currum trahant, quàm cygni, ac columbæ, aves puriſſimæ: Ipſaque non eſt cincta Furiis, dirisque larvis, potiùs quam Gratiis.

MYST. Quid facias: Sic vivebatur olim apud cæcos mortales: Is erat mos, ut ſceleribus ponerentur aræ, ſordesque thure colerentur, & flagitiis, quaſi gradibus, iretur in cœlum. Verùm his temporum querelis ſuperſedeamus, & veniamus ad Venerem.

Illam alibi videre licebit, alio, nec uno modo pictam. Sæpè puellæ refert ſpeciem, è mari emergentis, & conchâ vectæ: ſæpè mulieris tenentis manu concham, cincto roſis, aliisque floribus capite effigiem præfert: Argenteum geſtat aliquandò ſpeculum; ſandaliis nitet inauratis, aureiſque fibulis. 5. Apud Sicyonios colebatur, alterâ papaver, alterâ malum habens: eique omnium victimarum, ſuibus exceptis, femora conſecrabant. 6. Sues enim, cane pejus & angue Venus oderat, ob ſpurcitiem nimirum. 7. ipſa licet ſpurca magis; aut potiùs, quòd Adonidem, ſuas delicias, aper olim occidiſſet. Apud Eleos autem viſebatur Veneris ſimulacrum, pede teſtudinem calcantis, ut virginibus innueretur, non decere illas evagari foràs: Nuptis autem, & ſervandum ſilentium, & domi manendum, & gerendam eſſe curam rei domeſticæ. 8. Eidem attribuêre ceſtum (unde *inceſtus* nomen quidam ducunt) ſeu cingulum ac baltheum coloris multiplicis; in quo, ſuavitates, illecebras, lenociniaque omnis generis, ineſſe credebant. 9. Ipſam ſagittis armant nonnulli: Et PITHONEM adjungunt comitem, quæ Suada eſt, eloquentiæ Dea. 10.

5. Philoſt. l. 2. Imag. p. 779.
6. Pauſan. in Corinth. p. 53.
7. Phurn. N. D. C. 24.
8. Pauſ. Eliac. p. 203.
9. Homer. Iliad. ξ n. 214.
10. Phurn. N. D. C. 24.

Veneris genus.

Veneres quatuor fuisse ajunt, variis proindè natas parentibus: 11. At Venus hæc, de quâ hic sermo, omnium celebratissima, & cui vulgò adscribuntur cæterarum decora aut probra, è maris spumâ orta dicitur, 12. quam excisa Cœlo Deo, aut ejus filio Saturno genitalia, in undas projecta, effecerant, ex quo Ἀφροδίτη nominata est, ἀπὸ τῦ ἀφροῦ, à *spumâ*; vel, ut alii malunt, παρὰ τὸ ἀφραίνειν, *ab insaniendo*, 13. Sic edita, & in conchâ, unionis instar, velut in cunis jacens, devehitur à Zephyro in Cyprum insulam. Appulsam Horæ suscipiunt, gremio fovent, educant, comunt, ornant; jamque adultam cœlo invehunt, & offerunt Diis; qui ejus pulchritudine, & amore capti, certatim, sibi illam quisque uxorem expetunt; uni tamen Vulcano despondetur, nuptuique traditur. 14.

11. Cic. 3. de nat. c. 23.

12. Hesiod. in Theog. n. 195.

13. Eurip. n. 689. Phurn. N. D. C. 24.

14. Homer. in hym. 5. n. 1.

Veneris nomina.

NOMEN Veneris proprium priùs indagemus. Venus, *à veniendo*, dicta est, quòd ad omnes res veniat, inquit Tullius: 15 vel, quòd per eam omnia proveniant, ac progignantur: vel, ut ajunt alii, Venus, quasi *venusta*; est enim venustatis Dea: vel, appellata Venus, quasi *adventitia:* Hæc quippe Dea, culta primùm ab Ægyptiis, indè ad Græcos translata est, & à Græcis ad Romanos; apud quos, quæ à Græcis erant profecta, *transmarina* & *adventitia* dicebantur. Sic enim Tullius; 16. Græcorum doctrinam *transmarinam* vocat, & *adventitiam*. Transeamus nunc ad cognomina Veneris, quorum primum est:

15. 2. de nat. c. 27.

16. de Orat. 3. c. 33.

AMICA

AMICA Venus, Ἑταίρα, ab Athenienfibus colebatur: fic dicta, quòd amicos & amicas jungeret. 17. Nomen autem illud in bonam malamque partem fumitur: Amicas enim Græci πόλους vocant, & fcorta quoque πόλους Veneris nuncupant; unde vetus ille loquendi mos, ut puerum, quem quis amabat, *pullum* appellitaret fuum; 18. indidemque fortè fluxit vox Gallica, *poulet*, quâ amatorias epiftolas fignificamus.

17. Hefychius.

18. Hefych. in πῶλος.

ARMATA, quod cum Meffenii, à Spartanarum mulierum cohorte, quæ infciis viris eruperat, fufi fugatique effent; dum redirent illæ, fpoliis onuftæ hoftium, fuos habuere obvios viros, inftructo agmine, infeftifque fignis, in ipfas facturos impetum, (hoftem enim rebantur effe) nifi fe illorum uxores probaffent voce & factis. (Rem pudor clariùs explicare prohibet.) Inde *Armatæ Veneri* templum dicatum eft. 19.

ASTARTE, à Sidoniis, 20. ftellæ figurâ culta eft, vulgòque vocabatur *Dea Syria*, quam eandem fuiffe ac Lunam, fcripfere quidam. 21.

APATURIA, ab ἀπατάω, fallo, 22. nihil enim magis amante fallax: nihil amore fraudulentius; qui dum rofæ inftar, foliorum purpura, oculis blandè fulgurat, fpinarum aculeis corda pungit, lacerat pectus, mentem difcruciat.

BARBATA, apud Romanos; 23. Cúm enim Romanas fœminas invafiffet aliquandò pruritus peftilens, pilique omnibus deciderent; Veneri vota fecerunt, ac ftatim fuccrevêre capilli; Deæque fimulacrum pofuerunt cum pectine, & addidêre barbam, ut una eademque Dea virorum ac fœminarum infignia gereret: ut fic utrorumque generationi præeffe crederetur: Quod ut magis exprimerent, fecerunt, ut fuperiora corporis fpeciem mafculam, inferiora fœmineam præferrent. 24.

19. Paufan. in Lacon. p. 106. Lactant. l. 1. c. 20. Aufon. Ep. 41. n. 1.

20. Epiph. contr. Hæref. l. 2. t. 1. hær. 62. §. 7. Eufeb. 1. de Præp. Euang. c. 10. p. 38.

21. Lucian. de Deâ Syr. p. 657.

22. Strab. l. 11. p. 341.

23. Macrob. Sat. 3. c. 8. Serv. Æn. 2. n. 632.

24. Sui-

CY-das.

CYPRIS, & CYPRIA, quòd in Cypro culta. 25.

CYTHERIS, & CYTHEREA, à Cytheris insulâ, in quam illa primùm conchà marinâ dicitur advecta. 26.

CALVA, cui Romæ templum dedicatum est, quòd à Gallis urbe occupatâ, ex mulierum capillis funes facti sint ad bellicas machinas. 27.

CLUACINA, à cluendo, id est, pugnando; ejus simulacrum in ipso loco positum est, in quo pax Romanos inter & Sabinos inita est. 28.

ERYCINA, ab Eryce Siciliæ monte, in quo Æneas matri Veneri templum construxit omnium longè clarissimum & ornatissimum. 29. De hâc ita Horatius: 30.

Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam jocus circumvolat & Cupido.

Et bene, *ridens*, dicitur, & Græcis 31. *Philomedea*, id est, quæ risum amat; Risus enim Veneri propriè convenit, cùm dicatur nata ridendo: ex quo lætitiæ Dea creditur.

HORTENSIS, quod hortis, ob generationem, esset præposita, unde Nævius apud Festum, Venerem pro *oleribus* sumit, ut Cererem pro *pane*, & Neptunum pro *piscibus*.

IDALIA, & ACIDALIE, ab Idalio Cypri monte, & Acidalio fonte. 32.

MARINA, quòd è mari orta, ut diximus, undarumque spumâ genita creditur, ut eleganti versiculo significat Ausonius. 33.

Orta salo, suscepta solo, patre edita cœlo.

Hinc & *Aphroditis* vocata & *Anadyomene*, 34. hoc est, emergens ex aquis, qualem depinxit Apelles; hinc dicta etiam *Pontia*, à ponto seu pelago. 35. Quò spectat mos ille vetus, quo servati ex undis, propter receptam salutem, Veneri sacrificare soliti. Quò item pertinent nautarum celebritates quædam solemnes, quæ *Aphrodisia* dicebantur, de quibus

25. Festus.
26. Festus.
27. Lactant. l. 1. div. Instit. c. 20. Capitol. Maxim. c. 7.
28. Plin. l. 15. c. 29.
29. Polyb. l. 1. c. 55. Serv. 1. Æn. n. 759.
30. l. 1. Od. 2. n. 33. Varr. 1. de re rust.
31. Suidas. Phurnut. N. D. C. 24. Homer. Iliad. 20. n. 40.
32. Virg. 5. Æn. n. 760. & Serv.
33. Epig. 32. n. 1.
34. Plin. l. 35. c. 20.
35. Pauf. Corinth. p. 77.

bus Plutarchus obiter, in opere, 36. quod inscripsit, ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐςὶν ἡδέως, κατ' Ἐπίκουρον, 36. p. 1097.

MELANIS, seu Melænis, hoc est, *Nigra*, *Tenebrosa*, ob nocturnos concubitus, etiam legitimos: 37. nam, quod ait Pindarus, 38. *Omne amoris opus amat tenebras*. Unde apud Ægyptios Venus *Scotia*, 39. ab iisdem tenebris: & νυκτὶ θαυμαςὸς, admiranda Dea noctu, 40. propter conjugia. 37. Pausan. Arcad. n. 241.

MERETRIX, quòd in insulâ Cypro prima docuerit fœminas quæstum facere, vulgando corpore. 41. 38. Od. 9. pyth. n. 73.

MIGONITIS, id est Conjugalis; ἀπὸ τοῦ μίγνυμι, *misceo*. Veneri Migonitidi primum dicatum est templum à Paride, 42. postquàm Helenæ mixtus est: Quam loquendi formulam, huic rei declarandæ idoneam, usurpat Poëta, 43. 39. Hesych in Σκοτία. 40. Eurip. in Hippol. n. 105.

—— quem Rhea sacerdos
Furtivum partu sub luminis edidit auras,
Mixta Deo mulier.

41. Lact. l. 1. c. 17. 42. Pausan. in Lacon. p. 105. 43. Virg. 7. Æn. n. 661.

MURCIA, quasi *Myrtea*; Myrtus enim Veneri sacra, cujus templum in monte Aventino, qui priùs *Murcius* dicebatur. 44.

PAPHIA, ab urbe Cypri; cujus sacra thure tantùm floribusque fieri solita. De hâc ita Maro: 45. 44. Liv. l. 1. c. 33. Plin. l. 15. c. 29.

Ipsa Paphum sublimis abit, sedesque revisit
Læta suas, ubi templum illi, centumque Sabæo
Thure calent aræ, sertisque recentibus halant. 45. Æn. 1. n. 419.

Veneris hujus simulacrum non colebatur humanâ specie; sed *erat*, inquit Tacitus; 46. *Continuus orbis, latiore initio, tenuem in ambitum, metæ modo exurgens, & ratio in obscuro.* Quòd etiam alibi sæpè contigisse, ut informes Deorum statuæ colerentur, observatum est, testaturque Lucanus. 47. 46. H. 2. 3. 6.

—— simulacraque mœsta Deorum
Arte carent, cæsisque extant informia truncis. 47. l. 3. n. 412.

Pessi-

Pessinuntiam certè Deam (de quâ, cùm de Cybele) informem fuisse lapidem, è cœlo lapsum,
48. l. 1. c. 11. n. 2. Herodianus 48. memoriæ prodidit: & *Pallas Attica.& Ceres farrea*, inquit Tertullianus,
49. In Apolog. c. 16. 49. *sine effigie rudi palo, & informi ligno prostant*. Et Arnobius ait, 50. *Arabas informem coluisse lapidem*.

50. l. 6. p. 196. VERTICORDIA, quasi corda vertens; quod animos mortalium curis sollicitaret, de quâ Ovidius. 51.

51. 5. Fast. n. 159.
Templa jubet fieri Veneri; quibus ordine factis,
Inde Venus verso nomina corde tenet.

Affinis huic est illa appellatio; quâ Venus dicitur
52. Pausan. in Attic. p. 38. ἐπιστροφία, quòd vertat homines. 52.

Veneris gesta.

Quæ gesta à scorto potentissime expectanda sunt, præter calamitates, pestes, atque flagitia, quæ commisit, quas creavit, quas intulit? Deficiat mihi dies, si vel eorum nomina recensere velim, quos armavit in mutuam perniciem, quos impulit ad nefandos concubitus, quos in belluas immanes convertit, quos? Sed pudore deterreor pergere ulteriùs.

Quis enim sine rubore audiat? NYCTEMENEM, pestifero afflatu Veneris, & execrandâ
53. Ovid. 2. Metam. n. 592. NYCTEMENE. libidine percitam, 53.

—— *Patrium temerasse cubile;*

mutatam propterea in noctuam, fœdam, feralem, luctificamque volucrem, quæ

—— *Conscia culpæ,*
Conspectum, lucemque fugit, tenebrisque pudorem
Celat, & à cunctis expellitur aëre toto.

MYRRHA. Quis meditatum, paratumque nefandis impudicæ Deæ auspiciis, MYRRHÆ facinus non exhorreat?

reat? quæ Cinyræ parentis amore capta impio, & nutricis longævâ operâ (Superi, vetustam hanc vetularum, lenarumque luem avertite, tectisque omnibus in ima tartara detrudite) scelere gravidata & oppressa suo, in arborem versa fuisse dicitur. 54. 54. Ovid. l. Met. 10. n. 499.

Quæ, quanquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen, & tepidæ manant ex arbore guttæ.

Quid PROPOETIDES puellas loquar, prostibulorum coryphæas & principes, Venerem ausas, 55. PROPOETIDES. 55. Ovid. Met 10. n. 238.

Esse negare Deam, pro quo sua Numinis ira
Corpora, cum formâ, primæ vulgasse feruntur;
Utque pudor cessit, sanguisque induruit oris
In rigidum parvo silicem discrimine versæ.

Quid PYGMALIONEM memorem? qui nuptiarum mala maxima secum ipse reputans, cum statuisset cælibem vitam agere, statuariam exercendo; virginis simulacrum ex ebore, quod ipse fecerat, sic amare cœpit, Venerem ut rogaverit, ebur emolliret, atque animaret: 56. Quo impetrato, si credere fas est, statuæ viventi copulatus est, & ex illâ genuit Paphum, PYGMALION. 56. Ovid. Met. 10. n. 242.

—— de quo tenet insula nomen.

Quid Pyramum & Thisben? Quid Atalantam & Hippomenem? Quid Paridem & Helenam? Par hoc tergeminum infelicissimorum amantium attentiùs inspiciamus.

PIRAMUS & THISBE, 57. apud Babylonios, formâ, ætate, moribus ac conditione pares, amare pariter inter se cœperunt, ab ipsis penè incunabulis amorem peperit ædium vicinitas, (erant enim contiguæ) consuetudo puerilis aluit, rara in utroque forma perfecit. Crescit tamen cum annis amor; & jam ætatem attigêre nubilem, inirent- 57. Ovid. 4. Metam. n. 55.

que

que nuptias, proh, quàm lubenter! nî parentes abnuerent, ob ſimultates veteres, quas jam pridem exercebant, Itaque ne quid moliantur liberi contrà quàm parentibus placet, colloquio, mutuoque conſpectu, ipſis interdicitur. Quid aget Pyramus? Quò ſe vertet Thisbe? Paries erat, *domui communis utrique;* & in pariete tenuis rima, domeſticis hactenus ignota.

Quid non ſentit amor? Primi ſenſiſtis amantes,
Et vocis feciſtis iter; tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo tranſire ſolebant.

Tranſibant & ſuſpiria; ſed tranſire nequibant oſcula, quæ, vale dum ſibi dicebant, figebant parieti,

Parti quiſque ſuæ, non pervenientia contrà.

O qualem fatalis illa parietis labes in amborum pectore labem fecit! Ferre non poteſt magnus amor eruptionem tam anguſtam. Amplior eſt quàm ut rimâ tam arctâ commeet. Ergò ſtatuunt, proximâ nocte libertatem, quâ potiri non valent domi, quærere foris, & in nemus mœnibus proximum perfugere. Conſtituitur locus, umbra mori, proceræ arboris, fontem opacans. Pacta placent; adventat nox; Thisbe, eluſis cuſtodibus, egreditur prima, & ad nemus advolat; (alas namque addebat amor) cum ecce tibi leæna, à bovum cæde recens venit

Depoſitura ſitim vicini fontis in undâ.

Exterrita Thisbe, fugit in antrum quoddam, & fugienti, retrò velum capitis excidit: quod inventum leæna à fonte redux, ore, ut erat, cruentato laniat. Sub hæc Pyramus adeſt, cernit veſtigia feræ altè impreſſa ſabulo, moxque Thisbes amictum lacerum & cruore tinctum. Ilicet, ſuam vitam extinctam ratus, & diſcerptam belluæ dentibus, amore in furorem verſo, tendit amens animi

ad condictam arborem, ibique non inventâ Thisbe, incumbit in enſem, & vitam profundit cum ſanguine. Thisbe interea collegerat à pavore animum, & ad morum properabat; jamque propè aberat, cum

—— tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum.

Hæret illa primùm, horrore perculſa, pedemque refert, ſtupenti ſimilis.

Sed poſtquam remorata ſuos cognovit amores, in amplexum morientis ruit, immiſcet lachrymas cruori, & amantem amplexata,

Pyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademit?
Pyrame, reſponde; tua te, chariſſime, Thisbe
Nominat; exaudi, vultusque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos in morte gravatos
Pyramus erexit, viſaque recondidit illâ.

Hic Thisbe, dolore exanimis, laniare genas, pectus tundere, capillos vellere, uberrimoque fletu rigare frigentis genas, nullumque facere lugendi finem, quoad velamen cernit ſuum, in dextrâ Pyrami, laceratum, cruentumque. Tum verò, mortis cauſam facilè agnoſcens, quidquid ſupererat virium, colligit; avulſumque ferrum, quod adhuc hærebat in amantis pectore, altè defigit in ſuum; & collapſa ſupra jacentis corpus, oſculum libando fortuitum, ac frigidum, extremum in ejus ore, atque ſinu, ſpiritum exhalavit. At arbor, mirum dictu! utriuſque tepefacta ſanguine, mortem ſenſit & luxit. Et quæ jam erubuerat, fuſo Pyrami ſanguine, moris, quæ priùs alba fuerant, dolore rubefactis; geminato funere, atrata viſa eſt, funebremque traxere ac nigrum mora colorem.

ATALANTA & HIPPOMENES jam ſuccedant, parteſque agant ſuas. 58. Illa Scheni, ſeu Cenei Regis filia fuit, dubium, oris decore præſtan- 58. Ovid. Met. 10. n. 560.

 tior,

tior, an laude pedum, (nam celeritate præcelluit;) consulto aliquandò oraculo, iniretne nuptias; triste responsum tulit, exitiabile fore, si iis adjiceret animum, & corpus addiceret. Quocirca, in sylvas se abdit virgo, loca incolit à turbâ hominum remota; verùm quò magis fugit illa viros, eò plures proci, votis ardentioribus, fugientem prosequuntur, fastidientem ambiunt, superbam venerantur. Ut videt Atalanta, se aliâ non posse ratione ab importunis se expedire petitoribus, ad ultima descendit. Frustrà, inquit, prehensatis honorem connubii: Nemo vestrûm me potiturus est, nisi me cursu vicerit. Ero ipsa, victoris præmium; sed victi pœna, mors. Age; ea conditio, si placet, in arenam mecum descendite. Placet conditio:

Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.

Certant singuli, vincuntur omnes, constitutam subeunt pœnam, & innoxiam pedum culpam luunt capite.

Nec tamen avocatur, ferali hoc exemplo, Hippomenes, à certandi consilio, nec spem vincendi abjicit; post accepta præsertim à Venere tria mala aurea, in hortis Hesperidum decerpta. Muneri Venus monitum addit, docens quid facto sit opus. Itaque in medium Hippomenes prosilit alacer; cursum init cum Atalantâ, quam simul ac aspexit jam antecedentem, pomum unum projicit; cujus fulgore aureo allecta virgo,

Declinat cursus, aurumque volubile tollit.

Alterum deindè mittit, novam ut injiciat moram, ac denique tertium, in quibus colligendis dum occupatur Atalanta, metam Hippomenes contingit, & victam ducit sponsam, in præmium victoriæ.

At, ô Veneris inconstantiam! & ô ingrati animi vitium! Non egit Veneri grates Hippomenes, ut de-

debuit, ſed amore ebrius, amiſit memoriam beneficii.

Quod Dea non ferens, tam ardenti novos conjuges inflammavit libidine, ut dum iter faciunt aliquandò, explere illam in loco ſacro non veriti ſint: Cujus ſacrilegii pœnam dedêre ſtatim, in leones mutati.

PARIS & HELENA prodeant nunc in ſcenam. Fuit ille Priami, Trojanorum Regis, ex Hecubâ filius; quæ uterum ferens, cùm ſomniaſſet facem ſe parere ardentem, adhibiti vates reſponderunt, portendi incendium Trojæ, olim excitandum à puero, quem paritura eſſet. Quam ob rem editus in lucem infans, Priami juſſu, exponitur in Idâ monte. Sed eum paſtores clam enutrierunt & educarunt, vocaruntque Paridem. Cùm primùm adolevit ætas, magnarum virtutum, ac præcipuè ſingularis prudentiæ, & in controverſiis componendis ſummæ æquitatis dedit argumenta; ſic, ut exorta inter Deas graviſſima lis, ejus ſit dirempta judicio.

Liti cauſam dedit Dea DISCORDIA. 59. Cum 59. Dio.
enim Dii Deæque omnes, illâ unâ exceptâ, invitati Chryſ.
convenissent ad Pelei nuptias; ultura dedecus, dum Or. 20.
menſæ accumbunt illi, ſenſim adrepens, pomum aureum ſubmittit in menſam, cui hæc erat inſcriptio: *Pulchrior accipiat;* vel, quod idem eſt, *Detur pulchriori*. Hinc Deas inter enata contentio; ſibi quaque, ut pulchriori, pomum vendicante. Ceſſere tamen univerſæ tribus Dearum maximis, Junoni, Palladi, ac Veneri; quæ cùm tumultuari pergerent, & ad concordiam adducere ne ipſe quidem Jupiter jurgantes poſſet; ſtatuit tandem, ut ſtaretur judicio Paridis; ſecundùm quam ille ſententiam dicturus ſit, ei adjudicatum iri pomum: Illum proinde adeant, apud illum cauſam agant quæque ſuam. Obtemperant Deæ, Paridem conve-

veniunt, in monte quodam oves tunc pascentem. Causa quæ sit, aperiunt, ingentibusque promissis sollicitant singulæ pastoris animum: Juno potentiam, Pallas sapientiam, Venus promitit pulcherrimam fœminarum. Quid plura? Inspectis accuratè singulis, corruptus libidine judex, Venerem pronunciavit pulchriorem, addixitque ei aureum pomum.

Et fecit promissa Venus; Nam brevi Paris agnitus, habitusque pro Priami filio, per speciem legationis, cum ingenti classe navigavit in Græciam, rapturus Helenam virginem, dignitate formæ, fœminarum sui temporis facilè principem, Menelao Spartanorum Regi jam desponsatam, & in ipsius domo tunc agentem. Ergò per absentiam Menelai Trojam abducit Paris Helenam; quam repetente Menelao, & reddere recusante Paride, luctuosum illud exarsit bellum Græcos inter & Trojanos, quo urbs illa, regni, Asiæque caput, post decennalem obsidionem capta, miserando incendio conflagravit, anno ab Orbe condito bis millesimo octingentesimo septuagesimo primo. Cæsa illo bello dicuntur, è Græcis, octingenta, octoginta sex millia; inter quos eorum Dux Achilles, ex insidiis interfectus à Paride. E Trojanis verò, usque ad urbem proditam (prodita enim creditur ab Æneâ & Antenore) sexcenta septuaginta sex millia; in quibus ipse Paris, ejusque frater Hector, patriæ columen, ille à Pyrrho, aut à Philoctete occisus, hic ab Achille. Eorum verò pater Priamus, captâ & incensâ urbe, liberis, Hecubâ conjuge, regno & vitâ spoliatus est.

Helena porrò, Paride mortuo, ejus fratri Deiphobo nupsit: ac deinde, per ipsam, arce proditâ Græcis, admissus in ejus cubiculum Menelaus, Deiphobum trucidavit, & cum Helenâ

nâ in gratiam rediisse dicitur. Sed redeamus nos in viam & ad fabulam; nam hæc ad historiam pertinent.

VENERIS COMITES, CUPIDO, GRATIÆ, ADONIS.

CUPIDO, amoris Deus, incertos ideò parentes habet, quia multiplex. Plato, 60. eum ex PENIA paupertatis Deâ, & PORO, consilii & abundantiæ filio, natum scribit; Hesiodus, 61. Chao & Terrâ; Sappho, Venere & Cœlo; Alcæus, Lite ac Zephyro; Simonides, Marte & Venere; Alcmæon, Zephyro & Florâ genitum perhibent. 62. At, quocumque fit genere satus, illud constat, Veneri vulgò illum assignari, aut filii, aut famuli loco. 63.

Geminus passim à Poëtis fingitur; 64. Ingenuus unus, obscœnus alius: Ille Veneris ac Jovis, iste Noctis Erebique filius; Ille cœlestis, hic vulgaris, cui adjungi solent comites, Ebrietas, Dolor, Inimicitiæ, Contentiones, aliæque pestes hujusmodi. 65. Denique alter ἔρως dicitur, alter ἀντέρως. Nudus uterque, ac puer; uterque alatus & cæcus, face armatus, arcu & sagittis instructus, & duobus præsertim diversæ naturæ spiculis; altero aureo ad conciliandum; plumbeo altero, ad pellendum amorem.

Hujus Dei, etsi Deorum natu minimi, tanta est po-

60. Sympos. p. 1194.
61. Theog. n. 120.
62. Nat. Com. 4. 14. & Lil. Gyrald. Synt. 13. p. 391.
63. Plat. Symp. p. 1194.
64. Plat. Symp. p. 1179. Plut. Ερωτ. p. 764.
65. Nat. Com. Synt. 4. 14.

potentia, ut in cæteros omnes principatum exerceat, & fortissimus habeatur. 66. Quin & ipsa Venus, ejus Domina, sine illo, carere gratiâ, & nihil posse dicitur, idque non diffitetur ipsamet, dum sic compellat Cupidinem. 67,

66. Plat. in sympos.

67. Virg. 1. Æn. n. 668.

Nate, meæ vires, mea magna potentia, solus.

At, cur Cupido nudus? *Nudus* est quòd qui amat, nihil habet suum, sese spoliat omnibus, nihil celat; Samsone teste, qui fatale secretum, quo capi posset, amasiæ declaravit, planè cæcus, priùs etiam, quàm excæcaretur. Audi, quid respondeat alius:

Quare nuda Venus, nudi pinguntur amores?
Nuda quibus placeat; nudos dimittat oportet.

Puer est, quia judicii expers. Quò enim quis amantior, eò plerumque est amentior. *Cæcus* ideò, quòd amatæ rei vitia non videat amans, nec damna cernat animo, quæ ab amore fluunt. *Alatus*; nihil est enim amore volucrius: cras oderit, qui amat hodiè. Quem manè deperibat, aversabitur vesperè. Quid dico, vesperè? Citiùs hoc fecit Amon Davide genitus: Odio quippe furens cubiculo expulit, quam amore ardens paullò ante pellexerat. *Sagittis* denique *armatus* est, quia ferit eminùs.

GRATIÆ Græcè *Charites*, ἀπὸ τῆς χαρᾶς, à gaudio; Jovis & Eurynomes, 68. sive, ut ait Orpheus, 69. Eunomiæ, aut, ut alii malunt, Bacchi, Venerisque filiæ, 70. tres fuerunt; quarum prima dicitur *Aglaïa*, ab hilaritate, seu venustate, sic dicta; propterea quod hilariter præstandum sit beneficium. Secunda, *Thalia* (per ι, nam per ει, est Musæ nomen) à viriditate & concinnitate nomen habens, quòd beneficii memoria semper virere debeat, & nunquam marcescere. Tertia *Euphrosyne*, ab oblectatione & hilaritate, idcircò quòd non minùs in dando, quàm

68. Hesiod. in Theog. n. 907. Pausf. in Bœot. p. 309.
69. Θυμ. 59. n. 2.
70. Gyrald. Synt. 13. p. 402.

quàm in accipiendo beneficio, hilarem esse deceat.

Pingebantur puellæ nudæ, aut pellucidis saltem solutisque vestibus. 71. virgines eædem, & hilares, manibus inter se connexæ; quarum *una* exprimebatur *averso corpore*, quasi à nobis proficisceretur, *duæ* autem *ad nos conversæ*, quæ cum unum à nobis in alios proficiscitur beneficium, duplex gratia rependi solet; altera, dum accipitur, altera dum redditur. *Nudæ* erant, aut solutis vestibus, quod beneficia esse debeant minimè fucata, sed sincera & candida. *Puellæ*; quia accepti beneficii memoria senescere nunquam debet, sed florere perpetuò. *Virgines*, quòd beneficia pura esse oportet, nec fœnerari illa convenit, vel etiam, quòd nihil turpe petendum, aut accipiendum sit. *Connexæ*, quia, ut ajunt, χάρις χάριν τίκτει, beneficium parere solet beneficium, perpetuumque esse debet mutuæ benevolentiæ fœdus, ultrò citròque commeantis.

71. Pausan. in Bœot. p. 309.

ADONIS, Cynaræ Cypriorum Regis, & Myrrhæ filius, excellenti formâ puer, quem propterea Venus in deliciis habuit, & ministrum sibi delegit. Hic, inter venandum, apri dente percussus sub inguine, interiit. Venus autem post multas lachrymas, quibus mortuum prosecuta est, ejus cruorem humi fusum, in florem anemonem, qui sanguini est concolor, commutavit. Ipsa verò, ad moribundi vocem dum passis capillis, nudisque pedibus opem latura accurrit, spinæ aculeo vulnerata pedem, cruore suo tinxit rosam, & quæ priùs alba fuerat, rubrum colorem induit. 72.

72. Ovid. 10. Met. n. 469.

Addunt & aliud commentum non illepidum, Venerem ac Proserpinam coram Jove litigasse, utra possideret Adonidem, quibus à Jove missis ad Calliopen Musam, cujus edicto esset dirimen-

da controversia, rem ita Calliope composuit, ut senos menses ministraret Adonis Veneri, totidemque menses Proserpinæ famularetur. 73. Cujus figmenti hic est sensus. Venus, Terra est, Adonisque suus, ipse Sol, cum quo sex menses illa regnat, floribus decora, frugibusque dives; sex alios menses abscedit Sol procul à nobis, receditque velut ad inferos cum Proserpinâ. Denique ab Adonide natum hoc proverbium, *Adonidis horti:* quo significamus, res amœnas quidem, sed leves, parumque utiles.

73. Hygin. Poët. 2. 7. Astron.

FABULÆ SENSUS.

Venus, obscœna libido.

VEnus cincta Gratiis, stipata Cupidine, Adonide suo comitata, quid aliud adumbrat, quàm effrænatam obscænarum rerum libidinem? Idcircò.

Primùm, Venustatis, & Gratiæ Dea dicitur, quia nihil est, quod vehementiùs incendat cupiditatem turpissimarum voluptatum, quàm ipsa formæ pulchritudo. Illa est siquidem, quæ fragili, corporeoque throno insidens, superbè dominatur in animos; quæ leporum blanditiis in pectus irrumpit, virtutem frangit & expugnat, fœdissimâque servitute sibi mancipat. Armatam Cytherei coluere Venerem. 74. Quid formoso corpori armis opus est? Num satis est, ut pulchritudine ornatum munitumque sit? Eam certè fuisse fœminis à naturâ datam, ingeniosè quidem 75. cecinit. ut illâ, *lancearum scutorumque loco* uterentur, *& ignem atque ferrum vincere, quæ de*

74. Pausan. p. 91.

75. Anacr. Od. l. 2. n. 21.

decore præstant. Testis Helena, testis Phryna, testes innumeri; sed tamen illa jam palo alligata, atque obruenda lapidibus, oculorum fulgure, de lictorum manibus lapides excussit: Hæc, manifesti comperta criminis, jamque multis præjudiciis irretita, simul ac discissâ veste aperuit sinum, præclusit ora judicum, & pro sese perorante formâ, omnium sententiis absoluta est. 76.

2. Currui insidet pulchra Venus, & quasi de subactis hostibus triumphum agit post confecta bella, quæ gerit non tam armorum quàm amorum jure. Illecebris quippe grassatur, non insidiis; lenociniis, non tormentis; Veneribus, non vulneribus; nec faces mittit alias, quàm quas accendit amor; & sagittæ quas ad cor adigit, non aliundè mittuntur, quàm ab arcu oculorum. Quid autem mirum, si eo modo dimicans, hostem benevolum non in fugam vertit, sed in amplexum?

3. Coronam gerit, nempe post pugnam victrix, hoc enim nominis obtinuit, 77. Pugnat siquidem pulchritudo semper invicta. Sed, quo pacto? planè mirabili. Pugnat videlicet in otio, vincit in pace, triumphat oculis, tacendo tonat, aspectu fulgurat, & uno, non dicam impetu, sed intuitu, pectus invadit, expugnat animum, & sibi tributarium facit, Quid? quod sine voce loquitur, sine vi vim affert, sine catenis allicit, sine præstigiis immutat mentem; & vidisse, vicisse est, & visam esse, triumphasse Illam propterea videre noluit Augustus in Cleopatrâ, ne caperetur, & victor orbis vinceretur à fœminâ. Itaque agenti causam, & multis verbis peroranti aures aperuit quidem, sed clausit oculos.

4. Speculum gerit: ut vitrum, quoties pulchritudo consulit, firmius possit de fragilitate suâ plus-

76. Quintil. l. O. 2. 15.

77. Plin. 8. c. 7. Plut. in Pompejo p. 655.

quam vitreâ judicium ferre. Et floreis corollis decoratur, ut ex iis intelligat, oris venuſtate nihil eſſe vanius; quippe quæ floris inſtar, tenui liveſcit afflatu, caſuque leviſſimo defluit, & momento citiùs contabeſcit.

5. E mari orta Venus eſt. Nimirum, in mari, in amore, inquam, nihil niſi amari eſt; Atque haud ſcio, an nomen hoc *amarum*, ab hoc verbo, *amare*, ductum ſit. Illud haud ex vano dixerim, in amore Venereo tantum ineſſe amaroris, ut præ illo amaritudo maris non ſit amara. At eſto, ſit dulcis amor, attamen, è mari orta Venus eſt; ut qui illam ſectantur, in mari ſe verſari ſciant, perturbationum procellis, cupiditatumque turbinibus ſemper agitato; in quo, quantæ jacturæ bonorum, quot naufragia fiant, non rei modò familiaris, ſed ipſius etiam rationis, atque judicii, cœcus eſt, quiſquis non videt.

6. Adulteriis, ſtupris, inceſtibus famoſa eſt formoſa Venus. En, quò pulchritudo corporis, quos allicit, abripit. En præcipitia, quò ignis ille fatuus in fronte emicans inſpectores ſuos blandè perducit. Sic, è puriſſimâ faciei glacie impudica flamma concipitur, & è lucis intuitu, ab ore radiantis, obſcœna exiſtit nubes libidinis, & fœda caligo prorumpit. Sic, perverſo rerum ordine, innumeri cæcutiunt ab alienis oculis, turbantur ad ſerenæ formæ conſpectum, impalleſcunt ad ejus ruborem, & frontis pudorem excutiunt, dum frontis honores aſpiciunt, & impudentiores exiſtunt, quò magis pudorem mirantur.

PAL. At heus, bone Myſtagoge, quò te mentis fervor, ingeniique æſtus abſtrahit? Ut video, hujus Deæ pulchritudo movit admirationem.

MYST. Imo bilem potiùs; ſed tamen benè mones,

nes, diutius quàm vellem, nos diſtinuit Venus, nec tamen ſine causâ, eſt enim de Deabus maximis una. Cæteræ quæ ſequuntur, ut minùs illuſtres, nequaquam ſic nos morabuntur.

LATONA.

FUIT Latona, quam poſt Venerem aſpicis, Cœi Titanis, ex Phœbe filia, 1. quam, ob eximium formæ decus, cum adamaſſet, compreſſiſſetque Jupiter, & ex utero tumente illam Juno prægnantem ſenſiſſet, è Cœlo dejecit in Terram, ipsâ priùs Terrâ jurare juſſâ, ne pariturae locum daret: Immiſit inſuper Pythonem ſerpentem, qui toto orbe perſequeretur pellicem. 2. Sed fruſtrà fuere illa omnia. In Delo quippe inſulâ, Latona arborem complexa palmam, aut oleam, enixa eſt Dianam, quæ ſtatim obſtetricis officium matri præſtitit, & Apollinem naſcentem ſuſcepit. 3.

1. Apollod. l. 1. c. 2. §. 2. Ovid. 6. Metam. n. 185.

2. Lucian. dial. Irid. & Nept. p. 252.

3. Orph. Hymn. 34.

PAL. At ſi Terra juraverat, ſe locum pariturae Latonæ non præbituram, quo pacto parere in Delo potuit?

MYST. Quia illam olim inſulam in mari fluctuaſſe dicunt, & diù latuiſſe ſub undis: latebat autem tum, cum Terra juraverat; undè injurata ipſa emerſit tunc Neptuni juſſu, extititque immobilis, in Latonæ gratiam; ex quo *Delus* dicta eſt *conſpicua* & *manifeſta*: nam Δῆλος Latinis *manifeſtus* dicitur.

PAL. Cur autem in Latonæ gratiam emerſit Delus inſula?

MYST. Ne mireris, fuit enim hæc inſula Latonæ ſoror, Aſteria nomine; quam cum deperiret, & inſequeretur Jupiter, in inſulam converſa eſt, ut

4. Hygin. fab. 53. ut ajunt quidam. 4. Ab aliis verò, in coturnicem mutata fertur, ac fugisse in illam insulam, quæ de ejus nomîne *Ortygia* vocata est; ὄρτυξ enim *coturnix* est. 5.

5. Callist. apud Nat. Com. 9. 6. HUJUS Deæ Numen fecit illustrius, superbia Niobes. & inhumana rusticitas Lyciorum.

NIOBE, Tantali filia, Amphionis Thebanorum Regis uxor, felix naturæ fortunæque muneribus, non poterat felicitatem ferre suam, tot cumulata bonis. Quare, inflata vaniore fastu, superbiùsque sese efferens, Latonam cœpit aspernari, seque illâ jactare majorem; major sum, inquiebat mulier impotens, 6.

6. Ovid. 6. Met. n. 180.

In quamcumque domus adverto lumina partem,
Immensæ spectantur opes. Accedit eodem
Digna Deâ facies. Huc natas adjice septem,
Et totidem juvenes; & mox generosque, nurusque.
Quærite nunc habeat quam nostra superbia causam?
Major sum, quàm cui possit fortuna nocere,
Multaque ut eripiat, multò mihi plura relinquet.

Septem enim filios, totidemque filias viro pepererat, præstanti omnes formâ & indole. Sed brevi tot bonis spoliata est demens, & à summâ fortunâ redacta ad infimam. Nam Latona, ubi se contemptam videt, suaque sacra turbari à Niobe, Apollini & Dianæ commendat, injuriam matris ut ulciscantur. Hi continuò pharetram sagittis instruunt, ad Niobes regiam se conferunt, & jaculis filios primùm, tum filias & patrem conficiunt, in oculis matris; atque ita demùm 7.

7. Ovid. 6. Met. n. 301.

—— Orba resedit,
Exanimes inter natos, natasque, virumque;
Diriguitque malis,

in

in marmor mutata, è quo tamen fons lachrymarum adhuc manat.

LYCIÆ quoque ruſtici experti aliquandò ſunt, magno ſuo malo, Latonæ iram. Ibat Latona errans, natis gemellis onerata. Cùm à viæ labore, æſtuque intolerabili, ardere cœpit tantâ ſiti, propè ut abſuerit ab exitio. Fontem inter hæc fortè videt in imâ valle, accurrit gaudens, ponit genua, 8. 8. Ovid. Met. 6. n. 347.

—— gelidos potura liquores.

Sed vetant ruſtici, qui vicinis in locis aderant. At Dea illos ſic precatur, petens bibendi veniam:

Quid prohibetis aquis? uſus communis aquarum eſt;
Quas tamen ut detis, ſupplex peto; non ego noſtros
Abluere hîc artus, laſſataque membra parabam,
Sed relevare ſitim. Caret os humore loquentis.
Et fauces arent, vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquæ mihi nectar erit, vitamque fatebor
Accepiſſe.
Quem non blanda Deæ potuiſſent verba movere?
Hi tamen orantem perſtant prohibere; minasque
Nî procul abſcedat, conviciaque inſuper addunt;
Nec ſatis eſt, ipſos etiam pedibuſqué manuque
Turbavere lacus; imoque è gurgite mollem
Hùc illùc limum ſaltu movere maligno.

Inurbanitatem tam feram ac barbaram diutiùs Latona ferre non potuit, ſed eis malè precata,

Æternum ſtagno, dixit, vivatis in iſto.
Eveniunt optata Deæ.

Nam ſtatim in ranas converſi, in aquas turbulentas inſiluere.

AURO-

AURORA

MYSTAGOGUS. Quam aureo curru sublimem vides, equis albis illum trahentibus, ecquam Dearum esse putas? 1.

PAL. Num Aurora, Terræ ac Titanis filia, 2. Solis ac Lunæ soror, astrorum ventorumque mater? Id equidem ex ore conjicio rutilanti, 3. roseisque digitis. 4. Nescio, an me fallat conjectura, & Homeri lectio, apud quem id observavi.

MYSTAGOG. Sapis pleno pectore, Est, ut dicis, Aurora, Græcè ἠὼς & ἑὼς, unde *Eous*, & *Heous*, Aurora verò dicitur, quasi *aurea*, ἀγγελίεια θεȣ̃ Τιτᾶνος, id est, Solis nuncia. 5. Parentes quòquè rectè assignasti, sed alios alii tribuunt; nimirum Hyperionem & Thiam; 6. alii qui verò Pallantem; undè illa vulgò *Pallantia* à Poëtis 7. cognominatur.

PAL. Nihilne ab illâ gestum?

MYSTAGOG. Juvenes duos elegantissimos rapuisse dicitur, Cephalum & Tithonum.

CEPHALUM quidem, & jam nuptiis implicatum (Procrin is duxerat, Atheniensium Regis filiam) cum nullâ ratione potuisset adducere ad violandam fidem uxori datam, vi rapuit in Cœlum: ac, ne sic quidem, viri constantiam labefactare potuit. Itaque ad conjugem illum remittit, mercatoris habitu personatum; qui illius erga se fidem cùm periclitari vellet, blanditiis & muneribus oppugnat ejus pudicitiam. Et propè erat, ut deditionem faceret mulier, cùm pristinæ redditus formæ vir objurgat graviter uxoris levitatem. Illa pudore suffusa in sylvas se abdit; deinde redit in gratiam cum viro, eique

1. Virg 6. Æn. n. 535. Theocr. in Hyla. n. 11.
2. Gyrald. Synt. 7. p. 251. Nat. Com. l. 6. c. 2.
3. Homer. Hymn in Vener. n. 227. Ovid. Metam. 7. n 705.
4. Homer. Odyss. l. 5. n. 121.
5. Orph. in Hymn. 77. n. 3.
6. Hesiod. in Theog. n 371. Ap. l. 1. c. 2. §. 2.
7. Ovid. 9. Met. n. 420.
8. Ovid. 7. Met n. 704. Pausan. in Lacon. p. 101. Attic. p. 4.

…an Vianen del.

eique dono dat telum inevitabile, quod illa à Minoë acceperat. Hoc inſtructus telo Cephalus, tempus omne venationi tribuit, & nihil aliud quàm feras agitat. Procris, ſuſpicata teneri virum amore Nymphæ cujuſpiam, antecedit, & latet in dumeto, indè captatura rei veritatem. Sed dum ſe incautior commovet, vir arcum intendit ſuum, & ratus eſſe feram, conjugem inevitabili telo transverberat. 9.

TITHONUM autem, 10. Laomedonte genitum, Priamique fratrem ob ſpeciem præclaram, Aurora extulit in Cœlum, conjugioque ſibi junxit, eique à Parcis, quaſi dotis nomine immortalitatem obtinuit, filiumque ex eo Memnonem ſuſcepit. At cum oblita eſſet Aurora, illud etiam marito petere, ne ſeneſceret unquam, in decrepitam perveniſſe ætatem dicitur; ſic, ut, infantium more, in cunis agitandus eſſet, ut obdormiſceret. Quocirca, eum vitæ tædere cœpit, eratque in votis mors; & Auroram obſecrat ut mori poſſit. Negat illa in ſuâ id eſſe poteſtate, daturam tamen quod poſſet; & promiſſa præſtitit, virum commutans in cicadam: quam ajunt, ſenio confectam, poſitis exuviis, non interire ſed juveneſcere.

9. Hygin. fab. 189.

10. Horat l. 2. Carm. 16. 30. Apollod. l. 3. c. 11. §. 4. Serv. Æn. l. 4. n. 585.

PAL. Quid verò factum de Memnone?

MYST. MEMNON illorum filius, 11. cum Trojam veniſſet, ſuppetias laturus Priamo, ſingulari certamine cum Achille pugnans, occiſus eſt. In eoque ipſo loco, ubi cecidit, fontem ajunt erupiſſe, qui quotannis, eodem ipſo die, quo necatus eſt, ſanguinem pro aquâ profunderet Cum autem in rogo cremaretur ejus cadaver, precibus Auroræ matris, in avem mutatus eſt; ex eâdemque pyrâ multæ aliæ aves evolarunt ejusdem generis *Memnoniæ* dictæ; quæ in duas diviſæ turmas, infeſtis roſtris & unguibus concurrentes, generis ſui

11. Ovid. 13. Metam. n. 595.

ſui auctori Memnoni ſanguine ſuo parentarunt.

Fidem ſuperat, quod de hujus ſtatuâ Memnonis, ex nigro factâ marmore, & Thebis Ægyptiorum in templo Serapidis erectâ, ferunt. Videlicet, illius ſimulacri os ſimul ac attingerent primores radii ſolis orientis, ſuaviſſimam vocem emittere ſolitum, quaſi matris adventu lætaretur: occidente verò ſole, flebili ſono, cantum lachrymabilem edere, tanquam ſi doleret de ejus abſentiâ. 12.

12. Lucian. in Philopſ. p. 349. Tzetzes Chil. 6. c. 64.

Habes Palæophile, quæ de cœleſtibus Diis ac Deabus habui dicenda.

PAL. O, quàm arcto me tibi nexu obſtrinxiſti, humaniſſime Myſtagoge. At quid agis? disceſſum credo paras? Hoccine eſt ſtare promisſis? Num te mihi ſingula explicaturum promiſeras, Mythici hujus ſimulacra Panthei?

MYSTAGOGUS. Mitte ſollicitudinem: Præſtabo quod in me recepi, Sed, an vis nos hìc impranſos totum diem agere? Eamus, rédituri ſtatim à prandio: volo enim mecum unà domi meæ prandeas.

PAL. Non impetrabis; In hoſpitiolum divertam meum: Nolo tibi eſſe incommodus.

MYST. Tu mihi incommodus? quo nimirùm commodiorem, & comiorem vidi neminem. Eamus, inquam; non es hodiè tui juris; parendum tibi eſt.

PAL. Parebo; Ibo, quò me duces.

PARS

PARS II.

DE DIIS TERRESTRIBUS.

ALÆOPHILUS. Nunc certè, commodiùs multò, loquere tu, & ego audiam, poſtquàm tam lautè prandimus. Agedum; quam oculos in partem vis convertam?

MYST. In dextrum parietem: Lævum enim eſſet omen, à lævâ ducere initium. In hoc pariete, quæ ſecunda pars eſt hujus Panthei, & hujus diſſertationis; Deos terreſtres cernis, picturarum varietate bifariàm diviſos. Alii enim urbes & campos promiſcuè incolunt, quos propterea *terreſtres* communi nomine dicemus: Alii rure tantùm & in ſylvis degunt, quos idcircò *ſylveſtres* appellabimus. Illos primùm contemplemur.

TERRESTRES DII.

Terreſtres Dii dicti ſunt, quòd terras iucolerent; quorum hi præcipuè celebrantur: Saturnus, Janus, Vulcanus, Æolus, Momus. In Deabus autem, Veſta, Cybele, Ceres, Muſæ, Themis, totidem omninò, quot cœleſtes. A ſeniore inchoëmus, à Saturno ſcilicet, cujus hîc imaginem intueris.

SATURNUS

Ejus imago.

PAL. Ille Saturnus eſt? Ille cadaveroſus retorridusque ſenex, promiſſâ barbâ, cano capite, qui ſcapulas habet arcuatas in fornicem, hiantesque & aridas fauces, oculosque lippitudine riguos, buccasque fluentes, naſumque ſimum, ſulcatamque frontem, recurvumque mentum, genasque luridas, auriculasque flaccidas, aduncasque manus, rubiginoſam falcem dextrâ præferens, ſerpentem ſiniſtrâ, admordentem ſibi caudam? 1.

1. Ex Martian. ap. Lil. Gyrald. Synt. 4. p. 133.

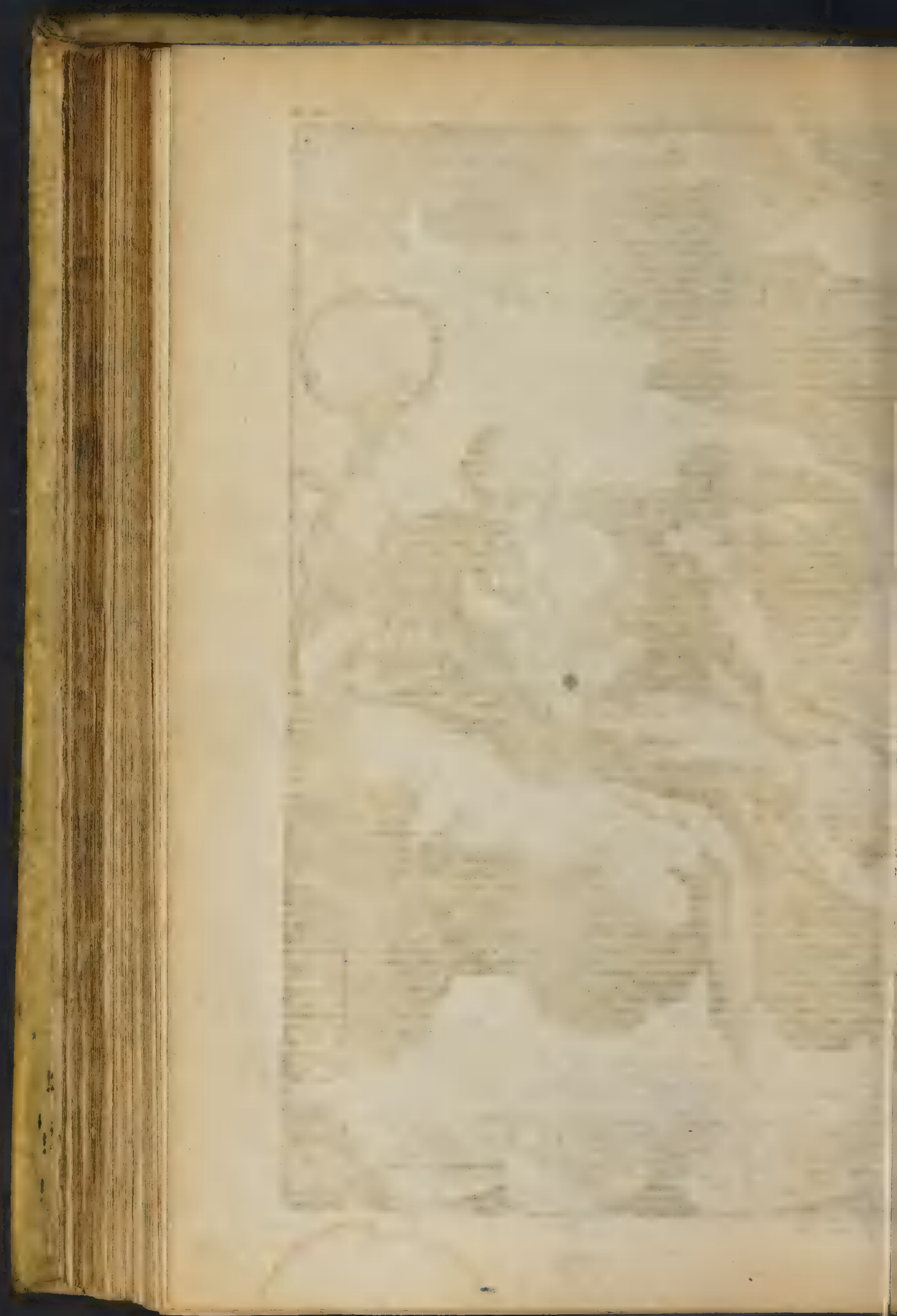
Genus & geſta.

MYST. Ipſe eſt Saturnus, Cœlo ac Terrâ, ſeu Veſtâ natus; 2. qui Cœlus, Cœlius, ſive Uranus, Græco ſermone dictus, Ætheris ac Dei filius, Deorumque omnium antiquiſſimus, Veſtam ab ipſo geni-

2. Apollod. l. 3. c. 1. §. 3. Orph. hym. 12. n. 5.

...n Vianen del.

genitam, ut quidam ajunt, uxorem ſibi conjunxit, plurimosque ex eâ liberos ſuſtulit, quorum clariſſimus Saturnus iſte fuit. Fratres habuit Cyclôpas, Oceanum, Titanum, Centimanos, aliosque benè multos: Sorores autem Cererem, Tethym, & Opem, ſeu Rheam, (quam poſtea duxit uxorem) à quibus exorata Veſta mater effecit, ut Saturno paternum regnum deferretur, excluſo Titano, ſtirpis maximo, ad quem hæreditatio jure pertinebat; verùm cùm matrem & ſorores adverteret in fratrem propenſas, tempori cedendum ratus, jure quoque ceſſit ſuo, illudque in Saturnum eâ conditione tranſtulit, ut nullam ille prolem educaret maſculam, ſed poſt ipſius mortem, ad liberos Titanis (dicitur enim Titan, & Titanus) regnum rediret.

PAL. Accepitne conditionem Saturnus?

MYST. Accepit, & ſervavit bonâ fide, quoad licuit, ſed non licuit diù. Cum enim Ops, ejus uxor, à marito devorari cerneret, quoſcunque ipſi pariebat maſculos; uno partu, Jovem & Junonem enixa, hanc ei obtulit; illum verò clam nutriendum in Idâ monte curavit à Curetibus Cretæ populis, adhibitis Corybantibus (ſacerdotes erant Cybeles) qui tympanis cymbalisque ſuis de more obſtreperent, ne vagitus infantis exaudiri à Saturno poſſet. Eâdemque arte, Ops Neptunum, & Plutonem filios, ſubtraxit deinceps voracitati conjugis.

P. Patuitne Saturno fraus?

M. Patuit: puerumque flagitavit ab Ope, quæ lapidem panniculis involutum ac faſciis, pro Jove devorandum marito dedit, quem ipſe deglutivit illicò.

P. Quid interim Titan, ſe violatâ fide deluſum videns?

M. Ulturus injuriam, collectis copiis, arma Sa-

 turno

turno intulit; illum unâ cum Rheâ cepit, detrusitque ligatos in Tartarum; donec paucis post annis Jupiter, devictis bello Titanibus, restituit parentem utrumque in libertatem.

P. Jovi ergò, ut æquum erat, Saturnus beneficii memor, in posterùm favit.

M. Imo struxit insidias; quod scilicet ex oraculo didicisset, se regno pulsum iri à filio, ut re ipsâ, pulsus à Jove, solioque exturbatus est, postquam vidit se à Saturno patre insidiis peti: Nec id solum; melleo quippe liquore intemperanter hausto, velut ebrium, vinculisque constrictum exsecuit, ut ipse olim Saturnus, suâ falce, parentem suum, Cœlum exsecuerat. 3.

3. V. Gyrald. Synt. 4. p. 131.

P. Quònam verò Saturnus se recepit regno dejectus?

4. Virg. 8. Æn. n. 319. Cyprian. de Idol. vanit.

M. In Italiam, 4. (quæ à Saturno *Saturnia* olim dicta) apud Janum Regem; ex quo ea Italiæ regio, quam incoluit, & in quâ latuit, *Latium* appellata est, indidemque populus *Latinus*, ut observat Ovidius. 5.

5. 1. Fast. n. 237.

Inde diu genti mansit Saturnia *nomen.*
Dicta fuit Latium *Terra*, *latente Deo.*

Ipse autem Saturnus, à Jano in societatem regni vocatus, populos illos agrestes, ac palantes belluinum in morem, ad humaniorem civilemque cultum revocavit, 6. conjunxitque velut æreis vinculis, dum nummos æreos, primum in illis locis monetæ genus adinvenit; quod numismata testabantur, in quorum parte alterâ, navis impressa (quâ nimirum vectus erat in Italiam;) in alterâ Janus bifrons; id ipsum affirmante Ovidio 7.

6. Diod. l. 5. Biblioth. p. 231.

7. Ovid. Fast. 1. n. 239.

At bona posteritas, puppim *signavit in ære*,
Hospitis adventum testificata Dei.

Non ænea tamen *ætas* illa, sed *aurea* 8. dicta est; fa-

8. Ovid. Metem. 1. n. 89.

famâque fabulis multiplicante beneficium, persuasum est posteritati credulæ, terram, nullâ culturâ lacessitam, nullo subactam vomere, spontaneas profudisse fruges, omnia fuisse communia; nullas lites, nullas contentiones extitisse, rebus omnibus ad cujusque voluntatem fluentibus. 9. De hâc ætate Virgilius eleganter, 10.

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Jovis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile, ac dispersum montibus altis
Composuit, legesque dedit, Latiumque vocari
Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.
Aureaque *ut perhibent, illo sub Rege fuere*
Sæcula, sic placidâ populos in pace regebat.

Et Ovidius, 11.

Signabat nullo limite fossor humum.

Quod totidem ferè verbis Maro. 12.

Nec signare quidem, aut partiri limite campum
Fas erat.

9. Tibul. l. 1. c. 3. 45. Hesiod. Oper. n. 116. Pherecrat. apud Nat. Com. 2. 2. Trog. ap. Justin. lib. 43. c. 1. §. 3. Martial. l. 12. Ep: 63. n. 1.

10. Virg. Æn. 8. n. 319.

11. 2. Amorum. El. 7. n. 42.

12. 1. Georg. n. 126.

Saturni nomen.

1. Saturni nomen, à *satu*; sicut à *portu*, Portunus; à *nuptu*, Neptunus; sic à satu Saturnus. 13. (ita enim primitùs pronuntiabant) dictus est, ut plerique censent; quòd videlicet serendi & colendi agros primus artem docuerit in Italiâ, & agriculturæ præesse credatur, unde *Sterculius* dictus à Romanis, quòd stercorandi & opimandi terram usum induxerit. 14. Ideòque cum falce pingitur, quâ prata subsecantur, & demetuntur segetes. Hanc falcem, fabulantur à Saturno projectam in quandam Siciliæ urbem, nomine Drepanum: ab ipsâ nempe falce ita vocatam, quæ Græcè

13. Lips. l. 1. c. 2. Saturn.

14. Macrob. Sat. 1. 7.

15. Ovid. Fast. 1. n. 234. Serv. Æn. l. 3. n. 707. Apollod. Argon l. 4. n. 984. Pausi. Achaï. p. 230.

Δρέπανον dicitur. 15. Sunt tamen, qui ſic cognominatam putent, non ab Saturni falce, ſed ab illâ, quam Ceres à Vulcano acceptam donavit Titanibus, cùm eos metere docuit. 16. Alii probabiliùs, id traxiſſe nominis autumant ab ipſo ſitu loci; eſt enim in falcis modum arcuatus, & excavatus. 17. Et quòd Sicilia tritici feraciſſima, & paſcuis uberrima ſit; quare non ſine causâ falx in eam potiſſimùm decidiſſe fingitur.

16. Apollod. Argon. l. 4. n. 986.
17. Serv. Æn. l. 4. n. 707.

2. Saturnum quidam dici volunt, à *ſaturando*; quaſi populos annonâ *ſaturet*. 18. quemadmodum & ejus uxor *Ops* appellata, quòd eſurientibus *opem* ferat: vel, quòd ipſe *ſaturetur* annis quos devorat (tempus enim Saturnum eſſe ajunt.) 19.

18. Dion. Halic. l. 1. p. 30.
19. Cic. 2. de nat. 3. c. 24.

3. Denique nonnullis placet ſic illud derivare, ut Saturnus idem ſit ac *ſator* νȣ̃, mentem ſenſumque creans, perficiensque præceptis ac prudentiâ. 20.

20. Apollophan. ap. Fulgent. Mythol. l. 1. c. 2.

SATURNALIA.

Saturni ſacra & geſta.

SACRA Saturno fiebant humanis hoſtiis, quippe quem delectari crederent, placarique humano ſanguine. Idcircò gladiatores in ejus tutelâ cenſebantur, & adhibebantur in ejusdem feſtis: Neque enim illum Romani numerabant in Diis ſuperis, ſed in inferis, auctore Plutarcho. 21. quia credo triſte Saturni ſidus ac maleficum, licèt terreſtres inter Deos vulgo cenſeatur. Ipſi porrò ſacrificabatur aperto capite. 22. ejusque myſtæ ſeu ſacerdotes velabantur coccineo pallio. 23. Ara accenſis fulgebat fumabatque cereis. 24. ut ſigni-

21. Quæſt. Rom. 10.
22. Macrob. 1. Sat. c. 10.
23. Tertul. de teſtim. anim. c. 2. & de pallio, c. 4.
24. Macr. ib.

ſignificarent, Saturni beneficio, è tenebris errorum, ad veritatis lucem, homines fuiſſe traductos.

FESTA Saturni, quæ vulgò *Saturnalia* dicta ſunt, Græcè Κρόνια; à Tullo Romanorum Rege, 25. aut, ſi Livio 26. credimus, à Sempronio & Minutio Conſulibus inſtituta fuere, 27. unoque die peragebantur, Decembri menſe, videlicet decimo quarto Kalendas, ad Cæſaris usque tempora: Tunc enim trium dierum ſpatio celebrari cœpta, 28. quibus mox quartus, ac deindè quintus dies additus à Caligulâ, 29. nonnulli ad ſeptimum usque diem prorogata fuiſſe ſcribunt. 29. Hinc ille loquendi mos, *primis*, *ſecundis*, *tertiis Saturnalibus*. 30. Sîcque aucto Saturnalium dierum numero, primus deinceps numeratus eſt à decimo ſexto Kal. 31,

Per eos autem dies feſtos, Primò ceſſabat Senatus. 32. 2. Vacabant Scholæ. 33. 3. Munera paſſim ab amicis ultrò citròque mittebantur. 34. 4. Bellum indicere, & pœnas à nocentibus exigere, nefas. 5. Servis permittebatur, ſe adhibere lautiùs, & cum dominis ludere, 35. unde Auſonius, 36.

Aurea nunc revocat Saturni feſta December,
Nunc tibi cum domino ludere, verna, licet.

6. Servis menſæ accumbentibus impendebant domini famularem operam, ad refricandam videlicet memoriam priſtinæ libertatis; nam Saturno regnante nemo ſerviebat. 7. Præter morem, manè ſtatim à lecto lavabant, quaſi ad menſam tranſituri. 37. 8. Veſte quâdam cœnatoriâ, dictâ *ſyntheſis*, purpurei plerumque aut coccinei coloris, & quæ hominum tantùm lautiorum erat, pallii inſtar, utebantur. 38.

25. Dion. Halic. l. 4. p. 219. 26. Lib. 2. c. 21. 27. Lipſ. l. Sat. c. 3. 28. Macrob. Sat. l. 1. c. 10. 29. Suet. in Calig. c. 17. §. 6. Dio. l. 60. p. 682. 29. Lucian. Saturn p. 607. Mart. l. 14. c. 72. n. 2. 30. Cic. ad Att. 13. Ep. 52. 31. Macrob. Sat. l. 1. c. 10. 32. Martial. 7. Epigr. 27. 33. Plin. 8. Epiſt. 7. 34. Martial. l. 4. e. 88. n. 1. 35. Dio l. 58. Athen. l. 14. p. 639. Senec. Ep. 47.

36. Eclog. de menſibus. 37. Tertull. Apol. c. 42. 38. V. Lipſ Saturn. l. 1. c. 2.

SENSUS FABULÆ
HISTORICUS.
SATURNUS, NOË.

Etſi nonnemo ſcribat, 39. Saturnum Nembrotum fuiſſe Imperii Babylonici fundatorem, magis tamen in illius ſententiam propendeo, qui Noëmum eſſe aſſerit. 40. Ad id credendum, adducor rationibus, quas adducit idem auctor: quarum præcipuæ, hæ mihi videntur eſſe.

I. Noëmi tempore, terra tota unius erat ſermonis, teſte Prophetâ, 41. quod fabularum conſarcinatores brutis quoque animantibus attribuunt, 42. Saturni quoque ætate, communem hominibus & belluis aliquam fuiſſe linguam ajunt.

II. Noë appellatur Hebraïcè, *vir terræ*, id eſt, agricola, 43. quâ phraſi nulla uſitatior in ſacris literis: ſic enim, *vir belli*, pro milite ſumitur, 44. *vir brachii*, pro robuſto, 45. *Vir ſanguinis*, pro ſicario, 46. *vir verborum*, pro diſerto, 47. *vir pecoris*, pro opilione. 48. Saturnus verè *vir terræ* dici debet, quandoquidem Tellurem, quæ eadem eſt ac Rhea & Ops, uxorem habuit.

III. Noë *plantavit vitem*, primusque vinitor fuiſſe dicitur. Et Saturno vitium & agrorum cultura tribuitur. 49.

IV. Noëmus vino ſuccubuit ſemel, ejus vires forté nondum expertus. Saturnalibus more receptum erat, multo mero ſe ingurgitare; & ebrietati Saturnus præerat. 50.

V. Noëmus, Chami filii execratus eſt impudentiam, quòd verenda patris vidiſſet, turpique ſpecta-

39. Beroſ. l. 3.
40. Bochartus in Phaleg. l. 1. c. 1.
41. Geneſ. 11. 1
42. Plato in Politic. p. 538.
43. Geneſ. 9. 20.
44. Joſ. 5. 4.
45. Job 22. 8.
46. 2. Sam. 16. 7.
47. Exod. 4. 10.
48. Gen. 46. 32.
49. Aur. Vict. de Orig. Gent. Rom. c. 3. n. 2. Macrob Sat. 1. c. 6.
50. Lucian. in ep. Sat. p. 608.

ſpectáculo, oculos paviſſet ſuos. A Saturno latam eſſe legem fabulantur, quâ ſancitur, ne quis Deos nudos impunè videat. 51.

51. Callimach. hymn. in Pallad. n. 100.

VI. Κρόνος καὶ Ῥέα, καὶ ὅσοι μετὰ τούτων, *Saturnus & Rhea*, uxor ejus, *& qui cum illo fuere*, ex Ocsano & Thetide nati perhibentur. 52. Noëmus autem cum ſuis, ex aquis diluvii, arcâ velut obſtetricante, prodiit in novam lucem. Potiori ſanè jure meruit Noëmus, quàm Saturnus, ut in nummis, ſi qui in ejus honorem cuſi fuiſſent, exprimeretur navis effigies, quâ genus hominum univerſum naufragio ſubduxerat. 53.

52. Plato in Timæo. p. 1053.

53. Plut. in Ῥωμαϊκοῖς p. 440.

VII. Diluvium prædixit Noë: Et *Saturnus prænunciat magnam imbrium vim futuram*, Κρόνος προσημαίνει ἔσεσθαι πλῆθος ὄμβρων, *& fabricandam eſſe arcam, & in eâ cum volucribus, reptilibus atque jumentis eſſe navigandum.* 54.

54. Abydenus ap. Cyril. contr. Jul. l. 1. p. 8.

VIII. Saturnus filios omnes, tribus exceptis, Jove, Neptuno, & Plutone, devoraſſe dicitur. Noëmus autem qui, ut paſtor, & propheta, omnium mortalium, qui tunc in vivis agebant, pater dici poteſt, eos omnes abſumpſiſſe & damnaſſe legitur, quòd diluvii aquis abſumendos prænuntiaret. Nam ex Scripturæ phraſi, prophetæ dicuntur id facere, quod futurum prædicunt. 55. Sic enim dicitur, *Quando veni ad perdendam civitatem*, id eſt, ad prænuntiandum perdendam. 56. Tres ſolùm Filii ſuperfuere, Sem, Cham, & Japhet: qui non alii videntur eſſe à Jove, Neptuno, & Plutone.

55. Hebr. 11. 7.

56. Ezech. 43. 3.

CHAM eſſe Jovem, hæc conjecturæ ſuadent. 1. Hebræum *Ham*; multi *Cham* ſcribunt, aſpiratione denſâ mutatâ in χ Græcum: Ex illo autem nomine *Ham*, factum Ægyptium Ἀμοῦν, & Africanum *Ammon*, vel *Hammon*, quæ Jovis eſſe nomina nemo neſcit. 2. Cham filiorum Noë, fuit natu minimus: ut Jupiter, Saturni. 57. 3. Jupiter Cœli dominus eſſe fingitur; quia Chamo ſeu Jovi ob-

57. Callimach. hymn. ad Jov. n. 58

obtigit Africa, cujus magna pars, cum ſolem habeat & reliquos planetas ſupra verticem, putatur eſſe Cœlo proxima. 4. Jupiter patrem exſecuit, quod ſumptum videtur ex his verbis perperàm intellectis. *Et vidit Cham virenda patris ſui, & nuntiavit*, &c. Hujus enim verbi loco, *& nuntiavit*, Hebraïcè *vajagged*, legi facilè potuit *vejaggod*; quod ſignificat, *abſcidit*, tum maximè, cùm vocalia puncta nulla dum erant ſubſcripta conſonantibus.

JAPHET, idem qui Neptunus, quem ideò mari præferunt; quia portio, quæ illi obtigit, magnâ ſuâ parte conſtat inſulis & peninſulis. 58.

58. Lactant. de fal. Relig. l. 9. c. 11.

SEMUS autem quâ ratione probabitur eſſe Pluto? Quibusve gradibus deſcendiſſe ad Averni regna putandus eſt? An pietatis ac religionis, quâ fratres antecelluit, ſuumque nomen ſuper aſtra extulit? Etiam, hæc ſceleratis impiisque ſimulachrorum cultoribus occaſio eſſe potuit, virum ſanctimoniæ laude clarum, & idololatriæ hoſtem implacabilem, exagitandi, dum viveret; poſteaque, mortui memoriam illuſtriſſimam fabulis obſcurandi, Stygiisque illum addicendi tenebris, delato, per ludibrium, ſceptro Inferorum.

PHYSICUS FABULÆ SENSUS.

Saturnus, tempus.

TEmpus, Saturni fabulâ, delineatum eſſe conſtat ex ipſo nomine. Κρόνος enim, Saturnus, immutatione primæ literæ, χρόνος, tempus eſt. 59.

59. Cic. 2. de nat. c. 25.

Præterea, Saturnus filios devorans, (talis ſæpè pingebatur) eoſdemque revomens, quid aliud ad-

J. van Vianen del.

adumbrat, quàm *tempus edax rerum*? Illius quippè quaſi dentibus conficiuntur omnia, iterumque interceſſu ſubſequentis temporis, renaſcuntur extincta, & collapſa redintegrantur. 60.

60 Orph. hymn. 12. n. 3. Æſchyl. Eum. n. 286.

Quæ ſi mavis ad ipſas temporis partes referre; filios, hoc eſt, dies, menſes, & annos, quos producit, deglutit idem, dum novos in novam lucem generat.

Deinde, Saturnus fingebatur aliquandò medius geminos inter puellos, puellasque geminas, quæ temporis imago eſt, quòd quatuor anni tempeſtates cingunt, ut nati parentem.

Denique falcem gerit Saturnus, itemque tempus, quâ falce cuncta demetit: Nam quid tam durum, quod falcis hujus retundat aciem?

JANUS.

Ejus imago.

PALÆOPHILUS. O monſtrum! quid hoc eſt? Duplicem video frontem ac faciem, in uno eodemque capite.

MYST. Ita eſt; Bifrontem vides Deum, qui æquè à tergo poſita, atque à fronte proſpicit. Janum aſpicis, tenentem dextrâ clavem, ſiniſtrâ virgam. Aras item cernis duodecim, ſubjectas pedibus. Cuperem autem, deponere ut manibus clavem illam & virgam poſſet, & digitos movere ad arbitrium; fortaſſis enim digitorum inflexione, & compoſitione variâ ſignificaret tibi, quod olim ſolebat exprimere, ſcilicet trecenteſimum alterâ numerum, alterâ ſexageſimum quintum.

PAL. Haud satis planè capio, quæ dicis.

MYST. Faxo planè perfectèque capias, tum quæ auribus, tum quæ usurpas oculis. Attende modò; nam quatuor præcipuis hujus Dei nominibus enucleandis, & hanc picturam explico, & quæcumque hoc loco dici de Jano possunt tibi declaro.

Jani nomina & gesta.

JANUS, quem quidem Cœlo & Hecate procreatum fuisse scribunt, 1. quasi *Eanus* dictus est, quod, *ab eundo*, nomen deductum est: *unde sit*, inquit Tullius, 2. *ut transitiones perviæ*, Jani, (plurali numero) *foresque in liminibus profanarum ædium*, januæ *dicerentur*. Jani, porrò illi, Romæ locus erat, tribus Jani statuis visendus, quò solebant convenire creditores & fœneratores, alii ad reddendum, alli ad locandum fœnus. De his statuis intelligendum esse Ciceronem. 3. censet vir doctus; 4. loquentem *de quibusdam viris optimis, ad medium Janum sedentibus*: & Horatium, 5. dum *imum & summum Janum appellat*.

1. Arnob. cont. Gen. l. 3. p. 117.
2. Cic. 2. de nat. c. 27.
3. Off. l. 2. c. 23.
4. Dempst. in Paralip. l. 2. c. 3.
5. E. 1. 1. 45.

Bifrons fingitur. 6. & *Biceps* ab Ovid. 7. vocatur.

Jane Biceps, anni tacitè labentis imago,
Solus de Superis, qui tua terga vides.

6. Virgil. Æn. 12. n. 197.
7. Fast. 1. n. 65.

Quod nimirùm, pro eâ, quâ præstabat prudentiæ laude, præterita respiceret, ac futura provideret. Vel, quòd cùm Mundus, Janus crederetur, geminâ facie, spectabat duas præcipuas Mundi partes, Orientem, & Occidentem: Quim etiam *Quadrifrons* efformatus est, à quatuor ejusdem Mundi partibus, quas temperare putabatur consilio & auctoritate. Vel, quòd sit diei dominus, cujus ortum & occasum respicit. Sic enim Horatius: 8.

Matutini pater, seu, Jane liberiùs audit.

8. Sat. 2. 6. 20.

Unde

Unde homines operum primos, vitæque labores
Instituunt.

Hinc factum est, ut Jano primùm Bifronti simulacrum effecerint Romulus & Tatius, Romanorum & Sabinorum Reges, cùm in fœdera convenirent, *quasi ad duorum populorum imaginem*. 9. Eidemque posteà templum Bifonti dicavit Numa, geminas habens fores. Posteà captis Faliscis, Etruriæ Urbe, *inventum est*, ait Servius, *simulacrum Jani Quadrifrontis*; ex quo portæ quatuor in templo Jani factæ sunt, 10. sed de hoc templo, mox.

9. Serv. in 12. Æn. n. 198.

10. Serv. in 7. Æn. n. 607.

CLAVIGER; gerit enim clavem & virgam, 11. virgam quidem, quasi viarum rector, at clavem, variis de causis.

11. Lil. Gyr. Synt. p. 153.

1. Quia valvas, fores, & seras invenisse creditur, & ab ejus nomine *januæ* dicuntur, ut ipse θυραῖος, id est, *janitor*, quia januis præsidere putabatur.

2. Quia est veluti janitor anni, singulorumque mensium: nam & ipsi mensi primo præerat, quem de suo nomine Januarium appellavit; & præfectus erat cæterorumKalendis,unde *Junonius* dictus est, quod Kalendæ omnes in Junonis essent ditione. Unde non invenustè sic invocatur à Poëtâ, 12.

Annorum, nitidique sator pulcherrime mundi.

12. Mart. l. 10. ep. 28. n. 1.

Hinc aræ duodecim ipsi dicatæ, pro numero mensium, & in ejus templo totidem loculi. Hinc etiam ille mos apud Romanos, ut in ejusdem templo Consules inaugurarentur, qui propterea dicebantur *aperire annum*, 13. & Kalendis Januariis, (de Martiis quoque idem scribit Macrobius, 14) nova laurea veteris loco imponeretur Jani statuæ, 15. sic enim Ovidius, 16.

Laurea Flaminibus, quæ toto perstitit anno,
Tollitur, & frondes sunt in honore novæ.

13. Sidon. Apoll. carm. 2. n. 3.
14. 1. Sat. c. 12.
15. Sidon. carm. 2. n. 8.
16. 3. Fast. n. 137.

An,

An, quòd coronarum, quæ ex lauro ferè texebantur, inventor creditus? Hinc denique, quòd *Janus Geminus* (Plinii verba sunt 17.) *à Numâ Rege dicatus, digitis ita figuratis, ut trecentorum quinquaginta quinque* (*sexaginta quinque*, alii legunt) *dierum notâ, per significationem anni, temporis & ævi, se Deum indicaret.* Non quòd has manu notas teneret; sed quòd digitis certa ratione flexis, constrictis, aut explicatis, eum numerum exhiberet. De quo numerandi modo varii varia.

17. l. 34. c. 7.

3. Clavem gerit, 18. quia tanquam janua est mortalibus, per preces ad Deos adire volentibus, ipsis quasi aditum patefaciens. Quòd causæ fuit, cur in omnium Deorum sacrificiis precationis principium à Jano duceretur, eique priùs fieret, quàm aliis Diis: Hanc enim Janus ipsemet interroganti,

18. Arnob. 6. contr. Gent. p. 209.

—— *Cur quamvis aliorum numina placem,*
Jane, tibi primùm, thura merumque fero?
Ut possis aditum, per me, qui limina servo,
Adquoscumque voles, inquit, habere Deos. 19.

Hujus rei ratio indè petitur, quòd *fuerit*, inquit Festus, 20. *omnium primus, à quo rerum omnium factum putabant initium, ideò ei supplicabant velut parenti.* Ex quo *Pater*, peculiari cognomento dictus est; 21. tametsi omnium Deorum communis hæc esset appellatio: & quòd primus aras, templa, cæterosque sacrorum ritus instituerit; propter eaque *in omni sacrificio perpetua ei præfatio præmittitur, farque illi, & vinum primò prælibatur*; non autem *thus*, quamvis Ovidius *thuris* meminerit in allato suprà versu. Id enim, vel per licentiam dixit poëticam, vel de suâ ætate loquebatur; 22. nam primis, hoc est, ut Plinius 23. scribit, *Iliacis temporibus, thure non supplicatum*; neque enim omisisset Homerus id annotare, qui nusquam *thuris* mentionem fecit, in hujusmodi rebus ad sacra pertinentibus,

19 Ovid. 1. Fast. n. 171.
20. l. 3. v. *Chaos.*
21. Virg. 8. Æn. n. 357. Juven. Sat. 6. n. 394.
22. Dempst. in paralip. l. 2. c. 3.
23. l. 13. c. 1.

bus, cæteroquin accuratîssimus: Nec ullum nomen Græcum est, quod *thus* propriè significet; nam θύον, non tam *thus* est, quàm quilibet suffitus.

PATULCIUS & CLAUSIUS, sive, ut alii loquuntur, *Patulcius* & *Clusius*, *à patendo*, seu *patefaciendo* & *cludendo*. Etenim belli tempore Jani templum patebat, pace verò claudebatur. 24. 24. Serv. 1. Æn. n.
Hoc templum est, quod modò diximus à Romulo, post pacem cum Tatio initam, consecratum 298.
Jano Bifronti, ut ostenderet, duos in unum coïsse Claud. de 6 Hon.
populos, Romanos videlicet & Sabinos. Ejusque Conf. n.
postea successor Numa edixit, ut aperiretur in 637.
posterùm, cum gereretur bellum; tum verò clauderetur, cum Romanus populus pace potiretur. Cur aperiretur autem, cùm in armis erat populus, conjectùra hæc afferri solet, quòd Romulo contra Sabinos pugnante calida aqua ex loco eruperit, quæ hostilem fugavit exercitum. Itaque, pugnaturi illud reserabant, simile à Diis quasi expectaturi subsidium; vel potiùs, quòd ad bellum ituri debeant de pace cogitare, 25. op- 25. Serv.
tentque celerem in patriam reditum. in 7. Æn.

Utrumque nomen illud continetur hoc disti- n. 607.
cho. 26. 26. Ovid.

Nomina ridebis, modò namque Patulcius *idem*, in Fast. l.
Et modò sacrifico Clusius *ore vocor*. 1. n. 129.

Aperiendi verò hujus templi, & claudendi ritum, Virgilius ita descripsit, 27. 27. 7. Æn.

Sunt geminæ Belli portæ (sic nomine dicunt) n. 607.
Relligione sacræ, & sævi formidine Martis:
Centum ærei claudunt vectes, æternaque ferri
Robora; nec custos absistit limine Janus.
Has, ubi certa sedet Patribus sententia pugnæ,
Ipse Quirinali trabeâ, cinctuque Gabino
Insignis, reserat stridentia limina Consul.

De claudendo porrò eodem templo, ita Jovem inducit evolventem Veneri arcana fatorum. 28. 28. 1. Æn.

Aspera n. 295.

Aspera tum positis mitescent sæcula bellis:
Cana Fides & Vesta, Remo cum fratre Quirinus
Jura dabunt, diræ ferro & compagibus arctis
Claudentur Belli portæ, Furor impius intus
Sæva sedens super arma, & centum vinctus ahenis
Post tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

Mirum est autem, intra septingentos annos, ter tantùm fuisse clausum hoc Jani templum; primum à Numâ; deinde Consulibus M. Attilio, & T. Manlio, post fœdus cum Pœnis ictum; tertiò, ab Augusto, post Actiacam victoriam 29.

29. Liv. l. 1. c. 19. Oros. l. 6. c. 21. Dio l. 51. p. 515.

FABULÆ SENSUS.

Janus emblema prudentiæ.

JAni fabulam, (quem alii Noëmum, seu Noam; alii Ogygem; alii Sacerdotem, Philosophum, ac Theologum: alii denique antiquissimum Italiæ Regem Janiculi oppidi conditorem fuisse ajunt 30) Jani, inquam, fabula, hominis imago est ornati singulari laude prudentiæ, quæ, ut Tullius 31 ait, sita est in præteritorum memoriâ, & providentia futurorum. Debet igitur habere quasi duplicem vultum vir prudens; ut perspectis, quæ à tergo & fronte sunt, pro innata sagacitate mentis & maturitate consilii, rerum causas & principia videat; earum progressus, & tanquam antecessiones percipiat, componat similitudines, consequentia cernat, futura prospiciat, & subtili consequentium comprehensione cum primis, præsentibus ventura illiget, & præteritis futura connectat.

30. Munst. 2. Cosm. 9. Fab. Pict.
31. de Senect. c. 21.

Clavem

Clavem tenet vir prudens; nihil enim uſquam eſt tam abditum, quod ſuâ perſpicacitate non detegat; nihil tam ſecretum, atque tam clauſum, quod ſolerti conſideratione non recludat & propalet; nihil tam involutum, tamque intricatum, quod felici dexteritate non evolvat, non explicet. Hâc judicii clave rimatur omnes negotiorum vias, perveſtigatque quàm aptiſſimas, ſcrutatur opportunitates temporum, occaſionum momenta diſquirit, difficultates tollit, amovet obices, aperit profutura, obfutura condit inviolabili ſecreti ſerâ. Per illam denique clavem aditum ſibi facit ad amicitiam, in penitiſſimos receſſus alieni pectoris inſinuat ſeſe, conſiliorum reſerat adyta, arcanorum penetralia ſubit, obſcura pervadit, incognita penetrat, à communi ſenſu remotiſſima quærit, invenit, contemplatur.

Aras, templa, ſacra Janus induxit. Eſt enim ſummæ abſolutæque prudentiæ, ſupremo Numini debitos reddere honores, ejus revereri potentiam, amplificare cultum, propagare gloriam: Et ſicut Janus, præſtanti ſuâ in Deos religione, hanc meruit honoris prærogativam, ut primas in omnium Deorum ſacrificiis obtineret; ita, quò quis majorem Deo cultum exhibet, eò majorem ipſe ab hominibus & ipſo Deo conſequetur, quod ſacris tum oraculis, tum exemplis manifeſtum perſpicuumque redditur.

VULCANUS.

PALÆOPHIL. Deus bone! fabrumne ferrarium Diis immixtum video?

MYSTAG. Non fallit oculos imago. Fabrum ferrarium, & Deum cernis, Vulcani nomine; artem siquidem ferrariam exercuit, habuit officinam in Lemno insulâ, quo in loco Jovis fulmina, Deorumque arma fabricabatur, etsi Deus.

PAL. Si Deus fuit, quis eum casus ad ustrinam contrusit, addixitque tam vili ministerio?

MYST. Corporis, credo, deformitas, ob quam parentibus suis, 1. Jovi & Junoni, (solâ Junone genitum 2. quidam ajunt) despectus, è Cœlo præcipitatus est in insulam Lemnum, unde *Lemnius* dictus est; 3. quo casu, fracto sibi crure, claudus effectus est, cervicem porrò haud dubiè sibi fracturus, & caput, nisi Lemnii, pro humanitate, ruentem excepissent. Ipsis beneficium ut rependeret, sedem ibi fixit, & ferrariam fecit, multiplicem ferri & ignis usum docuit incolas, quo *Mulciber*, seu *Mulcifer* appellatus est, à *mulcendo*, & molliendo ferrum. 4.

1. Phurnut. de nat. Deor. c. 19.
2. Hesiod. Theog. n 927. & Lucian. de sacr.
3. Virg. 8. Æn. n. 454.
4. Lucan. l. 1. n. 545.

At, quòd mirere, deformis licet fumosusque faber, Dearum tamen venustissimam uxorem nactus est, nimirùm Venerem, quam in adulterio cum Marte deprehensam catenis constrinxit; ut diximus, deridendosque Diis propinavit. Minervam quidem ducere voluerat, & annuerat Jupiter, virginem objiciens turpissimi tenebrionis libidini; sed repulsam passus, monstrum fœdissimum, in illo conatu nefario & irrito, deciso in terram semine procreavit, quod *Erichthonius*, ἀπὸ τῆς ἔριδος,

καὶ

van Vianen del.

καὶ χθονὸς, *ex contentione & terrâ*, seu *Erichthæus* dictum est; draconum pedibus horribile. Quam pedum deformitatem ut tegeret, primus curruum usum invenisse fertur. 5. Annuerat, inquam, Vulcano Jupiter, ut pudicitiam, si posset, Minervæ opprimeret, cujus nuptias, præmii loco, cum Diis arma fecisset, optione sibi à Jove datâ, expetierat; sed simul, ab eodem Jove præmonita Minerva fuerat, ut repugnaret, & virginitatem tueretur suam, quod egregie præstitit. 6.

ERICHTHONIUS.

5. Virg. 3. Georg. n. 113.

Atque etiam, in ejus honorem festa Romæ celebrata sunt *Vulcanalia*; & feriæ solemnes, quibus diebus animalia conjiciebantur in ignem; 7. & ab Atheniensibus instituta fuere alia, quæ *Chalcea* dicebantur. 8. Quin & templum habuit in monte Æthnâ, ex quo *Æthnei* cognomen sortitus est. Cujus templi custodes ferunt fuisse canes, canarium sagacitate præditos, ut castè ac religiosè ad illud accedentibus, obviam procederent, adblandirentur, & comites sese adjungerent, tanquam Vulcani heri sui familiaribus & amicis; scelestos verò & facinorosos arcerent horrendis latratibus, dentibusque dilacerarent.

6. Nat. Com. l. 2. c. 6.
7. Varr. de L. L. 5. c. 3.
8. Pollux l. 7. c. 24. §. 2.

PAL. Audiui, si benè memini, fabricatam fuisse, Jovis jussu, ab hoc Vulcano fœminam: Verumne est?

YSTAGOG. Næ tu ridiculus es, qui quæras in fabulis veritatem. Ita quidem comminiscuntur fœminam, omnium primam Vulcani malleo cusam fictamque, ornatam postea fuisse Deorum omnium donis; (ex quo dicta *Pandora* 9. est) ei Palladem sapientiam contulisse; Apollinem, musicæ peritiam; Mercurium, benè dicendi artem; Venerem, formæ decus, aliosque alia tribuisse munera. Addunt, à Jove, in homines offenso, quòd ignem è Cœlo Prometheus subripuisset, ad animandum,

PANDORA.

9. Pauf. in Attic. p. 22. Hygin. fab. c. 142.

quem efformârat, hominem; missam ad illum Pandoram, cum pyxide clausa, quam ille oblatam noluit accipere; deinde ad Epimethei (frater Promethei erat) uxorem detulit, quam illa, pro innatâ sexui curiositate, simul ac aperuit, morbos, & mala omnia, quibus plena erat, in humanum genus effudit; solâ Spe in pyxidis fundo remanente.

CYCLOPES,

Vulcani administri.

PAL. Quid sibi volunt atri illi ac tetri monoculi?

MYST. Cyclopes sunt, famularem Vulcano navantes operam, Neptuno & Amphitrite nati; *Cyclopes* dicti, quòd unicum haberent oculum in fronte mediâ, figurâ rotundâ, in modum circuli, qui κύκλος Græcè dicitur. Trium Cyclopum meminit Virgilius: 10.

10. 8. Æn. n. 424.

Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro,
Brontesque, Steropesque, & nudus membra Pyracmon.

Non quòd tres illi sint tantùm, nam multò plures esse probant hi versus; 11.

11. Idem ibid. n. 449.

—— Alii ventosis follibus auras
Accipiunt redduntque: alii stridentia tingunt
Æra lacu: gemit impositis incudibus antrum.
Illi inter sese multâ vi brachia tollunt
In numerum, versantque tenaci forcipe massam.

CA-

CACUS, ET CÆCULUS,

Vulcani filii.

CACUS, bipedum nequiſſimus, à ſuâ malitiâ nomen trahens, (nam *κακὸς*, *malus* eſt) Latium latrociniis & incendiis infeſtabat; ferino more vitam agens, horrendumque antrum incolens. Hùc cum nocte quâdam boves Herculis abactos caudâ traxiſſet, ne ſcilicet certis veſtigiorum indiciis, perveniri ad fraudis cubilia poſſet, receptoremque furtorum locum; Hercules, illàc pertranſiens, audito incluſorum boum mugitu, perrumpit in ſpeluncam, & 12. 12. Virg. 8. Æn. n. 259.

Cacum in tenebris incendia vana vomentem
Corripit in nodum complexus, & angit inhærens
Eliſos oculos, & ſiccum ſanguine guttur.

Sed ipſius ſpeluncæ deſcriptionem accipe: 13. 13. Idem ib. n. 193.

Hic ſpelunca fuit vaſto ſubmota receſſu,
Semihominis Caci, facies quam dira tegebat,
Solis inacceſſam radiis, ſemperque recenti
Cæde tepebat humus, foribusque affixa ſuperbis
Ora virûm triſti pendebant pallida tabo:
Huic monſtro Vulcanus erat pater; illius atros
Ore vomens ignes magnâ ſe mole ferebat.

CÆCULUS, 14. ita dictus, quòd minores haberet oculorum orbes, (à quo Cæciliorum familiam, Romæ nobiliſſimam, ortam putant) rapto & latrociniis vixit. Ferunt, cùm mater ejus igni aſſideret, ſcintillam in gremium ejus delatam eſſe; ex quâ gravidam ſe credi voluit, expletisque legitimis menſibus, peperiſſe filium, Præneſtinæ urbis aliquantò poſt conditorem. Tradunt alii, Cæculum recens natum à paſtoribus mediis 14. Virg. 7. Æn. n. 681.

in flammis inventum esse prorsus illæsum; indeque factum esse, ut Vulcani filius crederetur.

POLYPHEMUS pastor his addendus, monstrum haud absimile, Neptuno satum. Habuit enim similiter, ut Cyclopes, unum dumtaxat in fronte oculum; & non secus, ac ipse Cacus, Cæculusque, furtis ac cædibus vitam sustentabat. Hunc, cum quatuor ex Ulyssis comitibus pertractos in antrum, quod habebat in Siciliâ, devorasset, certus non abstinere dentes à reliquis; Ulysses atro vino inebriatum, torre in ejus oculum defixo, luce privavit. Rem concinnè, ornatèque, Maro ita sub aspectum subjicit: 15.

15. 3. Æn n. 622.

Visceribus miserorum, & sanguine vescitur atro.
Vidi egomet duo de numero cùm corpora nostro
Prensa manu magna, medio resupinus in antro.
Frangeret ad saxum, sanieque aspersa natarent
Limina: vidi, atro cùm membra fluentia tabo
Manderet, & tepidi tremerent sub dentibus artus.
Haud impunè quidem: nec talia passus Ulysses,
Oblitusque sui est Ithacus, discrimine tanto.
Nam simul expletus dapibus, vinoque sepultus,
Cervicem inflexam posuit, jacuitque per antrum
Immensum, saniem eructans, ac frustà cruento
Per somnum commixta mero; nos magna precati
Numina, sortitique vices, unà undique circum
Fundimur, & telo lumen terebramus acuto
Ingens, quod torvâ solum sub fronte latebat,
Argolici clypei, aut Phœbææ lampadis instar.

FABU-

FABULÆ SENSUS.

VULCANUS,

Ignis gemini ſymbolum.

IGnem eſſe Vulcanum, ipſum Vulcani nomen indicat: ſic enim dictus eſt, ſi Varro 16. audiendus, ab ignis vi ac violentiâ. *Vulcanus* primùm dicebatur, quaſi *Volicanus*, quòd ignis per aërem volitet 17. Idcircò appingebatur ejus capiti pileus cæruleus, 18. cœleſtis ignis ſymbolum, qui purus & ſincerus eſt, terreſtris autem, quia imbecillior, & materiâ egens, *claudus* jure fingitur. Præcipitatum ajunt è Cœlo Vulcanum, quia fulmen ex aëre decidit, quòd quia ſæpè cadit in Lemnum inſulam, ideò ſuſceptus à Lemniis ruens Vulcanus creditus. 19.

16. de L. L. L. 4. c. 10.

17. Serv. 8. Æn. n. 414.

18. Euſeb. de Præp. Evang. l. 3. c. 11.

19. Serv. ib.

Verùm ab hoc igne Vulcanio, ad Venerem tranſeamus; nam junctus Veneri Vulcanus eſt. Quid ita verò, inquis; Quorſùm Deo ita deformi tam formoſa copulata Dea eſt; tam atro conjugi ſponſa ita venuſta, ita candida? Accipe. Vulcanus ignis eſt, & flamma Venus: Num ergò flammæ fuit meritò maritandus ignis? At, quis ignis? Planè tartareus, atque Cyclopicus. Hoc torretur & torquetur igne, qui ſe Veneri mancipat: Simul ac enim conceptus lenociniis alienæ formæ ſinum pectoris occupavit intimum, quas tunc, oro, ſtrages non edit, quas non ſpargit faces, quæ non facit incendia, quæ non creat exitia? Hinc videlicet languor ille in amante frontis emortuæ, & lurida ſpecies oris, lethaliſque genarum pallo-

turbidaque oculorum lumina, & vultus cineribus concolor, fatalia latentis & graſſantis intus ignis argumenta: Latentis, inquam, atque interiora tantùm depaſcentis. Nam ubi primùm obſtetricante impudentiâ emicare cœpit flamma peſtilens, & combuſto modeſtiæ velo erupit foràs, perque occulta flagitiorum incrementa ſenſim adolevit erebi fœtus! Proh Superi! ut ſerpit, ut ſævit, ut furit, ut corripit & incendit omnia: Cerne Semelem; hoc igne eſt exuſta. Herculem vide; illum ignis iſte conſumpſit. Trojam aſpice, non aliâ flammâ conflagravit.

Perge: Te addixiſti Veneri; Vulcanum illa te fecit, turpem, tetrum, fumoſum, ſtygiâ caligine obſitum, perpetuiſque circumſeptum tenebris, ad flammam te licet exerceas. Caret ſiquidem ignis hic luce; tenebraſque obducit oculis, & gelu, quod mirere, aſtringit animum, vel tum maximè, dum corpus voluptate colliqueſcit. O triſte mulieroſi viri fatum! ô amore verè Vulcanius ac ferreus! Quid enim aliud, quam ferrum verſat igne candens, qui Veneris amore ardet, qui fœminam perditè diligit? Num convertenda eſt in uſtrinam domus? Num malleis, incudibuſque perſtrependum, & ſudandum, ut molliatur, ut flectatur, & quaſi limâ poliatur uxor, ſplendoremque à ſquallore viri accerſat; Num abſumenda, in illâ quaſi fornace libidinis, patrimonia? in favillam redigendæ poſſeſſiones ampliſſimæ, donec in ramenta theſauri defluant, & evaneſcant in fumum illuſtres familiæ.

Nimirum, & iſte quoque ignis nullo ſatiatur pabulo; nec uſquam remittit ardor, nec frigeſcit unquam flamma Vulcania: Quia illam Venus ſuſpiriis libidinoſis aſſiduè ventilat, & lachrymis accendit, irritatque faſtidioſo frigore; tantò ſævior, quantò blandior; eò illecebroſior, quò ſuperior.

Quid?

No. 13

J. van Vianen del.

Quid? jam mirum, quod Vulcani tam multi, non in Lemno solùm, sed ubique passim, ad hanc voluptatis ustrinam fabricentur fulmina, in suum videlicet contorquenda caput? Quòd è Cœlo, in Terram; hoc est, è statu fortunæ supremo, ad infimam sæpè conditionem cum Vulcano præcipites ruant, & è casu claudicent infortunati? Veneris hoc amor effecit. Mihi si non credis, audi Poëtam, id ipsum confirmantem pereleganti epigrammate. 20. 20. Pallad l. 2. epigr.

Υἱὸν ἔχεις Ἔρωτα, γυναῖκα δὲ τὴν Ἀφροδίτην,
Οὐκ ἀδίκως, Χαλκεῦ, τὸν πόδα χωλὸν ἔχεις.

Filium habes Amorem, uxorem Venerem;
Non immeritò, ô Ferrarie, pede claudus es.

ÆOLUS.

EXTINGUAMUS Vulcanum Æolo, ignem vento; Nam quem Vulcano vides proximum, Æolus est, ventorum Deus, Acestâ, vel Segestâ Hippotæ filiâ, (à quo Hippotates 1. cognominatus est) & Jove genitus. Habitavit in unâ ex illis septem insulis, quæ de illius nomine *Æoliæ* dictæ sunt, quas nonnulli 2. *Vulcanias*, à Vulcano nuncupant; astronomiæ peritissimus. 3. in eâque scientiâ præcipuè versatur, quæ ad naturam ventorum pertinet; Atque ita, quòd ex nebulis, fumoque Vulcaniarum insularum, ventos ac tempestates multò ante prædiceret, quàm exorirentur; vulgò creditum est, Ventos esse in Æoli potestate; quos posset, cum liberet, emittere, vel coërcere. 4. Undè ventorum (quos ex Astræo & Aurorâ natos ajunt) 5. Rex & Imperator habitus.

Hunc Regem, ut adierit Regina Juno, Virgilius me-

1. Ovid. 18. Her n. 26.
2. Serv. Æn. l. 8. n. 454. Strab. l 6. p. 190.
3. Palæph. de Incred. c. 18.
4. Varr. ap. Serv. Æn. l. 1. n. 56.
5. Serv. Æn. l. 1. n. 135. Hesiod. Theog. n. 378.

6. Æn. 1. v. 55. memorat, ejuſque regiam ita deſcribit. 6.

Nimborum in patriam, loca fœta furentibus auſtris,
Æoliam venit: Hic vaſto Rex Æolus antro
Luctantes ventos, tempeſtatesque ſonoras
Imperio premit, ac vinclis & carcere frenat.
Illi indignantur, magno cum murmure, montis
Circum clauſtra fremunt: celſa ſedet Æolus arce,
Sceptra tenens, mollitque animos, & temperat iras.
Ni faciat, maria ac terras, cœlumque profundum
Quippe ferant rapidi ſecum, verrantque per auras.
Sed pater omnipotens ſpeluncis abdidit atris,
Hoc metuens, molemque, & montes inſuper altos
Impoſuit, Regemque dedit, qui fœdere certo
Et premere, & laxas ſciret dare juſſus habenas.

M O M U S.

PALÆOPHILUS. Quid hoc hominis & nominis eſt?

MYSTAG. Quid tu in Diis quæris hominem? Dei nomen eſt, à Græco Μῶμος, quod irriſorem ſignificat. Illius enim officium eſt, ipſum quidem nihil operis edere, & otioſam agere vitam; in aliorum autem Deorum facta atque dicta acriter inquirere: & ſi quid eſt omiſſum, aut perperàm admiſſum, id verò ſummâ cum libertate carpere, reprehendere, deridere.

Teſtes ſunt, Neptunus, Vulcanus, & Minerva,

J. van Vianen del.

va, qui de artificio contendentes, à Momo, qui fuerat electus litis arbiter, perstricti singuli sunt. Etenim, cum Neptunus taurum, Minerva domum, Vulcanus effecisset hominem; Neptunum arguit imprudentiæ, quòd tauri cornua, ante oculos, & in ipsa fronte non affixisset; sic enim majore vi, certiorique impetu, cornibus feriret: 1. Domum autem Minervæ id vitii habere dixit, quod non esset versatilis, ut facilè moveri circumagique posset, si quandò vicinum non haberet bonum: Vulcanum denique fuisse inconsultissimum in efformando homine, sapientiùsque facturum fuisse, si fenestrasset pectus, quò cerni posset, quid in animo quisque strueret, num quid fallaciæ moliretur, num aliud sentiret, ac diceret. 2.

1. Lucian. Nigrin. p. 39.

2. Lucian. Hermot. p. 519.

PAL. Quibus ortus parentibus?

MYSTAGOG. Nocte & Somno progenitum fabulantur 3. nec sine causâ. Tenebricosi siquidem & somnolenti, parùmque videntis ingenii est, aliorum facta perstringere; cùm nihil sit usquequaque perfectum, si à Deo discesseris, in quo aliquid non requiri possit; adeòque quod reprehensioni non sit obnoxium.

3. Hesiod. in Theog. n. 213.

DEÆ TERRESTRES.

VESTA.

EST hæc matrona, quam hic sedentem, tympanumque gestantem aspicis, Dearum omnium antiquissima, 1. Cœli uxor, Saturnique mater.

1. Virg. Æn. 9. n. 229.

PALÆOPHILUS. Si Cœli uxor est, cur non inter cœlestes potiùs recensetur, quàm terrestres Deas?

MYSTA-

MYSTAGOGUS. Nempè, quia hæc Dea Vesta, Terra ipsa est; sic dicta à *vestiendo*, quòd plantis frugibusque terra vestiatur. Vel, ut Ovidio placet, *à vi stando*; ait enim, 2.

2. Fast. n. 299.

Stat vi terra suâ, vi stando, *Vesta vocatur.*

Sedet autem, quia terra immobilis imâ mundi sede semper hæret. 3. Gestat tympanum; quòd ventorum flatus horrisonos contineat sinu. Idcircò etiam floribus, plantisque variis circum enascentibus, & sponte in coronam flexis, Deæ caput ambitur, uti vides, omnis generis animalibus certatim circùm adblandientibus, 4. Eandem ob causam rotundum, terræ instar, 5. hic Romæ templum habet; & ipsam etiam Vestæ effigiem rotundam alicubi fuisse ajunt, & informem aliquandò, Ovidio teste: 6.

3. Varr. p. Aug. 7. de Civ. c. 24.

4. Hecat. Miles. apud Nat. Com. l. 8 c. 20.

5. Phurnut. N. D. c. 18.

Effigiem nullam, Vesta, nec Ignis habet.

Hinc quòque olim mensæ rotundæ, *Vestæ*, appellatæ sunt; 7. quòd ad similitudinem terræ ad victum necessaria subministrarent. Quid mirum, igitur, omnium sacrificiorum primitias ipsi offerri solitas, 8. cùm è terrâ oriantur omnia, quæ offerri possunt? Et Græcos auspicatos esse à Vestâ, & peregisse sacra omnia 9. cùm Deorum omnium mater habeatur? 10.

6. Fast. 6. n. 298.

7. Plut. in sympos. l. 7. c. 4.

8. Homer in hymn. n. 5.

9. ap. Lil. Gyrald. Synt. 4. p. 149.

10. Strab. l. 10.

PAL. Hæret adhuc animo scrupulus, quem mihi ut eximas, oro. Quî enim possunt ista sic habere, ut dicis; Quâ ratione, Vesta, *terra* esse potest, cùm nihil fermè sit in hoc genere pervagatius, quàm *ignem* Vestæ nomine intelligi?

MYSTAG. Ut video, non est mihi res cùm peregrino: Eximam tamen, quem vocas, scrupulum. Ergò sic habeto: Duas fuisse Vestas, antiquam unam, de quâ dixi, Cœli conjugem, & matrem Saturni: juniorem alteram, Saturni,

cx

ex uxore Rheâ, filiam; de quâ nunc agendum. Illa *terra* eſt, hæc verò *ignis*, ut mox intelliges. Hujus enim *vis omnis*, inquit Tullius 11. *ad aras & focos pertinet*; proque ipſo *igne* ſumitur, ductâ à Græco nomine ἑςία (quod *focum*, *penatem*, *domum*, ſignificat) Veſtæ appellatione. Et verò, domorum præſes & cuſtos habita eſt, unaque de Diis Penatibus; 12. nec immeritò, cùm domorum excitandarum artem induxiſſe feratur: Ex quo factum eſt, ut Roma olim, in omnibus privatarum ædium veſtibulis (à Veſtâ, *veſtibulum* dictum eſt 13.) Veſtæ ſimulacrum proſtaret, cui quotidiè ſacrificare conſueverant.

11. 2. de nat. Deor. c. 27.

12. Hom. in hymn. n. 9. Virg. 1. Georg. n. 498.

13. Eugraph. in Andr. Terent. Act. 4. ſc. 3. n. 11.

Virgo hæc Dea fuit; & virginitatem tanti feciſſe perhibent, ut cùm Jupiter ejus frater optionem ei dediſſet 14. quidvis poſtulandi, poſtulaſſe dicatur, ſibi ut liceret ſemper eſſe virgini, & ſacrorum omnium primitiæ deferrentur, quod non ſolùm impetravit, ſed id honoris etiam apud Romanos obtinuit, ut in ejus templo, inter cætera imperii ſacra pignora, ignis perpetuus & ſempiternus, 15. non in aris aut focis, 16. ſed ſuſpenſus in vaſis fictilibus, à Virginibus Veſtalibus cuſtodiretur tantâ ſollicitudine, ut ſi caſu quodam extingueretur indicto juſtitio, publica privataque negotia intermitterent, donec prodigium illud infauſtum expiaſſent, anxietate incredibili. Si verò id contigiſſet incuriâ Virginum, graviter in illas, ac plerùmque virgis animadverterent. 17. Cæterùm, quamvis ignis ille ſacer non fuiſſet extinctus; accendebatur tamen quotannis, Kalendis Martiis, renovatâ, non ab alio igne, ſed à ſolis flammâ. 18.

14. Ariſtocrit. l. 2. apud Nat. Com. l. 8. c. 20.

15. Val. Max. l. 5. c. 4. §. 7. Liv. l. 5. dec. 1.

16. Val. Max. l. 4. c. 4. n. 11.

17. Val. Max. l. 1. c. 1. §. 6. Liv. l. 28. c. 11.

18. Ovid. 3. Faſt. n. 143.

De utrâque Veſtâ, *Terra*, & *Igne*, Ovidius ita cecinit: 19.

Veſta eadem eſt, & Terra, ſubeſt vigil Ignis utrique,
Significant ſedem Terra focuſque ſuam.

19. 6. Faſt. n. 268.

FA-

FABULÆ SENSUS.

Vesta Ignis, vitalis calor.

EX iis conjicere licet, cùm Vesta *ignis* esse dicitur; non de illo igne Vulcani, fulmineo, terrifico, torrente omnia, poëtas loqui, nec de impurâ illâ maleficâque flammâ Veneris, de quibus modò dicebamus: sed ignem purum, sincerum, ac benignum intelligi, & quasi domesticum, cujus usu carere vita non potest: cujus calore per omnes corporis partes diffuso, vegetamur, fovemur, recreamur & alimur. Hic ignis est sacer, cœlestis, divinus, quem alimento quotidiè reparamus, à quo pendet rei summa, & privatæ, ut ita dicam, reipublicæ cujusque salus; cujus flamma movet, agitatque corpus universum; qui extingui non potest, nisi cum vitâ; quo extincto, justitium verè indicitur, cessant enim motus omnes & vitalis auræ negotium, quem si culpâ nostrâ extingui patimur, mortis propriæ conscii digni reddimur, quorum memoria opprimatur ruinâ vitæ, defluatque in cineres nomen, & exemplo rearum Vestalium, quæ vivæ sepeliebantur, quidquid nobis post mortem vitæ superesse potest in posterorum animis, illud omne unà cùm cadavere tumuletur.

J. van Vianen del.

CYBELE.

Ejus imago.

PAL. Papæ! Turritum 1. hæc geſtat caput! Quid ſibi volunt turres illæ ſtructæ in corouam? Urbium & propugnaculorum Dea hæc eſt. Nunquid?

MYST. Non urbium ſolùm, ſed omnium quæ tellus ſuſtinet. Eſt enim Dea iſta, 2. terra ipſamet; quæ cùm turritas ſuſtineat urbes, turritam ideò coronam geſtat in capite; Et in manu clavem, 3. quod fortè non adverteras; quia hyeme, terra quaſi occludit ſub ferâ ſuas opes, quas largâ manu, vere recludit ac profundit. Curru etiam vehitur, quia terra, in ſeſe ſuis nutibus conglobata, propriiſque librata ponderibus, media pendet in aëre. Rotis tamen ſuſtinetur carpentum; quia rotatur Mundus, & in orbem volubilis agitur. Trahitur autem à leonibus, ut oſtendatur, 4. nihil eſſe tam ferum & indomitum, quod pietate & benignitate maternâ non cicuretur, & tanquam ſub jugum mittatur. Quod verò ſpectat ad illius veſtem, 5. floribus pictam varii coloris, & variis animalium figuris diſtinctam, res explicatione non eget; Nam cui potiùs, quàm terræ conveniat ornatus hujuſmodi?

1. Prop. 4. 12. 52.
2. Serv. in 6. Æn. n. 786.
3. Iſidor. l. 8. c. 11.
4. Ovid. 4. Faſt. n. 215.
5. Martian. ap. Lil. Gyr. 4. Synt. p. 140.

Nomina Cybeles.

PAL. Itaque Terra vocatur Dea hæc turrigera?

MYST.

MYST. Nequaquam id ei nominis eſt, ſed *Cybele* dicitur, itemque *Ops*, & *Rhea*, & *Dindymene*, & *Berecynthia*, & *Bona Dea*, & *Idæa*, & *Peſſinuntia*, & *magna Deorum mater*, atque etiam aliquandò *Veſtæ*, varias ob cauſas, multiplicem hanc nomenclationem ſortita; Dea & una & eadem, Veſtæ antiquioris, Cœlique filia, & Saturni uxor.

6. Steph. Strab. l. 10. p. 324: Suid.
7. Serv. in Æn. 3. p. 111.
8. l. 1. n. 567.

CYBELE dicitur 6. à Cybele Phrygiæ monte, ubi ejus ſacra primò inſtituta ſunt. Vel 7. ἀπὸ τοῦ κυβιστᾶν, quod ejus ſacerdotes in caput ſaltarent, comamque rotarent furioſi, horrendo ululatu futura prænunciantes. De quibus ita Lucanus: 8.

—— crinemque rotantes
Sanguineum, populis ulularunt triſtia Galli.

(Nam Galli dicebantur, ut mox dicam) vel ἀπὸ τοῦ κύβου: *Cubus* enim (figura eſt undique quadrata) ab antiquis ei dicabatur.

OPS, quòd opem ferat rebus omnibus, quæ hoc in orbe continentur.

RHEA, à ῥέω, fluo; quòd bonis omnibus circumfluat.

9. Hor. l. 1. Carm. 16. 5.
10. Serv. in 6. Æn. n. 785.
11. Virgil. 6. Æn. n. 785.
12. Gyrald Synt. 4. p. 144.
13. Cæl. Rhod. l. 18. c. 17.
14. Labeo ap. Lil. Synt. 4. p. 140. BONA DEA.

DINDYMENE, 9. & DINDYME, à Dyndymo Phrygiæ monte.

BERECYNTHIA, à Berecyntho caſtello 10.

11. *—— Qualis Berecynthia mater*
Invehitur curru Phrygias turrita per urbes,
Læta Deûm partu.

MATER enim Deorum vocatur, & à Græcis Paſithea, quòd nimirùm eſſet πᾶσι θεοῖς μήτηρ, *omnibus Diis mater*. 12. Ejus ſacra μητρῷα dicta, & μητριάζειν, ea obire. 13.

BONA DEA, 14. FAUNA, & FATUA: *Bona*, quòd omnium nobis ad victum bonorum cauſa ſit; *Fauna*, quòd animantibus favere dicatur; *Fatua*, à fando, quòd infantes partu editi, non priùs vocem edere crederentur, quàm terram ipſam

attigissent. Hæc Bona Dea, uxor Fauni cujusdam fuisse fertur; quæ quia contra morem decusque regium, vas vinarium exhausisset, indeque facta esset ebria, virgis myrteis à viro cæsa & occisa est. Postea Rex facti pœnitens, mortuæ divinos detulit honores. 15. Indè factum, ut myrtus in Deæ hujus ædem non inferretur, 16. & in ejus sacris ob voluta vini poneretur amphora, 17. vinumque mulieres cùm ebiberent, non vinum, sed lac appellarent. 18. Tantæ porrò pudicitiæ fuisse dicitur, ut nemo eam vir, præter virum suum, viderit unquam, vix nomen ejus audierit. 19. Undè mos ille fluxit, in operto sacrificandi Bonæ Deæ, & viros excludendi ab templi aditu. Ita enim Tibullus. 20.

Sacra Bonae maribus non adeunda Deae.

Propterea locus ille, in quo ei sacrificabatur, *Opertum*, 21. dicebatur; & ipsa sacra, *Opertanea* vocat Plinius. 22. Hinc Silius. 23. Plutonem appellat *Opertum Regem*; & Lucanus. 24.

Nosse domos Stygias, arcanaque Ditis Operti.

Silentium enim, cùm in aliis omnibus, tùm maximè in Bonæ Deæ sacris observabatur; ut observat Virgilius. 25.

—— *Hinc fida silentia sacris.*

Pythagoreorum certè & Ægyptiorum dogma fuit, Deum colendum taciturnitate ac silentio, à quo sunt rerum primordia. *Loquendi homines magistros habemus*, inquit Plutarchus, 26. *tacendi Deos; ab illis silentium accipientes, in initiationibus & mysteriis.*

IDÆA Mater, 27. ab Idâ Phrygiæ, vel Cretæ monte; utrobique enim honore præcipuo culta est; ut etiam Romæ, 28. quò ex Pesinunte accita olim & inducta fuit, memorabili miraculo. Cùm enim navis, quâ vehebatur, ad Tiberis ostia hæsisset vado; Claudia Vestalis, quæ ob amœniorem corporis cultum ingeniumque liberius malè audiebat

15. Sex. Clod. ap. Lact. l. 1. c. 22.
16. Plut. Quæst. Rom. §. 19.
17. Lactant. l. 1.
18. Macrob. Sat. l. 1. c. 12.
19. Lactant. l. 1.
20. l. 1. El. 7. n. 22.
21. Cic. Parad. 4.
22. l. 16. c. 56.
23. l. 13. n. 429.
24. l. 6. n. 514.
25. 3. Æn. n. 112.
26. de loquaci p. 510.
27. Lucret. l. 2. n. 611.
28. Liv. l. 9. dec. 3. c. 11. Lactant. l. 2. c. 8. Val. Max. l. 8. c. 15. §. 3.

ſuo cingulo navem facilè expedivit, & littora applicuit. Sic in Urbem delata virginum manibus, omni effuſâ civitate obviàm, thuribulis ante januam poſitis, quâ perferebatur, atque accenſo thure precantibus, ut volens ac propitia urbem Romam iniret. Illud quoque hoc loco memoriâ dignum; quòd, cùm ex Sibyllinis verſibus, à viro Romanorum optimo accipienda & introducenda eſſet Idæa Mater; *Haud parvae rei judicium*, inquit Livius, 29. *Senatum tenebat, qui vir optimus in civitate eſſet: veram certè victoriam ejus rei ſibi quisque mallet, quàm ulla imperia, honoresve ſuffragio ſeu Patrum, ſeu plebis delatos: Patres Conſcripti, P. Scipionem, Cnei filium, ejus, qui in Hiſpaniâ occiderat, adoleſcentem nondùm Quæſtorium, judicaverunt, in totâ civitate virum optimum eſſe.*

29. Ibid.

PESINUNTIA, 30. à quodam Phrygiæ agro, in quem hujus Deæ ſimulacrum è Cœlo cecidiſſe ferunt; ex quo caſu, locus *Peſinus*, & Dea ipſa dicta *Peſinuntia*, ἀπὸ τοῦ πεσεῖν *cadere*. Hic primùm Phryges orgia huic Deæ celebrare cœperunt ad flumen Gallum, 31. unde *Galli*, ipſius ſacerdotes nominati ſunt, ut nunc dicam poſtquam monuero, fuiſſe Ethnicos hoc errore imbutos, ut quâ in re maximè religionem ſitam vellent eam è Cœlo lapſam mentirentur; taliaque ſimulacra Διοπετῆ dicebant, quaſi miſſa à *Jove*; ſic Ancile, ſic Palladium, & effigies Deæ, quâ de loquimur.

30. Herod. l. 1. c. 11. §. 8.

31. Feſtus.

Sacra Cybeles.

Illud commune fuit, hujus Deæ & Bacchi ſacris, quòd in utrisque, 32. incondito tympanorum, fiſtularum ac ſymbolorum ſtrepitu, & furiali ſacrificantium ululatu, rei divinæ darent operam;

32. Apulei 8. Metam. p. 213. Claud. 1. de rapt. n. 200.

ram; turpiſſimisque verbis ac ceremoniis aures & aras violarent. Hoc ſingulare; quod 33. templum precibus aperirent, non manibus; 34. quòd prohiberentut aditu, qui allium guſtaſſent; qnòd ſedentes, 35. conſultòque terram tangentes operarentur, & cor victimarum offerrent; quòd denique in arboribus, *buxus* huic Deæ ſacra eſſet, & *pinus* etiam; Buxus quidem, quòd ex eâ fiſtulæ fierent, quarum magnus uſus in ejus ſacris; 36. Pinus autem, propter puerum *Atym*, aut, ut alii vocant, *Attim*, vel *Attinem*, quem Cybele adamaverat, ſacrisque præfecerat ſuis, eâ lege, ut perpetuò caſtitatem ſervaret illibatam; quam cùm voti ſui parùm memor Atys amiſiſſet, ab iratâ Deâ in furorem actus, 37. ſeipſum eviravit, (id ab ipſâmet Cybele factum, ait Lucianus 38.) ſibique inſuper manus afferre parans, in pinum Cybeles eommiſeratione mutatus eſt.

33. Serv. ap. Gyrald. Synt. 4. p. 140.
34. Athen. ap. Gyrald. l. 1.
35. Lil. Gyrald. Synt. 4. p. 146.
36. Virg. 9. Æn. n. 116. Serv. 9. Æn. n. 116.
37. Aug. 7. de Civ. c. 25.
38. De Deâ Syriâ p. 663.

Cave autem, ut deludaris ſimilitudine nominis, & fictitium iſtum Atim, cum vero altero confundas, Crœſi Lydiæ Regis filio: Qui 39. ab ortu mutus, cùm videret in prælio militem, ſublato enſe, patri ſuo à tergo necem illatum ire, linguæ abrupiſſe vinculum dicitur, claráque voce exitium propulſaſſe ab parentis capite.

39. Herod. l. 2. p. 15.

Sacerdotes Cybeles.

Jam monui, ejus ſacerdotes, *Gallos* dictos eſſe, à fluvio Phrygiæ, hujus nominis, è cujus aquâ, qui bibiſſent, furore perciti, ſeſe caſtrabant. 40. Ipſi certè *Galli* ſacerdotes, eorumque antiſtites *archigalli*, exſecti omnes, ex quo dicti *ſemiviri*, in rabiem verſi, quoties ſacrificabant, ſibi brachia cultris diſſecabant; indeque factum, ut furioſi omnes & in-

40. Lil. Gyr. Synt. 4. p. 139.

& in ſani, *Gallantes* vocarentur. Sed præter hoc *Galli* nomen, alias quoque appellationes nacti ſunt, *Curetes*, *Corybantes*, *Telchines*, *Cabiri*, *Idæi Dactyli*, vulgò dicti; etſi non deſunt, qui illos diſtinguant; quia tamen plerique confundunt, ajuntque fuiſſe illos omnes ſacerdotes Cybelis, idcircò pauca hîc de ſingulis.

CURETES fuiſſe dicuntur Cretenſes, vel Ætôli, vel Eubœi Populi, 41. ſic appellati, ἀπὸ τῆς κουρᾶς, à *tonſurâ*; ſic, ut Curetes, & *detonſi* idem ferè ſignificent. Tondebant enim à fronte cæſariem, ab occipitio capillati, ne videlicet ab hoſte, quod ſæpè contigerat, anteriori comâ caperentur: ſeu quòd tanquam κόραι, id eſt, puellæ, muliebri & oblongâ ſtolâ induti eſſent: ſive ἀπὸ τῆς κουροτροφίας, ab *educatione*; quòd nimirùm Jovem aluiſſe fama ſit.

41. Strab. l. 10. p. 325.

CORYBANTES, 42. παρὰ τὸ κορύπτειν καὶ βαίνειν, quòd in ſacris Cybeles *caput jactarent* inter ſaltandum, & quaſi *cornibus arietarent* lymphatici. Cùm 43. ſacris initiarent aliquem, collocabant in ſolio, & circùm, fatuorum in morem, ſaliebant.

42. Idem ibid.

43. Plat. in Enthyd. p. 193.

TELCHINES, 44. ex Cretâ in Cyprum & indè Rhodum venerant, (quæ ab eis *Telchimis* dicta) faſcinatores & famoſi venefici; aut ſi aliis potiùs credendum eſt, homines de republicâ, multarum artium inventione, benè meriti: Deorum enim ſtatuas primi fabricati eſſe feruntur.

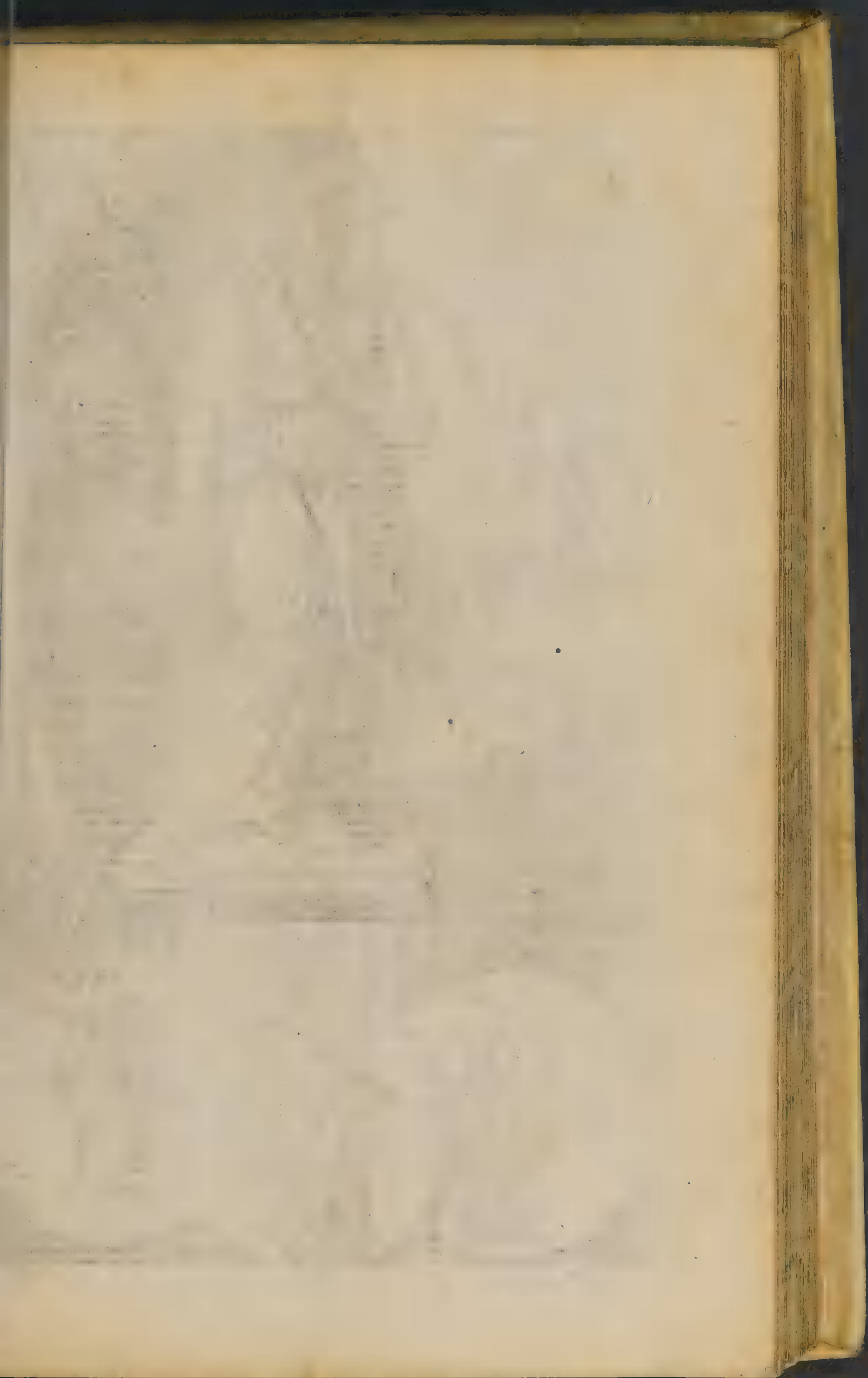
44. Strab. l. 14. p. 325.

CABIRI, 45. ſeu *Caberi*, à Cabiris Phrygiæ montibus ſic cognominati, miniſtri fuere Deorum, aut veriùs Dæmones, aut etiam Dii, ut quibuſdam placet, aut iidem qui Corybantes, ut alii malunt.

45. Strab. ibid.

IDÆI DACTYLI magnæ matris miniſtri, & aſſeſſores; *Idæi* dicti, quòd ſub *Idâ* monte degerent; 46. *Dactyli*, quòd totidem eſſent quot *digiti*, quin-

46. Diodor. l. 5. p. 230.

CERES
ANNONA AVGVSTI CERES
J. van Vianen del.

quinque mares, totidemque fœminæ: 47. & præsertim quòd digitorum instar, 48. quorum operâ omnibus fermè in rebus utimur, Rheæ assiduè & ubique famularentur. Plures tamen quàm decem multi fuisse asserunt.

47. Sophocl. apud Strab. l. 10. p. 326. 48. Jul. Pol. l. 2. c. 4. §. 31.

CERES.

Ejus imago.

PALÆOPHILUS. Satis superque de Cybele dixisti, Mystagoge optime; nunc edisseras velim, quæ mátrona illa sit, quam stantem hîc intueor, staturâ procerâ conspicua, majestate venerabilis, subflavo capillo decora, 1. spiceâ cidari cingente caput; grandibus, protentisque mammis turgente sinu, præferens dextrâ 2. facem accensam; & lævâ spicarum, papaverumque manipulos.

1. Ovid. 4. Fast. n. 616. 2. Arnob. l. 3. contr. gent. p. 105. l. 6. p. 209.

IMAGINIS EXPLICATIO.

Genus & gesta Cereris.

MYSTAGOG. Ceres ipsa est, mi Palæophile, Saturno & Ope 3. procreata: formæ decore ità præstans, ut ipsos etiam Deos in sui amorem & admirationem converterit: A Jove certè, 4. Neptunoque fratribus suis deamata & oppressa, illi Proserpinam, huic autem, incertum, equumne an filiam, peperit. Ajunt enim quidam Cererem, ut insequentis Neptuni libidinem declinaret, in obvium equarum gregem sese

3. Hesiod. in Theog. n. 454. 4. Idem. ibid. n. 912.

immisisse, induisseque protinùs equæ figuram: quo animadverso, Neptunus, & equus ipse factus, equam iniisse dicitur, & Arionem equum genuisse. 5. Conscentit Ovidius, 6. hoc carmine:

5. Pauſ. Arcad. n. 256. 257. 6. 6. Metam. n. 118. 7. in Arcad. p. 272.

Et te, flava comas, frugum mitissima mater,
Sensit equum.

Hinc fortè illud, quod Pausanias 7. refert: antrum fuisse in Elaio Arcadiæ monte, Cereri dicatum: cujus simulacrum ligneum specie fœmineâ, sed capite equino, flammis invictum integrumque in mediis duraret ignibus. Narrant alii non equum Cererem enixam esse, sed filiam: quam nominare nefas ducebant Arcades, sed propriâ, ob reverentiam, appellatione Δέσποιναν, (hoc est, *Heram*) vocabant, & magnam Deam, quo etiam nomine matrem ipsius Cererem ornabant.

Cæterùm ægerrimè tulit Dea pudorem amissum, & luctum atrâ veste testata est, (*Melaena* inde dicta, id est, *Nigra*) abdiditque se in tenebricosos speluncæ recessus; ibique ita latuit, ut Deorum nemo scire posset, quid illâ factum esset, Pan tamen sylvarum Deus, eam fortè in antro reperit, statimque Jovi nuntiavit, qui Parcis ad eam allegatis persuasit denique, mœrorem ut poneret, emergeretque tandem aliquandò è latibulis; quod fecit, magno omnium bono & lætitiâ. Etenim per id tempus, quo illa delituit, ingenti calamitate universum animalium genus affectum esse fabulantur, corruptis ubique locorum terræ frugibus ac cibariis 8.

8. Pauſ. Arcad. p. 271. 9. Cic. 2. de nat. c. 24. 10. Matern. de prof. Rel. c. 18. 11. Serv. in 1. Georg. n. 7.

PAL. Quid ita verò, delitescente Cerere, corruptæ fruges?

MYSTAG. Quid? Nescis Cererem Deam esse frugum? Ductum ejus fuisse nomen à gerendis frugibus? ut Ceres sit 9. quasi *Geres*, aut 10. quasi *ferens*; vel ab antiquo verbo *cereo*, 11. quod idem est,

est, ac *creo;* quod cunctarum frugum creatrix sit & altrix. Non audisti, eam esse quæ 12. colendi terram, serendi legumina (exceptâ fabâ) & frumenta, & ex iis conficiendi panem, invenit artem, docuitque homines, cum 13. anteà glande vescerentur? Audi Poëtam: 14.

12. Callimach. hymn. in Cerer. n. 20.

13. Plin. 7. cap. 36.

Prima Ceres unco glebam dimovit aratro,
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris,
Prima dedit leges. Cereris sunt omnia munus.

14. Ovid. 5. Metam. n. 341.

Cùm enim anteà squallerent agri, ab omni cultu derelicti, & sentibus, inutilibusque plantis inhorrescerent; nulla erat cuique propria fundorum possessio, 15.

Nec signare quidem, aut partiri limite campum,

15. Virg. Georg. I. 1. n. 126.

curabant, sed omnia omnibus communia erant. At verò, simul ac beneficio Cereris agricultura invecta est, cœptum est de agrorum finibus litigari; eamque primam volunt fuisse legum ac juris originem. Indeque dicta Ceres, 16. Legifera, Θεσμοφόρος; & ejus sacra, Θεσμοφόρια: atque etiam δημήτηρ, quasi γημήτηρ, *Terra Mater.*

16. Virg. 4. Æn. n. 58. Serv. ibid.

PAL. Intelligo jam, quid illa sibi velit spicea corona, quam gerit; nondùm tamen, quid papaverum manipulus ille significet.

MYST. Non id tantùm exponam tibi, sed reliqua etiam enucleabo sigillatiùs, priusquam de papavere dicam.

1. Eleganti specie corporis insignem aspicis; quia terra, quam Ceres refert, pulcherrimum exhibet, amœnissimumque spectaculum intuentibus; tùm præcipuè, cùm vestita plantis, arboribus distincta, ornata floribus, locupletata frugibus, herbescenti viriditate nitens, speciosos veris honores explicat, autumnique munera liberali manu profundit.

2. Flavus capillus eſt; is enim ſpicarum color aureus, poſtquam maturitatem aſſecutæ ſunt.

3. Mammas habet 17. lacte turgentes; (ex quo *Mammoſæ* nomen adepta eſt. 18.) quià fœcundata ſeminibus, & frugibus fœta, omnia parit & fundit ex ſeſe; & tanquam mater alit, & cibos ſuppeditat, unde *Altrix* 19. noſtra, & *Alma* dicitur. 20.

17. Arnob. l. 3. contr. gent. p. 105. l. 6. p. 209.
18. apud. Lucret. l. 4. n. 1161.
19. Cic. Fl. c. 26.
20. Virg. 1. Georg. n. 7.

4. Facem tenet accenſam, ob Proſerpinam à Plutone raptam; quam cùm inveſtigare, & conquirere Ceres vellet, dicitur inflammaſſe tædas iis ignibus qui ex Æthnæ vertice erumpunt; quas ſibi cum ipſa præferret, orbem omnium peragraſſe terrarum. 21.

21. Cic. 4. in Ver. c. 48.

5. Papaver geſtat; quià cùm dolore confecta nullam quietis partem capere poſſet, papaver ei edendum præbuit Jupiter, 22. cui plantæ vim ineſſe ajunt, ſoporem & oblivionem creandi; ſomno itáque mœrorem aliquantiſper mitigavit, non tamen orbitatis oblita eſt; poſtque multos curſus recurſusque, didicit demùm, quid accidiſſet ſuæ Proſerpinæ: ut ſuo loco dicam.

22. Serv. 1. Georg. p. 78.

PAL. Ille verò juvenis, quem in curru ſerpentibus alatis juncto ſedentem video, ecquis eſt?

TRIPTOLEMUS.

MYSTAGOG. Triptolemus eſt, cui currum illum ſuum donavit Ceres. Is, Eleuſii cujuſdam (Cereum alii vocant) viri principis filius 23. educatus à Cerere hâc occaſione fuiſſe fertur. 24. Quærebat, terrâ ac mari, Proſerpinam Ceres: cùm ex itinere divertit in Eleuſium oppidum. Excipitur hoſpitio à Triptolemi patre, & in gratiam beneficii ejus filium, adhuc infantem, alendum ſuſcipit; cœleſti ac divino lacte illum enutriens interdiù; noctu verò eundem operiens igne. Educationem humanâ majorem prodidit paucis diebus puer ſolito citiùs ac feliciùs adoleſcens. Quo circa, ad-

23. Call. hymn. in Cer. n. 22.
24. Serv. Georg. 1. p. 193.

admirans pater, noſſe cupit, quo ſe pacto gerat Ceres erga filium; dumque è latebris contemplatur omnia. videt ignitis carbonibus à Cerere obrui ſuum Triptolemum. Exclamat continuò Eleuſius, necari natum! opem laturus advolat. Hìc Ceres deprenſa, inconſultam hominis curioſitatem morte punit. Tum Triptolemum, huic, quem cernis, currui impoſitum, per univerſum orbem mittit, ad uſum frumentorum hominibus indicandum. 25. quod egregiè præſtitit, Triptolemi nomen ſortitus, quaſi τρίψας τὰς ὄλας, à *terendo hordeo*. Sic rem deſcribit 26. Ovidius:

25. Hygin. fab. 147.

26. 5. Metam. n. 642.

—— Geminos Dea fertilis angues
Curribus admovit, frœnisque coërcuit ora,
Et medium cœli, terræque per aëra vecta eſt:
Atque levem currum Tritonida miſit in urbem
Triptolemo; partimque rudi data ſemina juſſit
Spargere humo, partim poſt tempora longa recultæ.

PAL. Et ille ſtellio? nam ſtellionem, credo, ad Cereris video pedes.

STELLES.

MYST. Puer 27. olim fuit, à Cerere in beſtiolam mutatus lacerto ſimilem. Mutationi locum dedit ipſius procacitas. Cum enim Ceres aliquandò, ex itineris labore ſiti æſtuans, ad caſam quandam acceſſiſſet, & ab anu quâdam ibi degente aquam ad os colluendum ſuppliciter precata, accepiſſet etiam polentam; dum avidiùs Dea illam exſorbet, irriſa eſt à petulante puero, hujus vetulæ filio, cui Stelles erat nomen. Movit Cereri bilem inſolentis audacia, & in ejus os potionis partem indignabunda projecit; quâ reſperſione in ſtellionem verſus eſt. Ille

27. Ovid. 5. Metam. n. 449.

Fugit anum, latebramque petit, aptumque colori
Nomen habet, variis ſtellatus corpora guttis.

Sed, num advertis hominem illum, humi ſeſe volutantem, dentibusque ſua laniantem ac mandentem membra?

ERESICHTHON. *PAL.* Adverto; quod ei nomen? & quam ob cauſam, ſibi crudelis, ſuos ita divellit artus?

MYST. Ereſichthonem vocant, qui Cereris ſacra contemnens, cùm ejus lucum violaſſet, & quercum unam ſuccidiſſet, hâc affectus pœnâ eſt, ut fame inexplebili diù tortus, conſumptis cibis ac bonis omnibus, coactus ſit ad ſuſtentandum corpus membra diſcerpere, horrendamque ſibi afferre mortem, quò vitam tolerare poſſet. 28.

28. Idem. 8. Metam. n. 739.

Cereris Sacra.

E ſacris omnibus Cerealibus, id eſt, quæ in Cereris honorem inſtituta variis in locis, ac celebrata ſunt, hæc fuere præcipua.

ELEUSINIA, (quod etiam fuit ipſius Deæ nomen) ab Eleuſio oppido, 29. in quo primùm peragi cœpta. Horum alia erant majora, Cereri; alia minora, dicata Proſerpinæ. 30. Quî majoribus initiari vellent, moris erat, ut veſtes, quas tunc geſtarent, non priùs exuerent, quàm uſu detritæ in fruſta concidiſſent. 31. In utrisque mirum ſilentium, perpetuaque taciturnitas; ſic, ut ex iis quidpiam evulgare nefas eſſet. 32. Hinc natum in taciturnos adagium, Ἀττικὰ Ἐλευσίνια; & *myſterii* nomen, ἀπὸ τοῦ μύειν, *os claudere*. Faces in iis accenſas ferebant, ad refricandam memoriam quæſitæ à Cerere Proſerpinæ tædis ardentibus, per trivia & compita, Proſerpinam magnis clamoribus vociferantes, triſtique ululatu complentes omnia. Ita Servius, in illud Virgilii. 33.

Nocturnisque Hecate triviis ululata per urbes.

29. Pauſ. in Att. p. 36. 30. Schol. Ariſtoph. Plut. p. 85. 31. Schol. Ariſtoph. l. 1. 32. Senec. l. 7. nat. q. cap. 31. Schol. Ariſtoph. l. l. 33. 4. Æn. n. 609.

Ludi

Ludi præterea dabantur, in quibus victores coronam reportabant hordeaceam. 34. 34. Schol. Pindar. in Isthm. a. 1. n. 81.

THESMOPHORIA, 35. sic dicta ab ipsâ Cerere, quæ θεσμοφόρος, id est, legum latrix appellata est, inducta fuere à Triptolemo. Iis matronæ, quæ perpetuam servare castimoniam decrevissent, initiabantur. Per dies aliquot indicebatur jejunium; vinum verò ab ejus aris amovebatur omninò; 36. undè illa manavit parœmia, *Cereri nuptias facere*, quâ uti solebant veteres, si quandè in convivio deesset vinum. Porcus immolabatur Cereri, quòd frugibus obsit illud animal, ut Ovidius ait. 37. 35. Plin. l. 24. c. 9. 36. Gyrald. Synt. 17. p. 494. 37. 2. Fast. n. 349.

Prima Ceres, avidæ gavisa est sanguine porcæ,
Ulta suas meritò, cæde nocentis, opes.

Coronæ spiceæ offerebantur, ut Tibullus asserit. 38. 38. l. 1. El. 1. n 21.

Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona
Spicea, quæ templi pendeat ante fores.

AMBARVALIA, hoc est, sacra ad lustrationes arvorum, & fertilitatem agris impetrandam instituta; sic dicta, quòd *ambiret arva*, & per agros circum duceretur victima; quemadmodum *Amburbium* sacrum dicitur, quia circuit & ambit urbem victima. 39. Agebantur autem à singulis agricolis, victimam, porcam nimirùm gravidam, aut vitulum, maturis frugibus per arva & sata, ternâ circuitione ducentibus, læto clamore, festâque saltatione ac plausu prosequentium rusticorum, personantibus latè campis. Eorum unus, quernâ coronâ redimitus, decantabat intereà Cereris laudes; & post oblatum mulsum lacte mixtum antequam colligerent fruges, porcam Cereri immolabant. Hujus sacrificii ritum ita descripsit Maro: 40. 39. Serv. in 3. Ecl. n. 77. 40. 1. Georg. n. 343.

Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret;
Cui tu lacte favos, & miti dilue Baccho;
Terque novas circum felix eat hostia fruges.

Omnis

Omnis quam chorus, & socii comitentur ovantes,
Et Cererem clamore vocent in tecta, neque ante
Falcem maturis quisquam supponat aristis,
Quàm Cereri, tortâ redimitus tempora lauro,
Det motus incompositos, & carmina dicat.

MUSÆ.

PALÆOPHILUS. O venustatem! ô suavitatem! ô elegantiam!

MYSTAGOG. Nempè; novem illas virgines aspicis, palmâ coronatas; nonne?

Earum imago.

PAL. Certè: sed, quàm pulchrè rident! quàm blandè renident! quàm decenti fulgent habitu! quàm scitè lyra canunt aliæ! citharam aliæ sollicitant, inflant aliæ fistulam, pulsant aliæ cymbala, vocem aliæ fidibus modulaté temperant. Illas mihi certè omnes audire videor, junctis animis, ac linguis, atque digitis, discordi sonorum concordiâ, & discrepante numerorum consensione, vocem implicantes, illidentes, ac copulantes, concentum efficere jucundissimum, qui per aurium sensus, delicato titillationis lenocinio, mentem suavissimè suffuretur.

MYST. Musæ sunt videlicet Musicorum, Poëtarumque præsides; conviviis sacris, festivitatibusque præfectæ, & magistræ scientiarum omnium. 1. Eas 2. Jupiter & Mnemosyne Nympha genuere, ac dein-

1. Orph. hym. Mus. 76. n. 5.
2. Hesiod. in Theog. 915. Orph. hym. 76. n. 1.

N°. 17.

van Vianen del.

deinde in Pierio monte natæ ſunt, 3. etſi alios alii parentes affingant, & veteres Cœli filias dicant, Jove antiquiores 4. Ab Mnemoſyne ſeu memoriâ, & Jove dicuntur procreatæ, ut ſignificetur, qui ad literarum ſtudium appellunt animum, eos ingenio & memoriâ valere debere.

3. Tzetz. Chil. 6. hiſt. 90.
4. Euſeb. Præp. l. 2. c. 2.

PAL. Unde Illud.

Muſæ nomen?

MYST. Muſæ olim Moſæ dictæ ſunt ἀπὸ τοῦ μῶσαι, id eſt, *ab inquirendo*; quod ea inquirant, hominesque doceant, quæ ab iis ignorantur. 5. Vel ἀπὸ τοῦ μυεῖν, quod eſt, *bonâ honeſtâque diſciplinâ inſtituere*. 6. Alii *Muſas* dictas putant, quaſi ὁμοιέσας, id eſt, *ſimiles*, quòd inter omnes diſciplinas ſimilitudo ſit, & quædam quaſi affinitas & cognatio, quâ inter ſe omnes conjunguntur & copulantur 7. Ex quo, ita ferè pingi ſolent, ut ſe mutuò tenentes, choros agere videantur; in medioque ſedeat Apollo; earum Dux. Eo certè modo naturæ penicillus illas expreſſit in achate gemmâ, quam Pyrrhus ille, qui bellum geſſit in Romanos, digito geſtaſſe dicitur. In illâ gemmâ, inquit Plinius, 8. novem Muſæ, & Apollo citharam tenens ſpectabantur, non arte, ſed ſponte naturæ, ita diſcurrentibus maculis, ut Muſis quoque ſingulis ſua redderentur inſignia,

5. Plat. in Cratylo. p. 279.
6. Euſeb. Præp. l. 2. c. 2.
7. Caſſiod. Var. l. 4. p. 5.
8. Lib. 37. cap. 1.

Muſarum propria nomina.

PAL. Quod fuit ſingularum proprium nomen?

MYST. Iſtud ſingulis fuit nomen, à propriis

priis cujusque corporis vel animi dotibus factum.

Prima, CALLIOPE, ἀπὸ τῆς καλῆς ὀπῆς, *à bonitate vocis* ita dicta; rhetoricæ præesse creditur, omniumque habetur præstantissima.

Secunda, CLIO, ἀπὸ τοῦ κλέους, *à gloriâ*, & celebritate rerum gestarum, quas canit, quæ eadem historica dicitur. 9.

Tertia, ERATO, 10. à canendis amoribus: (ἔρως enim *amor* est) vel, quòd homines docti ab aliis amentur & laudentur. *Saltatrix* etiam dicitur; choris enim præsidet, 11. & saltandi artem invenit, ut etiam Poëticam.

9. Plut. in Sympos. l. 9. c. 13. & 14.
10. Ovid. 2. de art. n. 425. Plut. in Sympos. l. 1.
11. Procl. in Hesiod.

Quarta, THALIA, à voluptate ac lasciviâ cantûs. Θάλλειν enim, *virere*, *germinare*, *florere* est. Huic quidam comœdiæ, alii geometriæ inventionem attribuunt.

Quinta, MELPOMENE, à *canendo*, sic appellata, μέλπομαι namque *canto* & *modulor* significat; vel, ἀπὸ τοῦ μέλος ποιεῖν, *à concentu faciendo*; undè & tragœdiis præsidere putatur, & cantilenas invenisse.

Sexta, TERPSICHORE, παρὰ τὸ τέρπειν τοῖς χοροῖς, quòd choreis delectet, à quibusdam dicitur *citharistria*.

Septima, EUTERPE, vel EUTERPIA, 12. quasi benè delectans, ob suavitatem concentûs (εὐτερπὴς enim jucundum significat) eam nonnulli *tibicinam* vocant, *quòd tibiis* præesse credatur: ajunt aliqui inventam ab illâ dialecticam.

12. Plut. in Symp. l. 1.

Octava, POLYHYMNIA, POLYMNIA, seu POLYMNEIA, quòd *memoriâ* excellat; μνεία enim *memoria* est, & πολὺς, *multus*. 13. Huic historiæ conscribendæ usus attribuitur, ad quam multâ memoriâ opus est. Ejus etiam inventum est, quod carminibus additæ sint, ait Cassiodorus, 14. orchestrarum loquacissimæ manus, linguosi

13. Plut. in Sympos. l. 9. c. 13.
14. In variis l. 4. c. 51.

guosi digiti, silentium clamosum, expositio tacita, uno verbo, gestus & actio.

Nona, URANIA, ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, à Cœlo, ita dicta, & cœlestium rerum cantu; vel, quòd ejus operâ homines ad Cœlos evehantur laudibus, seu quòd scientiarum beneficio in cœlestium rerum contemplatione versentur.

Hæc novem Musarum nomina hujus ævi Poëta, 15. complexus est disticho: hoc est, novem Musas undenis tantùm, quod mirere, stare pedibus jussit. Ecce illa, quò memoriæ faciliùs hæreant, inter se nexa.

15. Bahus. 4. Epig. 1.

Calliope, Polymneia, Erato, Clio, atque Thalia,
Melpomene, Euterpe, Terpsichore, Uranio.

Musarum communia nomina.

PAL. Quæ autem fuere nomina omnibus communia?

MYST. Præ cæteris illustrissima hæc sunt.

HELICONIDES, seu Heliconiades, ab Helicone Bœotiæ monte.

PARNASSIDES, à Parnasso Phocidis regionis monte, 16. bicipiti; in quo, qui somniasset, Poëta repentè fiebat vigilans. Larnassus primùm dictus, à larnace, id est, arcâ Deucalionis, quæ illùc delata fuerat, Parnassus verò, multò post diluvium, à Parnasso quodam hujus montis incolâ.

16. Pers. in proœm. n. 2.

CITHÆRIDES, seu Cithæriades, à Cithærone monte, quem incoluere.

AONIDES, ab Aoniâ regione.

PIERIDES, & Pieriæ, à Piero, vel Pieriâ Thraciæ monte, 17. aut à virginibus Piero & Aganippe natis; quæ cum Musis certare ausæ, in picas mutatæ sunt. 18.

17. Schol. Apoll. Argon. n. 31.

18. Ovid. Metam. l. 5 n. 298.

PEGA-

PEGASIDES, & Hippocrenides, ab Heliconis clarissimo fonte, qui à Græcis *Hippocrene* dicitur, id est, *Equifons*, ἵππον siquidem equum, & κρήνην fontem vocant; undè & à Latinis *Caballinus*, 19. dicitur à caballo, seu equo; itemque *Pegaseius*, quòd Pegasus alatus equus, eo loco, saxum ungulâ feriens, fontem aperuisse fertur, 20. cujus aquas 21. vocales fuisse fabulantur.

19. Pers. Procem. n. 1.
20. Festus.
21. Sidon. Apollin. c. 23. n. 207.

AGANIPPIDES, & Aganippææ, ab Aganippe fonte.

CASTALIDES, à Parnassi fonte Castalio.

Musarum numerus.

PAL. Quis Musarum fuit numerus?

MYST. Ternas tantùm 22. initio fuisse scribunt aliqui, idcircò quia sonus ex quo fit cantus, naturâ triformis est, aut enim solâ voce, aut flatu, ut in fistulis: aut percussione, ut in citharis ac tympanis: vel 23. ob triplicem intentionem vocis & organorum omnium, acutam, mediam, & gravem: vel 24. ob hujus ternarii numeri perfectionem, qui ipsi etiam Deo convenit: vel denique, quia disciplinæ universæ in tres potissimùm partes dividuntur, philosophiam scilicet, rhetoricam, & mathematicam. Quæ tres partes, cùm rursùs in tres alias distribuantur; philosophia in logicam, ethicam, & physicam; rhetorica in genus demonstrativum, deliberativum, ac judiciale; mathematica in musicam, geometriam, & arithmeticam; hinc factum est, ut non tres tantùm, sed novem fuisse Musæ credantur.

22. Var. ap. Serv. Æn. 7. n. 21.
23. Censorin. de die nat.
24. Phurn. de Deor. nat. c. 14.

Aliam occasionem novenarii hujusce numeri alii afferunt; videlicet, quòd 25. cùm Sycionis urbis cives à tribus celeberrimis artificibus, curassent statuas

25. Varro ibid. ex Lil. Gyr. Synt. 7. p. 253.

ellas Musarum faciendas, ternas à singulis, empturi deindè ex iis novem, tres duntaxat, quas maximè probassent; tàm exquisito artificio perfectæ singulæ, ut novem omnes emptas in templo collocarint. Quibus deindè Hesiodus, 26. ea quæ nunc recensui nomina imposuisse dicitur.

PAL. Fueruntne virgines?

MYST. Ajunt alii, 27. alii negant, qui & liberos ab illis susceptos recensent; 28. Verùm, utut est, Musas nemo temnat, nisi perniciem sibi velit accersere, exemplo *Thamyræ* seu Thamyris; qui formæ decore nitens canendique arte præstans, non est veritus in certamen cantûs illas provocare, eâ conditione, ut si vinceretur, pœnam daret, quam vellent reposcere: victus quippe lyrâ & oculis privatus est. 29.

26. Theog. n. 77.
27. Plat. ap. Diog. Laërt. de Philos. vit. l. 3. §. 33.
28. Gyrald. Synt. 7. n. 256. Nat. Com. 7. 15.
THAMYRIS.
29. Homer l. 2. Iliad. n. 595. Plut. de Music. p. 132. & Schol. ad illum.

THEMIS, ASTRÆA, NEMESIS.

PALÆOPHILUS. Tres hæ Deæ conferunt capita, ut video, ac magnis de rebus in commune consulunt.

MYST. Ita quidem arbitror: Eadem videlicet omnium est fermè provincia, & idem munus singulis injunctum; sed singulas inspiciamus propiùs.

THEMIS, prima earum, 1. Cœli ac Terræ filia est; cujus officium est, præcipere hominibus, ut id agant quod æquum, justum, & fas est. Et hoc ipsum Themidis nomen sonat, nam θέμις Latinè *fas* est. 2. Hujus propterea Deæ simulacrum ad eos afferri solebat, 3. qui dicturi essent ad populum,

1. Orph. hymn. 78. n. 1.
2. Festus.
3. Lil. Cyr. Synt. 15. p. 43. 1.

lum, apud quod ſederent & verba facerent, moṅerenturque hoc ſpectaculo, nihil dicendum eſſe publicè, quod æquum & ſanctum non eſſet. Ajunt Themidem oracula edidiſſe Delphis, ante

4. Ovid. 1. Apollinem, 4. quamvis Apollini Nectar & Am-
Met. n. broſiam miniſtrare, Homerus 5. aſſerat. Fuit
321. alia Themis, Jovis conjux, ex quâ natæ dicun-
ſ. Hymn. tur Juſtitia, Lex, & Pax; cui tribuit Heſio-
in Apoll. n. 124. dus 6. præclarum hoc epitheton, αἰδείην, hoc
6. Heſiod. eſt *pudibundam* appellans: cui nimirùm pudo-
in Theog. rem afferat, quidquid præter jus & æquum ad-
n. 16. mittitur. *Carmentam* eam vocat Euſebius, 7. quod
7. l. 3. carminibus, edictiſque ſuis, præcipiat unicui-
Præp. Euang. que, quod juſtum eſt, longè aliam ab eâ.

CARMENTA. CARMENTA Romana, quæ alio nomine *Themis* & *Nicoſtrata* dicitur, Euandri mater, mulier
8. Solin. in fatidica, 8. à Romanis culta, quod futura prædi-
deſcr. ceret; ſic appellata, à *carmine*, vel quaſi *carens*
Rom. c. 1. *mente*. Ara huic dicata fuit, ad Carmentalem portam, ſub Capitolio, & templum hâc occaſione exſtructum eſt. Cum enim, uſu vehiculorum, ſeu lecticarum, à Senatu matronis interdictum eſſet, illæ, conſpiratione factâ, neque ſe uterum laturas, neque parituras, palàm minatæ ſunt, ni reſcinderetur edictum illud. Et fecere, quod minabantur donec Senatus, mutatâ ſententiâ earum voluntati obſecutus eſt, uſumque vehiculorum permiſit, Exinde cum parere cœpiſſent, & liberorum copiâ ſe claras viderent, templum Carmentæ poſuerunt.

ASTRÆA, Aſtræi, unius è Titanibus, & Au-
9. Heſiod. roræ filia, 9. ſeu, ut alii malunt Jovis ac Themidis,
in Theog. Juſtitiæ antiſtita credebatur. Eam Poëtæ fingunt, aureo illo ſæculo, è Cœlo in Terras migraſſe, tandemque mortalium ſceleribus offenſam, repetiſſe
10. Ovid. Cœlum cùm cæteris Diis, ſed omnium ultimam 10.
1. Met. n. 149.

Victa jacet pietas, & virgo caede madentes
Ultima cœleſtum, terras Aſtræa reliquit.

Sæpè

Sæpè ſumitur pro ipſâ juſtitiâ; de illâ enim, idem quod Ovidius, Maro. 11. 11. l. Georg. n. 472.

—— extrema per illos
Juſtitia excedens terris veſtigia fecit.

Conceſſit autem in eam Cœli partem, quæ etiamnum hodiè *virgo* dicitur. 12. 12. Boccat. l. 4. Geneal Deor. c. 53.

NEMESIS; Jove & Neceſſitate parentibus; vel, ut aliis placet, Nocte & Oceano genita, 13. habita fuit Dea ſcelerum ultrix, & remuneratrix virtutum, quid quemque facere deceat, oſtendens, inquit Plato, 14. Indèque ſuum traxit nomen, ἀπὸ τῆς ἑκάϛου ἐπινεμήσεως, *à diſtributione quæ unicuique fit.* Illa fuiſſe à Jove compreſſa dicitur, mutato in anſerem, & aliquantò poſt, ovum peperiſſe, quod obvio opilioni dedit, ad Ledam deferendum: In arcâ clauſit ovum Leda; & ex illo, paulò poſt, Helenam prodiiſſe ferunt. 15. Sed hâc de re aliter alii. Nemeſi ſacrificabant Romani, ad bellum profecturi, ut ſignificarent ſe nunquam arma movere, niſi juſta. 13. Pauſan. in Achaï. p. 210. 14. Dial. 2. de leg. Ariſtot. de mund. c. 7. 15. Apollodor. l. 3. Biblioth. c. 7.

ADRASTÆA alio nomine dicitur, ab *Adraſto* Argivorum rege, 16. qui primus ei aram condidit, vel παρὰ τὸ διδράσκειν, *fugere*, quòd videlicet nemo nocens effugere queat pœnam ſuis ſceleribus debitam, etiamſi ſerò illum aſſequatur aliquandò Nemeſis. 17. Non enim ſuis ſemper alis, (alatam enim 18. fingunt,) ad inſectandos facinoroſos utitur: Nimirùm 16. Strab. l. 13. p. 404. 17. Ariſtot. de mund. c. 7. 18. Pauſ. in Att. p. 32.

Ad ſcelerum pœnas ultrix venit ira Tonantis,
Hoc graviore manu, quo graviore pede.

RHAMNUSIA item appellatur, à Rhamnunte Atticæ oppido; ubi templum habuit, 19. in quo ejus ſtatua 20. ex uno lapide, decem cubitos alta; mali ramum tenebat manu, & coronam gerebat in varia cervorum ſigilla inciſam. 21. Rotam præterea adhibuere; velocita- 19. Pauſ. Att. l. l. 20. Strab. l. 9. p. 273. 21. Pauſ. in Att. l. 1.

tis, quâ in ultionem feratur, ſymbolum. Hinc
22. de bell. Get. n. 631. Claudianus, 22.

Sed Dea, quæ nimiis obſtat Rhamnuſia votis,
Ingemuit, flexitque rotam.

DII SYLVESTRES AC RUSTICI.

AD ſecundam dextri hujus parietis partem devenimus, quæ ſylveſtrium Deorum ac Dearum imagines exhibet. Hic Deos vides, Pana, Sylvanum; Faunos, Satyros, Silenos, Priapum, Ariſtæum, Terminum: Illic Deas, Dianam, Palem, Floram, Feroniam, Pomonam, Nymphasque innumerabiles.

PAL. Quos tu mihi Deos? Illane cornuta monſtra ſemiferosque homines villis obſitos, caprarum pedibus, equorumque caudis inſtructos, Deos appellas?

MYST. Quippeni? cum Deorum honores obtinuerint. Ac jam eorum principem contemplemur.

P A N.

Ejus nomen.

1. Samius ap. Nat. Com. l. 5. c. 6.

PAN, Græce πᾶν, *omne*, ita dictus, quòd ex omnium procorum. 1. congreſſu cum Penelope natus, ut ajunt aliqui; vel, quod omnium

van Vianen del.

omnium 2. Deorum mentes exhilararit, fistulæ ab illo recens inventæ sono, ac citharæ cantu: quâ vix dum in lucem editus, peritè cecinisse dicitur; vel, quòd 3. rerum omnium universitatem regat mente, exprimatque corpore, ut nunc dicetur.

2. Hom. hymn. 17. n. 47.

3. Phurn. N. D. c. 27.

INUUS, à Latinis vocatus est, ab *ineundo* passim cum omnibus animalibus; 4. unde etiam dictus *Incubus*.

4. Serv. in Æn. n. 775.

LUPERCUS, & LYCEUS 5. Romæ appellatus & cultus: In cujus honorem templum ad Palatini radices erectum est, & Lupercalia festa instituta, in quibus Luperci Panos sacerdotes nudi per urbem discurrebant.

5. Justin. l. 43. c. 1. n. 7.

Genus.

Incertum quidem hujus Dei genus: communis tamen opinio est, Mercurio & Penelope genitum. 6. Cùm enim hanc ille deperiret, nec flectere ad sua vota posset, dicitur in candidissimum mutatus hircum ejus amorem meruisse, & pascentem patris sui Icarii greges, in Taygeto monte gravidasse; natum indè Pana, 7. leporis involutum pelle, extulisse in Cœlum. Sed quid hîc ego verbis te moror? Cerne ejus imaginem.

6. Herod. in Eut. p. 121.

7. Hom. in Hymn. 17. n. 43.

Imago.

PAL. Ille est Pan, ille semicaper; ille cornutus, pinu coronatus; ore rubro ac ridenti, caprinis pedibus, hircinâ coudâ, pelle obductus distinctâ maculis, baculum tenens incurvum manu alterâ, alterâ fistulam; imparibus compactam calamis? 8. O ridiculum Numen, ad terrorem pueris incutiendum peridoneum!

8. Lucian. Deor. conc. p. 710. Sil. Ital. l. 13. n. 326.

MYST. Atque etiam viris, mihi crede. Ajunt enim, Gallis 9. qui Brenno duce, in Græciam irruperant, cum Delphos jam jam essent expilaturi, per noctem, injecisse terrorem tantum, ut fugam insequente nemine, cum summâ trepidatione, ad unum omnes arripuerint. Hinc *terrores* illi, *Panici* 10. vulgò dicti, cum quis sine causâ perterrretur.

9. Pausan. in Phocaïcis p. 339.

10. Paus. l. 1. p. 340.

Atque audi jam quid illa Panos imago significet. Est, inquiunt, Pan universæ naturæ symbolum, ut paulò ante monui; supernè humanam gerens speciem, infernè belluinam: Quia Mundus hic, parte superâ & cœlesti, pulcher, radians ac renidens, ut hujus Dei facies, cornibus solis radios, & lunæ cornua referentis; & oris rubore splendorem ætheris; & pelle maculosâ, quâ cingitur, stelliferum Cœlum: Parte inferâ, deformior, hirsutus; propter virgulta, feras, & arbores. Caprinos habet pedes, ut ostendat Terræ soliditatem: fistulam septem calamorum, ob cœlestem harmoniam, quam septem planetarum sonis effici ajunt: ῥάβδον habet, id est, pedum, seu incurvum à summo baculum, propter annos in se recurrentes. Hæc est explicatio Servii. 11.

Plutarch. de Isid. & Osir. p. 356.

11. in Eclog. 2. Virg. n. 31.

Gesta.

PAL. Sed quid puellæ illæ, circùm tripudiantes?

MYST. Nymphæ sunt, quæ ad fistulæ cantum, quam ipse Pan invenisse dicitur, choreas agunt. Etenim

> *Pan primus calamos cerâ conjungere plures*
> *Instituit.* 12.

Miraberis autem, ubi audieris, quod de hâc fabulantur 13. fistulâ. Videlicet, quoties eam in-

12. Virg. Eclog. 2. n. 32.

13. Ibicus Poët. Græc.

inflaret Pan, toties ovium ubera impleri lacte.

Pastorum siquidem Deus 14 est ac venatorum, Nympharumque dux, vitæ rusticanæ, ac montium præses, & gregum in montibus errantium tutor. 14. Orph. hymn. 10. n. 8.

15. *Pan curat oves, oviumque magistros.* 15. Virgil. Ecl. 3. n. 33.

Cæterùm, tametsi specie turpissimus, mutatus tamen in niveum arietem, lunæ placuisse dicitur, Virgilio 16. teste: 16. 3. Georg. n. 392.

Munere sic niveo lunæ, (si credere dignum est)
Pan Deus Arcadiæ, captam te, luna, fefellit.

Placuit & Echoni Nymphæ, è quâ filiam Iringem sustulit, quæ Medeæ dicitur dedisse medicamina, ad Jasonem capiendum. 17. Et Dryopi non potuit non placere, cujus amore captus, divinitatem quodammodò exuit, seque pastorem fecit 18. (Quid divino in nos amori convenientius effingi potuit?) Non tamen SyringiNymphæ ridensDeus arridere valuit, Cùm enim fugiens illa fœdum amatorem, obvium haberet fluvium, atque ita effugere non posset illius vim, ajunt orasse Naïades aquarum Nymphas, ut suam ei formam adimerent, (quod impetravit) 19. 17. Thexætet. poët. Gr. ap. Nat. Com. l. 5. c. 6. 18. Hom. hymn. 17. n. 34. SYRINX.

Panaque, cùm prensam sibi jam Syringa putaret, 19. Ovid. 1. Metam. n. 705.
Corpore pro Nymphæ, calamos tenuisse palustres.

(fuerat enim mutata in arundinem.)

Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
Effecisse sonum tenuem, similemque querenti,
Arte novâ, vocisque Deum dulcedine captum.

Efformasse ex arundine illâ fistulam, cui puellæ nomen, *Syrinx* mansit. Alia tamen inveniendæ fistulæ causa profertur à Lucretio. 20. Ait enim: 20. Lib. 5. n. 138. 2.

Quòd *zephyri cava per calamorum sibila primum*

Agrestes docuere cavas inflare cicutas,
Indè minutatim dulces didicisse querelas,
Tibia quas fundit digitis pulsata canentum.

Offerebatur huic Deo in sacrificiis lac & mel in pastorum poculis, 21. & in Arcadiâ præcipuè colebatur: unde tam sæpè dicitur, 22. *Pan Deus Arcadiæ.* Ab illo 23. dictam esse *Hispaniam* ferunt, cùm antea *Iberia* vocaretur, quod è bello redux Indico, ad quod profectus erat cum Baccho, aliisque Satyris, regna incoluerit.

21. Theocrit. in viatorib. n. 58.
22. Virg. 3. Georg. n. 392. 10. Ecl. n. 26.
23 Plin. l. 3. c. 1.

SYLVANUS.

QUAMVIS Sylvanos, Faunos, Satyros, Silenos plerique scriptores confundant cum Pane; quia tamen sunt qui distinguunt, de iis & nos agamus separatim, facto à Sylvano initio. Ergo,

Quem Pani vides proximum, senem, cruribus caprinis, humanâ facie, staturâ pusillum, protentâ manu cupressum tenentem, Sylvanus est, sic dictus à *sylvis*, quibus præsidet. 1. Cyparissum puerum amavit, cui cervus erat mansuetissimus in deliciis: hunc cum imprudens occidisset Sylvanus, essetque præ dolore mortuus puer, illum Sylvanus mutavit in arborem sui nominis; quam deinde reliquâ vitâ, in solamen mœroris, semper gestavit: ita enim illum compellat Virgilius: 2.

Et teneram à radice ferens Sylvane cupressum.

Sylvanos plures fuisse dicunt; eosque matronarum pudicitiæ insidiari solitos, & pro comperto esse, eos unà cum Faunis, *quos vulgò incubos vocant*, (verba sunt 3. Augustini) *improbos sæpè extitisse mulieribus, & eorum appetisse, & peregisse concubitum*, 4. & prægnantibus infestissimos esse.

1. Serv. in Æn. l. 8. n. 600. Georg. l. 1. n. 20.
2. 1. Georg. n. 20.
3. Aug. de Civ. l. 15. c. 23.
4. Var. ap. eund. l. 6. c. 9.

SILE-

SILENUS.

ILLUM autem, qui sequitur, grandævum, simis naribus, calvo capite, auribus magnis & patulis, corpore exiguo, obeso & ventrioso, baculo innitentem, cum pedes incedit, (nam hìc pando asello insidet) Silenum vocant, 1. à verbo σιλλαίνειν. (quod est, *in aliquem dicta dicere, dicteriis quempiam desigere*) Bacchi nutritium, pædagogum, & comitem assiduum, adeòque ferè semper ebrium. Ita enim illum depingit Virgilius: 2.

Silenum pueri somno videre jacentem,
Inflatum hesterno venas, ut semper, Jaccho,
Serta procul tantùm capiti delapsa jacebant,
Et gravis attritâ pendebat cantharus ansâ.

(*Cantharus* est poculi genus, quo Bacchus utebatur.) Hinc fiebat, ut vino madidus titubantes gressus ferulâ regeret; (ferula est arbusculæ genus, ex quâ Sileni baculus.) Audiendus Ovidius, de ipso ita loquens. 3.

Quique senex ferulâ titubantes ebrius artus,
Sustinet, & pando non fortiter hæret asello.

Et alio in loco, 4.

Ebrius ecce senex, pando delapsus asello:
Clamarunt Satyri, surge, age, surge pater.

Silenum quippe observabant ut parentem Satyri, ipsique cum senuerant, Sileni 5. dicebantur. Utque de Sileni asino dicam, aliqui fingunt, post bellum à Jove contra gigantes feliciter confectum, fuisse relatum 6. asinum illum inter sydera, quòd illo vectus Silenus egregiam Jovi navasset operam, & opem tulisset.

Ajunt denique, 7. Silenum aliquandò captum per-

1. Ælian. 3. Var. hist. c. 40.
2. Eclog. 6. n. 14.
3. 4. Metam. n. 26.
4. 2. de art. am. n. 543.
5. Pausl. in Attic. p. 21.
6. Arat. l. de sing. aq.
7. Plut. in consol. Apoll. p. 15.

percunctanti, quidnam esset hominibus optimum, siluisse diù primùm, tum respondisse, *omnibus esse optimum, non nasci; & natos quàm citissimè interire.* Quam sententiam totidem ferè
8. in præfat. lib. 7. verbis habet Plinius. 8. *Multi*, inquit, *extitere, qui non nasci optimum censerent, aut quàm certissimè aboleri.*

S A T Y R I.

EN, intuere: Satyri vocantur, quos lascivâ corporis agitatione saltitantes aspicis, sub illâ quercu procerâ, & patulis diffusâ ramis. Habent & ipsi caput cornibus armatum, caprinosque pedes ac tibias & manus aduncas, totumque corpus villis hispidum; caudamque insuper, equi-
1. Pausan. in Att. p. 21. nâ haud multò minorem. 1. Nullum animal hoc Deorum genere salacius ac libidinosius, unde etiam traxere nomen; nimirùm à nomine Græco σάθη,
2. Macrob. Sat. l. 1. c. 8. *veretrum*. 2. Exemplo id Pausanias 3. probat quorundam nautarum; quos in desertam insulam
3. Ibid. cùm tempestas abripuisset, viderunt se derepentè circumseptos Satyrorum grege: Exanimatis præ metu nautis & vectoribus, in navem insiliisse: viris relictis, irruisse in fœminas, omne turpitudinis genus exercuisse in earum corpora.

F A U N I.

1. Ovid. Her. Ep. 5. n. 137. 2. Ovid. 2. Fast. n. 361.

ET hi, quos vides, junctos Satyris, nomine tenùs discrepant, Fauni dicti, specie certè quidem non absimiles. Nam & cornuti 1. sunt pariter, atque cornipedes; 2. pineis coronati ramis; 3.

ramis; 3. ebrios quosque, aſpectu ſolo, ſtupentibus ſimiles efficere crediti ſunt, 4. ab agreſtibus hominibus Dii agreſtes 5. habiti: Quibus, ut terrore Numinis, venerationem conciliarent, cornibus illos armarunt & unguibus, terribilique ſpecie depinxerunt.

Faunum (qui & *Fatuellus* dictus eſt) Pici Latinorum Regis filium, 6. qui Faunam, ſeu Fatuam ſororem ac conjugem, 7. mulierem fatidicam, primus conſecravit, Faunorum, Satyrorumque parentem fuiſſe ac ducem, fama eſt: Faunum autem ac Faunam, à *fando*, ſeu vaticinando dictam 8. ajunt. Unde *fatuos* dicimus temerè & inconſideratè loquentes, itemque mente captos; quòd qui vaticinentur, quaſi alienatâ mente loqui ſoleant, quæ ipſi plerumque minimè capiunt. 9.

3. Idem in Her. ep. 5. n. 137.
4. Id. Her. ep. 4. n. 50.
5. Virg. 1. Georg. n. 10.
6. Serv. in 8. Æn. n. 314
7. Nat. Com. l. 5. c. 9.
8. Serv. in Æn. n. 314.
9. Iſid. Hiſpal. Epiſ. lib. 10. tit. F.

PRIAPUS.

PALEOPH. Hem! Cur nudus iſte Deus, cum falce ſuâ, ponè truncum illius arboris, mediâ ſui parte latet?

MYST. Pudori conſuluit pictor, qui totum non exhibuit. Pudendum enim & obſcœnum eſt Priapi nomen & numen: pudetque me turpiſſimi hujuſce Dei propalare fabulam.

Dicam tantùm fuiſſe Priapum, Veneris & Bacchi filium; quem illa cum peperiſſet Lampſaci, averſata ejus deformitatem, & enormem pudendi membri magnitudinem, abdicaſſe illum dicitur. Gratus tamen mulieribus Lampſacenis ab illarum maritis urbe pulſus eſt; ſed poſtliminiò revocatus, oraculi juſſu hortorum Deus habitus fuit; herbis hortenſibus propterea coronatus. Falcem geſtat, ut

ut levet arbores, detergendis abnormibus ramulis; ut fures, belluasque arceat, & abigat noxias aves; ex quo *Avistupor* dictus. Ejus idcircò simulacrum in hortis collocari solitum; quod Ti-
1. l. 1. el. 1. bullus 1. innuit hoc disticho:
n. 23. *Pomosisque ruber custos ponatur in hortis,*
Arceat ut sævâ falce Priapus aves.
2. Geor. Quod idem faciendum monet Virgilius. 2.
n. 110. *Et custos furum atque avium cum falce salignâ*
Hellespontiaci servet tutela Priapi.

Nam Lampsacum, Priapi patria, urbs est Helles-
3. 1. Sat 8. ponti. Lepidissimè Horatius 3. hoc ipsum adstruit,
n. 1. Priapi statuam inducens ita loquentem:
Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum;
Cùm faber incertus, scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse Deum, Deus indè ego, furum aviumque
Maxima formido.

Hujus porrò Dei deformitatem indè natam ajunt, quòd Juno, Venerem cum vidisset gravidam, zelotypiâ flagrans, ejus uterum specie ferendi opem parienti malevolâ manu tetigit; ex quo tactu turpitudinem fœtus contraxit, & fœdum nomen, *Priapus* dictus, & *Phallus*, & *Fascinum*, tria nomina, obscœnitatem reddentia. Quamvis ab aliquibus, *Bonus Dæmon*, & *Genius*
4. Vid. appelletur. 4.
Phurnut. Quanquam, quid Junonis opus contactu?
N. D. c. 27. Aliusne à Baccho & Venere expectandus fœtus est! Aliane suscipi proles ab ebrioso viro impudicæ conjuncto fœminæ?

ARI-

ARISTÆUS.

ARISTÆUS vocatur, quem in illo olearum novelleto aſpicis, ſuis unamquamque ſtirpium adminiculis fulcientem, ſuis dirigentem ſubſidiis. Excolit enim quod primus omnium excogitavit: oleum videlicet ex olivis elicere docuit, ſed & mellis uſum invenit, ideòque juxta vides apum alveos per ordinem diſpoſitos. Quas ob res ſummâ cum utilitate inventas, divinis illum honoribus affecit antiquitas. 1.

Ariſtæus, inquam, eſt, (*Nomii*,& *Agræi* cognomen habuit) Apollinis ex Cyrene filius; 2. aut Liberi patris, ut ſcribit Cicero; 3. à Nymphis educatus, doctusque artem conficiendi olei, mellis & caſei. Hic, cùm Eurydicem Orphei uxorem perditè amaret, illaque inſequentem fugiens, à ſerpente percuſſa periiſſet, incurrit in odium Nympharum, quæ apum omnium ſtrage ac morte illius mortem ultæ ſunt. Tantam jacturam cùm deploraret Ariſtæus, implorato matris auxilio, didicit ex oraculo placandam eſſe ſacrificiis Eurydicem: Quod cùm faceret, taurosque quatuor, totidemque juvencas immolaret, ingens apum agmen à bobus erupiſſe dicitur, itâque jacturam reſarciſſe ſuam.

1. Pauſ. in Arcad. p. 237.
2. Apoll. l. 2. n 50.
3. in Ver. c. 57.

TER-

TERMINUS.

PALÆOPH. Ille autem lapis ingens, aut truncus, (neque enim certum ex hoc loco poſſunt oculi judicium ferre) quem ad finem hic ſitus eſt?

MYSTAG. Hic inter Deos agreſtes ſuum locum obtinet; nam & ipſe Deus eſt.

PAL. Deum dicis? Jocaris certè nunc.

MYST. Non jocor. Deus eſt, hâc in urbe Romanâ magno in honore habitus; Terminum vocant, cujus in tutelâ ſunt agrorum fines. Teſtatur id poëta, 1. illum ſic appellans.

Termine, ſive lapis, ſive es defoſſus in agro
Stipes; ab antiquis ſic quoque nomen habes.

Fuit enim hujus Dei ſtatua, vel quadratus lapis, 2. aut dedolatus ſtipes, unguentis oblini; & ſertis coronari ſolitus; de quo ità Tibullus: 3.

Nam veneror; ſeu ſtipes habet deſertus in agris;
Seu vetus in trivio florida ſerta lapis.

De eodem Seneca. 4.

—— *Nullus in campo ſacer*
Diviſit agros arbiter populis lapis.

Erant quippe ſacri 5. lapides hi *terminales*, (ità enim dicebantur) qui ſtatuebantur in agrorum finibus; ſic, ut illos ſi quis movere loco auſus eſſet, aut exarare, aut transferre aliò, ejus caput Diis terminalibus ſacrum ac devotum haberetur, fieretque poteſtas cuilibet illum perimendi.

Quid? quòd lapidibus hujusmodi ſacra faciebant, non immolatione hoſtiarum, nefas enim erat illos cruentare victimarum ſanguine; ſed libis

1. Ovid. 2. Faſt. n. 641.
2. Arnob. 1. contr. Gent. p. 22. Clem. Alex. 7. ſtrom. p. 713.
3. l. 1. Eleg. 1. n. 17.
4. in Hip. act. 2. ſc. 1. n. 528.
5. Dion. Halic. l. 2. p. 133.

J. van Vianen del.

bis Cerealibus, frugumque primitiis. Quin etiam, feſta in eorum honorem, extremo anni die, agi ſolebant, quæ *terminalia* dicebantur. Sed jam ad Deas tranſeamus.

DEÆ SYLVESTRES.

D I A N A.

PALÆOPHILUS. Benè habet. Occurrit tandem Dea, 1. ſtaturâ corporis cæteras ſupereminens, in cujus virgineo vultu acquieſcit oculorum acies, horrido monſtroſiſſimorum Numinum ſpectaculo nimiùm quantùm fatigata. Salve Diana virgo; nam venatorius hic habitus, arcus ille, quem manu tenes, & illa pharetra ſagittis inſtructa, quam ſuſpenſam geſtas ab humeris. 2. & pectus cervinâ munitum pelle, 3. & illa oris ſpecies ſeveré mitis, auſtera ſuaviter, audax verecundè, ornata negligenter, te illa omnia virginem prædicant, & vel ipſum Græcum nomen quod habes, Ἄρτεμις, pudicitiam integritatemque tuam commendat. 4. Utinam, Dearum excelſiſſima, ut proceritatem. 5. impertis, ita fœminis omnibus ingenerares amorem caſtimoniæ! Odiſti, ſcio, odiſti virorum conſuetudinem; atque etiam aſpectum refugis, & voluptatum blanditias reſpuis, & illecebroſa deliciarum lenocinia perhorreſcis.

ACTÆON, Ariſtæi filius, venator ille famoſus; magno id ſuo malo didicit; cùm te in fonte nudam conſpexit imprudens, neque enim momento diſtuliſti ab impuro repoſcere pœnas, & aquis à te reſperſus, in cervumque mutatus, à canibus ſuis diſcerptus eſt. 6.

1. Virg. Æn. 1. n. 505.
2. Idem. ibid. n. 404.
3. Pauſ. in Arcad. p. 267.
4. Strab. l. 14 47. Phurn. N. D. c. 32. Ἀρτεμις integer.
5. Hom. 20. Odyſſ. n. 71.
6. Ovid ſ. Metam. n. 874.

O ſalve

7. Virgil. Æn. 9. n. 405. O salve iterum; *astrorum decus*, 7. Luna casto fulgore rutilans. Nam Luna es, & una es, quæ
8. Idem. 11. Æn. n. 583. 8. *Æternum telorum, & virginitatis amorem Intemerata colis.*

Nec illud etiam me fugit præclarissimum quod patrasti; dignumque imitatione facinus; cum elusura libidinem Alphæi, te miserè depereuntis, ad tuas fugiens te recepisti Nymphas unum in locum congregatas, cœnoque deturpasti tuum illarumque ora, ne dignosci posses à petulante,
9. Paul. in poster. Eliac. p. 201. ne pudoris decus amitteres. 9. Et cecidit è sententiâ honesta fraus, virtutemque illustravere tuam illæ sordes. O iterùm iterumque salve,

10. Horat. l. 3. Carm. 22. n. 1.
10. *Montium custos, nemorumque virgo,*
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimisque letho,
Diva triformis.

MYST. Sic ergò me, Palæophile, ludos facis,

PAL. Egone?

MYST. Tu inquam qui tam dissimulantis, rudis, ignarique hominis personam sustinuisti hactenùs.

PAL. Eum me sanè præstiti, qui sum, Mystagoge, jurato credas velim: sum prorsus harum rerum, quas me doces, inscius. Neque verò ex iis, quæ nunc de Dianâ protuli, secus interpretari debes: hanc enim Deam, qua castam, amavi à puero, eaque idcircò didici in ejus gratiam, quæ ex me audisti modò. In cæteris planè cæcutio, ac quæso, mihi facem præferre ad finem usque, ne graveris. Ingenuè loquor, & ex animo, sum imperitus tyro.

MYST. Vix me abducis, ut hoc credam; faciam tamen quod me rogas; & proverbio locum dare pergam, *sus Minervam.* Atque ut ab eâdem voce ordiar, quam protulisti ultimam; TRIFORMIS dicitur Diana, & tergemina; primò, quia cum

una

una sit, triplex tamen vulgò putatur, Luna, Diana, Hecate; *Luna* dicitur in cœlis, *Diana* in terris, *Hecate* in inferis. 11. Quò pertinet distichum, 12. triplex illud nomen ac munus ingeniosè connectens & explicans.

11. Serv. l. Æn. 4. n. 511.

Terret, lustrat, agit, Proserpina, Luna, Diana,
Ima, suprema, feras, sceptro, fulgore, sagittâ.

12. Ex. Dempst. A. R. Paralip. l. 2. c. 19.

(13. Hesiodus tamen tres illas dicit esse Deas, non unam tantùm.) Secundò, quia fabulantur ipsam triplex habere caput, equi dexterum, canis sinistrum, hominis medium; unde τρισσοκέφαλον, 14, τριπρόσωπον 15. appellarunt aliqui; speciem alii dedêre tauri, canis, leænæ. Unde Virgilius. 16.

13. In Theog.
14. Orph. in Argon. n. 974.
15. Cornut. & Artemid. 2. Oneirocrit.

Tergeminamque Hecaten, tria Virginis ora Dianæ.

Et Claudianus; 17,

Ecce procul ternis Hecate variata figuris.

16. 4. Æn. n. 511.

Tertiò, ex opinione quorundam, 18. triformis ideò dicitur, quòd triplex sit Lunæ figura, luminumque varietas, crescentis, in arcum falcata; adolescentis, in semicirculum inflexa; & cum rotunda, plenum orbem efficit. Sed hæc sigillatiùs expendamus nomina.

17. 1. de rapt. n. 15.
18. Ap. Lil. Gyr. Synt. 12. p. 348.

LUNA, à *lucendo* nominata; 19. vel, quòd *una* sit, quæ noctu *lucet*, vel, quòd *luce alienâ* splendeat; Græcè σελήνη dicta, à nomine σέλας νέον, *lumen novum*, quia novâ semper luce fulget. Bigas habere creditur, equis duobus, nigro & albo; aut etiam bobus, propter illius cornua, currum trahentibus, adjuncto aliquandò mulo, ob sterilitatem, ait Festus; quòd non suo, sed Solis splendore radiet. Fuisse autem Lunam 20. utriusque sexûs, (quod omnibus Diis convenire ajunt) maximè apud Ægyptios, sunt qui asserant. Itaque tam Lunus Deus, quàm Luna Dea colebatur, 21, hoc tamen discrimine, ut qui Lunam veneraretur fœminam,

19. Cic. 2. de nat. c. 27.
20. Serv. in 2. Æn. n. 632.
21. Spart. de Imp. Car. 7.

nam, fœminis subjectum; qui verò marem, superiorem fore crederent. Notandum illud etiam 22. quòd Veneri, quæ Luna putabatur, mulieres virili habitu, viri muliebri veste sacrificarent. Sed ut redeamus ad Lunam.

22. Philochor. in Attide ap. Gyrald. Synt. 12. p. 346.

ENDYMION.

ENDYMION pastor fuisse fingitur amasius Lunæ, & in ejus amoribus intimis, cujus exosculandi gratiâ è Cælo descendebat in Latmum, seu Lathynium Cariæ montem, ubi æterno consopitus somno jacebat in speluncâ quâdam, in pœnam nefariæ libidinis; cum assumptus à Jove in Cœlum, stuprum Junoni offerre non veritus est. 23. Re ipsâ; fuit Endymion insignis astrologus, qui primus Lunæ cursum mensus est, indè fabulæ locus; dormire creditus, quod nihil aliud, quàm sydera specularetur.

23. Apollon. 4. Argonaut. n. 57. Schol. ad illum. Plin. l. 2. c. 9.

HECATE, sic dicta quòd ἕκαθεν, id est, *è longinquo* jaciat radios, aut sagittas mittat. Cereris dicitur ex Jove filia, quæ à matre abjecta, expositaque in triviis, à pastoribus ibidem enutrita est. Quocircà, pro foribus domorum statuebatur ejus simulacrum, unde *Propylæa* vocata est, 24 de quâ Virgilius. 25.

24. Pauf. in Attic. p. 36.

25. l. 4. Æn. n. 609.

Nocturnisque Hecate triviis ululata per urbes.

Alii hoc nominis derivant ab ἑκατὸν, *centum*, quòd centum placetur victimis, vel, quòd ejus edicto centum annos errent insepulti circùm Inferos. Ut ut sit; à triviis *Trivia* dicebatur, quòd viis, triviisque præesse crederetur; ex quo fiebat, ut ei sacrificaretur in triviis; & Athenienses singulis noviluniis opiparam in triviis ei cœnam instruerent, ab egenis civibus noctu absumendam. 26.

26. Scholiast. Aristoph. in Plut. p. 63.

Fuisse Hecaten ajunt staturâ enormem in modum procerâ, capite, capillorum loco, viperis horrifico, pedibusque serpentinis; canibus

suc-

ſuccinctam, hoc enim animal ei ſacrum; & Hecates effigiem aliquandò exhibitam cane, ſcribit Heſychius. 27. Ferunt etiam præfuiſſe veneficiis, & ſepties vocatam, eorum ſacrificiis adeſſe ſolitam; quibus peractis, ſpectra quædam apparebant, quæ *Hecatæa* dicebantur. 28.

BUBASTIS, ab Ægyptiis cognominata, undè & urbi nomen idem, ubi conventus quotannis agebantur in honorem Dianæ, cujus ſacra *Bubaſtæa* dicta.

BRIMO, eadem Hecate, ac Diana vocata eſt, à fremitu, quòd adverſus Apollinem, aut Martem infremuiſſet, vim ipſi afferre parantes inter venandum. 29.

LUCINA & OPIS, quòd infantibus in lucem venientibus opem ferat, quòd officium Apollini fratri primùm præſtitiſſe dicitur, cùm vix dum nata parenti ſuæ Latonæ parienti adfuit, & obſtetricis munere functa eſt; 30. cujus doloribus permota apud ſe ſtatuiſſe dicitur, nunquam dare operam liberis, ſed virginitatem perpetuò colere, cùm tot eſſent ſubeundi in pariendo cruciatus. 31.

CHITONE 32. & CHITONIA, 33. quaſi *tunicata*; ſolebant enim fœminæ, partûs perfunctæ doloribus, Junoni quidem ſacrificare; Dianæ verò ſuas, & infantium veſtes conſecrare. 34.

DICTYNNA, 35. non tantùm à retibus venatoriis, quæ δίκτυα dicuntur; (cùm ſit ipſa venatrix, 36. & venatorum præſes, omniſque propterea lucus, ipſi conſecratus) ſed etiam, quia virgo quædam *Britomartis*, cùm inter venandum in retia incidiſſet, vovit Dianæ ſacellum, ſi evaderet; evaſit autem, & Dictynnæ Dianæ ædem poſuit. 37. Alio alii modo cudunt fabellam. Nimirùm, quòd cùm hæc Britomartis, ob venandi ſtudium, Dianæ chariſſima, Minoem amatorem fugeret, in mare ſe de-

27. Apud Gyrald. Synt. 12. p. 349.
28. Apollon. 3. Argon. Schol. n. 86.
29. Apoll. 3 Argon. n. 860.
30. Aug. de Civ. 4. Plut. Symp. l. 3. c. 10.
31 Callimach. hymn. in Dian. c 5.
32. Callim. Hymn. in Dian. n. 225. in Jov. n. 77.
33. Steph. in Chitone.
34. Schol. in Callim. hymn. in Jov. n. 77.
35. Ovid. Met. n. 441.
36. Callim. hymn. in Dian. n. 190. BRITOMARTIS.
37. Schol. Ariſtoph. Ran. p. 275. Lactant. 9. Theb. n. 632.

dejiciens incidit in retia piſcatorum, Deaque à Dianâ facta eſt. 38. Et quoniam de venatoribus incidit mentio, creditum eſt Idibus Auguſti ceſſaſſe Dianam à venando, indèque non licuiſſe venari per eos dies; ſed coronari canes ſolitos, facesque accendi ſpiceas, juxtàque ſuſpendi, quidquid erat venatorii apparatus. 39.

38. Pauſ. in Corinth p. 72. Callim. Hymn in Dian. n. 190.

39. Brodæ. in auth. ex ſchol. Pindari.

His omnibus duas adhuc attexamus fabulas, Chiones alteram, alteram Meleagri.

CHIONE, Dædalionis filia ab Apolline & Mercurio, cùm prolem peperiſſet geminam, Philamona, citharæ peritiſſimum; & Autolycum, furandi arte clarum; 40.

40. Ovid. 11. Met. n. 313.

—— Furtum ingenioſus ad omne,
Qui facere aſſuerat, patriæ non degener artis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.

Gloriata, inquam, Chione, 41.

41. ib. n. 317.

Se peperiſſe duos, & Diis placuiſſe duobus.

42. —— *Se præferre Dianæ*
Suſtinuit, faciemque Deæ culpavit, At illi
Ira ferox mota eſt, factisque placebimus, inquit:
Nec mora, curvavit cornu; nervoque ſagittam
Impulit, & meritam trajecit arundine linguam.

42. ib. n. 321.

MELEAGER pœnam Oeneæ parenti debitam luit. Cùm enim hic, in ſacrâ primitiarum oblatione, conſultò Dianam prætcriiſſet, irata Dea aprum induxit, qui Calydoniæ vaſtaret agros. Ad illum vel exterminandum, vel occidendum Meleager lectiſſimis ſtipatus adoleſcentibus advolat. Immiſcet ſe venantibus Atalanta virgo, & primo vulnere afficit aprum, quem paulò poſt Meleager ipſe confecit 43. At non tàm ſibi, quàm Atalantæ gratulatus, quòd prima feram percuſſiſſet. 44.

43. Ovid. 1. Met. n. 270.

44. ib. n. 428.

— *Exu-*

—— *Exuvias rigidis horrentia setis*
Terga dat, & magnis insignia dentibus ora.
Invidere alii, totoque erat agmine murmur.

E quibus ipsius Meleagri avunculi indignantes eripiunt virgini munus, & illis vitam vicissim, Meleager muneris auctor. Id ubi cognovit Althæa Meleagri mater, suosque interfectos à filio vidit fratres, ad ultionem se furore amens accingit. Stipes erat in Althææ cubiculo, cum Meleagrum enixa est: hunc stipitem Parcæ cum arripuissent, jecissentque in ignem; 45.

Tempora, dixerunt, eadem lignoque, tibique 45. ib. n. 454.
O modò Nate, damus. Quo postquam carmine dicto,
Excessere Deæ; flagrantem mater ab igne
Eripuit ramum sparsitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis:
Servatusque tuos, juvenis, servaverat annos.

Tunc autem, stimulante irâ; 46. 46. ib. n. 512.

—— *Dextraque aversa trementi,*
Funereum torrem medios conjecit in ignes.

Incensus repentè stipes inflammat Meleagri licet absentis viscera; ardente illo, ardet ipse pariter; dumque sensim solvitur torris extinctus in favillas, extinctâ vitâ, redigitur in cineres miser.

PALES.

VETULA illa, quam pastoribus cinctam vides, pabuli ac pastorum Dea est; *Pales* est ei nomen; 1. à nonnullis *Magna mater* & *Vesta* dicta. 2. Huic pro felici proventu pabuli sacrificabant, lac offerentes & liba ex milio. In ejus honorem festa quoque instituta, *Palilia*, seu *Parilia* nominata, undecimo, aut duodecimo Ka-

1. Virg. Ecl. 5 n. 35.
2. Serv. Virg. Georg. 1. n. 1.

Kalendas Maji, quo die Romulus urbem fundavit, in agris, à paſtoribus celebrari ſolita, ad lupos arcendos, morbosque averruncandos à pecore. Peragebantur autem ritibus variis; Nam, accenſos palearum acervos, certo ordine ac ſpatio diſpoſitos in loco plano, paſtores ſaltando tranſiliebant; Et oves, cæteraſque pecudes purgabant ſuffitu multiplici, ex roſmarino, lauro, & ſulphuris fumo aliisque id genus, quæ Ovi-
3. 4. Faſt. n. 723. dius 3. expreſſit his verſibus:

Alma Pales, faveas paſtoria ſacra canenti,
Proſequar officio ſi tua facta meo.
Certè ego de vitulo cinerem, ſtipulamque fabalem
Sæpè tuli plena ſebrua toſta manu.
Certè ego tranſilui poſitas ter in ordine flammas,
Virgaque rorales laurea miſit aquas.

FLORA.

PALÆOPHIL. Haud opus eſt, ut monear, quæ Diva illa ſit, quam floribus ornatam, comptam, pictam, veſtitam, decoratamque video. Num Flora eſt, florum præſes ac Dea?

1. Lact. l. 1. c. 24. 20. *MYST.* Dea quidem, 1. apud Romanos habita; re autem ipsâ, celeberrima meretrix, quæ cùm amplas opes impuro lenocinio collegiſſet, populum Romanum ſcripſit hæredem, certamque reliquit pecuniæ ſummam, cujus ex annuo fœnore ſuus natalis dies celebraretur, editione ludorum, quos *Florales* appellavêre, ſeu *Floralia*. Quæ res, cum probroſa, ut erat, ſenatui vi-

visa esset ac flagitiosa, placuit speciosum prætexere turpitudini titulum; Floramque, uti Deam venerari, quæ floribus præsideret; placandamque sacro cultu, ut plantæ atque arbores benè prosperèque florescerent.

Hoc commentum secutus Ovidius 2. est: ignobilem Nympham, (Chloris dicebatur) despondens Zephyro, idque muneris loco donans à marito, ut haberet omnium florum potestatem. Redeamus ad Floram, Floralesque ludos. 2. In Fast. l. 5. n. 195. CHLORIS.

Ejus simulacrum, Plutarcho 3. teste in æde videbatur Castoris & Pollucis, tunicâ indutum, dextrâ flores fabarum ac ciceris præferens; nam in Floralibus, Ædiles fabam & cicer, aliaque legumina spargebant populo. 4. Tubâ indicebantur & committebantur hi ludi, quod Juvenalis annotat: 5. 3. in Pomp. p. 619. 4. Porphyr. in Hor. l. 2. Sat. 3. n. 182.

—— *Dignissima certè*
Florali, matrona, tubâ. 5. Sat. 6. n. 249.

Tum prosiliebant in arenam meretrices, nudisque solebant decertare corporibus. I, jam & has sordes appella flores, & hos ludos voca Floralia.

FERONIA.

FERONIA meritò Floræ assidet, tantòque potiori jure primum obtinere locum debuerat, quantò fructus pluris faciendi quàm flores, & arbores, quàm exiles ignobilesque plantæ. Est enim Feronia, Dea nemorum, à *ferendis* arboribus, ita dicta. 1. Lucum habuisse fertur sub monte Soracte, qui cùm fortuitò arsisset incendio, atque idcircò vellent accolæ Feroniæ simulacrum indè transferre, ferunt, de subito nemus reviruisse. Et Strabo 2. auctor est, eos qui Feroniæ 1. Virg. 7. Æn. n. 800. 2. l. 5. p. 156.

numine afflarentur, ardentes prunas, nudis pedibus, illæsisque plantis calcare solitos. Nihil autem aliud esse Feroniam plerique crediderunt, quàm vim illam arboribus insitam, ad flores fructusque producendos.

POMONA.

POMORUM Dea, hoc est, fructuum, frugumque omnium, quas plantæ arboresque profundunt, præses ac custos Pomona est; Floram ac Feroniam ordine subsequens, ut cernis; sed bonorum, quæ parit, magnitudine antecedens. Flaminem, seu Sacerdotem proprium habuit, quî Flamen Pomonalis dicebantur.

PAL. Quæ anus illa est edentula, Pomonæ adblandiens?

MYST. Non anus est, sed Deus, cujus imago si te fallit, non mirum est, cum ipse olim hoc modo personatus fefellit Deam. Res sic se habuit. Hortos, pomariaque sua colebat more suo Pomona virgo, præcipuo studio, industriâque diligenti: Tota erat in rigandis sepiendisque stirpibus, in depascendâ ferro luxurie sylvescentium fruticum; cum VERTUMNUS, 1. de proceribus unus Deorum Latinorum, (cujus prærogativa fuit singularis, in quas vellet figuras se vertere, ex quo *Vertumni* nomen habuit) Pomonam jam diù ardens, anili assimilata specie, 2.

VERTUMNUS.

1. Ovid. 14. Metam. n. 637.

2. Idem. ib. n. 655.

Innitens baculo, positis per tempora canis,

intrat in hortos, poma miratur, laudat & osculatur virginem: Tùm ex iis quæ se objiciebant oculis, occasionem arripiens, eò demùm flectit sermonem, ut nuptias suadeat; non defuturos, vel è Diis,

Diis, qui tali se sponsâ beatos prædicent. Cerne, inquit, adserpentes huic frondoso parieti fœcundas arbusculas, prunis eximiis, malisque generosis, ad certamen usque & ostentationem prænitentes: Atqui, nisi paxillis quibus fulciuntur, tanquam maritis jungerentur?

At si staret, ait, 3. cælebs sine palmite, truncus, 3. apud. Ovid. ib. 663.
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoque, quæ juncta vitis requiescit in ulmo,
Si non juncta foret, terræ acclinata jaceret:
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus.

Nec sanè tangebatur, quoad Vertumnus: 4. 4. ibid. n. 766.

—— in juvenem rediit, & anilia demit
Instrumenta sibi; talisque apparuit illi,
Qualis ubi oppositas nitidissima solis imago
Evicit nubes, nullaque obstante reluxit.
Vimque parat: sed vi non est opus: inque figura
Capta Dei Nympha est; & mutua vulnera sentit.

NYMPHÆ.

JAM puellas, non procul à Pomonæ viridariis, comptulas aspice, formosulas, venustulas & elegantulas, penè innumerabiles: Quarum aliæ per nemora illa discurrunt abduntque se in truncos annosarum quercuum, immergunt se aliæ fontibus, aliæ fluminibus innatant. Nymphæ communi nomine omnes appellantur, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ νέας φαίνεσθαι, quòd semper juvenes appareant; vel à verbo φαείνειν, 1. quòd formæ decore præfulgeant. Proprias tamen vel à locis, in qui- 1. Phurn. N. D c. 22.

 bus

bus degunt, vel à muneribus quæ obeunt, appellationes nancifcuntur, in ternas potiffimùm diftributæ claffes, in cœleftes, terreftres, & marinas.

2. Mnefimach. ap. Nat. Com. l. 5. c. 12. COELESTES Nymphæ, 2. credebantur effe animæ ac mentes, quæ cœleftibus fphæris præfiderent, effentque fydereorum influxuum in hæc terrena corpora difpenfatrices.

3. Serv. in Æn. 1. n. 504. 4. Serv. in Ecl. 10. n. 62. TERRESTRES, aliæ fylvis præerant, & dicebantur *Dryades*. 3. quòd in quercubus illarum fit vita; δρῦς enim, & quercûs proprium, & cæterarum arborum, commune nomen eft. Aliæ *Hamadryades*, 4. ab ἅμα *fimul*; quòd fimul cùm quercubus genitæ, cùm iifdem pariter interire putarentur. Quin etiam fuit hic veterum error, ut crederent è Cœlo miffum ac divinum, quidquid innafceretur quercubus: Druydæ quidem Gallorum facerdotes nullum præfentius numen agnofcebant, quàm vifcum quercui adnafcentem. *Oreades* aliæ, feu *Oreftiades* 5. ἀπὸ τῦ ὄρες, quod præfiderent montibus. *Napææ*, 6. quæ faltuum convalliumque curam gererent; à nomine νάπη, faltus, vallis. *Lemoniades*, 7. (λειμὼν, pratum) quæ pratis præficerentur & campis. *Meliæ*, 8. è quibus illos nafci fabulantur, qui vel fub arbore cafu nafcerentur, vel exponerentur, (μελία, arbor eft fraxinus.)

5. Serv. Ecl. 10. n. 62. Æn. l. 1. n. 504. 6. Serv. Æn. l. 1. n. 504. 7. Serv. Ecl. 10. n. 62. 8. Callim. hymn. in Delum. n. 80. Hefiod. Theog. n. 187. 9. Orph. hymn. 23. 1. 10. 1. Met. n. 192.

MARINÆ, quæ aquis, alio nomine 9. *Nereides*, & *Nerinæ*, à Nereo Deo marino & Doride natæ; *Oceanitides*, & *Oceaniæ*, Thetyos & Oceani filiæ, *Naiades*, & *Naides*, à νάω, *fluo*, quæ fontibus: *Fluviales*, feu *Potamides*, ποταμὸς *fluvius*, quæ fluminibus: *Limniades*, λίμνη, *lacus*, quæ lacubus & ftagnis præpofitæ putabantur.

Nymphæ Diis fermè omnibus attributæ in minifterium. Suas habuit Jupiter; ait enim apud Ovidium. 10.

Sunt

Sunt mihi Semidei, sunt rustica Numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Sylvani.

Habuit suas Neptunus, quem propterea Νυμφαγέτην vocant, *Nympharum Ducem*; 11. eique vulgò quinquaginta dantur. Et Phœbus suas habuit Aganippidas & Musas. Habuit Bacchus innumeras Bacchas; Bassarides, Eloïdes, Thyades. Diana venatrices; Tethis Nereïdas; & Junoni fuere

11. Phurnut. N. D. c. 22.

—— bis septem præstanti corpore Nymphæ.

E Nymphis omnibus duarum accipe fabellam. Prima est

ARETHUSA, una de Dianæ comitibus, non pudica minus quàm pulchra, cùm aliquando, amœnitate loci invitante, in limpidissimo amne levaret æstum; Alpheus, (erat id fluvio nomen) emergens è gurgite, voce primùm, deinde gressu Nympham petit: fugit illa, sequitur iste, jamque assequitur; At Dianæ imploratâ ope, Arethusa, metu colliquescens, in fontem defluxit.

—— 12. Sed enim cognoscit amatus
Amnis aquas; positoque viri, quod sumpserat, ore,
Vertitur in proprias, ut se illi misceat, undas.

12. Ovid. 3. Metam. n. 636.

Fugit etiam nunc Arethusa, humoque dehiscente procul hinc elabitur in Siciliam: Alpheus quoque, illuc per subterraneos meatus erumpit, suasque aquas Arethusæ maritat aquis. 13.

13. Virg. 3. Æn. 694.

ECHO Nympha priùs, quàm nihil esset nisi vox, hanc garrulitatis suæ pœnam tulerat: 14.

Reddere de multis ut verba novissima posset.
Fecerat hoc Juno, quia cùm deprendere posset
Sub Jove sæpè suo Nymphas in monte jacentes;
Illa Deam longo prudens sermone tenebat,
Dum fugerent Nymphæ.

14. Ovid. 3. Metam. n. 361.

Hæc

Hæc igitur, in Narcissum per sylvas vagantem fortè incidens, juvenis mîrata formam, amore capitur, ardet, instat, insequitur fugientem, superbum amplectitur; sed divellit ille manus amplexibus, proripitque se ab ejus conspectu. Echo spreta se in sylvas abdit, & præ mœrore contabescit. 15.

15. Ovid. ib. n. 398.

—— *Vox tantùm atque ossa supersunt,*
Vox manet; ossa ferunt lapidis traxisse figuram.
Indè latet sylvis, nulloque in monte videtur.
Omnibus auditur: sonus est, qui vivit in illâ.

NARCISSUS autem, qui nec amari, nec amare volebat alios, se ipse sic deperire cœpit, ut amore sui perierit. 16.

16. Ovid. ibid. n. 407.

Fons erat illimis, nitidis argenteus undis.

Ad illum simul ac procubuit, sitim sedaturus, visâ suæ formæ imagine, hæret, miratur, amat, amore uritur. 17.

17. Ovid. ibid. n. 439.

Spectat inexpleto mendacem lumine formam,
Perque oculos perit ipse suos.

Exigua prohibetur aqua, quò minùs teneat, quod petit. 18.

18. ibid. n. 433.

—— *Minimum est, quòd amantibus obstat.*

Animadvertit denique infelix, se confici amore sui: 19.

19. ibid. n. 461.

—— *Flammas*, inquit, *moveoque, feròque:*
Quod cupio, mecum est; inopem me copia fecit.
O utinam, à nostro secedere corpore possem.
Votum in amante novum est: Vellem, quod amamus abesset.

Quid multis? 20.

20. ibid. n. 489.

—— *Attenuatus amòre*
Liquitur, & cæco paulatim carpitur igne.

In florem demùm sui nominis Deorum commiseratione convertitur.

MINU-

MINUTIORA RURIS NUMINA.

MINUTIORA hæc ſunt Numina, quàm ut cadere ſub oculos poſſint; Quocircà ſingulorum nomina obiter recenſeo, Auſpicemur à Deâ.

RUSINA, 1. cujus curæ rura commiſſa ſunt omnia.

COLLINA DEA, 2. dominatur in collibus.

VALLONIA, 3. in vallibus tenet imperium.

HIPPONA, equis, ſtabulisque præſidet. 4. Fuit hoc etiam puellæ formoſiſſimæ nomen, quam Fulvius quidam ex equâ ſuſtulit.

BUBONA, cui cura boum. 5.

SEÏA, *à ſerendo*, quamdiù ſemen terrâ obrutum latet. 6.

SEGETA 7. verò eadem dicitur, *à ſegetibus*, 8. ut primùm herbeſcens è ſummâ humo viriditas emicet.

RUNCINA, cum runcantur agri. 9.

OCCATOR, cum occantur. 10.

SATOR, & SARRITOR, cùm ſeruntur, & ſarriuntur. 11.

ROBIGUS Deus, 12. cujus feſta *Robigalia*, ad avertendam ab ſatis rubiginem, ſeptimo Kal. Maji celebrari ſolita.

STERCUTIUS, qui & *Stercutus*, & *Sterquilinus*, *Sterculius*, & *Picumnus*; qui primus agros ſtercorandi uſum induxit. 13.

PROSERPINA, frumentis germinantibus, ſuperque terram proſerpentibus, præpoſita; 14. (de hâc fuſiùs, cùm de Diis inferis.)

NODOTUS Deus, nodis, geniculisque culmorum; 15.

VOLUSIA, involucris folliculorum, & quaſi vaginis ariſtarum præficitur. 16.

1. Auguſt. de Civ. Dei l. 4. c. 8.
2. Auguſt. l. l.
3. Auguſt. l. l.
4. Apul. Aſin. aur. p. 141. Tertull. Apolog. c. 16.
5. Auguſt. 16. c. 24. & 34.
6. Auguſt. ib. c. 8. Plin. l. 18. c. 2.
7. Auguſt. ib. c. 8. & 24.
8. Plin. l. 18. c. 2.
9. Auguſt. ib. c. 8.
10. Serv. in 1. Georg. n. 21.
11. Serv. l. l.
12. Varr. L. L. 5. c. 3.
13. Plin. l. 17. c. 9.
14. Auguſt. ib.
15. Auguſt. ib. c. 18. Arnob. l. 4. p. 331.
16. Auguſt. l. l.

PATE-

PATELINA, cùm ſpica emergit è folliculis. 17.

FLORA, cum eadem ſpica floreſcit. 18.

LACTURA, ſeu, *Lactucina*, cum jam lacteſcere incipit. 19.

MATUTA, cum maturitatem aſſequitur. 20,

HOSTILINA, 21. cum ſegetes novis ariſtis æquantur, (*Hoſtire* enim veteres *æquare* dixerunt.)

TUTELINA, ſeu *Tutulina*, ad tutandas ſegetes collectas. 22

PILUMNUS, *à pilo*, quod pinſendi frumentum artem invexerit. 23.

MELLONA, quæ mellificii rationem excogitavit, 24.

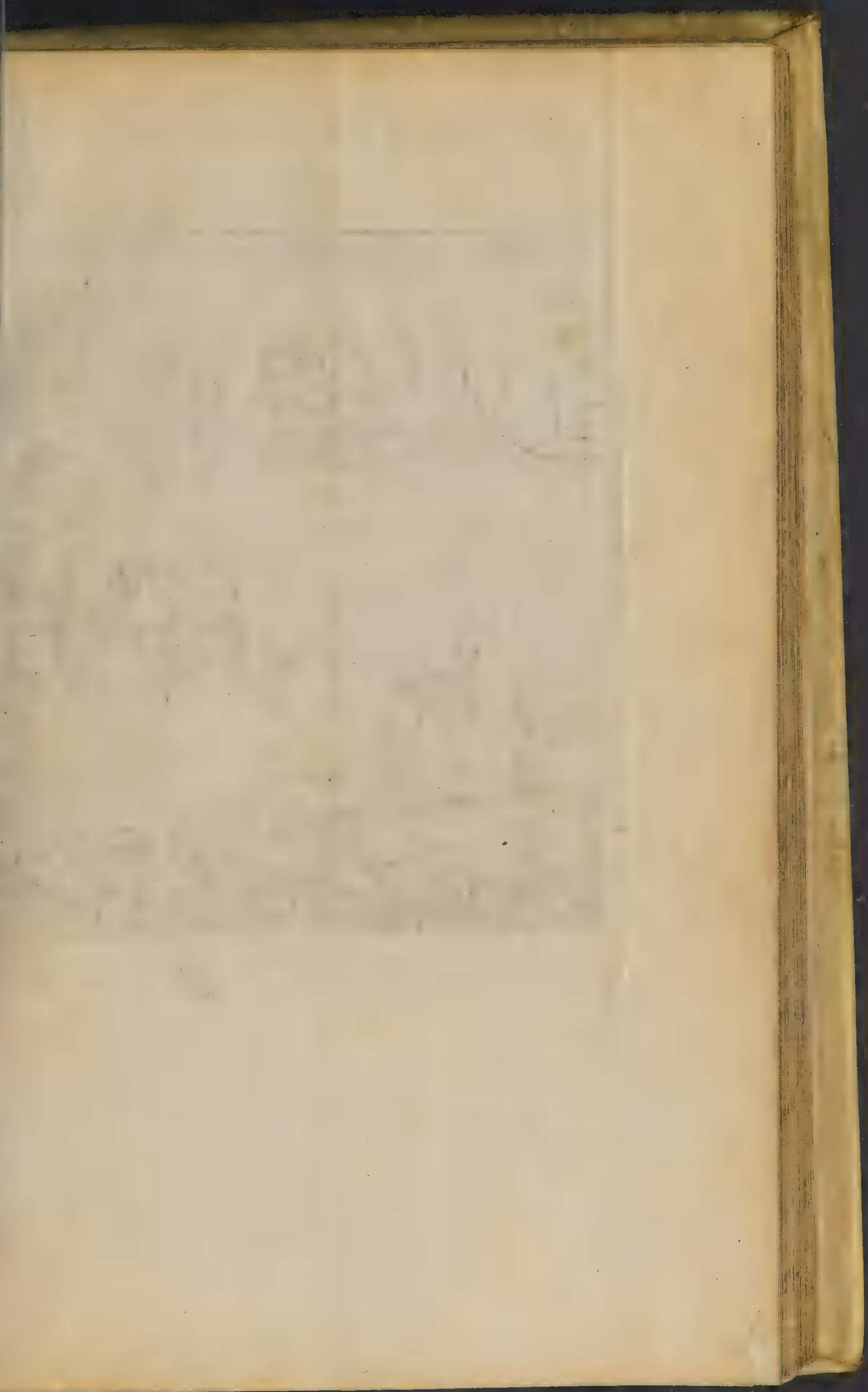
FORNAX, Dea credita, quoniam ante tritici uſum farra fornacibus torrebantur. Eam Fornacalem vocat Ovid. 25. de Fornace Deâ ſic ſcribens:

> *Facta Dea eſt Fornax, læti fornace coloni*
> *Orant, ut vires temperet illa ſuas.*

Sed his relictis minutorum Deorum quisquiliis, deflectamus oculos ad ſiniſtrum hujus Panthei parietem, contemplaturi marina Numina.

17. Arnob. l. 1 p. 331. Auguſt. l. l.
18. Auguſt. l. l.
19. Auguſt. l. l.
20. Auguſt. l. l.
21. Auguſt. l. l.
22. Auguſt. l. l.
23. Serv. 9. Æn. n. 4.
24. Arnob. l. 4. p. 131. Auguſt l. 6. c. 34.
25. 6. Faſt. n. 25.

PARS

Nº 20

J. van Vianen del.

PARS III.

DE DIIS MARINIS.

PALÆOPHILUS. O amœnum, gratumque ſpectaculum! Illa ergo ſunt aquarum Numina? Hi marini Dii, qui per liquidiſſimam illam æquoris planitiem, numeroſâ concharum, quibus inſident, agitatione vehuntur.

MYST. Ipſi ſunt ſquammei præſides, duceſque pinniferi, fluidique moderatores undarum.

NEPTUNUS.

Nomen ejus, ac genus.

PAL. Ecquis autem Rex ille, cæſarie nigrâ, 1. cœruleiſque oculis 2. trifido ſceptro inſignis, cyaneo amictu 3 fulgens, & curru con ſpi-

1. Lucian. in ſacrif. l. 1. p. 367. 2. Cic. l. de nat. c. 30. 3. Phurn. N. D. c 22.

ſpicuus, frequentique ſtipatus ſatellitio piſciumne dicam, an hominum? nam hominem ſuperiori, piſcem inferiori corporis parte referunt.

MYST. Neptunus eſt, ſic dictus, non à *nando*; ut ait Tullius, 4. (quem locum fuiſſe corruptum putat Lipſius 5.) ſed à *nubendo*, paucis literis immutatis, ut Varro cenſet: 6. quòd mare terras obnubat, ſeu ambiat: Vel, ut ſcribunt alii, ab Ægyptiâ voce νέφθυν; quæ oras maritimas, ac promontoria ſignificat, aliave loca, quæ alluuntur aquis. 7.

Neptunus, inquam, eſt maris rector, 8. fluviorum pater & fontium, Saturni ex Ope filius: 9. quem mater, ut voracitati patris ſubduceret, (Saturnus enim, ut alibi dictum eſt, filios mares vorare tenebatur) equinum pullum marito vorandum objecit, Neptuni loco. 10. Ποσειδῶν à Græcis dicitur; quia ποσὶ δεσμὸν, hoc eſt, pedibus vinculum injicit, ut pedibus aquas ambulemus. 11.

Adultus, paterno imperio ſorte diviſo, maritima regna obtinuit: Mœnia Trojæ, juſſu Jovis, Laomedonti ſerviens ædificavit cum Apolline; quod factâ cum aliis Diis conſpiratione, Jovem ligare voluiſſet. Deinde duxit.

AMPHITRITEN, παρὰ τὸ ἀμφιτρίβειν, (quòd terram mare *circumterat*) poſtquam ejus faſtidia tuliſſet diù; ſed delphini tandem operâ, blanditiiſque delinitam, allexit ad nuptias. In cujus beneficii gratiam, delphinus inter aſtra relatus eſt. Porrò præter Amphitriten, conjuges alias, SALACIAM, & VENILIAM habuiſſe ajunt; illam à *ſalo*, ſeu mari ſic dictam; quâ, & inferiorem maris aquam ſignificari ſcribit Auguſtinus: 12. Hanc autem à *veniendo*, quòd eant fluctus, æſtu maritimo, redeantque; accedant, & recedant aquæ, motu reciproco. 13.

4. 2. de nat. c. 26.
5. 1. Sat. c. 2.
6. L. L. 4. c. 10.
7. Boch. l. 1. Phaleg. c. 1.
8. Apollod. bibl. l. 1. c. 2.
9. Hygin. fab. præf.
10 Nat. Com. l. 2. c. 8.
11. Plat. in Cratylo p. 277.
12. Aug. 4. de Civ. c. 10. ep. l. 7. c. 22.
13. Varro apud Auguſt. 7. de civ. Dei. c. 22.

*Neptu*ni

Neptuni gesta.

Equum 1. in Atticâ produxisse dicitur,
2. —— *magno percussa tellure tridenti.*
Ex quo, *Hippius* 3. dictus, & Ἱπποδρόμιος, id est, equestrium certaminum præses nuncupatus; & ad ejus aram in circo ludi edebantur illi, quibus exprimebatur Sabinarum virginum raptus. Aram habebat autem subterraneam, cui, sub Dei Consi nomine, sacrificabatur. 4. CONSUS dictus, à *consilio* dando; quòd quià plerùmque tectum esse oportet, 5. idcircò in tecto & obscuro cultus Consus. Huic Conso, seu Neptuno equestri, ludi solemnes illi, qui Martio mense fiebant, CONSUALIA. 6. dicebantur; quo tempore cessabant equi ab opere, & muli floreis sertis ornabantur. 7.

Indè etiam factum, ut equis marinis, seu *hippocampis*, trahatur, uti cernis, Neptuni currus, (delphinis etiam quandòque vehitur.) Habebant autem hippocampi priores tantùm pedes, caudas verò piscium, ut docet Statius: 8.

Illic Ægæo Neptunus gurgite fessos
In portum deducit equos; prior haurit habenas
Ungula, postremi solvuntur in æquora pisces.

Undè à Virgilio *bipedes* vocantur. 9.

—— *magnum qui piscibus æquor,*
Et juncto bipedum curru metitur equorum.

De quibus prior ille sic: 10.

—— *triplici telo jubet ire jugales.*
Illi spumiferos glomerant à pectore fluctus,
Pone natant, delentque pedum vestigia caudâ.

Neptuni ergò munus est, equos & naves regere; 11. Dumque per undas equitat, serenitatem semper inducit,

1. Soph. Oedip. in Colon. n. 706.
2. Virg. 1. Georg. n. 13.
3. Pind. Od. 1. Isthm. n. 78.
4. Dion. Halic. l. 2. p. 100.
5. Serv. 8. Æn. n. 636.
6. Plut. in Romul. p. 26.
7. Dion. Hal. 1. p. 26.
8. 2. Theb. n. 43.
9. 4. Georg. n. 389.
10. Stat. 1. Achill. n. 58.
11. Homer. hymn. 20. n. 4.

12. Virg. 1. Æn. n. 146. —— 12. *tumida æquora placat,*
Collectasque fugat nubes, solemque reducit.
13. Ibid. n. 158. —— 13. *Æquora postquam*
Prospiciens Genitor, Cœloque invectus aperto,
Flectit equos, curruque volans dat lora secundo.

14. Idem Æn. 5. n. 820. 14. *Subsidunt undæ, tumidumque sub axe tonanti*
Sternitur æquor aquis, fugiunt vasto æthere nimbi.

Neptuni filii.

Clariores hi fuere, Phorcus, & Proteus.

PHORCUS, seu PHORCYS Thoosâ Nymphâ natus est. Cum ab Atlante victus navali prælio, fluctibus fuisset haustus; eum socii superstites, Deum marinum factum esse putavere, & divinis honoribus prosequuti sunt. 15. Phorcys alter extitit, alius ab illo; cujus filiæ tres unicum habebant oculum, singulis communem. Itaque cum earum una intueri quidpiam cuperet, oculum fronti inserebat, quasi annulum digito, aut annulo gemmam, deinde extractum præbebat sorori utendum, & hæc vicissim alteri, prout cuique opus erat 16.

15. Serv. Æn. l. 5. n. 824.

16. Palæph. in fab. c. 32.

PROTEUS, 17. phocarum, seu vitulorum marinorum pastor, Phœnicam Nympham matrem habuit; in quas vellet figuras solitus se vertere; ac nunc in aquam fluere, nunc in ignem accendi, modò piscem, aliàs volucrem, nunc leonem, cæteraque pro arbitrio fieri. 18. Verùm non unius Protei fuit vis illa mirabilis, quaslibet induendi formas.

17. Tzetz. chil. 2. hist. 44. n. 1.

18. Ovid. 8. Metam. n. 837.

VERTUMNUS, 19 Deorum Latinorum unus, simili fuit facultate præditus: hinc enim suum, à *vertendo* scilicet, *Vertumni* nomen habuit; de quo dixi-

19. Ovid. 14. Metam. n. 637.

diximus, cùm de Pomonâ Deâ loqueremur. Ab hoc Deo manaſſe ajunt loquendi modum, quo dicimus, *Benè* vel *malè vertat. Vertumnus* enim *Deus* dicitur, inquit Scholiaſtes ille, 20. qui rebus ad opinata revertentibus præeſt. Sæpè autem malè cedit, quod bonum putatur; & hoc eſt, male vertiſſe, ut gladius, quem ab Æneâ Dido dono acceperat, quo deindè ſibi illa necem conſcivit; de quo Virgilius: 21.

20. Donat. in Teren. Adelph. a. 2. ſc. 1. n. 37.

21. 4. Æn n. 646.

—— *Enſemque recludit*
Dardanium, non hos quæſitum munus in uſus.

PERICLIMENUS, Neſtoris frater, 22. pari dono à Neptuno affectus eſt; quem demùm Hercules, muſcam factum interfecit, prodente Pallade: cùm adversùs Neleum pugnans ipſius muſcæ aculeo graviùs pungeretur.

22. Homer 11. Odyſſ. n. 285.

MESTRA, ſeu Meſtre, aut Metra, Eriſichthonis filia, 23. hoc etiam muneris impetravit à Neptuno, in præmium ereptæ pudicitiæ, ut cujuſcunque rei figuram indueret; quò nimirum patri, inexplebili fame laboranti, afferret opem. Ergò. 24.

23. Ovid. 8. Metam. n. 850.

24. ib. n. 873.

Nunc equa, nunc ales, modò bos, modò cervus abibat,
Præbebatque avido non juſta alimenta parenti.

CÆNIS, 25, Theſſalica puella, ſimili de causâ, ſimile, imò majus ab Neptuno eodem beneficium abſtulit. Cùm enim compreſſa per vim ab illo fuiſſet, obtinuit muneris loco, ut transformaretur in virum, nulloque ſauciari telo poſſet. Itaque, mutato ſexu, mutavit nomen, & Cæneus factus & dictus eſt, qui denique pugnans contra Centauros, congeſtâ ingenti mole arborum, vivus obrutus, & in ſui nominis avem commutatus eſt.

25 Ovid. 12. Met. n. 198.

TRITON.

Cæterique Dii marini.

TRITON Neptuni ex Amphitrite filius, 1. ipsiusque comes, & tubicen, 2. humanam gerit ore speciem umbilico tenùs, cætera piscem refert; 3. priores duos pedes equinos habet; caudam bifidam lunatamque; capillos apio palustri haud absimiles, quem ita descripsere duo Parnassi Reges:

4. *Hunc vehit immanis Triton, & cærula conchâ*
Exterrens freta; cui laterum tenùs hispida nanti
Frons hominem præfert, in pristim desinit alvus.
Spumea semifero sub pectore murmurat unda.

Alter autem hoc modo: 5.

Cæruleum Tritona vocat, conchaque sonaci
Inspirare jubet, fluctusque & flumina signo
Jam revocare dato, cava buccina sumitur illi
Tortilis, in latum quâ turbine crescit ab imo:
Buccina; quæ medio concepit ubi aëra ponto,
Littora voce replet sub utroque jacentia Phœbo.

OCEANUS, Cœlo ac Vestâ genitus, 6. non fluviorum modò omnium, sed etiam animantium ac Deorum pater vocatus ab antiquis; 7. à quo res omnes initium sumpsisse ajunt. Terna filiorum millia ab uxore Thety sustulisse dicitur. 8. Eorum illustrissimus extitit

NEREUS, insignis vates 9. ab undis educatus & nutritus, 10. in Ægæo mari præcipuè habi-

1. Hesiod. in Theog. n. 930. Hygin. fab. præf. Apollod. l. 1. c. 4. §. 5.
2. Virg. 6 Æn. 171.
3. Virg. Æn. 1. 10. n. 210.
3. Apol. 4: Argon. n. 1614.
4. Virg. 10. Æn. n. 209.
5. Ovid. 1. Met. n. 333.
6. Hosiod. in Theog. 133.
7 Orph. hymn. 82. n. 1.
8. Hesiod. ibid. n. 363.
9. Horat. 1. Carm. 15. 5. Hesiod. ibid. n. 233.
10. Eurip. in Iphig. n. 948.
11. Apol. 4. n. 772.

DORIS.

bitans, 11. quinquaginta ſuſcepit ex uxore DORIDE filias, quæ de parentis nomine *Nereides* Nymphæ dictæ ſunt.

PALÆMON & INO ejus mater, hâc occaſioni Dii marini facti ſunt. Cùm enim hæc à viro ſuo Athamante furiis agitato, unum jam vidiſſet è ſuis filiis, Learchum nomine, diſcerptum & alliſum parieti; ſimilemque ſibi, ac filio ſuperſtiti Melicertæ cerneret imminere peſtem, complexa puerulum, ſe præcipitem immiſit in mare, hauſeruntque uterque divinitatem ab undis, quibus hauſti ſunt, factâ ſolius nominis jacturâ; abſorpto ſiquidem priore, quod habebant, novum invenere in iiſdem, in quibus periere fluctibus; illa Leucothea, hic autem Palæmon à Græcis, Portumnus à Latinis dictus. 12.

12. Ovid. 4. Met. n. 341.

GLAUCUS piſcator, lepidiori modo, divinos honores piſcatus eſt. Nam piſces retibus captos cùm explicuiſſet in ripâ, vidiſſetque ad cujuſdam contactum plantæ, prædam ſuam, collectis viribus, reſiluiſſe in aquas, miratus, herbæ vim experiri voluit, eâque deguſtatâ, piſces ſubſecutus eſt ſuos, in aquas pariter deſiliens, marinusque Deus evaſit. 13.

13. Idem. 13. Met. n 920. 948.

CANOPUS Ægyptiorum Deus his aquarum Numinibus addendus eſt; qui aquæ beneficio, de Chaldæorum Deo victoriam reportavit memorabilem. 14. Contentione duos inter populos illos exortâ, utrorum Deus major eſſet ac potentior: ex condicto conveniunt utriuſque gentis ſacerdotes cum Diis ſuis. Coram, Canopi ſimulacrum, Ignisque, Chaldæorum Numen, ex adverſo dimicaturi ſtatuuntur, & cominùs quaſi pedem conferunt. At Canopus, cujus venter hydria erat aquæ plena, minutis foraminibus cerâ obductis, quæ fugerent oculos, ad ignis conſpectum, irâ velut accenſus & exar-

14. Ruff. l. 11. c. 26.

exardens, liquefactâ calore cerâ, liquidis missilibus ignem impetit, subigit, extinguit, discedit que victor è certamine.

MONSTRA MARINA.

SIRENES.

TRES fuere Sirenes, incertis ortæ parentibus (ajunt quidam, 1. Acheloo flumine patre, Melpomene verò Musâ matre satas) specie oris fœmineâ, reliquo corpore volucres; 2 juxta Pelôrum Siciliæ promontorium, vel in Sirenusis insulis 3 in extremâ Italiæ parte sitis, habitantes; suavitate cantûs allectos sopitosque homines littora illa præternavigantes demergebant in mare, extractosque posteà devorabant. Earum nomina fuere PARTHENOPE, (quæ Neapoli, in quâ obiit, nomen dedisse creditur, 4, nam olim *Parthenope* urbs illa dicebatur) LIGEA, & LEUCOSIA.

Quò autem illarum concentus blandiùs illaberetur per aures in animum, ad vocis lenocinia modulos citharæque sonos addebant. Quin etiam ad cujusque indolem idoneum accommodabant cantilenæ genus, aliis ambitiosos, voluptuarios aliis, aliisque avaros modulationibus illicientes, ac pertrahentes ad naufragium. 5. Sic enim de illis Ovidius: 6

Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canorâ
Quaslibet admissas detinuere rates.

PAL. Quid igitur? nemone navigantium pestem effugere valuit?

1. Nicand 3. Metam, Ovid. 5. Metam. n. 55.
2. Ovid. 5. Met. n. 553.
3. Strab. l. 5. p 15.
4. Strab. l. 1.
5. Homer. Odyss. M. n. 185.
6. 3. de Art. am. n. 311.

MYST.

MYST. Duos duntaxat effugisse memorant, Alter, Ulysses fuit, qui præmonitus à Circe, de imminente sibi à Sirenum cantu, periculo, sociorum aures cerâ obturavit, seipsum verò, adligari jussit malo navis; atque ita tutus, incolumisque prætervectus est exitiosa littora: 7. Orpheus alter, contrariâ elusit arte monstrorum illecebrosam rabiem: Citharam quippe ipse suam pulsans, Deorumque laudes cantu celebrans, Sirenum obscuravit, vicitque cantum. Quoniam verò Sirenum fatum erat, tamdiù victuras, quamdiù mortalium nemo, earum cantu audito, præteriisset, victas se conspicatæ, 8. præ desperatione se præcipitarunt in pelagum, atque in saxa versæ sunt. Scribunt nonnulli fuisse illas olim virgines, Proserpinæ comites; quam à Plutone raptam, ac diù quæsitam cum non invenissent, in mare. doloris impatientiâ, se demiserant, in marina deinde monstra commutatæ. Addunt alii, ad certamen musicum, Junonis impulsu, ausas fuisse povocare Musas; sed superatis Musæ, in pœnam temeritatis, pennas inciderunt: è quibus postea texuere sibi corollas. 9.

7. Hom. M. Odyss. n. 196.

8. Apol. 4. Argon. n. 905. Apollod. l. c. 9. §. 25.

9. Paus. in Bœot. p. 308.

PAL. Quid hoc commento adumbrare Poëtæ voluerunt?

MYSTAG. Voluptatum illecebris, ut habet Cicero, 10. mentem è suâ sede ac statu dimoveri, corrumpi animum, nullamque capitaliorem pestem à naturâ datam hominibus: Qui eas sequitur, miserandum rationis naufragium facere: Qui declinare cupit, non præbendas, sed occludendas aures esse illarum incantamentis; aperiendas verò & advertendas Orphei cantui; hoc est, sapientum monitis ac præceptis. Sed jam ad alia illa duo monstra intende oculos, quæ dicuntur.

10. Fin. l. 5. c. 18.

SCYLLA ET CHARYBDIS.

SCYLLAM varii variè delineant. Ajunt enim aliqui, pectore tenùs pulcherrimam fuisse fœminam; 1. at sex habuisse canum capita: 2. Alii contra, supernâ corporis parte mulieris, infernâ serpentis ac lupi speciem prætulisse. 3. Qualis qualis autem fuerit, constat inter omnes, Phorci fuisse filiam; quæ cùm mutuo Glauci amore teneretur, indignata Circe, quæ Glaucum ipsum efflictim diligebat, Scyllam sibi præferri, fontem, in quo lavare illa consueverat, noxiis herbis infecit 4.; cujus rei ignara Scylla, ingressa de more fontem, ubi advertit inferiorem sui corporis partem in caninos rictus esse mutatam, amissæ dolore formæ exhorrescens, se præcipitem egit in vicinum mare, ubi in scopulum naufragiis infamem versa est: 5. Qui scopulus etiam nunc visitur in ipso freto Siculo, ab Italiâ Siciliam dirimente, inter Messanam Siciliæ urbem, & Rhegium Calabriæ oppidum. Dicitur autem Scylla succincta canibus & lupis, naufragos devorantibus, quòd illisi æstu reciprocante fluctus ad hoc immane saxum, quendam quasi canum latratum, luporumque ululatum referant.

1. Hygin. fab. 199. 2. Homer. Odyss. M. n. 90. 3. Virg l. Æn 3. n. 422. 4. Apoll. 4. Argon. n. 828. 5. Hygin. l. l.

PAL. Scyllam dixisti, Phorco fuisse genitam; num Nisi Megarensium regis filia fuit?

SCYLLA NISI FILIA.

MYST. Nisi hujus filia, SCYLLA quidem dicta est, sed alia ab illâ, quam hoc loco depictam vides Illa 6. enim Minoïs, Nisum in suâ civitate obsidentis amore capta, ut illum sibi devinciret insigni beneficio, patriam ac patrem hosti prodidit, purpureum capillum patri clàm abscissum, Minoi donans; quo fatali capillo Nisi salus regnique

6. Pausf. in Corinth. p. 77.

que incolumitas continebatur. At Minos potitus urbe, & Scyllæ proditionem execratus, aversatus est impiam; quæ doloris impatiens, in cirim, seu alaudam mutata dicitur: Nisus autem, in avem sui nominis, aquilam; quæ veluti tantæ adhuc impietatis pœnas à filiâ repetens, eam adhuc ubique infesto rostro insectatur. 7. 7. Virg. 1. Georg. n. 408.

CHARYBDIS, gurges immanis est in eodem Siculo freto, è regione Scyllæ, insanis undarum voluminibus æstuans; suis vorticibus obvia quæque absorbens, iterùmque revomens; quæ sic à Virgilio 8. describuntur: 8 3. Æn. n. 418.

Dextrum Scylla latus; lævum implacata Charybdis
Obsidet, atque imo barathri ter gurgite vastos
Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub auras
Erigit alternos; & sydera verberat unda.
At Scyllam cæcis cohibet spelunca latebris
Ora exertantem, & naves in saxa trahentem.
Prima hominis facies, & pulchro pectore virgo
Pube tenùs; postrema immani corpore pistrix,
Delphinum caudas utero commissa luporum.

Ferunt autem Charybdin mulierem fuisse rapacissimam: quæ cum subripuisset boves Herculis, à Jove fulmine percussa, in illam voraginem conversa est.

PAL. Quid hæc, Scyllæ, Charybdisque figmenta significant?

MYST. Vitia duo immania, hujus vitæ fretum exitiabile, infestumque reddentia prænavigantibus: hinc luxuria, illinc gula. Illa Scyllæ instar, nautas incautos fallaci formæ lenocinio pertrahit, complexosque plusquam caninâ rabie, furoreque lupino angit, torquet, discruciat, perdit: Hæc,

ceu Charybdis altera, & nunquam exſatiata vorago & gurges, dilapidat rem domeſticam, patrimonia deglutit: exhaurit latifundia, theſauros devorat, abſorbet omnia. Confinia ſunt; & ex adverſo ſita hæc vitia duo, quemadmodum Charybdis & Scylla; imò, non ex adverſo, ſed quaſi facto fœdere, nunquam non conjuncta graſſantur. Nec enim facilè reperias hominem, gulæ inſignitum infamiâ, qui non idem ſit oblitus fœdiſſimarum cœno voluptatum, addictuſque turpiſſimis, ac flagitioſiſſimis libidinibus.

Sed tempus eſt, ut ad loca, in quibus flagitioſi torquentur æterno cruciatu, deſcendamus animo, aut potiùs oculis; infernosque Deos primùm, in hujus Panthei parte infernâ, coloribus expreſſos perluſtremus obiter; neque enim diù morandum in loco tam triſti, tamque luctuoſo.

PARS

PARS IV.

DE DIIS INFERIS.

PALÆOPH. Proh ſancte Deus! Quàm tetra horrendaque obverſantur oculis!

MYST. Nempè, verſamur in inferis. Adi ſodès mecum; eum me præſtabo erga te, qualem ſe Æneæ Sibylla præbuit. Nec ramo tibi opus erit aureo, quem Proſerpinæ offeras muneris loco. 1. En, hìc pictas aſpicis Averni fauces, quas Poëta 2. ita deſcripſit:

1. Virg. 6. Æn. n. 25.... 2. ibid. n. 237.

Spelunca alta fuit, vaſtoque immanis hiatu,
Scrupea, tuta lacu nigro, nemorumque tene-
bris:
Quam ſuper haud ullæ poterant, impunè volan-
tes
Tendere iter pennis; talis ſeſe halitus atris
Faucibus effundens ſupera ad convexa ferebat:
Indè locum Graji dixerunt nomine Avernum,
Aver-

Avernus enim dicitur, quasi ἄορνος, id eſt, *ſine avibus*, quod nullæ volucres locum illum ob lethiferum halitum prætervolare ſalvæ poſſent.

INFERORUM LUSTRATIO.

PALÆOPHILUS. Quæ monſtra illa ſunt, quæ cerno,

1\. Virg. 6. Æn. n. 273. 2. Ibid. n. 274.

1\. *Veſtibulum ante ipſum, primisque in faucibus Orci?*

MYST. Tibi Poëta idem reſpondebit. 2. Illîc, inquit,

Luctus, & ultrices poſuere cubilia Curæ,
Pallentesque habitant Morbi, triſtisque Senectus,
Et Metus, & maleſuada Fames, & turpis Egeſtas.
(Terribiles viſu formæ) Lethumque, Laborque.
Tum conſanguineus Lethi Sopor, & mala mentis
Gaudia, mortiferumque adverſo in limine Bellum,
Ferreique Eumenidum thalami, & Diſcordia demens,
Vipereum crinem vittis innexa cruentis.

CHARON.

PAL. Ille verò ſenex cadaveroſus, ſqualidus & benè barbatus, quis eſt, aut quî vocatur?

MYST.

No

J. van Vianen del.

MYST. Eſt inferorum portitor, *Charon*, 1. per antiphraſin nominatus, quaſi *Acharon, ſine gratiâ*, Græcis dictus *Porthmeus*, id eſt, *portitor*. Imaginem ejus hîc vides adumbratam penicillo; en elegantiùs expreſſam Virgilii 2. calamo:

1. Serv. l. Æn. 6. n. 298.

2. 6. Æn. n. 298.

Portitor has horrendus aquas, & flumina ſervat
Terribilis ſquallore Charon, cui plurima mento
Canities inculta jacet; ſtant lumina flammâ:
Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.
Ipſe ratem conto ſubigit, velisque miniſtrat,
Et ferrugineâ ſubvectat corpora cymbâ.
Jam ſenior, ſed cruda Deo, viriſque ſenectus.

PAL. Quid hîc autem cum ſuâ cymbâ præſtolatur?

MYST. Mortuorum animas, quas ad littora turmatim confluentes aſpicis, naviculâ illâ, in ulteriorem ripam transvehendas; non promiſcuè tamen, ſed eas ſolummodò, quarum corpora ſepulturæ mandata ſunt. Inſepuli quippe, 3.

3. Virg. 6. Æn. n. 329.

Centum errant annos, volitant hæc littora circum:
Tum demùm admiſſi ſtagna exoptata reviſunt.

Perſoluto priùs Charonti, uno minimùm obolo, portorii nomine. 4.

4. Lucian. de Luct. p. m. 302.

Averni flumina.

PAL. Tria illa ſunt, quatuorve, nî me fallunt oculi, flumina, transmittenda mortuis: nonne?

MYST. Illa ſunt; quorum primus

ACHERON accedentes animas excipit, 5. Cerere aut Terrâ natus in ſpeluncâ, nullo patre genitus, qui cum lucem intueri non ſuſtineret, defluxit ad inferos, in fluvium mutatus amariſſimum. 6.

5. Plat. in Phædone. p. 83.

6. Nat. Com. l. 3. c. 2.

STYX,

STYX, fluvius aut palus, Oceani quondam
7. Hesiod. in Theog. n. 776. filia, 7. Victoriam ex Acheronte peperit; quæ, quoniam à Jove steterat, adversum Titanas pugnante, obtinuit matri Stygi, ut ejus numen violari à Diis nullo jurejurando posset. Si quis Deorum secùs faceret, annum unum, & dies novem, arcebatur à nectare ac Deorum mensâ.
8 Serv in 6. Æn. n. 324. 8. Ab Stygiâ illâ palude,

Dii cujus jurare timent, & fallere numen,

COCYTUS profluit, strepitu lamentabili, & veluti gemente fluxu damnatorum imitante simul & irritante gemitum. Sequitur

PHLEGETON, seu Pyriphlegeton, sic dictus, à φλέγω, ardeo; quòd undis intumeat igneis, flammeosque fluctus evolvat.

Transductæ porrò fluvios illos animæ rapiebantur ad Plutonis regiam, cujus in atrio excubabat

Cerberus,

9. Hes. in Theog. n. 311. Typhone & Echidnâ natus, 9. canis triceps, inferorum custos, anguibus, villorum loco, horribiliter obsitus. Sic enim Virgilius ait: 10.
10. 6. Æn n. 417.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
Personat, adverso recubans immanis in antro.

11. Lib. 3. Od. 11. 15. Et Horatius. 11.

Cessit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus, quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter, saniesque manet
Ore trilingui.

Ac jam adeamus inferorum principes, Plutonem, ac Proserpinam.

PLU-

PLUTO.

MYSTAG. Hic ipſe eſt Pluto, rex inferorum, 1. Ope & Saturno genitus, Jovis ac Neptuni frater; cui inferna regna tribuuntur, non idcircò ſolùm, quòd in illâ ſortitione, de quâ dictum à nobis eſt, non uno in loco, pars occidua ei obtigit; ſed etiam, ut ajunt quidam, quia ſepulcrorum, honorumque funebrium, qui mortuis impendi ſolent, uſum induxit. 2. Ex quo fit, ut in mortuos credatur exercere principatum. Illum aſpice, in ſolio tenebricoſo conſidentem; ejuſque habitum, regnique inſignia, ſigillatiùs, ſi potes, explica.

PAL. Video, ut in tantis tenebris, & internoſco illum facilè. Clavem gerit loco ſceptri, 3. & coronam ex ebeno. 4.

MYST. Quin etiam faſciis coronatum 5. aliquandò vidi; & narciſſi quandòque floribus, nec non cypariſſi frondibus; his enim plantis oblectari ajunt; narciſſo maximè, quòd florem illum dum carperet Proſerpina, rapta ſit ab ipſo Plutone, ut mox ſubjiciam. Et pro ſceptro, non rarò, virga tribuitur, quâ mortuos deducit ad inferna. 6. Galeam etiam 7. nonnunquam induit, quâ tectus ex adverſo nequibat conſpici. 8. Equos habet & currum nigri coloris: 9. quo tùm vehebatur, cum rapuit Proſerpinam.

Quod ſi quæras à me, quid ſibi velint claves illæ quas manu geſtat, in promptu eſt reſponſio; nimirùm ut ſignificetur, ſemel admiſſis in ſua regna mortuis, tanquam foribus obſeratis, non patere regreſſum ad vitam. Nam

1. Diodor. Sic. 5. Bibl. p. 233.
2. Diodor. l. 1.
3. Pauſ. in pr. Eliac. p. 168.
4. Lyl. Gyr. Synt. 6. p. 188.
5. Gyrald. l. 1.
6. Pind. Olymp. 1. Od. n. 51.
7. Hom. 5. Il. n. 845.
8. Hygin. in Aſtr. Poët. l. 2. c. 12.
9. Ovid 5. Met. n. 360.

10. —— *Facilis descensus Averni;*
Sed revocare gradum, superasque evadere
in auras
Hoc opus, hic labor est.

PAL. Cur autem *Pluto* dictus est?

MYST. Et alia, quibus insignitur, enucleabo nomina, postquam de Plutone respondero.

PLUTO, nomen Græcum est Πλούτων, sic dictus, ἀπὸ τοῦ πλούτου, à *divitiis*, à Latinis, eandem ob causam, DIS appellatus, quòd scilicet, opes omnes ab inferis, hoc est, ex intimis terræ visceribus eruantur: & quia, ut scribit Tullius, terrena vis omnis, ac natura ipsi dicata credebatur, nam & omnia in terras recidunt, & eruuntur è terris 11.

Ἅδης, à Græcis nominatus, quasi ἀειδὲς, id est, *triste*, *tenebrosum*, 12. aut quasi ἀόρατος, quòd videri minimè possit; 13. aut ab α privante, & εἰδεῖν, *videre*.

AGESILAUS, 14. παρά τὸ ἄγειν τοὺς λαοὺς, à *ducendis* ad inferos *populis*; 15. Vel, ut alii legunt, *Agelastus*, à γελάω, *rideo*, quod *sine risu* sit, quòd nunquam rideat.

FEBRUUS, 16. à purgationibus & lustrationibus funerum, (nam *februo* antiquum, & *purgo*, idem est) unde *Februarius* mensis, quod tunc potissimùm à Romanis huic Deo sacra fierent, *Februa* dicta. 17.

ORCUS, 18. quasi *Urgus* & *Uragus*, ab *urgendo*; quòd omnes urgeat in interitum. 19. Quam interpretationem quidam respuunt. Nam Οὐραγὸς, Græca vox est, eumque significat, qui agmen claudit, quod ad Plutonem aptè referri potest, qui postremum humanæ vitæ actum excipit. 20.

QUIETALIS 21. quòd morte quietem cunctis afferat.

SUMMANUS, quasi *summus Manium* Deorum

10. Virg. 6. Æn. n. 128.
11. 2. de Nat. 2. c. 26.
12. Socr. ap. Plat. p. 277.
13. Phurn. N. D. c. 5. Gaz. ap. Lil. Synt. 6. p. 189.
14. Lactant. l. 1. c. 11. Æschyl. ap. Athen. l. 3. p. 97. Callim. hymn. Pallad. n. 130.
15. Ap. Lil. Gyr. l. 1.
16. Serv. 1. Georg. n. 43. Isidor. l. 5. c. 33.
17. Ovid. Fast. 2. n. 31.
18. Cic. in Ver. 6. c. 50
19. Festus
20. Nic. Locus. Misc. l. 3. c. 4.
21. Festus.

rum; cui attribuebantur nocturna fulmina. 22. Dictus etiam passim *Jupiter Infernus*, *Stygius*, *Tertius*, sicut Neptunus *Jupiter secundus*.

22. Aug. 4. de Civ. c. 24.

PAL. Quæ fuit Plutonis potestas?

MYST. Si ex suprà dictis nondùm satis intelligis, accipies à Parcis, illum ita compellantibus:

—— 23. *O maxime noctis*
Arbiter, umbrarumque potens! cui nostra laborant
Stamina; qui finem cunctis, & semina præbes,
Nascendique vices alternâ morte rependis,
Qui vitam, lethumque regis.

23. Ap. Claud. l. 1. de rapt. n. 55.

PLUTUS.

PLUTONI Plutum adjungo, etsi de Diis non sit inferis, facit tamen affinitas nominis & muneris in utroque Numine, ut hoc loco perpauca de illo ex occasione videantur esse dicenda. Nam uterque divitiarum Deus est; & divitias, invitamenta malorum omnium abduxit natura parens, prope tartara; nec ulla est ad inferos via compendiosior, quàm divitiis quærendis inhiare.

Fuit autem Plutus Jasônis, seu Jasii ex Cerere filius, 1. oculis orbus, claudus, expersque judicii, timidissimæque naturæ. Et benè omninò; *Cæcum* enim esse decuit ac *mente captum*, qui probos sæpiùs prætereat in distributione copiarum, improbos contrà divitiis cumulet: *Claudum* verò, quòd tam serò comparentur opes: *Timidum* denique, quòd divites, ingenti sollicitudine metuque pro thesauris excubare soleant suis.

1. Hesiod. in Theog. n. 969.

PROSERPINA.

1. Virg. 6. Æn. n. 138. 2. Pauf. in Arcad. p. 245. 3. Hesiod. in Th. n. 213. 4. Arnob. l. 5. p. 170

MYST. Quam Plutoni cernis adſidentem, Erebi Regina eſt, Inferna 1. Juno, ac Domina (Eam & Græci vulgò Δέσποιναν vocant, 2. id eſt, Dominam ipſiusque Plutonis chariſſima conjux, Proſerpïna, ſeu Libera (utrumque enim nomen habet) Cereris filia, 3, & Jovis; qui in taurum verſus, cùm illam genuiſſet natam, rurſus in draconem mutatus, violavit amplexibus 4. Ex quo factum deinde fuit, ut in Sabaziorum myſteriis, coluber aureus in ſpiram convolutus adhiberetur, qui initiandis immiſſus in ſinum per inferiora educi conſueverat. 5.

5. Euſeb. 2. Præp. Euang. c. 3.

PAL. Quonam verò fato Proſerpina hujus Dei nigerrimi uxor facta eſt?

MYSTAG. Accipe: Cum Dearum nulla Plutoni ob deformitatem nubere vellet, contemptum ſe dolens deſpectumque Pluto, quòd cœlibem agere vitam cogeretur: irâ ſtimulante currum cònſcendens, extitit repentè è ſpeluncâ quâdam Siciliæ; 6. viſâque virginum lectiſſimarum coronâ, flores in Enneis campis legentium, (locus eſt amœniſſimus, in mediâ inſulâ ſitus, qui propterea *umbilicus Siciliæ* nominatur; earum unam, Proſerpinam nomine, conſpicatus, formâ cæteris præcellentem, amore inflammatus irruit; abreptamque ex eo loco virginem, ſecùm aſportavit, ac ſubitò, non longè à Syracuſis, penetravit ſub terras, ubi repentè lacus extitit. Quo in loco uſque ad hoc tempus, inquit Cicero, Syracuſani feſtos dies anniverſarios agunt, celeberrimo virorum mulierumque conventu.

6. Cic. 6. in Ver. 48.

PAL.

PAL. O infelicem! miseret me miseræ; doleo ejus vicem. Sed, quid deinde secutum est?

MYSTAGOG. Exanimatis metu cæteris Nymphis Proserpinæ comitibus, & hàc illàcque dissipatis, quà se dabat fugæ locus; advenit Dea Ceres raptæ mater, quæ tum fortè aberat; filiam non inventam diù quærit apud familiares, sed frustrà. Itaque accensis tædis, iis ignibus, qui ex Ætnæ vertice erumpunt, investigat natam per omnes orbis plagas, nec conquirendi facit finem, donec Arethusæ Nymphæ indicio certior redditur de raptu filiæ. Ergo irâ exardescens, Jovem extemplò adit, 6. cum illo expostulat de vi à Plutone illatâ natæ. Quid multis? Demùm impetrat illius reditum in terras, modò nihil degustarit apud inferos. Jamque ibat ovans Ceres; jamque triumphans gaudio ridebat ad superos Proserpina, cùm ASCALAPHUS, nescio quis, nuntiat vidisse se Proserpinam, cum in Plutonis pomario deambularet, malumque granatum decerperet, ex eoque grana delibaret aliquot. Quo fatali indicio interclusus est Proserpinæ reditus ab inferis. At Ceres, novo perculsa casu, & commota vehementer infausto nuntio, Ascalaphum mutavit in bubonem avem malè ominosam, auguriique pessimi. 7. Dum importunis precibus extorsit demùm à Jove, faceret potestatem Proserpinæ, dimidiâ saltem ut anni parte habitaret apud superos, reliquo tempore degeret apud inferos, cum viro. 8.

6. Serv. Virg. Georg. l. 1. n. 39.

ASCALAPHUS.

7. Ovid. l. 5. Met. n. 513.

8. Id. Ibid. n. 566.

Et Dea, regnorum Numen commune duorum,
Cum matre est totidem, totidem cum conjuge menses.

Sicque amare posthàc cœpit maritum haud amabilem, ut zelotypiæ obnoxia, MENTHEN, Plutonis pellicem, in mentham, sui nominis herbam, commutarit. 9.

MENTHE.

9. Nat. Com. l. 2. c. 9.

FABULÆ SENSUS DE PROSERPINA.

PAL. Fabellam narrasti lepidam; Ecquis illius autem sensus est?

MYSTAGOG. Dicam: Terra, Ceres est, ejusque filia Proserpina, ipsiusmet terræ fœcunditas, vel etiam semen, quo fœcundatur. 10. Quod semen, quia per hyemem sub terrâ latet, æstate verò erumpit ac proserpit; idcircò dicitur Proserpina mediam anni partem habitare in inferis, alteram autem apud superos. Id ipsum alii ad Lunam referunt, quæ sub inferiori hemisphærio delitescens, tantundem temporis nobis occulta est, quantùm in superiori conspicua.

10. Varr. ap. Aug. 7. de Civ. c. 20.

Sunt qui Hecaten eandem esse putent cum Proserpinâ: Eorum si tu opinionem sequi voles, revocare in mentem debes, quæ de illâ, cum ageremus de Dianâ, diximus.

Nunc autem oculos ad Plutonis tribunal revoca. Æterna nimirum coram illo exerceri judicia vides, in hâc picturâ luctuosâ; ubi accusatores iidem, ac rei quos iniquè viventes olim, æquâ morte mulctarunt Parcæ ternæ; mortuos æquis sententiis condemnant terni Judices; damnatos æquis suppliciis excruciant tortores terni, Furiæ.

PAR-

PARCÆ.

PALÆOPHILUS. Ubinam illæ Parcæ ſunt? Oſtendeſis.

MYSTAGOG. Anus ſunt illæ tres, 1. niveo redimitæ vellere, veſte inſignes candidâ, 2. purpureo prætexta limbo, quas Nocte, Ereboque, 3. aut Neceſſitate 4. aut Mari 5. ortas, aut ex rudi illâ indigeſtâque mole, quam veteres dixere *chaos*, natas ajunt. *Parcæ* dictæ, à *partu*, ut Varroni 6. placet, quòd naſcentibus hominibus bona malaque conferre cenſeantur; vel, ut plerisque magis arridet, à *parcendo*, nempe per antiphraſin, quòd nemini parcant. 7. Habent & *Fati* nomen, quòd quia ad triplex ſe tempus explicat, idcircò ternæ numero ſunt. 8. Eſt autem *Fatum*, id omne *quod à Deo conſtitutum*, inquit Tullius, 9. *& deſignatum eſt; ut eveniat, quod Græci εἱμαρμένην adpellant.* Himarmene porrò illa, *ſempiterna quædam eſt*, ait Chryſippus, 10. & indeclinabilis rerum ſeries & catena, ſeſe volvens & implicans per æternos conſequentiæ ordines, è quibus connexa eſt. Cæterùm à *fando* Fatum dicitur, quòd naſcentibus *fando* conſtituatur à Parcis; 11. ut in Meleagro vidimus.

PAL. Quæ ſunt earum nomina, muniaque?

MYST. Uni nomen eſt CLOTHO, à verbo κλώθω, id eſt, *neo*. Altera vocatur LACHESIS, à λαγχάνω, *ſortior*. Tertia, ATROPOS à τρέπω, *verto*, & α privante particulâ, quòd mutari & flecti nequeat. Latini eas dixere, Nonam, Decimam, Mortam. 12.

Munus autem earum eſt, fatale exercere lanificium. Nam Clotho colum geſtat, & ſtamen ducit:

1. Lycoph. n. 585.
2. Catull. c. 64. n. 307. 308.
3. Heſiod. Theog. n. 217. Plat. 10. de Rep. p. 763.
5. Lycophr. n. 145.
6. apud. Gell. 3. 16.
7. Serv. in 1. Æn. n. 26. Ecl. 4. 47.
8. Euſeb 6. Præp. Eu. c. 8. 9. 1. de Divin. c. 55. 1. de nat. c. 35. 247.
10. Boët. in Top. c. 15.
11. Var. L. L. 5. c. 7.
12. Ceſell. Vind. Gell. N. A. 3. 16.

cit: Lachesis fusum versat: Atropos incidit filum forfice. Hoc est: Prima nos in vitam vocat; Secunda humanæ vitæ sortem præfinit; Ultima
13. In. 1. Æn. n. 26. vitam abrumpit. Una loquitur, inquit 13. Servius, altera scribit, tertia fila ducit.

F U R I Æ.

PAL. Monstra verò illa, fœmineo vultu, sed horribili, armata facibus accensis, anguibus colla humerosque verberantibus terrifica, qui vocantur?

1. Virg. Æn. n. 252. 2. Ibid. 8. n. 701. 3. Ibid. 4. n. 469. 4. Ibid. 6. n. 257. 5. Lycophron. 437. 6. Eurip. in Herc. Fur. n. 834. 7. Orph. hymn. 68. n. 7. 8. Isid. l. 8 c. 11. 9. Eurip. in Herc. Fur. n. 823.

MYST. Furiæ, 1. seu Diræ, 2. & Eumenides, 3. atque etiam Canes. 4. Nocte & Acheronte 5. satæ, ita dictæ, quòd homines sceleratos in furorem agant. Proprium verò singularum nomen est, ALECTO, TISIPHONE, & MEGÆRA, virgines 6. creditæ, quòd malefactorum cùm sint ultrices, 7. corrumpi adducique nequeant, quominùs meritas reposcant pœnas.

PAL. Cur tres tantùm finguntur?

MYST. Quia 8. ternus Furiarum numerus triplicem animi denotat affectum, iram, cupiditatem, & libidinem, quibus mortales in omnia facinora præcipites rapiuntur; irâ ultionem, cupiditate divitias, libidine voluptates immoderatas per fas & nefas expetentibus. Quartam tamen quidam addunt Furiam, 9. *Lyssam* nomine, id est, *rabiem*; sed facilè ad alias reduci potest, ut etiam *Erinnys*, quod commune Furiis omnibus nomen est.

PAL. Quod earum officium fuit?

MYSTAG. In scelerum cognitione ac vindictâ; & in animorum sibi malè consciorum exagitatione versari. Undè vulgò dicuntur Deæ specula-

latrices & vindices facinorum. Vindicant autem, torquentque improbos, eos perterrendo & insectando tædis ardentibus. Earum cernis imaginem, 10. descriptionem audi. 10. Virg. 12. Æn.

Dicuntur geminæ pestes, cognomine Diræ,
Quas, & tartaream Nox intempesta Megæram n. 846.
Uno eodemque tulit partu, paribusque revinxit
Serpentum spiris, ventosasque addidit alas.

PAL. Quid Furiarum nomine à Poëtis significatur?

MYST. Nihil aliud significari ait Cicero 11. quàm eos, qui aliquid impiè sceleratèque commiserint, agitari & perterreri, non furiarum verberibus, ac tædis ardentibus, sicut in fabulis; sed angore conscientiæ, & fraudis cruciatu: *Sua enim quemque fraus*, inquit, *& suus terror maximè vexat, suum quemque scelus exagitat, amentiâque afficit; suæ malæ cogitationes, conscientiæque animi terrent. Hæ sunt impiis assiduæ & domesticæ Furiæ, quæ dies noctesque pœnas à sceleribus repetunt.* 11. Or. pro Rosc. Am. c. 24.

NOX, MORS, SOMNUS.

PAL. Noctis & Erebi fecisti mentionem; etiamne in Diis numerantur?

MYST. Etiam. Nox quidem Dearum omnium habetur antiquissima, è Chao genita, ut ipse quoque EREBUS Inferorum Deus & pater. Ex iis autem, Nocte, inquam, & Erebo, nata MORS est, atris alis, 1. & stellatâ veste nigri coloris instrui solita; quæ, quia nullis precibus flecti, 2. nullis placari potest sacrificiis, mirum non est quòd nulla templa, nec sacra, nec sacerdotes 1. Hor. 2. Serm. 1. n. 58. 2. Orph. hymn. 2. n. 11.

3. Virg. 5. Æn. n. 861. 4. Ovid. 11. Met. n. 613.

tes obtinuerit. Mortis frater SOMNUS eſt; & alatus 3. ipſe, quem ſic Iris, ad ejus regiam profecta, Junonis nomine ſalutat. 4.

Somne, quies rerum, placidiſſime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Feſſa miniſteriis mulces, reparasque labori.

5. 9. Æn. n. 893.

In hâc ſomni regiâ duæ portæ ſunt, ut ait Maro, 5. per quæ ſomnia emittuntur.

Sunt geminæ Somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, quâ veris facilis datur exitus umbris:
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falſa ad cœlum mittunt inſomnia Manes.

6. Ovid. 11. Met. n. 634.&647. 7. Virg. 6. Æn. n. 284.

Quæ ſomnia inducit MORPHEUS, ſomni adminiſter, in omnes ſe figuras induens; 6. & ſedere illa dicuntur ſub foliis omnibus ulmi cujuſdam ingentis & opacæ apud inferos. 7. Sed redeamus ad Plutonis aulicos.

INFERORUM JUDICES

MINOS, ÆACUS,

RHADAMANTUS.

1. Diodor. l. 4. p. 183. 2. Ovid. 7. Met. n. 614.

FURIIS & Parcis ternis adſtant, uti vides, terni judices, Minos, Rhadamantus, & Æacus; 1. qui ob prudentiæ, æquitatis, ac temperantiæ laudem, quâ floruerunt apud Cretenſes, animorum judices crediti ſunt. Duo primi, Jovis dicuntur ex Europâ filii; Ultimus, eodem Joue & Æginâ procreatus: 2. qui à peſte, quæ

colonos

colonos Æginæ omnes absumpserat, solus superstes, Jovem parentem precatus dicitur, ut genus hominum penè perditum repararet. Exaudivit Jupiter orantem, & formicas, quæ in annosâ quercu & vacuâ vagabantur, commutavit in homines, dictos à formicis Myrmidones, (nam μύρμηξ *formica* est.)

Sic autem judicandi provinciam partitus est Jupiter, ut Asianos Rhadamantus, Æacus Europæos judicarent, baculum uterque tenens; At Minos sceptro insignis aureo, solusque sedens, Rhadamanti, & Æaci judicia discuteret, & si quid inter eos ortum esset ambigui, aut difficilioris negotii, cognosceret, disceptaretque. 3. Quartum adjungit Cicero 4. judicem, Triptolemum; de quo suo loco egimus.

3. Plat. in Georg. p. 357.
4. l. 1. Tusc. Qu. c. 41.

DAMNATI
FAMOSISSIMI.

A JUDICIBUS ad reos transeundum nobis est, quos tetris illic coloribus adumbratos aspicis. Paucos de celebratissimis indicare fuerit satis, eorumque pœnas, & causas pœnarum, crimina perstringere.

Gigantes.

Nati sunt, è Terrâ, Cœlique 1. sanguine, qui à pudendo, quod ei Saturnus filius inflixit, vulnere defluxit; staturæ omnes excelsissimæ, draconum pedibus horribiles, formidando oris totiusque corporis habitu, contra superos pugnare ausi, ut

1. Hesiod. in Theog. n. 185.

Jovem de Cœli possessione dejicerent. Itaque cum Diis congressi. 2. è summis montibus, quos aliis alios imponebant, ejaculari in cœlum ignitas arbores, & saxa ingentia, rupesque solidas, torquere cœperunt, 3. quæ deinde in terram cùm reciderent, montes efficiebant; quæ verò in mare, insulas. 4. Pugnatum est in Phlegræis campis, 5. (ipsam prope Campaniæ oram, quæ à subterraneis ignibus, aquarumque calidarum, quibus abundat, perenni fluxu, *Phlegra* dicta est,) à Gigantibus sanè infeliciter, quippe qui ad unum omnes, quà Jovis fulmine, quà telis Apollinis, quà Deorum aliorum armis, internecione deleti sunt; natis, ut scribunt quidam, ex eorum cruore in terram fuso, serpentibus, cæterisque animalibus venenatis ac pestiferis. Eorum nominatissimi fuere,

2. Homer. Odyss. 12. n. 320.
3. Ovid. 1. Met. n. 52
4. Duris-Samius ap. Nat. Com. l. 6. c. 21.
5. Isacius. ap. Nat. Com. l. 1

TIPHOEUS. 6. sive Tiphon, solâ Junone genitus: magnitudine tantâ, ut cœlum vertice, alterâ manu orientem, alterâ occidentem contingere diceretur; ex humeris autem centum capita draconum eminerent, toto corpore pennis obtecto, impexo crine, luminibus igneis, ore flammas eructante. Afflictus demùm oppressusque est, tota, quàm latè patet, Siciliâ insulâ. *Nititur*, inquit Ovidius: 7.

6. Homer. hymn. in Apollon. n. 306.
7. l. 5. Met. n. 349.

—— Ille quidem, pugnatque resurgere sæpe:
Dextra sed Ausonio manus est subjecta Peloro,
Læva Pachyne tibi Lilybæo crura premuntur;
Prægravat Ætna caput.

Pelorus, Pachynus, & Lilybæus, tria sunt Siciliæ promotoria, seu tres anguli; habet enim hæc insula trianguli formam, unde *Trinacria* dicitur.

EGÆON. Gigas immanis & sævus, cui centum manus erant & quinquaginta capita, ut testatur Virgilius. 8.

Ægæon qualis, centum cui brachia dicunt,

Cen-

8. l. 10. Æn. n. 566.

Centenasque manus, quinquaginta oribus ignem
Pectoribusque arsisse, Jovis cum fulmina contra
Tot paribus streperet clypeis, tot stringeret enses.

Ex quo, *Centumgeminus* dictus est, & à Græcis 9 BRIAREUS; qui uno impetu centum scopulos torquebat in Jovem, à quo tamen prostratus, centumque vinctus catenis, sub Ætnam montem detrusus est, qui quoties latus moveret, ingentes mons ille flammas evomeret. 10. 9. Hom. Il. 1. n. 403.

ALOEUS, 11 cum ob ingravescentem ætatem ferre arma adversus Deos non valeret, duos conjugis suæ ex Neptuno filios, Othum & Ephialtem, qui ab Aloëo dicti sunt Aloïdæ, submisit suo loco, suppetias laturos Gigantibus. Sed hi quoque pari fato functi pares temeritati suæ pœnas dedêre in Orco. 10. Callimach. in Delum. n. 142. 11 Virg. 6. Æn. 582.

TITYUS, Jovis filius, & Elaræ: 12. quam cum ille stuprasset, veritusque Junonis indignationem, occultasset in specu subterraneo; instante partûs tempore, puerum miræ magnitudinis enixa est: qui dehiscente terrâ, in lucem effusus, creditus est Terræ filius. Hic postea instinctu Junonis, non veritus appellare Latonam de stupro, Jovis fulmine ictus, ad inferos deturbatus est. Ubi, humi exporrectus, novem terræ jugera occupare dicitur, & jecur perpetuò cum Lunâ renascens, vulturi exedendum præbere. Ita enim de illo, Maro 13. 12. Apoll. l. 1 n. 762. & ad illum Scholiastes. 13. 6. Æn. n. 597.

Nec non & Tityum Terræ omniparentis alumnum
Cernere erat; cui tota novem per jugera corpus
Porrigitur, rostroque immanis vultur adunco
Immortale jecur tundens, fœcundaque pœnis
Viscera, rimaturque epulis, habitatque sub alto
Pectore, nec fibris requies datur ulla renatis.

TITANES his addi possunt. Terrâ Cœloque nati, 14. quorum princeps Titanus Saturni frater natu 14. Æschyl. in Prometh. n. 205.

natu major, cùm ereptum ſibi regnum hære ditario jure debitum fruſtrà repeteret, in Jovem arma movit, à quo, unà cum ſuis profligatus, ad tartara dejectus eſt.

SCELERIBUS INSIGNES

PHLEGAS, Lapitharum in Theſſaliâ Rex, Coronydis Nymphæ pater, quam cum reſciſſet ab Apolline vitiatam irâ furens, templum, quod habebat Delphis, incendit; eaque propter telo transverberatus ab Apolline, hâc in inferis afficitur pœnâ, ut ſub ingenti ſaxo ruinam minitante ſedens, ſemper timeat, quod nunquam patitur;
15. Virg. Æn. 6. n. 620. illud ſubinde exclamans: 85.

Diſcite juſtitiam moniti, & non temnere Divos:

IXION, Phlegiæ filius, poſt ſororem peremptam, veniamque à Diis obtentam, in Cœlum evectus, eò prorupit dementiæ, ut Junoni conatus ſit ſtuprum offerre. Quare, in pœnam impudentiſſimæ cupiditatis, oblatam ſibi à Jove nubem, Junonis ſpecie figuratam, corrupiſſe dicitur fatuus adulter; ex quo compreſſa, Centauros, fœda monſtra, nata eſſe fabulantur. Dejectusque in terram, cùm paſſim gloriaretur ſe intuliſſe vitium Deorum Reginæ, fulmine ad inferos præceps actus eſt, ubi rotæ adſtrictus indeſinenter circumagitur.

SALMONEUS, regnans in Elide, regios faſtidiens, divinos ambiit honores. Id, ut aſſequeretur, excitato ſuper urbem ſublimi ponte æneo, agitabat ſuper illum currus ad imitanda tonitrua, & in quem jaculatus eſſet facem, eum ſtatim jubebat occidi. Hominis arrogantiam non tulit Jupiter, & è theatro ſuo ſuperbum præcipitavit in

in tartara. Vidi, inquiebat ille. 16. 16. Ap.

Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas, Virg. 6.
Dum flammas Jovis, & ſonitus imitatur Olympi Æn. n. 585.

SISYPHUS, infamis latro, occiſus à Theſeo; eo ſupplicii genere cruciatur in inferis, ut ingens & *non exſuperabile ſaxum* in excelſi verticem montis provolvat, quod ſimul ac cacumen attigit, repentè deorſum revolvitur.

BELIDES, 17. à Belo avo dictæ, ut DANAIDES, à Danao patre, fuerunt quinquaginta virgines ſorores, quas Danaüs totidem fratris ſui filiis deſpondit uxores. At cum accepiſſet ab oraculo, ſe ab uno è ſuis generis de medio ſublatum iri, filias præmonuit, ut peractis nuptiis, pugionibus clàm armatæ, ſuum quæque maritum ſomno ſopitum jugularent. Perfecere meditatum ſcelus ſingulæ, exceptâ Hypermneſtrâ, quæ Lynceo pepercit viro ſuo; isque poſtea, occiſo Danao, regnum invaſit, At ſceleſtæ filiæ, in pœnam tantæ impietatis, ex altiſſimo puteo hauſtam aquam effundunt continenter in dolium, cribri inſtar perforatum, donec illud impleant: quod dum fruſtrà conantur, labore infinito juxta, inutilique franguntur; Ovidio 20. teſte, 17. Herod. in Argon. ap. Nat. Com. l. 9. c. 17.

Aſſiduæ repetunt, quas perdant, Belides undas 20. 4. Metam. n. 462.

TANTALUS, 21. Jovis ex Plote Nymphâ filius, Deos omnes cum invitaſſet & excepiſſet convivio, eorum divinitatem certò exploraturus argumento, filium ſuum PELOPEM, membratim diſcerptum, coctumque, eis comedendum appoſuit. A quibus epulis nefandis abſtinuere omnes, præter Cererem, quæ pueri humerum devoravit; ſed ejus loco ſubſtituêre Dii eburneum, 22. & revocatâ per Mercurium ex inferis animâ, Pelopem vitæ reſtituerunt. 21. Euſeb. Præp. Eu. l. 2. ap. Nat. Com. l. 6. c. 18. PELOPS. 22. Pind. in Olymp. I. 2. 41.

Hic

Hic Pelops est, à quo & Hippodamiâ conjuge
ATREUS & THYESTES. nati, ATREUS & THYESTES; quorum iste, quòd uxorem Atrei violasset, exulare jussus, aliquantò post revocatus est, Atreique operâ, filios ex adulterio susceptos, lancibus illatos in communem mensam, comedit. Cujus facinoris horrore, Sol retrocessisse fertur, reflexo ad auroram cursu. Tantalus nepotibus multò magis impius, adactus ad tartara, huic supplicio addictus est, ut inter epulas, æternâ fame, sitique torqueatur, aquas labrorum tenùs affluentes bibere prohibitus, & à cibis ori proximè admotis, coactus abstinere dentes. 23. Nec id tantùm, sed 24.

23. Hom. Odyss. λ. n. 581.

Hunc super atra silex, jam jam lapsura cadentique
Imminet assimilis.

24. Virg. 6. Æn. n. 602. Cic. Tusc. Quæst. l. 1. c. 5.

De primâ verò pœnâ illâ, Ovidius: 25.

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus, hoc illi garrula lingua dedit.

25. Amor. l. 2. el. 2. n. 43.

Ajunt enim illum Deorum secreta mortalibus evulgasse.

Avarum fabula illa exhibet, qui mediis in opibus inops, tam inhiat iis, quæ habet, quàm quæ non habet, ut rectè innuit Horatius, in avarum stringens calamum: 26.

26. 1. Serm. 1. n. 68.

Tantalus, à labris, sitiens, fugientia captat
Flumina. Quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur.

MON-

MONSTRA TARTAREA.

PLENÆ ſunt fabuloſis hæ ſtygiæ picturæ monſtris; ſed hæc fœdiſſima præ cæteris.

CENTAURI, Theſſaliæ quondam populi, primi equos domare, & ex iis pugnare cœperunt; ex quo factum eſt, ut à vicinis populis primùm conſpecti, membra partim humana, partim equina habere crederentur. At Poëtæ fingunt, eos ab Ixione, de quo modò dicebamus, & nube generatos, quam Junonem eſſe putaverat. Indèque 1. *Nubigenæ* dicti ſunt, eosque Bacchus viciſſe dicitur. 2.

GERION, quem ideò tricorporem 3. & tergeminum 4. eſſe fingunt, quòd Rex eſſet trium inſularum, quæ *Baleárides* dicuntur. Vel, quòd tres fuerint eodem nomine fratres, eâ voluntatum conſenſione copulati, ut uno ſpiritu regi, & animari crederentur. Addunt, boves illum habuiſſe, qui hoſpites vorarent, eorumque cuſtodem canem bicipitem, & draconem ſeptem capitibus præditum; quibus interemptis, boves abegit Hercules.

HARPYIÆ ita dictæ, ab ἁρπάζω, *rapio*, Oceano & Terrâ natæ, 5. corpore volucri, vultu virgineo, manibus aduncis, habitabant in inſulis. Earum nomina fuere Aello, Ocypete, & Celeno, quæ ultima Zephyrum, & Achillis equos, Balium ſcilicet & Xanthum genuiſſe dicitur. Eas ita depinxit Maro. 6.

1. Virg. 8. Æn. n. 293.
2. Idem. 2. Georg. n. 456.
3. Idem. 6. Æn. n. 289.
4. Idem. 8. Æn. n. 202.
5. Serv. 3. Æn. n. 241.
6. 3. Æn. n. 225.

At ſubitò horrifico lapſu de montibus adſunt
Harpyiæ, & magnis quatiunt clangoribus alas,

7. *Sive*

7. Idem. Æn. 3. n. 262. 7. *Sive Deæ, seu sint Diræ, obscœnæque volucres.*
8. *Tristius haud illis monstrum est nec sævior ulla*
1. Idem. Æn. 3. n. 214. *Pestis, & ira Deûm Stygiis sese extulit undis.*
Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris
Proluvies, uncæque manus, & pallida semper
Ora fame.

9. Virg. 6. Æn. n. 289. GORGONES, 9. tres Phorci Cetique filiæ, Medusa, Sthenio & Euryale; caput habebant, non capillis, sed viperis horridum, quo tantum terrorum intuentibus afferebant, ut in lapides rigescerent illicò. Hoc commento adumbratam volunt earum pulcritudinem admirandam, sic, ut qui eas adspicerent, stupore torpere, eodemque in loco, tanquam saxa, hærere viderentur. Aliæ ab istis fuere Gorgones, iisdem licet ortæ parentibus, aliò nomine dictæ.

10 Philostr. Apollon. l. 4. c. 8. LAMIÆ, quas *Empusas* vocant aliqui, 10. unum oculum, unumque dentem communem habuere, quo uterentur, cum domo exirent; domi autem, illum in vasculo quodam reponebant. Facies illis erat mulieris, itemque pectus & mammæ, inferiora squammis obsita, & in serpentem desinentia. Fraude circumventos devorabant homines, nam nudato pectore, uberibusque patefactis, demissis præ pudore luminibus, intuentes ad confabulandum alliciebant, proximèque accedentium involabant in fauces, suffocatosque crudelissimè laniabant. Quid lethifera muliercularum lenocinia significantiùs exprimit? A quibus sacræ literæ cavendum his verbis admonent: 11. *Lamiæ nudaverunt mammam.* Ajunt alii, 12. Lamiam fuisse unicam, præstanti formâ fœminam, quæ à Jove compressa zelotypiâ Junonis cum susceptos amisisset liberos, dolore efferata, aliorum filios in cunis vorare dicitur.

11. Thren. 4. 3.
12. Duris. 2. rer. Libyc. apud Suidam in Λαμία.
13. Homer. Il. ξ. n. 181. Hes. in Theog. 219. Apollod. l. 2. c. 3. §. 1.

CHIMÆRA, 13, monstrum flammas evomens; caput

caput & pectus leonis habet, ventrem capræ, caudamque draconis: 14. 14. Lucret. l. 5. n. 903.

Prima leo, postrema draco, media inde capella.

De quâ ipse Ovidius: 15. 15. 9. Metam. n. 648.

Quôque Chimæra jugo? mediis in partibus hircum,
Pectus & ora leæ, caudam draconis habebat.

Fabulæ dedit locum mons Lyciæ ignivomus, in cujus cacumine leones habitant; in medio, quòd pascuis abundet, capræ; ad radices autem serpentes. Quem montem, quia Bellerophon habitabilem reddidit, Chimæram occidisse dicitur.

SPHINX, monstrum Tryphone & Echidnâ genitum, caput & faciem puellæ habens, alas avium, reliquo corpore canis speciem referens, infestum habebat Thebanum agrum, è monte Phycio in viatores faciens impetum. Consultus Apollo, nullum tanti mali finem respondit futurum, nisi quis Sphingis ænigma dissolveret. Quod cùm plurimi frustrà tentassent, discerptique fuissent à monstro; Creon, per id tempus Thebis imperitans, edicto per universam Græciam promulgato, Jocastam sororem suam promisit se ei daturum, qui explicasset Sphingis ænigma. Hâc spe excitatus Oedipus, ænigma, quod erat hujusmodi: *Quodnam animal, mane quadrupes, meridie bipes, vesperi tripes esset*, feliciter enodavit: Illud animal, hominem esse dicens, qui in infantiâ, manibus & pedibus repens, *quadrupes* est; ætate procedente, sit *bipes*, quippe qui nullo alio quàm pedum adminiculo nititur; senex verò factus, assumpto scipione, *tripes* graditur. Quam explicationem Sphinx sic ægrè tulit, ut se statim de saxo præcipitaverit. 16. 16. Apollod. l. 3. c. 5. §. 8. Stat. Theb. 1. n. 66. 2. 506. Pauf. Bœot. p. 301. Plutar. Gryll. p. 988.

OEDIPUS autem ille est, à quo cùm Laïus pater, Ælian. de An. l. 1.

pater, Thebanorum Rex, se interfectum iri didicisset, ex oraculo, militi dedit in sylvâ trucidandum. At hic pietatis sensu commotus, nec ausus cruentare manus innocentis regio sanguine, trajectis ferro pedibus, suspendit ab arbore, inediâ necandum. Ita derelictum pastor quidam Polybii Corinthiorum Regis reperit. Hic Regis uxori offert, quæ liberorum expers, tanquam suum educat. Oedipus autem (sic enim puerum hunc vocavere, à tumore pedum, οἰδέω enim *tumeo*, & πούς *pedem* significat 17.) ubi adolevit, factus certior se non esse Polybii filium, statuit parentes perquirere, consultoque oraculo, audit se in Phocide patrem reperturum. Illùc dum pergit, obvium patrem, sed incognitum, coortâ rixâ perimit. Tum Thebas petens, 18. Sphingem vincit; & in præmium victoriæ, Jocastam matrem suam, insciens sibi matrimonio jungit, ex eâque filios duos, Eteoclem & Polynicem, totidemque filias, Antigonam & Ismenam suscipit, 19. Denique cùm certis indiciis cognovisset, se patrem occidisse, & duxisse matrem, dolore percitus, sibi oculos eruit, 20. & cæcum Antigona filia rexit, prohibuitque, ne sibi manus afferret violentas.

ETEOCLES autem & POLYNICES, Oedipo & Jocastâ nati, cùm 21. in paternum regnum, eâ conditione successissent, ut alternis regnare deberent, Eteocles natu major, primo postquam regnavit anno, noluit fratri Polynici locum dare. Exortum indè utrinque grave bellum, in quo ambo fratres, singulari certamine dimicantes, mutuo se confecere vulnere. Ferunt, in mortuorum cadaveribus vixisse iram, & conjectis in eundem rogum, eâdem flammâ comburendis, flammam sensisse funeris odium, & in duas scissam esse partes. 22.

17. Apollod. l. 3. c. 5. §. 7. Sen. Oed. act. 4. n. 812.
18. Plutarch. de curios. p. 522.
16. Apol. l. 3. c. 5. §. 8. Stat. Theb. 1. n. 65. 70.
20. Plutarch. de amor. prol. p. 497.
21. Apollod. l. 3. c. 6. §. 1.
22. Stat. Theb. 1. 12. n. 429.

ELY-

ELYSIUM.

LOCUS est in inferis, voluptatibus ac deliciis affluens, ita dictus, ἀπὸ τῆς λύσεως, *à solutione*; quod animæ piorum, corporeis solutæ vinculis, loca illa petant, postquam purgatæ sunt à levioribus noxis, quas contraxerant. Id certè unus de illorum numero Æneam olim ita docuit. 1.

1. Virg. Æn. n. 743.

Quisque suos patimur manes; exinde per amplum
Mittimur Elysium, & pauci læta arva tenemus.

Quæ arva sic describuntur postea. 2.

2. Ibid. n. 638.

Devenere locos lætos, & amœna vireta
Fortunatorum nemorum, sedesque beatas.
Largior hic campos æther & lumine vestit
Purpureo, solemque suum, sua sydera norunt.

LETHE.

FLUVIUS erat apud inferos, à λήθη, id est, *oblivio*, Lethe dictus. Ejus enim aquam, si quis gustasset, præteritorum omnium obliviscebatur. Itaque, ubi multis sæculis, animæ, in Elysiis campis versatæ fuerant, epotâ Lethæâ aquâ, reverti ad superos, & in nova corpora transmigrare credebantur. Quod ut lubenter facerent, erat utique necessarium, ut tum voluptatum, quas in Elysio perceperant; tum malorum, quæ fuerant in hâc vitâ perpessæ, obli-

bliviſcerentur. Quis enim aliter in vitam hanc miſerrimam redire voluiſſet.

1. Virg. Æn. 6. n. 713.

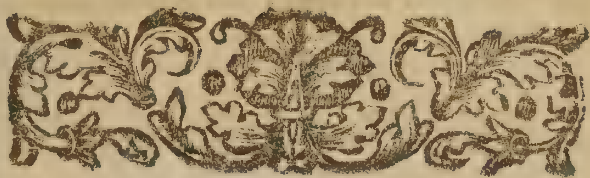
1. —— *Animæ, quibus altera fato*
Corpora debentur, Lethæi ad fluminis undam
Securos latices, & longa oblivia potant.

Exibant autem ab Elyſiis animæ, per eburneam illam portam, quam in hâc inferiori parietis parte depictam vides. 2. Per quam, & nos etiam, ſi tibi videbitur, ex inferis regnis exibimus; venuſtiora, ſed non minùs ridicula, cæterorum Numinum ſimulacra ſpeculaturi.

2. Ibid. n. 898.

PARS

PARS V.

DE DIIS MINORIBUS.

QUINTA nobis jam lustranda est, Palæophile, Panthei hujus Mythici anterior regio: in quá *Dii minorum gentium* (quos, ut initio admonui, alii *semones*, alii *minutos*, *plebejos*, ac *patellarios* appellavere) non promiscuè, sed ordine, ut in tantâ turbâ, non inelegante, depicti sunt. Constat apud Romanos fuisse sine numero. Omnibus quippe fermè rebus, Deum cuique suum præfecere, aut præfixere potiùs.

Et verò, si uni custodiendæ januæ ternos præposuere; nimirùm, Deum FORCULUM, qui fores; Deam CARDEAM, quæ cardinem; Deum LIMENTINUM, qui limen servaret: quantam eorum multitudinem fuisse putandum est, quos rebas affinxere majoris momenti. Eos hîc ego

tibi solùm recenseo, & quasi per transennam ostendo, qui homini, ab exordio, ad finem usque vitæ, vel juvando, vel conservando præfecti sunt.

Dii familiares & domestici,

PENATES.

PENATES, à *penu* ducto nomine: (*est enim*, inquit Tullius, 1. *omne quo vescuntur homines penus*) sive ab eo, quòd penitùs insident, (ex quo *penetrales* à Poëtis vocantur, & locus, in quo servabantur eorum effigies, *penetrale* dictus) Dii fuere, in intimis Cœli penetralibus dominantes, ait Varro, 2. quorum nec numerum, nec nomina scimus, sine quibus vivere ac sapere nequeamus, sed qui penitùs nos regant ratione, calore, ac spiritu. Hos *Consentes & Complices* Etrusci nominant, quòd Jovi sint à consiliis, & cæterorum principes. Jovem tamen ipsum, cum Junone & Minervâ, multi inter Penates annumerant. Sed quippiam dicamus hâc de re clarius.

Triplex fuit velut ordo Penatium. 1. Eorum. 3. qui provinciarum ac regnorum curam gererent, iique absolutè *Penates* dicebantur. 2. Qui singulas urbes tuerentur; quos cùm nominabant, addere solebant, *patrios*, θεοὺς πατρώους. 4. De his Æneas. 5.

Tu genitor cape sacra manu patriosque Penates.

Magnos item appellabant, θεοὺς μεγάλους: 6. ut contra, *parvi* dicebantur Penates, 7. qui in 3. postremoque ordine censebantur, scilicet, qui domibus singulis præerant, 8. de quibus poëtæ passim

1. 2. de nat. c. 27.
2. Ap. Arnob. l. 3. p. 123.
3. Virg. Æn. n. 382. & 5. Æn. n. 632.
4. Macrob. 3. 14. Virg. Æn. 2. n. 717. &. 4. Æn. n. 598.
5. apud Virg. 2. Æn. n. 717.
6. Plut. 4. Symp. q. 1. Dionys. l. 1. p. 54.
7. Virg. 8. Æn. n. 543. Mart. l. 9. 19. n. 2.
8. Cic. pro domo, c. 56.

passim & Maro nominatim, cùm de famulabus illis quinquaginta, quarum munus erat penum struere, 9. *& flammis adolere Penates:* & alibi, 10. *& sparsos fraternâ cæde Penates.* Ubi advertendum est, sæpè usurpari *Penates*, pro domibus ipsis, in quibus colebantur. Ut cùm dicitur. 11. *Nostris succede Penatibus hospes;* & illud Tullii, 12. *Exterminare* aliquem *à suis Diis Penatibus:* Et, 13. *liberos pellere domo, ac prohibere Penatibus.*

9. 1. Æn. n. 708. 10. 4. Æn. n. 21. 11. Virg. 8. Æn n. 123. 12. Pro. Sext. c. 13. 13. Fab. decl. 260.

Penatium forma informis aliquandò; ait enim Dionysius, 13. ex Timæi sententiâ, illos fuisse tantùm lituos, seu *caducea quædam ferrea & ærea;* ipse verò censet, fuisse *juvenes cum hastis, quas seorsum alter ab altero tenet.*

14. Lib. 1. p. 54.

LARES.

LARES ex furtivo concubitu Mercurii cum Larâ Nymphâ procreati. Cum enim Lara, seu Lare, Jovis adulteria indicasset, iratus Jupiter linguam ei præcidit, & ad Stygiam paludem relegavit garrulam. Eam igitur dum Mercurius pro suo munere deducit ad inferos, reluctantem violat,

> 1. *Fitque gravis, geminosque parit, qui compita servant,*
> *Et vigilant nostra semper in æde Lares.*

1. Ovid. 2. Fast. n. 615.

Dii ergo erant domestici, præsides itinerum & vicorum, 2. ideoque in vicis colebantur & compitis; ex quo ludi in eorum honorem celebrati, *Compitalitii*, & *Compitalitia*, seu *Compitalia*, 3. vulgò dicti, in quibus effigies virorum ac mulierum ex lanâ suspendebantur in compitis, & ex eâdem

2. Arnob. 2. p. 124. 3. Varr. 5. de Ling. Lat. c. 3.

materiâ tot pilæ, ſeu globi, quot erant in familiâ ſervorum capita, tot verò perfecta ſimulacra, quot liberi: 4. Eo conſilio nimirum, ut, quia hunc diem feſtum Deorum inferorum, quos vocant Lares, eſſe putabant, contenti illi Dii, laneis hujusmodi ſimulacris, viventibus parcerent. Solebant pueri, bullas cùm deponerent, eas Laribus conſecrare atque ſuſpendere, auctore Perſio: 5.

4. Feſtus.
5. Sat. 5. n. 31.

Bullaque ſuccinctis Laribus donata pependit.

Canum pellibus veſtiti erant Lares; 6. Imò, teſte Plauto, in canis figuram efformabantur; unde canes ipſis ſacri. Locus autem Laribus ſacer *Lararium* vocabatur.

6. Plur. in Probl. 4. 49.
7. Tibull. l. 1. c. 11. n. 22.

In eorum ſacris frugum eis primitias. 7. offerebant; vino & thure ſupplicabant, ſertis ornabant & corollis, 8. indè facto initio colendi Lares, quòd mortuos domi conditos venerabantur olim, ut Deos; 9. quos deinde Lares appellarunt. Quin etiam Imperatorum imaginibus adhuc viventium, vino & thure ſacrificatum eſſe, tradit Plinius. 10.

8. Plaut. Aul. prol. n. 24. & 25. Juv. Sat. 9. n. 137. & 138. 12. 89.
9. Arnob. 5. ex Var.
10. Lib. 10. Epiſt.

G E N I I.

Nominis etymon.

GENIUS à *gignendo*, 1. ſeu *genendo* dictus (*geno* enim pro *gigno* olim dicebatur 2.) quod vim habere omnium rerum gignendarum crederetur: ſeu, quòd, 3. ut generemur, efficit; 4. aut quòd unà gignatur nobiſcum; aut, quòd nos genitos ſuſcipiat ac tueatur. Unde *genialis lectus*, in nuptiis ſterni ſolitus in hono-

1. Aug. 7. de Civ. c. 13.
2. Varr. R. R. l. 1. c. 4. Luc. l. 3. n. 798.
3. Cenſorin de die nut. 3.
4. Iſidor. 8. Etym. c. 11.

rem Genii: 5. Et *genialis dies*, quâ in lucem edimur, quamque præcipuâ hilaritate traducebant, ex quo *genialem vitam* eos agere dicimus, & *Genio indulgere*, qui lautè vivunt, habent se molliter, animoque obsequuntur.

5. Isidor. 8. Etym. c. 11.

DÆMONES vocant Græci, quos Latini Genios; à δαιμαίνω, *exterreo, pavefacio*, ut putat Eusebius, vel quasi 6. δαήμονες, id est, *prudentes*, ac *scientes, peritos, rerumque præscios*; nam responsa dabant consulentibus. Quo loco censuit 7. Socrates, viros laudibus inclytos, post fata, in præmium virtutis, fieri Dæmones, quos medium esse genus Plutarchus. 8. ait homines inter & Deos.

6. Plat. in Cratylo. p. 274.
7. Ex Hel. ap. Plat. ibid.
8. Lib. de orac. def. p. 415.

Figura.

Genii figuram serpentis 9 ferè referebant: De quo Persius, 10. ejusque interpretes,

Pinge duos angues; pueri, sacer est locus, extra
Mejite.

Pueri etiam specie, aut puellæ, & senis 11. nonnunquam formabantur; quos, platani foliis coronabant, genialis arboris.

9. Serv. l. 5. Æ. n. 85.
10. Sat. 1. n. 113.
11. V. Cerd. com. in Æn. Barth. in Rutil. l. 1. n. 328.

Sacra.

Genio fiebat, die cujusque natali maximè, floribus & vino. *Funde merum Genio*, inquit ille 13. & Horatius, 13.

Floribus & vino Genium memorem brevis horæ.

Thus etiam 14. adhibebatur, & mola salsa; 15. itemque porcus 16. immolabatur aliquandò; cùm tamen Censorinus scribat, Genio sacrificari non

12. Pers. Sat. 2. n. 3.
13. 2. Epi. 1. n. 144.
14. Plaut. in Aul. præf. n. 24.
15. Calph. Ecl. 5. n. 27.
16. Hor. 3. carm. 17. n. 15.

ſolere cæde ac ſanguine, ne die ipſo natali, quo vitam accepimus, aliis adimamus.

Officium.

Geniorum officium erat, tutores eſſe, præſidesque virorum, 17. (quemadmodum Junones fœminis ſuæ ſingulis aderant) & cuſtodes aſſiduos ac pervigiles, à cunis ad tumulum; eorumque apud Deos, velut interpretes & internuncios. 18. Unde *Præſtites* à quibusdam vocantur, quod præſint gerundis omnibus, inquit Martianus, 19.

Duos dari cuique homini Genios credebant 20. unum *bonum*, alterum *malum*; quos *album*, & *nigrum* vocat Horatius. 21 Nigrum hunc malumque Genium apparuiſſe Caſſio, hominis figurâ ingentis ſtaturæ, nigrique coloris memoriæ proditum eſt, interrogatumque quis eſſet, reſpondiſſe, ſe eſſe κακοδαίμονα, id eſt, malum Genium. 22. Duos illos intelligi Genios, his Poëtæ verbis, 23. *Quisque ſuos patimur Manes*, ait Servius. Bonus enim, quem naſcendo quiſque nanciſcitur, impellit ad virtutem; Malus contra ſtimulat ad vitium.

Neque verò ſolis hominibus ſui attribuebantur Genii, ſed etiam regionibus ſingulis, qui Genii *loci* 24. dicebantur. Imò & domibus 25. & portis omnibus ac ſtabulis, & focis; quòd autem foci ex laterculis ſolerent extrui, focorum Deus LATERANUS dictus eſt. Sed de his ſatis, ad alios minutiores Deos accedamus.

17. Polit. Miſcell. c. 89.
18. Arrian. in Epict. l. c. 14.
19. 2. de nupt. p. 38.
20. Plut. de Iſ. & Oſir. p. 361.
21. 2. Ep. 2. n. 186.
22. Val. Max. l. 1. c. 7. §. 7.
23. Virg. 6. Æn. n. 743.
24 Id. 7. Æn. n. 136. Prud. in Symm. 2. n. 445.
25. Arnob. l. 4. p. 130.

DII NUPTIALES.

IN nuptiis adhibebantur, & colebantur, non illi Dii quinque solùm, cæterorum principes, sine quibus nequibat matrimonium legitimè contrahi, videlicet, Jupiter Perfectus, seu Adultus; Juno Perfecta, seu Adulta; Venus, Suada, Diana: sed etiam hi minores, quasi *plebeji*, quos hìc enumero. 1.

JUGATINUS, qui matrimonii jugo virum, fœminamque jungeret. 2.

DOMIDUCUS, qui sponsam in sponsi duceret domum. 3.

DOMITIUS, qui novam nuptam in viri domo custodiret. 4.

MANTURNA Dea, cujus erat munus, efficere, ut maneret cum marito conjux. 5.

VIRGINENSIS invocabatur, cum nuptæ virgini zona solveretur. 6.

CINXIA Juno, ab solvendâ eâdem zonâ, seu cingulo. 7.

PRIAPUS, seu MUTINUS, super cujus immanissimum, turpissimumque fascinum sedere nova nupta jubebatur, more modestissimo, si superis placet, & religiosissimo matronarum. 8.

PERTUNDA, seu PARTUNDA. 9. (Augustinum audimus, monentem hoc loco, *parcatur humanæ verecundiæ*.) 10.

VIRIPLACA, quæ viros placaret uxoribus: Huic sacellum Romæ dicatum erat, quò venire solebant conjuges, quoties inter illos jurgium intercesserat, ubique invicem locuti, quæ voluerant, acerbitate omni depositâ, concordes domum revertebantur. 11.

1. Aug. de Civ. 4. c. 11.
2. Id. ib. l. 4. c. 8. & 11. l. 6. c. 9.
3. August. l. 6. c. 9.
4. Aug. l. l.
5. Aug. l. l.
6. August. l. 4. c. 11. l. 6. c. 9.
7. Arnob. l. 3. p. 118.
8. Aug. 4. c. 11. 6.
9. Lactant. l. 1. c. 20.
9. Arnob. 4. p. 131.
10. August. l. 6. c. 9.
11. Val. Max. l. 2. c. 1. n. 6.

MA-

12. Ovid. 6, Fast. n. 545. MATUTA, (quam fuisse *Ino* 12. Cadmi filiam, dictam à Græcis *Leucotheam*, ajunt quidam) à cujus templi aditu prohibebantur servæ; unicâ de omnibus admissâ à matronis, cui colaphos infligebant. Ab hâc Deâ nulla mater fillis suis, sed sororum liberis bona precabatur, ideòque, dum illius sacris intererant, non suos, sed sororum filios ulnis gestabant. 13.

13. Plut. in Camillo. p. 131. & Quæst. Rom. 16. MENA, Luna credita, (nam μήνη Luna est) quæ menstruis mulierum præerat. 14.

14. Aug. l. 4. c. 11. FEBRUA, à *februo*, id est, à purgationibus sic appellata; 15. cujus idem munus erat, ac Menæ.

15. Arnob. l. 3. p. 118.

DII PRÆSIDES

PRÆGNANTIBUS.

PRægnantibus subveniebant invocati Dii tres.

PILUMNUS, à pilo dictus.

INTERCIDONA, à securis intercisione.

DEVERRA, à scopis, quibus verritur, sic appellata.

1. Aug. l. 6. c. 9. His enim tribus Numinibus Sylvani Dii prægnantibus infesti arcebantur. Quia enim, inquit Augustinus, 1. nec arbores amputantur sine ferro, nec far conficitur sine pilo, nec fruges conservantur sine scopis; his culturæ signis incultus, sylvestrisque Deus prohiberi credebatur intrare fœtæ cubiculum.

DII

DII PRÆSIDES PARTURIENTIBUS.

PArturientibus hæ Deæ aderant, ut feliciter veniret fœtus in lucem.

JUNO Lucina, 1. cujus ita formabatur effigies, ut manum alteram vacuam haberet, quasi ad suscipiendam prolem; alterâ accensam facem, ad significandam vitæ lucem, cujus usurâ fruerentur, qui nascebantur. 2.

DIANA, quam aliqui eandem cum Lucinâ esse putant. 3. De quâ concinne Timæus, inquit Cicero, 4. qui cùm in historiâ dixisset, quâ nocte natus Alexander esset, eâdem Dianæ Ephesiæ templum deflagravisse; adjunxit, minimè esse mirandum, quòd Diana, cùm in partu Olympiadis adesse voluisset, abfuisset domo. Quod autem primùm parientes solverent zonas, quas Dianæ dicabant; hinc *Solvizona* Diana dicta est. 5.

EGERIA à partu egerendo nominata. 6.

PROSA, seu, & PRORSA, & POSTVERTA; seu Anteverta, aut Porrima, à recti, perversique partûs potestate & nomine, difficilis partûs & præposteri avertendi gratiâ. 7.

MANA GENETA, ortui atque partui præesse credita. 8.

LATONA denique, de quâ suo loco; cui gallus gallinaceus in amore fuisse creditur, quòd ei parienti adfuerit, & fœminis etiam nunc existimetur faciles partus efficere. 9.

NIXII DII, ab enitendo, seu pariendo; quòd nimi-

1. Varr. L. L. 4. c. 10.
2. Nat. Com. l. 4.
3. Catull. c. 34. n. 13.
4. de Nat. l. 2. c. 27.
5. Theocr. Idyll. 17. n. 60.
6. Festus.
7. Gell. l. 16. c. 16.
8. Plutarch. Quæst. Rom. c. 52.
9. Ælian. de anim. l. 4. c. 29.

nimirùm, tum mater dolore defungi, tum fœtus ab utero prodire niteretur. 10.

10. Festus.

DII PRÆSIDES NASCENTIBUS.

1. Aug. 4. de Civ. c. 11.
2. Aug. l. l.
3. Aug. l. l.
4. Aug. 4. s. 8. Cic. N. D. 3. 18.
5. Aug. l. 4. c. 8. & 21. Lactant. l. 1. c. 20.
6. Aug. l. 4. c. 11.
7. Aug. l. 4. c. 11. & 21.
8. Varr. apud Non. l. 2. § 310. August. l. 6. c. 9.
9. Varr. & Aug. l. l.
10. Aug. l. 4. c. 8.
11. Varr. 2. de vitâ Pop. Rom. Aug. l. 4. c 11, 12. Arnob. l. 4. p. 131.
11. Macrob. 1. Sat. c. 12.

NAscentibus ac natis præerant, 1. Dii ac Deæ, qui sequuntur.

JANUS, qui velut aperiret vitæ januam. 2.

OPIS, quæ ferret opem in lucem prodeuntibus, 3.

NASCIO, seu Natio Dea, à nascendo dicta.

CUNIA, quæ cunis præest, infantibusque jacentibus & dormientibus advigilat. 4.

CARMENTA, quæ fata caneret nascenti puero.

VAGITANUS, seu Vaticanus, qui præsidebat vagienti. 5.

LEVANA, quæ de terrâ levaret infantem, 6. Fuit enim solemnis hic ritus in partu mulierum, ut ab obstetrice deponetur in terrâ infans natus, levandus statim à præsente patre; vel, si abesset, ab alio, qui ejus vicem gereret. Unde locutio illa, *tollere liberos*, pro *suscipere* & *habere*.

RUMINA, quæ mammam (*rumam* dixere veteres) puero immulgeat, 7.

POTINA, quæ potionem præberet. 8.

EDUCA, vel Edusa, quæ comedentibus suppeditaret escam. 9.

OSSILAGO, quæ ossa solidaret, & confirmaret corpusculum. 10.

CARNA, vel Carnea, quæ internas corporis partes salvas conservaret. 11. Huic Deæ pulte fabaceâ, & larido res sacra fieri solita, Kalendis Juniis,

Juniis, quæ propterea *Fabaria* dicebantur. 12.

NUNDINA, à nono infantium die sic appellata, 13. qui dies erat lustricus, quo scilicet masculis nomen imponebatur; at fœminis octavus erat. 14.

STATILINUS, seu Statanus; qui stare pueros, & insistere pedibus doceret; aut tuetur, ne caderent. 15.

FABULINUS, à fando; qui puellis fari incipientibus aderat. 16.

PAVENTIA, quæ pavorem averteret. 17.

12. Gyrald. Synt. 1. p. 43.
13. Macrob. Sat. l. 1. c. 17.
14. Festus v. Lustrici.
15. Varr. apud Non. l. 12. § 56.
16. Varr. l. l.
17. August. *l.* 4. c. 11.

DII PRÆSIDES

ADULTIS.

Actionibus variis, 1. præpositi fuere isti.

JUVENTUS, sive JUVENTAS, quæ post prætextam excipit juvenilis ætatis exordia, 2.

AGENORIA, quæ ad agendum excitaret, 3.

STRENUA, quæ homines impelleret, ut strenuè fortiterque se gererent, 4.

STIMULA, quæ illos ad quodpiam facinus inusitato more stimularet, 5.

HORTA, quæ ad facta præclara hortaretur, Romæ templum habuit semper apertum, alioque nomine, *Hora*, à quibusdam dicitur, 6.

QUIES, quæ quietem faceret, extra urbem templum habuit, 7.

MURCIA, quæ hominem murcidum, desidiosum ac torpentem redderet. 8.

ADEONA & ABEONA, quæ abeundi & adeundi præberet facultatem, 9.

1. Aug. 4 c. 11.
2. Aug. l. 4. c. 29.
3. Aug. 4. de Civ. c. 16.
4. Aug. 4. c 11 & 16.
5. Aug. l. l.
6. Plut. Qu. Rom. 16.
7. Aug. 4. cap. 16.
8. Id. l. l.
9. Aug. l. 4. c. 21. & l. 7. c. 3.

VIBI-

VIBILIA, quæ aberrantes in viam reduceret. 10.

VACUNA, quæ vacantibus & otiosis præficiebatur, 11.

FESSONIA, quæ fessos recrearet ac reficeret. 12.

MEDITRINA, à *medendo*, unde *Meditrinalia*, quibus diebus vinum recens & vetus, medicamenti causâ, degustabant, 13.

VITULA, à vitulando, hoc est, lætitiâ gestiendo, dicta; quæ lætitiam, quâ vitæ mitigantur incommoda, pareret. 14.

VOLUPIA, à voluptate, quam creat. 15.

ORBONA, quæ colebatur, ne orbos liberis faceret parentes. 16.

PELLONIA, pellendorum hostium potens credebatur. 17.

NUMERIA, quæ doceret numerare. 18.

CAMOENA, quæ ad cantandum sollicitaret. 19.

SENTIA, quæ sententias inspiraret. 20.

ANGERONA, quæ angores animi discuteret; aut, quòd lue quâdam, & anginæ morbo, quo absumebatur genus omne pecorum, populus Romanus, nuncupato huic Deæ voto, liberatus est. 21.

HÆRES MARTEA, ab iis culta, qui aliquam hæreditatem adirent, fuisseque una ex Martis comitibus putabatur. 22.

STATA, seu Statua mater, in foro colebatur, ne lapides igne corrumperentur, qui plurimus ibi fiebat, nocturno tempore. 23.

LAVERNA, quam fures precabantur, ut instituta sua, & consilia furandi & mentiendi fortunaret. Hinc *Laverniones* dicti fures, quòd essent sub tutelâ Lavernæ Deæ; cujus simulacrum caput erat reliquorum membrorum expers. 24.

AVERRUNCUS DEUS, qui mala & infortunia averruncaret, id est, averteret, depelleret, propulsaret. 25.

10. Arnob. l. 4. p. 131.
11. Ovid. Fast. l. 6. n. 302.
12. Aug. l. 4. c. 12.
13. Varr. L. L. 5. c. 3. & Fest.
14. Macrob. Sat. l. 3. c. 2.
15. Arnob. l. 4. p. 131.
16. Plin. l. 2. c. 7. Arn. l. l.
17. Aug. l. 4. c. 21. Arnob. l. 4. p. 129.
18. Aug. l. 4. c. 11.
19. Aug. l. l.
20. Aug. l. l.
21. Festus Jul. Mod. ap. Macrob. Sat. l. 1. c. 10.
22. Festus.
23. Festus.
24 Festus. & ad illum Scaliger.
25. Varr. L. L. 6. c. 5.

CONSUS, consilia rebus gerendis idonea suggerens. 26.

CATIUS, qui homines catos, acutos, ac solertes redderet. 27.

VOLUMNUS, & VOLUMNA, à volendo, quod ejus beneficio bona vellent. 28.

HONORIUS, ut honorarentur. 29.

AJUS LOCUTIUS: Cùm enim de nocte vocem audisse se quidam de plebe dixisset, Gallos adventare, id, ut fit, propter authoris humilitatem spretum. Tum à Camillo expiandæ vocis nocturnæ, quæ nuncia cladis ante bellum Gallicum audita neglectaque esset, mentio illata; jussumque & templum in novâ viâ *Ajo Locutio* fieri. 30.

POENA, & BENEFICIUM, ab Æthiopibus, aut, ut aliis placet, ab Assyriis & Persis, in Diis numerata; illa, quòd malorum, istud, quòd bonorum Dii largitores esse crederentur. 31.

26. August. l. 4. c. 11.
27. August. l. 4. c. 21.
28. August. l. 1.
29. August. l. l.
30. Cic. Div. l. 1. c. 45. l. 2. c. 32. Plut. Cam. p. 145. Liv. l. 5. c. 50. & 52.
31. Plin. l. 2. c. 7. Stat. Theb. l. 8. n. 25. Val. Flac. l. 1. n. 796. Lucian. Νεκυομ. Tom. l. p. 332.

DII

Corporis humani membris affícti.

SIngulis corporis partibus singulos affinxere & affixere Deos; nam 1.

Caput Jovi, pectus Neptuno, cinctum Marti, frontem Genio, supercilia Junoni, oculos Cupidini, aures Memoriæ, dextram Fidei, dorsum & posticas partes Plutoni, renes Veneri, pedes Mercurio, genua Misericordiæ, talos ac plantas pedum Thetidi, digitos Minervæ consecrata esse putarunt.

Astrologi verò, 2. hominum membra signis cœlestibus sic assignant.

1. Serv. in Æn. l. 3. n. 607.
2. Manil. l. 4. n. 700.

Caput Arieti, cervicem Tauro, humeros Geminis, cor Cancro, pectus Leoni, ventrem Virgini, renes Libræ, inguina Scorpioni, femur Sagittario, genua Capricorno, tibias Aquario, pedes Piscibus.

Dii funerum.

Eorum princeps LIBITINA Dea fuit, quam alii Venerem, alii Proserpinam fuisse ajunt, sic dictam à *libitu*, aut à *libidine:* in ejus templo vendebantur olim & locabantur quæ ad funus faciendum necessaria erant. 3. Sed de his fusiùs libro singulari de funeribus, qui, Deo adspirante, propedièm exiturus est.

3. Plut. Quæst. Rom. 22. Dionys. l. 4. p. 220.

PARS VI.

DE DIIS INDIGETIBUS, ET ADSCRIPTITIIS: *SEU* DE SEMIDEIS ET HEROIBUS.

ULTIMA hæc eſt Panthei hujus Mythici regio nobis obiter perluſtranda oculis. In quâ Deorum Indigetum, ſeu Semideorum, Heroumque imagines nativis coloribus exprimuntur. Porrò qui ſint INDIGETES & *Adſcriptitii* Dii, & cur ſic appellati, in ipſo templi hujus aditu diximus. De Semideis & Heroïbus ſic habeto.

SEMIDEI, quos ἡμιθεοὶ Græci vocant, cen-

cœleſtes animas, ſacrasque mentes gerere credebantur, in humanis corporibus; & in generis humani ſalutem & commoda procreari, ab Heroïbus diverſi, ſi Labeoni credimus, apud Auguſtinum, 1. è cujus opinione

1. de Civ. Dei l. 10. c. 21.

HEROES nomen ducunt à Junonis nomine, quæ Græcè ἥρα dicitur; & ferunt ex ipſius filiis unum, Heroëm appellatum eſſe. Alii Heroïs nomen trahunt ex ipſa Terra, ἥρα dictâ, quòd ex ipſâ natum ſit hominum genus. 2. Alii ἀπὸ τοῦ ἔρωτος, *ab ipſo amore*, quòd Heroës, ex amore mutuo fœminarum ac virorum progeniti ſint; vel, ut Hierocles Philoſophus interpretatur, quòd Heroës ipſi amore pleni eſſent. Alii ſic appellatos volunt, παρὰ τὸ ἔρειν *dicere*; quòd Heroës facundi fuerint & dicendi facultate præſtantes. 3. Alii denique nomen illud derivant ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, *à virtute*, quâ fuere præditi. Sed jam ſeorſum inſpiciamus obiter celeberrimos quosque, quorum facilè princeps extitit

2. Interpr. Hom. ap. Gyr. ſynt. 1.

3. Plat. in Cratyl. p. 274.

HERCULES.

HERCULEM loquor illum, Jovis & Alcmenæ filium; nam cùm multi ejusdem nominis recenſeantur Hercules, huic uni, inquit Tullius, 1. reliquorum res geſtæ tribuuntur. Ordiamur ab ejus ortu.

1. 3. de Nat. c. 16.

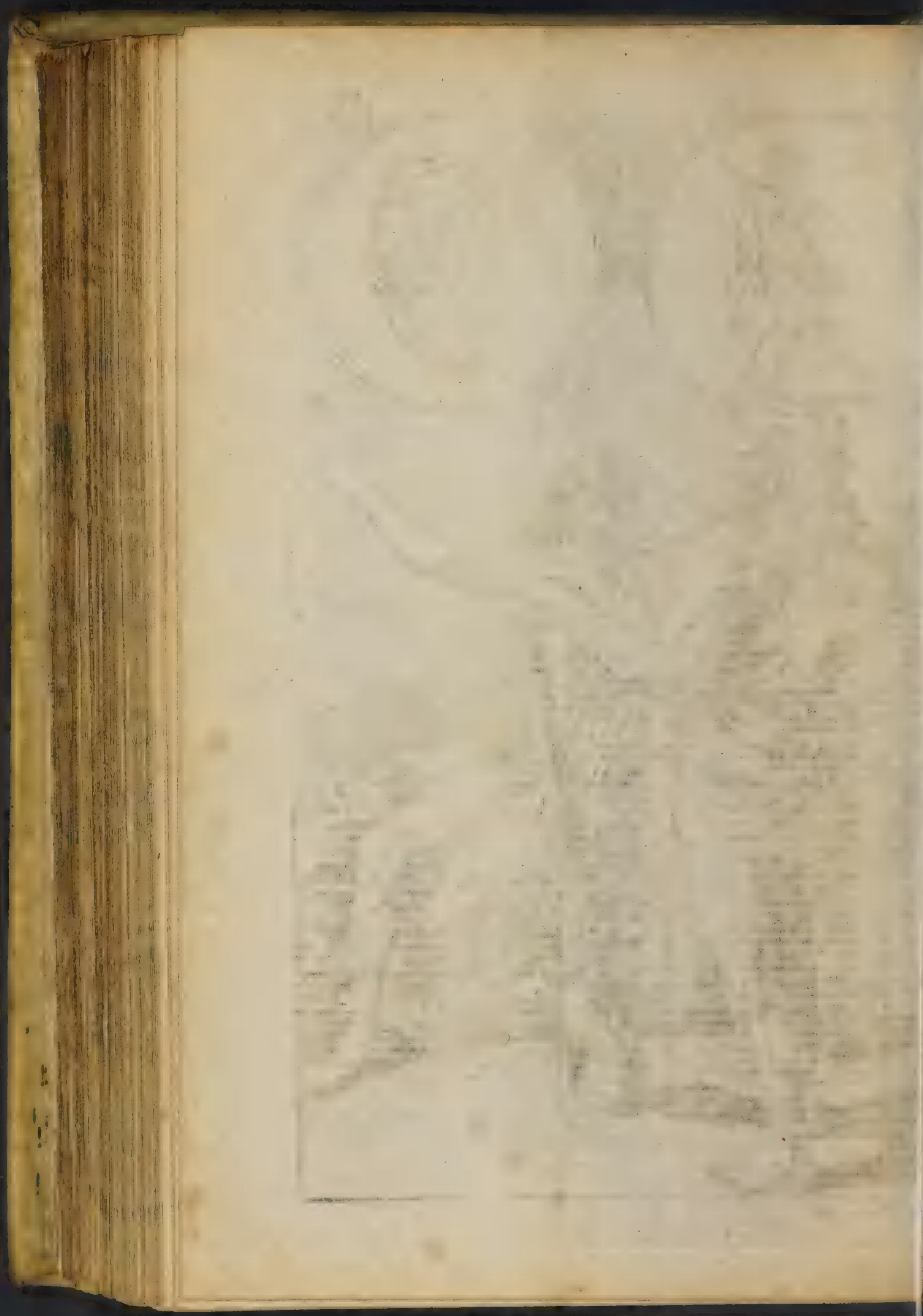
Ortus ejus.

Alcmena Amphitryonis Thebanorum principis uxor, à Jove deluſa, concepit Herculem.

Cùm

[V]an Vianen del.

Cùm enim Jupiter Amphitryonem, tum abſentem, ſumptâ ipſius exteriori ſpecie, habituque, ſe mentitus eſſet, veniſſetque Alcmenæ domum, quaſi redux ab itinere; nullo negotio inducta in fraudem mulier, fallacem Deum excepit hoſpitio lectoque, tanquam maritum; & filium ex eo peperit, eâ membrorum mole, eâ virium firmitate, ac robore corporis, ut in eo generando, tres in unam noctes coactas perpetuare neceſſe Jupiter habuerit. 2. Prægnans jam erat Alcmena ante hoc adulterium, & ab Amphitryone conceperat maſculam prolem, quam eodem partu, cum Hercule, in lucem edidit, & Iphiclum nominavit. Fuit autem Iphiclus incredibili pedum celeritate præditus, 3. 2. Hyg. fab. 29. Apoll. l. 2. c. 8.

3. Orph. Fragm. 13.

Nam ſuper extremas ſegetum currebat ariſtas,
Nec ſiccos fructus lædebat pondere plantæ.

Porrô, de Jovis adulterio, Juno conjux facta certior, tanto ardere cœpit odio in Herculem, ut omnes zelotypiæ machinas, ad illius exitium intenderit. Primùm extorſit à Jove edictum, quod in Herculis perniciem convertere conata eſt. Siquidem quo tempore illum gerebat in alvo parens, eodem etiam Euryſtheus, Stheneli Mycenarum Regis filius, ferebatur in utero materno. Cùm autem Jupiter prædixiſſet fore, ut, qui prodiiſſet în lucem prior, in poſteriorem exerceret imperium; Junonis operâ ſeptimeſter Euryſtheus, accelerato partu, anteivit Herculis ortum, itaque jus obtinuit & poteſtatem in Herculem. Deinde duos angues immiſit eadem Juno in eundem, in cunis adhuc vagientem, nocte ab ejus partu alterâ, ſed incaſſum; utrumque enim fortiſſimus puſio corripiens, eliſit & extinxit, ut Poëta canit, 4. 4. Ovid. 9. Her. n. 21.

Tene ferunt geminos preſſiſſe tenaciter angues,

 Cum

Cum tener in cunis jam Jove dignus eras?

Tandem Palladis ope puello inclyto reconciliata Juno admovit ubera; ſed cùm ſupra ætatem avidiùs infans lac exſugeret, & mammam aſperiùs ſuccuteret, ab Junone depulſus eſt, non ſine aliquâ lactis jacturâ; imò verò ſine jacturâ. Nam quod in Cœlum defluxit, viam lacteam, quam Græci *Galaxiam* vocant, feciſſe dicitur: Quod autem in terram effuſum eſt, in liliorum flores progerminavit, quæ ideò ab aliquibus *Junoniæ roſæ* appellantur. 5.

5. Paſchal. de Cor: 3. 8.

Herculis nomina.

Duplex habuit nomen Hercules, cognomina ſine numero. ALCIDES primùm à parentibus dictus eſt, ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, à robore immenſo, quo valuit: cæteriſque mortalibus antecelluit. Poſtea nuncupatus HERCULES, ducto ab ipſi Junone nomine, quæ ἥρα dicitur, & κλέος, gloria; quòd nimirum, ipſius virtutem ac gloriam illuſtravit Junonis odium & injuria, tantoque glorioſiùs illuſtravit, quantò periculis illum majoribus objecit, & pluribus ejus fortitudinem ac patientiam laboribus exercuit.

Cognomina conſultus omitto, quæ vel à locis, quæ celebravit, vel à rebus quas cum laude geſſit, traxiſſe conſtat. Res illas præclarè geſtas ſtrictim enumero; quas à laboribus infinitis, quos exantlavit, vulgò vocant.

Labores Herculis.

Fuerat, ut diximus, Euryſtheo ſubjectus Hercules,

les, edicto Jovis, & Junonis malevolentiâ, iterumque Apollinis Delphici oraculo monitus ac persuasus, ut Eurystheo se subderet, ejus faceret jussa, & duodecim, quos ille imperaturus erat, labores libens exhauriret. Obsecutus fatis Hercules, ad illum se confert, & servitutem servit annos duodecim: & imperia difficillima, acerbissimaque, pari labore ac felicitate capessit & perficit. Sunt, qui dicant, non coactum, sed sponte sese submisisse Eurystheo Herculem, suique amoris in illum testandi causâ, adiisse alacriter labores imperatos. Etsi autem innumeros pertulerit, duodecim tamen passim referuntur, his duodecim carminibus comprehensi, è Græco 6. in Latinum versis, 7.

6. Quint. Smyrn. l. 6. n. 200, 291.
7. ab Anson. Eidyll. 19.

Prima Cleonei tolerata ærumna leonis,
Proxima Lernæam ferro & face contudit hydram.
Mox Erymantheum vis tertia perculit aprum.
Æripedis quartò tulit aurea cornua cervi.
Stymphalidas pepulit volucres discrimine quinto.
Threïciam sexto spoliavit Amazona baltheo.
Septima in Augeis stabulis impensa laboris.
Octava expulso numeratur adorea tauro.
In Diomedeis victoria nona quadrigis.
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam.
Undecimo mala Hesperidum distracta triumpho.
Cerberus extremi suprema est meta laboris.

Clariùs labores illos paucis explico.

I. Labor Herculis in leone Nemæo trucidando versatus est. Erat hic leo, à Lunæ circulo delapsus; ut mentiuntur aliqui, 8. Nemæam sylvam, (qui locus, *Cleone* etiam dictus, unde *leo Cleoneus*) infestam habens; cumque nullo lædi ferro posset

8. Eurip. in Herc. inf. n. 360.

 illum

illum Hercules diſcerpſit unguibus, & detractam pellem pro ſcuto ac thorace deinceps geſtavit. 9.

II. Hydram, in Lernâ, (lacus eſt Argivi agri) capitibus ſeptem, (novem, atque etiam quinquaginta, alii numerant) horribilem, ſic, ut uno amputato, aliud in ejus locum ſtatim pullularet, niſi ſiſteretur igne ſanguis, à vulnere fluens: Iolai operâ, 10. accenſos torres è vicinâ ſylvâ ſubminiſtrantis, interfecit. 11. Erat Iolaus Iphicli filius, qui ad decrepitam ætatem cum perveniſſet, Herculis precibus, juventuti reſtitutus eſt. 12.

III. Aprum in Etymantho Arcadiæ monte natum, magnitudine ac ferocitate terribilem, vinctum duxit ad Euryſtheum. 13.

IV. Cervam, æreos habentem pedes, cornuaque aurea, quam nemo curſu poſſet comprehendere, aut vulnerare auderet, quòd Dianæ ſacra eſſet, adducere Mycenas juſſus, annum totum currendo inſecutus & aſſecutus tandem eſt, & captam ſuper humeros extulit. 14.

V. Stymphalides aves, à lacu Stymphalo ſic dictas, humanis carnibus veſci ſolitas, partim fugavit, partim interemit. 15.

VI. profligato Amazonum exercitu, baltheum, quo nullus erat in orbe pulchrior, eripuit Hippolytæ earum Reginæ. 16.

VII. Angiæ ſtabulum, in quo tria millia boum per annos triginta ſtabulata fuerant, nunquam egeſto fimo; uno die, inducto flumine repurgavit. 17. Hinc proverbio locus, *Augiæ ſtabulum*, cùm rem ſignificare volumus laboris & negotii maximi.

VIII. Taurum ingentem, Cretæ inſulæ damna inferentem innumera, domuit, victumque perduxit ad Euryſtheum. 18.

IX. Diomedem, crudeliſſimum Thraciæ tyrannum; qui ſuos equos paſcebat hoſpitum carnibus, devi-

9. Eurip. Herc. inſan. n 360. Hyg. fab. 30. Serv. Æn. l. 8. n. 295.
10. Apol. l. 2. c. 5. § 2.
11. Diod. l. 4. p. 153. Hyg. fab. 30.
12. Ovid. 9. Met. n. 399.
13. Hyg. fab. 30. Ovid. Her. 9. n. 87. Diod. l. 1.
14. Serv. Æn. 6. n. 801. Hyg. fab. 30.
15. Schol. Apoll. l. 2. n. 386. Hyg. fab. 30. Serv. Æn. 8 n. 300. Ovid. Met. 9. n. 187.
16. Ovid. Met. l. 9. n. 189. Apollod. l. 2. c. 5. § 9. Hyg. fab. 30. Apoll. l. 2. n. 780.
17. Serv. Æn. l. 8. n. 300. Hyg. fab. 30. Diod. l. 4. d. 155.
18. Apoll. l. 2. c. 5. § 7. Diodor. l. 1.

devicit, victumque ipsiusmet equis dedit in pabulum. 19.

X. Geryonem, Hispaniæ Regem tricorporem, bello superavit, (illum jam vidimus in inferis) puniceos ejus boves, qui vorarent hospites, cane bicipiti, & dracone septem habente capita, gregis custodibus occisis, abegit, abduxitque in Italiam. 20.

XI. Aurea mala, in Hesperidum hortis, interempto priùs dracone pervigili, qui ea servabat, abstulit. Indeque fortè dictus Hercules *Melius* (nam μῆλον malum seu pomum significat) undè mala in ejus sacris offerebant; quòd in Bœotiâ, cùm ei taurum quidam, (ovem alii fuisse ajunt, sed perindè est) immolare vellet, ipso sacrificii tempore, desiderata esset victima; pomum sumpsisse ferunt, cui festucas quatuor inseruit, quæ pedum instar essent, duas à fronte, loco cornuum; & unam à tergo, pro caudâ: sicque sacrificatum esse Herculi. 21.

XII. Ultimum; ab Eurystheo jussus est penetrare ad inferos, Cerberumque canem adducere; quod sine morâ præstitit. Vinctum enim triplici catenâ canem tricipitem, frustrà oblatrantem retraxit ad superos. Simul autem lucem aspexit Cerberus, vomuisse dicitur, & ex ejus vomitu natum aconitum, herbam lethiferam. 22. Hi sunt duodecim labores Herculis.

PAL. Liceat, oro, mihi te interpellare tantisper; jam diù enim teneo silentium. Subit animum dubitatio duplex; Primum, quod spectat ad Herculis ortum; miror Junonem prohibere non potuisse, ne nasceretur: Alterum, quod ad ejus labores pertinet, plusquam duodecim fuisse à quibusdam enumeratos, pro certo habeo.

MYST. Gratissimum facis, quod mihi opportunâ istâ tuâ interpellatione, ut vocas, reducis in memoriam,

19. Apollod. l. 2. c. 5. § 8. Hyg. fab. 30. Ovid. Met. l. 9. n. 194.

20. Apollod. l. 2. c. 5. § 10. Hyg. fab. 30. Ovid. Her. 9. n. 91.

21. Apollod. l. 2. c. 5. § 11. Hyg. fab. 30.

22. Apollod. l. 2. c. 5. § 12. Hyg. fab. 30. Ovid. Her. 9. n. 93.

riam, quod exciderat, & ansam præbes exponendi, quod prætermissum non oportuit. Sic igitur habeto, fuisse quidem Junoni in animo, fœtum vel abigere, vel elidere in ipso partu, ideòque insidias struxisse prægnanti; sed prævertit Galanthis, Alcmenæ ancilla, & Junoni verba dedit, falsò referens peperisse Alcmenam puerum: quod cùm Juno crederet, abjectâ spe quicquam efficiendi, abiit; & digressâ illâ, Alcmena Herculem enixa

23. Ovid. Metam. 9. n. 306. est sine labore. 23. Galanthis in animal sui nominis, mustelam, quæ γαλέη dicitur, mutata est; addictaque huic supplicio, ut quæ mendacium ore peperisset, ore fœtus pareret suos, non sine dolore.

De laboribus autem Herculeis, fateor longè plures fuisse quâm duodecim, (quamquam illi potissimùm vocari soleant labores Herculis) nam, ut inchoatum jam numerum persequamur,

XIII. Antæum gigantem, magnitudine corporis cubitos sexaginta quatuor excedente, in omnes peregrinos inhumanum, eos quippe secum luctari cogens, suffocabat, semel, iterùm, ac tertiò, prostravit Hercules. Verùm, cùm ea esset homini vis, ut quoties terram attingeret abjectus, toties validior resiliret ac surgeret; id ubi sensit Hercules, medium arreptum, sublimem è terrâ tamdiu sustinuit, donec expiravit. 24.

24. Hyg. fab. 31. Ovid. Met. l. 9. n. 184.

XIV. Busirim Neptuni filium, qui advenas, quoscumque comprehendere poterat, Neptuno patri immolaret, mactavit ipse vicissim super iisdem aris, unà cum filio. 25.

25. Hyg. fab. 31. Ovid. Met. 9. n. 183.

XV. Albionem & Burgionem, iter suum impedire volentes, trucidavit, cùm autem in pugnâ tela illum deficerent, precatus Jovem, dicitur lapidum imbrem obtinuisse, quibus hostes fudit fugavitque. Id ajunt contigisse in Galliâ Narbonensi, qui locus etiamnum *campus lapideus* vocatur. 26.

26. Cato in Orig. p. 145. Mela l. Geogr. 2. c. 5.

XVI.

XVI. Cœlum, Ariante jam fesso & succumbente oneri, humeris excepit ac tulit. 27.

XVII. Cacum, latronem ignivomum, oppressit ac strangulavit.

XVIII. Aquilam, Promethei ad saxum alligati jecur exedentem, sagittâ trajecit. 28.

XIX. Theodamantem, quòd ei cibum denegasset, occidit, illiusque filium Hylam secum abduxit, & charissimum habuit. 29.

XX. Hesionem, Laomedontis Trojæ Regis filiam, ceto marino monstro expositam, hâc ratione liberavit. 30. Aggerem opere subitario excitasse fertur, armatusque constitisse ad fauces aggeris: Quò, cum cetus absorpturus Hesionem, hianti ore accessisset, in ejus guttur insiluit Hercules, & delapsus in ventrem, triduum posuit in lacerando ejus utero; quo tandem disrupto, emersit salvus, amissâ solùm cæsarie. Deinde, Laomedonte promissis non stante, & recusante pactam mercedem pendere, Trojam expugnavit ac diripuit; Hesionem verò Telamoni, qui primus murum ascenderat, in prædæ partem concessit. 31.

XXI. Acheloüm, Oceani ac Terræ filium, pro Deïanirâ (quam uterque sponsam sibi despondebat) singulari certamine superavit, quamvis se ille in serpentem primò, deinde in taurum vertisset. Evulso enim sibi ab Hercule cornu altero cedere coactus est, proque suo recuperando cornu Amalthææ cornu dedit. 32. Fuit reverà Acheloüs Græciæ fluvius, serpentis instar, erratico lapsu & sinuoso cursu undas vehens, & tanquam taurus (Poëtis solemne tauris similes effingere fluvios) sulcans agros, tauri mugitum imitante aquarum strepitu; quem cùm exundantem coërcuisset aggeribus Hercules, & findentem se in duplex quasi cornu, coëgisset in unum alveum; effracto

cornu,

27. Diodor. l. 4. p. 163. Ovid. Met. l. 9. n. 198.

28. Aur. Vict. Orig. c. 7. §. 4. Virg. Æn. l. 8. n. 198. & in illum Serv. 29. Hyg. fab. 144.

29. Hyg. fab. 271. Apollon. l. 1. n. 1214. & Schol.

30. Ovid. 11. Met. n. 211. Diodor. l. 4. p. 171.

31. Andræas Tenedi, in navig. Propont.

32. Apollod. l. 2. c. 5. §. 9. c. 6. §. 4. Hyg. fab. 89. Diodor. l. 4. p. 166. Philost. jun. Imag. p. 156.

cornu, dicitur accepisse Amalthææ, seu Copiæ cornu, quia illo compresso flumine, magna frugum omnis generis abundantia subsecuta est. 33.

Fuit autem Deïanira, Oenei Ætoliæ Regis filia. 34. quam cùm uxorem duceret Hercules, & tranandum ipsi esset flumen, Nessus Centaurus operam suam ultrò obtulit ad transvehendam Deïaniram. Itaque fluvium transmittit natando Hercules; quod dum facit, advertit in adversâ ripâ Nessum, Deïaniræ vim inferre parantem; indignatusque monstri petulantiâ, sagittâ ei vitam eripit. Moriens Nessus, vestem suo cruore tinctam Deïaniræ dono dat, asserens vim inesse avertendi maritum ab illicito amore mulierum, si veste illâ induatur. 35. Quid plura? Mulier credula munus accepit, & paulò post illius vim, contra quâm putabat, experta est. Nam invictnm cùm se præbuisset, infractumque tot tantisque laboribus Hercules, illecebris fractus, & voluptate victus, Omphalæ Lydorum Reginæ ob amorem servivit, clavâ, qnâ nunquam non instructus erat, in colum mutata, & sagittis in fusum versis: 36. Et Iolen, Euryti Oechaliæ Regis filiam, usque adeò deperit, ut propter illam funditùs perierit miser. Etenim Deïanira uxor, id ægrè ferens, avocatura virum ab amore pellicis, vestem illam, de quâ diximus, mittit; quam ille sacrificaturus cùm induisset, in furorem actus, se combussit in exstructâ pyrâ, & post mortem inter Deos adscriptus est. 37.

33. Hyg. fab. 31. Apollod. l. 2. c. 7. §. 5. Ovid. Met. 9. n. 63.

34. Hyg. fab. 36.

35. Hyg. fab. 34. Ovid. Met. l. 9. n. 101. Diodor. l. 4. p. 168. Apollod. l. 2. c. 7. §. 6. 2 Calab l. 5. n. 642.

36. Hyg. fab. 32. Diodor. l. 4. p. 165. Lucian. Dial. Deor. p. 208.

37. Hyg. fab. 35. Ovid. Met. l 9. n. 51.

JASON

JASON.

JASON, Æsonis Thessaliæ Regis ex Alcimede filius, 1. post fata patris, regnum hæ- 1. Hyg.
reditario sibi jure debitum, à Peliâ patruo, fab. 3.
(qui illud administrabat, interea dum puer Jason
adolesceret) repetens ad Colchicam expeditionem
incitatus & missus est; specie quidem indè asportandi velleris aurei; re autem ipsâ, ut itineris labore pressus occumberet. 2. 2. Hyg.
PAL. Quod erat vellus illud aureum? fab. 12.
MYST. Pellis erat arietis, quam alli candi- Apollod. l. 1. c. 9.
dam, alii purpuream fuisse scribunt. Hunc arietem §. 16.
Phrixus Athamantis filius, à Nephele matre olim
acceptum, sibi malè metuens ab Inûs novercæ
insidiis, unâ cum sorore Helle inscenderat, fugâ
saluti consulens. 3. At Pontum (maris fretum) 3. Apoll. l.
quâ parte angustior est, dum transmittunt, ariete 2. n. 114.
vecti; Helle undarum agitatione perterrefacta, Apollod.
decidit in mare, quod ab ipsâ Helle dictus dein- l. 1. c. 9.
ceps *Hellespontus*, est. 4. Phrixus verò transvectus §. 1.
feliciter, ad Ætam Colchorum Regem confugit: 4. Hyg. fab. 22.
(Colchis, regio est Asiæ juxta Pontum.) A quo Diodor. l.
benignè acceptus, Jovi, aut Marti arietem im- 4. p. 174.
molavit suum, inter astra relatum posteà. 5. Ejus 5. Serv.
verò pellem seu vellus, in luco Martis suspendit, Georg. l. 2. n. 140.
ab arbore. (lucus, locus est sacer, arboribus Diodor.
consitus.) Hoc *vellus*, quòd esset auro conco- l. l.
lor, *aureum* vocatum est; ipsumque velut rem
sacram, divinumque pignus, fatalesque reliquias,
tauri custodiebant, ignem naribus efflantes, &
draco immanis ac pervigil.

PAL. Illudne vellus Jaſon abſtulit?

6. Apol. lod. l. 1. c. 9. §. 16. Hyg. P. A. l. 2. f. 37. Diodor. l. 4 p. 171. *MYST.* Etiam. Cùm enim navem, cui nomen *Argos* ab ejus opifice, qui Argus dicebatur, 6. Jaſon cupidine laudis incenſus, quadraginta novem lectiſſimis nobiliſſimisque comitibus ſtipatus conſcendiſſet, qui ab eâdem nave, *Argonautæ* dicti ſunt, in quibus eminebant præ cæteris, Hercules, Orpheus, Caſtor & Pollux) divertit ex itinere ad Hypſiphilem Lemni Reginam, quæ hoſpitio lectoque illum excipiens, gemellos concepit peperitque. 7. Tum deindè, longâ navigatione, & magnis perfunctus periculis, appellit in Colchidem Jaſon, vellus ab Ætâ Rege flagitat. Reſpondet Rex, eâ conditione conceſſurum, ut illud auferat, ſi tauros ignivomos & æripedes priùs domet, mittatque ſub jugum; & draconis occiſi dentes, terræ aratro ſubactæ mandet; ac demùm progerminantem, è ſemente illa, armatorum militum ſegetem ferro demetat deleatque. Conditionem coactus Jaſon accipere, ab aperto liberatur exitio, Medeæ Regis filiæ, Jaſonis amore captæ, ope atque operâ. Ejus enim conſilia ſecutus Jaſon, tauros ſubegit, draconem ſopivit, vellus abſtulit, noctuque fugit cum Medeâ ſibi conjunctâ matrimonio. 8.

7. Apollod. l. 1. c. 9. §17. Orph. Argon. n. 477. Stat. Theb. l. 6. n. 341. Hyg. fab. 15.

8. Hyg. fab. 22.

PAL. Quid hic Æta Rex?

MYST. Fugientes inſecutus eſt: quem Medea ut remoraretur, Abſyrtum fratrem (eum ad id viæ comitem aſſumpſerat) fruſtatim diſcerpſit, ſparſitque per agros lacerata membra; quibus colligendis pater ab inſequendo retardatus eſt. 9. Jaſon autem in patriam revertitur cum cæteris Argonautis. Ubi Medea, Æſonem Jaſonis patrem, (ut ajunt quidam, nam alii jam fato functum ſcribunt) ſenio confectum, veneficiis (fuit enim veneficiorum peritiſſima) reſtituit in priſtinum juventutis florem. 10. Quo mirabili facino-

9. Apollod. l. 1 c. 9. §. 25. Ovid. Triſt. 3. 9. 5.

10. Ovid. Met. l 7. n. 164.

re permotas Peliæ filias, idemque beneficium parenti decrepito apprecantes, adduxit facilè, ut illum suis ipsæ manibus, per pietatem sanè impiam jugularent, spe inani ductas ac delusas, futurum ut Æsonis exemplo juvenesceret, in vitam revocatus. 11. Porrò Jason Medeam aversatus, facto divortio, Creüsam, Creontis Corinthiorum Regis filiam duxit uxorem. 12. Medea viri ultura perfidiam, filios primùm geminos ab Jasone susceptos, contrucidat in oculis patris. Tum ignem in scriniolo clausum, muneris loco ad Creüsam mittit, quo ipsa cum totâ regiâ exusta est. Denique volatu magico trivenefica Athenas se recepit. 13. Sunt qui dicant, rediisse postmodùm in gratiam cum Jasone, 14. sed de hoc satis, ad alium Herôa transeamus.

11. Diodor. l. 4. p. 177. Hyg. fab. 24. Eurip. Schol. Med. n. 9. Apollod. l. 1. c. 9. §. 27. Pauf. Arc. p. 245. 12. Eurip. Schol. Med. n. 19. Apollod. l. 1. c. 9. §. 28. Hyg. fab. 41. 13. Apollod. l. 1. Hyg. fab. 25. Sen. Med a. 2. n. 570 Eurip. Med. n. 1160. 14. Hyg. fab. 26. Apollod. l. 1.

THESEUS.

PAL. Quos habuit parentes Theseus?

MYST. Æthram, & Ægeum, Athenarum Regem; 1. quo imperante, Minos, Cretensium Rex, cædem filii sui persecuturus, Atheniensibus bellum intulit, (illum enim Athenienses per summam invidiam ac scelus occiderant, quòd in certamine omnibus præriperet palmam) 2. victisque hac imposuit durissimam legem, ut quotannis septem è primariâ nobilitate juvenes, in Cretam mitterentur, à Minotauro monstro. 3. devorandi. 4. Mittebantur autem sortitò delecti; ex quo factum, ut Theseus quartâ sortitione addictus sit luctuoso fato, acerbissimo parentis dolore. Navem igitur, velis prætentam nigris, cæterisque armamentis instructam ejusdem coloris funebris, conscendit,

1 Hyg. fab. 37. Apollod. l. 1. c. 8. §. 20. l. 3. c. 15. §. 1. 2. Apollod. l. 3. c. 15. §. 7. & 8. Serv. Æn. l. 6. n. 14. 3. Hyg. fab. 40. Apoll. l. 3. c. 1. §. 4. 4. Apoll. l. 3. c. 16 §. 8.

Plut. Thes. p. 6. Servius l. 1.

dit, à patre monitus, ut, ſi quo fortè numine propitio, diſcrimen evaderet in patriam revertens, mutaret nigra vela candidis, quò poſſet ex longinquo felicitatem occupare ſuam. 5.

PAL. Qui verò fuit navigationis exitus?

MYST. Theſeo quidem felix, at Ægeo parenti infauſtiſſimus accidit. Etenim Cretam ſimul ac pervenit Theſeus, Labyrintho 6. incluſus, Minotaurum occidit, & Ariadnes beneficio evaſit ab inextricabili carcere; Athenasque, eâdem, quâ venerat, ferali nave repetiit, moniti paterni immemor. Ergò, è ſpeculâ proſpectans navem Ægeus atro colore funeſtam, periisſe filium ratus, ſe dedit in mare præcipitem; quod de ipſius nomine *Ægæum* poſthac dictum fuit. 7.

PAL. Quænam illa fuit Ariadne?

MYST. Ipſius Minoïs Cretenſium Regis filia, 8. quæ Theſeum pro ardenti amore, quo erga illum ferebatur, 2. filo extricavit è labyrintho; 10. & redeuntem in patriam ſecuta eſt uſque ad Naxum inſulam, ubi à perfido ingratoque Theſeo derelicta eſt. At miſerrimæ puellæ miſertus Liber Pater uxorem ſibi copulavit, 11. & coronam dedit ſeptem ſtellis illuminatam, quam ille à Venere acceperat; & *Gnoſſia* corona dicitur, (ab ipſâ nimirum Ariadne, quæ *Gnoſſis* cognominata eſt, ab urbe quâdam Cretæ, cui Gnoſſi nomen) inter aſtra, poſt Ariadnæ mortem, collocata. 12. Poſtremò, occiſa creditur Ariadne ab Dianâ, quòd virginitatem non coluiſſet.

PAL. Quæ facinora patravit Theſeus?

MYST. Adeò præclara, ut de pluribus, qui feruntur, Herculibus, unus exiſtimatus ſit. Nam 1. Minotaurum peremit. 2. Centauros debellavit. 3. Thebanos vicit. 4 Amazonas edomuit. 5. Penetra-

5. Hyg. fab. 41. Diodor. l. 4. p. 183. Plut. Theſ. p. 7.
6. Virg. Æn. l. 5. n. 588. & ad illum Servius. Heſychius, Suidas, Apollod. l. 3. c. 1. § 4.
7. Hyg. fab. 42. Serv. Æn. l. 3. n. 74. Diodor. l. 1. Plut. Theſ. p. 9. Pauſ. Att. p. 20.
8. Apollod. l. 3. c. 1. § 2.
9. Hyg. fab. 270. & 42.
10. Apoll. l. 3. n 996.
11. Hyg. fab. 43. Apollon. Schol. l. 3. n. 996.
12. Hyg. P. A. 2. 5. Pop. 3. 15.
8. Apollon. l. 3. n. 1002.

netravit ad inferos & ad ſuperos remeavit.

PAL. Quâ occaſione Theſeus penetravit ad inferos?

MYST. Ob fœdus initum cum Pirithoo, Ixionis ex legitimâ uxore filio, quo familiariter utebatur. 13. Convenerat enim inter illos, ne ſponſas ducerent, niſi Jove natas. Cum autem Theſeus Helenam Jovis & Ledæ filiam rapuiſſet, 14. nullaque alia ſupereſſet in Terris filia Jovis, deſcenderunt uterque ſimul ad inferos, Proſerpinæ ab Plutone marito abducendæ cauſâ. 15. Verùm Pirithoüs à Cerbero cane in ipſo aditu laniatus eſt, & Theſeus vivus in Ditis poteſtatem pervenit, & in vincula conjectus eſt, tamdiuque ibi manſit, donec Hercules ab Euryſtheo ad inferos miſſus eum liberavit. 16.

PAL. Quæ fuere Amazones illæ, 17. quas memoraſti modò?

MYST. Mulieres fuere bellicoſæ, animo virili fœminæ, eam Scythiæ partem incolentes, quæ fluvio Tanaï alluitur. Nomen Amazonum traxere à μαζὸς, *mamma*, & particulâ privativâ α, hoc eſt, *ſine mammâ*, quòd ſcilicet alterâ mammillâ carerent. 18. Vel, ab ἅμα, *ſimul*, & ζῆν, *vivere*, quòd unà & in commune vitam ſine viris agerent. Populus enim erat fœminarum, qui tamen ne periret, uniusque duntaxat ætatis res eſſet, cum finitimarum gentium viris congredientes, genus propagabant; 19. eo diſcrimine, ut prolem maſculam ſtatim ab ipſo partu perimerent, 20. puellas verò educarent, mammillam ipſis præcidentes, & inurentes dexteram, quò expeditiùs uterentur dextro brachio, jaculandis ſagittis, peltisque vibrandis in hoſtes. 21. Jamque magnam occuparant Aſiæ partem crebris excurſionibus, 22. cùm Hercules, Theſeo comite, eàs bello aggreſſus profligavit, capta

13. Hyg. fab. 257. Plut. Theſ. p. 14. 14. Pauſ. Lac. p. 108. Diodor. l. 4. p. 185. Plut. l. l. Apollon. Schol. l. 1. n. 101. 15. Serv. Æn. l. 6. n. 122. Apollon. Schol. l. l. 16. Diodor. l. 4. p. 162. Hyg. fab. 251. Apollon. Schol. l. l. 17. Hyg. fab. 163. 18. Juſt. l. 1. c. 4. n. 11. Serv. Æn. l. 12. n. 65. Diodor. l. 2. p. 90. 19. Juſt. l. 2. c. 4. n. 9. 20. Juſt. l. 2. c. 4. n. 9. 20. Juſt. l. 2. c. 4. n. 10. Diodor. l. l. 21. Curt. l. 6. c. 5. § 28. Juſt. l. l. Hippocr. Sect. 3. p. 73. Strab. l. 11. p. 347. 22. Juſt. l. 2. c. 4. n. 14. Suet. Jul. c. 22. n. 3.

23. Just. l. tâ illarum Reginâ Hippolyte, quam Theseo dedit
2. c. 4. n. uxorem. 23.
18-24. Hippolytum ex eâ Theseus suscepit, qui, cùm
Diodor. l. ætate ac formâ florens, venationi addictissimus,
4. p. 163. & castimoniæ cultor eximius, turpiter amaretur
Plut. Thes. à Phædrâ novercâ 24. (erat Phædra Minoïs filia,
p. 12. quam Theseus ejus sorori Ariadnæ prætulerat) &
24. Ovid. per absentiam patris nequicquam sollicitatus esset
in Epist. ad flagitium; repulsam passa mulier innocentem
Phædr. privignum accusavit apud virum reducem de oblato sibi stupro. Aures præbet nefariæ conjugi, & fidem addit scelerato mendacio Theseus: Hippolytus id subodoratus, conscenso curru
25. Hyg. fugam arripit; dumque fugit, exterritis equis
fab. 47. occursu phocarum, seu vitulorum marinorum,
Diodor. l. curru exturbatur, & loris implicitus per nemoris
4. p. 184. avia raptatur, miserèque discerpitur. 25. Eum
26. Lactant. l. 1, postea Æsculapius, Dianæ rogatu, vitæ restituit.
c. 20. 26. At ille, relictâ Græciâ, in Italiam venit,
27. Glos. mutatoque nomine *Virbius* dici voluit, quod *vir*
vet. Pers. l. *bis* fuisset. 27. Phædra verò, conscientiæ stimulis
6. n. 56. agitata, se laqueo vitâ privavit. 28. At ipse
Hyg. fab. Theseus, aliquantò post, patriâ pulsus, vitam
251. factis illustrem obscuro fine terminavit.
28. Diodor. l. l.

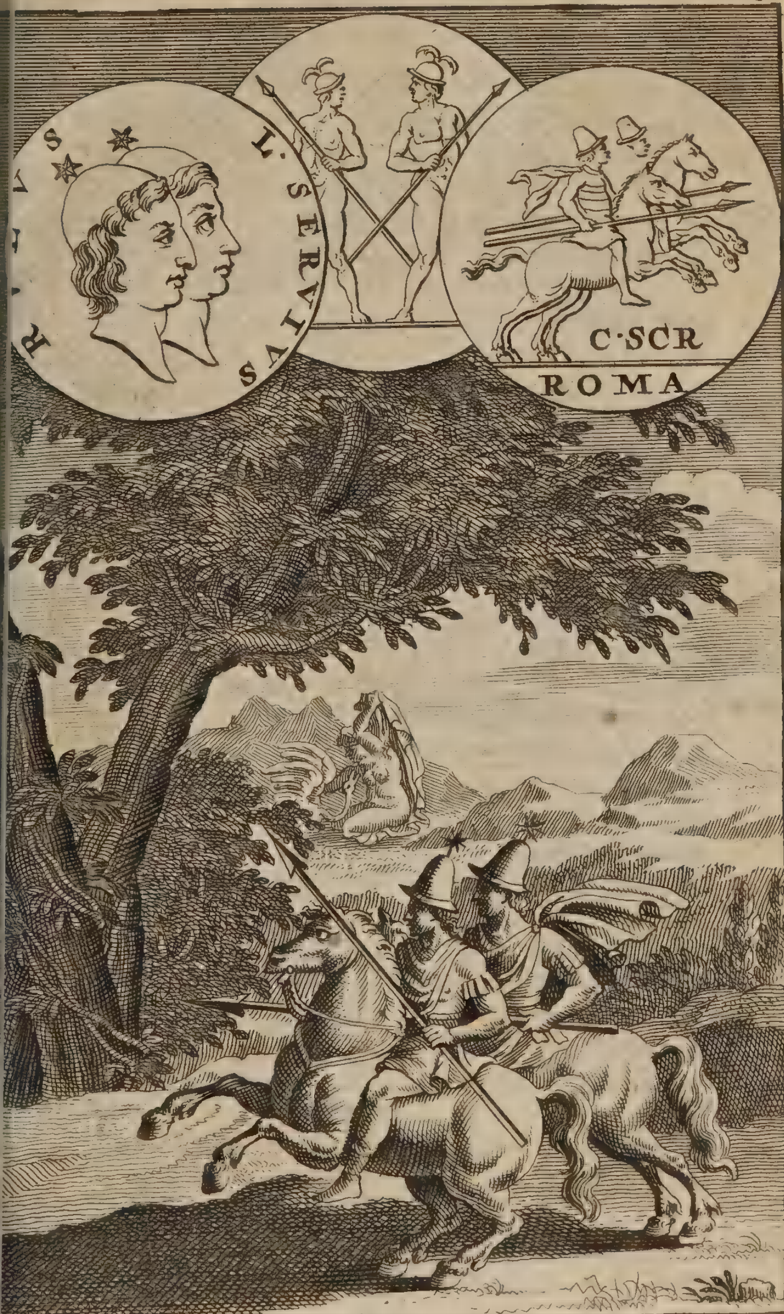
CASTOR ET POLLUX.

1. Pindar. *PAL.* Qui vocas geminos illos Juvenes for-
Pyth. ad. l. mâ præclarissimos, 1. equis albis insiden-
n. 127. tes?

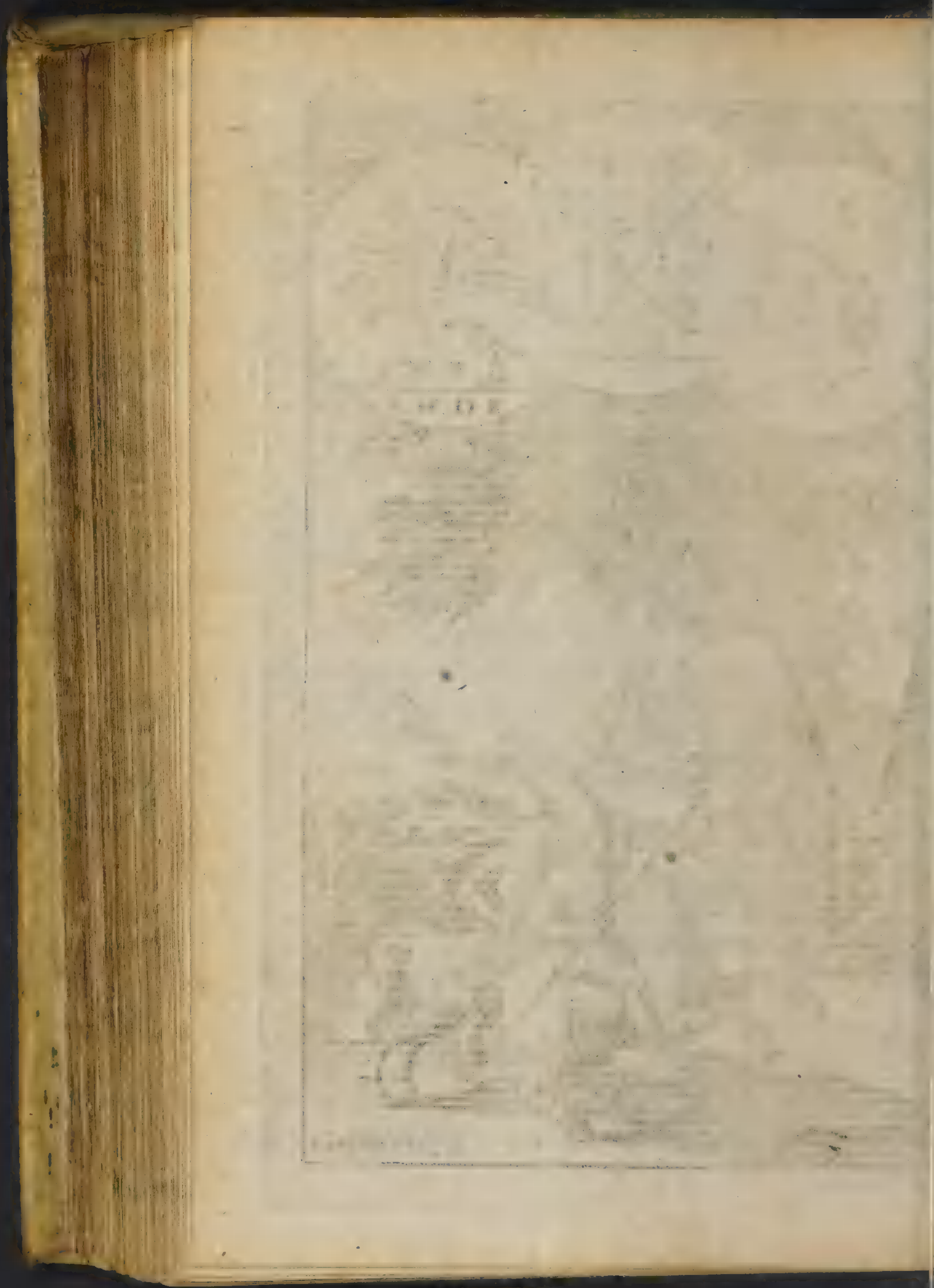
MYST. Fratres sunt gemini Castor & Pollux, Jovis & Ledæ filii.

LEDA. *PAL.* Quæ Leda illa fuit?

2. Hom. *MYST.* Uxor Tyndari Laconiæ Regis; 2.
Odyss. quam cum amaret Jupiter, nec potiri posset
λ. n. 298. amoribus, in Cygnum mutatus, (qui deinde inter

van Vianen del.

inter astra relatus est. 3.) mutuum Ledæ amorem sibi suavitate cantûs conciliavit, & in ejus sinum irruentis aquilæ velut effugiturus impetum, tanquam in asylum devolans, illam compressit jam à marito gravidam 4. Ex eo congressu Leda duo deinde ova peperit, quæ paulò post exclusa effudêre in lucem hos geminos fratres.

3. Manil. 1. Astron. n. 337.

4. Ovid. Her. 17. n. 55.

PAL. Prodiere videlicet è suo quisque ovo, numquid?

MYST. Ita sanè, sed non soli prodiere. Ex ovo quippe, quod à Jove Leda conceperat, Pollux & Helena exclusi sunt; qui idcircò immortales erant, quòd divino sati essent semine. Ex ovo autem altero, quod erat à Tyndaro conjuge, Castor & Clytemnestra, mortales, quia parente mortali progeniti fuerant. 5. Ambo tamen, vulgò *Tyndaridæ* dicuntur à Poëtis, 6. ut etiam Helena, *Tyndaris*, 7. ab ipso Tyndaro.

5. Nat. Com. l. 8. c. 9

6. Hom. Hymn. 31. n. 1. Ovid. Tr. l. 3. el. 11. n. 45.

7. Virg. Æn. l. 2. n. 601. 569.

PAL. Quid ab illis gestum est memoriâ dignum?

MYST. Uterque cum Jasone ad expeditionem Colchicam sunt profecti; 8. undè reversi raptam à Theseo sororem Helenam reduxerunt; subactis, qui pro illo pugnabant, Atheniensibus; 9. à quibus, ob clementiam & humanitatem, quam erga victos adhibuere, Διόσκουροι, 10. (id est, Jovis filii) & Servatores appellati sunt; 11. Diique malorum depulsores habiti; unde agni candidi in eorum aris immolabantur. 12. Cæterùm, licèt eodem partu, eodemque ovo, ut censuere quidam, nati sint, varia tamen utriusque studia fuere, ut ait Horatius: 13.

8. Hyg. fab. 14. Apollon. l. 1. n. 146.

9. Hyg. fab. 79. Apollod. l. 3. c. 10. §. 7.

10. Homer. hymn. 31. n. 1.

11. Homer. l. 1.

12. Homer. l. 1. n. 10.

13. 2. Serm. 1. cùm n. 26.

Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis: quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia.

PAL. Quo vitam exitu clausere?

MYST. Castor, utpotè mortalis, à Lynceo

[14. Hyg. A. P. l. 2. c. 22.] cùm occisus esset, 14. Pollux, ejus frater, à Jove petiisse dicitur, ut Castorem in vitam revocatum, immortalitate donaret: Quod cùm impetrare non potuisset, hoc saltem abstulit, sibi ut liceret immortalitatem cum illo partiri suam. Indèque factum, ut alternis diebus deinceps viverent, [15. Hom. Odyss. λ. 302. Hyg. l. l.] vel, ut alii malunt, alternis semestribus. 15. Ita enim Poëta. 16.

Si fratrem Pollux alternâ morte redemit,
Itque, reditque viam.

[16. Virg. 6. Æn.] Ab ipsius autem Castoris morte, genus quoddam saltationis, enoplia, in ejus honorem institutum est, [17. Pind. Pyth. act. 2. n. 127.] quam armati juvenes peragebant, Pyrrhichæ non absimilis; quod *Castoreum tripudium* 17. dictum est.

[18. Val. Flacc. l. 3. n. 330. Ovid. Art. l. 1. n. 746. Catull. c. 4. n. 27. 19. Horat. 1. Carm. 3. n. 2. Theocr. Eid. 23. n. 17. 20. Diodor. l 4. p. 174. Val. Flacc. l. 1. n. 571.] Ambo demùm translati in coelum, & mutati in sydera, *Gemini* 18. etiam nunc appellantur; quorum alter dum oritur, alter occidit. Hæc porrò sydera, fausta navigantibus & salutaria creduntur; 19. quòd olim sæva tempestas Argonautas cùm invasisset, flammæ geminæ, Castoris & Pollucis adlambere capita visæ sunt; ex quo mira tranquillitas est subsecuta; indeque cœptum est credi, inesse Juvenibus illis quidpiam humano majus. Quoties autem ignes illi apparerent postea, Castor & Pollux esse putabantur. Quòd si una tantùm compareat flamma, quam vocant *Helenam*, exitium nautis certum portendi asserunt.

[21. Dionys. l. 6. p. 351. Dio. l. 59. p. 662.] Utrique templum Romæ insigne dedicatum erat in foro, quod Romanis adversùs Latinos periculosissimo in prælio suppetias tulisse crederentur, 20. expediti in equis albis. 21. Hinc *Æcastor*, adverbium jurandi, quasi per ædem Castoris, quo solæ mulieres utebantur; quemadmodum viri soli per Herculem jurabant his verbis: *Hercule* & *Hercle*, *Hercules*, *Mehercules*, & *Mehercule*. *Ædepol* verò, hoc est per ædem Pollucis, erat jusjurandum

dum tam viris quàm mulieribus commune. 22.

PAL. Quid autem Clytemneſtrâ factum?

MYST. Clytemneſtra nupſit Agamemnoni, quem ab expugnatione Trojæ reducem, Ægyſthi adulteri operâ, ex inſidiis interfecit, idem Oreſti filio factura, niſi eum Electra ſoror eripuisſet certæ neci, eum clàm ablegans ad Strophium Phocenſium Principem. 23. Ibi duodecim annos demoratus, in patriam rediit, & Clytemneſtram cum Ægyſtho adultero interemit. 24. Pyrrhum quoque occidit in Apollinis templo, propterea quòd Hermionem Menelaï filiam, ſibi priùs deſponſatam, rapuiſſet. 25. Ob quæ ſcelera, furiis agitatus eſt, quibus non ante purgari potuit, quàm ad aram Dianæ Tauricæ, illuc à Pylade perductus, perpetrata facinora expiarit. 26.

Fuit Pylades Oreſtis amicus, perpetuusque comes, periculorumque omnium ſocius, cum quo amicitiam tam ſanctè coluit, ut alter pro altero mori non recuſaret.

PAL. Quæ fuit illa Diana Taurica?

MYST. Quæ colebatur in Tauricâ Cherſonêſo (Cherſonêſus, ſeu Cherronêſus, peninſula eſt, à Tauris Scythiæ Europææ populis, *Taurica* dicta.) Colebatur autem Diana Taurica humanis victimis; ejusque Sacerdos, per id tempus, quo in ejus templum adductus eſt Oreſtes, erat Iphigenia, ipſiusmet Oreſtis ſoror, Agamemnonis filia, hâc occaſione, Dianæ Tauricæ facta Sacerdos. 27.

Agamemnon Argivorum Rex, is, quem Græci communi conſenſu ad Trojanam expeditionem Imperatorem delegerant, & quem, ut dixi modò, confecto illo bello, captâque Trojâ, domum reducem Clytemneſtra conjux necavit. 28. cùm in Aulide cervum Dianæ imprudens occidiſſet, irata Dea, Græcis Trojam adnavigantibus malaciam induxit permoleſtam, ſic, ut ventis deſtitutæ na-

22. Paſſim ap. Ter. Cic. Plaut. &c.
23. Hyg. fab. 117.
24. Hyg. fab. 119. Eurip. Electr. n. 971. Pauſ. Corinth. p. 72.
25. Hyg. fab. 122. & 123.
26. Hyg. fab. 120.
27. Manil. l. 2. n, 602. Themiſt. Orat. 3. p. 71. Eurip. Iphig. Taur. n. 685.
28. Hyg. fab. 261. Eurip. Iphig. Taur. n. 29. Oreſt. Schol. n. 657.

ves eodem hærerent affixæ loco. Vates adhibentur; Respondent, Agamemnonis sanguine placandos ventos & Dianam 29. Ilicet missus Ulysses Iphigeniam Agamemnonis filiam astu à matre abducit, Achilli eam nupturam simulans. Abducta sistitur ad aram immolanda; sed Dea illius miserta, cervam pro eâ supposuit; virginem autem, in Tauricam regionem transtulit; ubi à Thoante Rege, ejusdem Deæ sacris præfecta est, quæ humano sanguine fieri solebant. 30. Illuc autem, cùm Orestes mactandus, fuisset pertractus ab incolis, à sorore agnitus & liberatus est, occiso Thoante, & ablato Dianæ simulacro, quod in lignorum fasce absconderat; ex quo *Fasceliaem* illam appellarunt.

29. Ptolem. Heph. l. 5. p. m. 316. Ant. Liber. c. 27. Hyg. l. l.

30. Serv. Æn. l. 2. n. 116.

PERSEUS.

PERSEUS parentes habuit Jovem & Danaën, quam ejus pater Acrisius, (quod accepisset ex oraculo, se interfectum iri à nepote 1.) turre inclusit munitissimâ, ne cuiquam viro ad eam aditus pateret. 2. Verùm, quid amori impervium? Jupiter in imbrem aureum mutatus, per tegulas decidit in sinum Danaës (Quis enim pluviæ tam pretiosæ non aperiat sinum?) eamque tum auro gravem, tum fœtu gravidam effecit. Rem venuste narrat Horatius. 3.

1. Apollod. l. 2. c. 4. §. 1.

2. Pauf. in Corinth. p. 66.

3. Lib. 3. carm. 16. n. 1.

Inclusam Danaën turris ahenea,
Robustæque fores, & vigilum canum
Tristes excubiæ munierant satis,
Nocturnis ab adulteris.
Si non Acrisium, virginis abditæ
Custodem pavidum, Jupiter & Venus
Risissent, fore enim tutum iter & patens,
Converso in pretium Deo.

At

At ubi parenti nuntiatum eſt, filiam ſuſcepiſſe prolem, arcæ incluſam cum prole parentem, in mare jubet projici. Sed à piſcatore quodam extracta, Pilumno Regi data eſt, qui Danaën ſibi junxit uxorem, educavitque ejus filium, nomine Perſeum, 4.

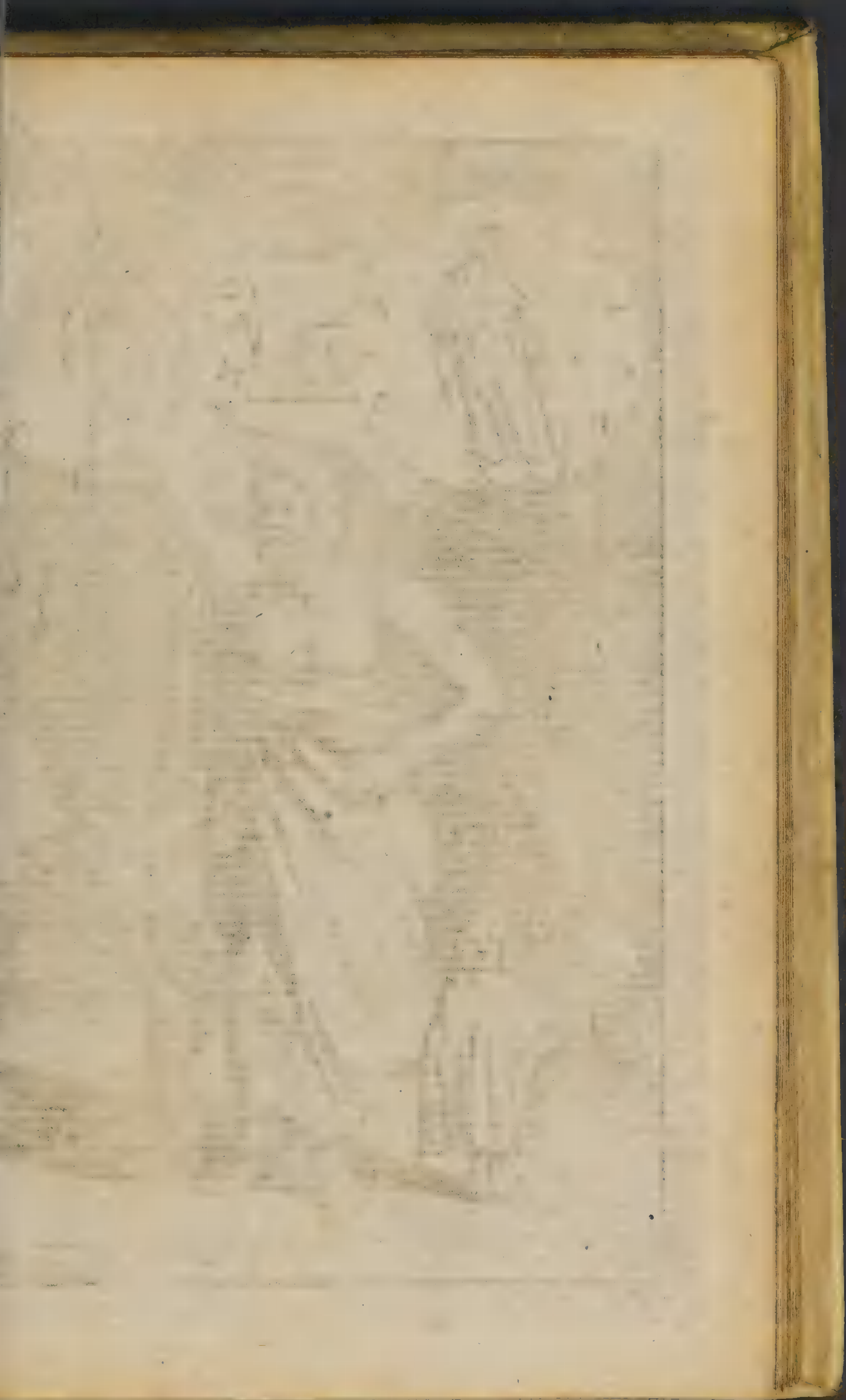
Hic ſimul adolevit, talaribus à Mercurio donatus, & falce adamantinâ, inſuperque Plutonis galeâ inſtructus, & Minervæ ægide, ſeu ſcuto æreo, ita ſplendenti, ut inſtar ſpeculi redderet objectorum imagines, primùm, Andromedam, Cephei Æthiopum Regis filiam, ob matris Caſſiopes, ſeu Caſſiopeæ ſuperbiam, cùm decore formæ Nymphis ſe præferret, ad ſaxum ab iiſdem Nymphis alligatam, & marino monſtro expoſitam liberavit, & uxorem duxit. 5. Inter aſtra deinde, mater & filia cum genero relatæ ſunt, 6. Tum expeditionem ſuſcepit adverſus Gorgonas, (de quibus ſuo loco diximus) congreſſusque cum Meduſâ illarum principe, vipereis capillis formidabili, illius caput in ſcuto ſuo adverſus intuens, Pallade manum dirigente, amputavit, quod deinde in ægide adligatum abſtulit, & ad illius aſpectum innumeros in ſaxa convertit 7. Præ cæteris autem Atlantem Mauritaniæ Regem, quòd ipſum excluſiſſet hoſpitio, ejusdem capitis objectu, in montem ſui nominis commutavit. 8. Porrò, è ſanguine, qui ex cæſo capite defluxit in terram, natus eſt Pegaſus equus 9. ita dictus ἀπὸ τῆς πηγῆς, id eſt, à fonte, quòd juxta Oceani fontes natum putent. 10. Hinc, cum in Heliconâ montem evolâſſet (erat enim alatus ſaxum ungulâ feriens, aperuit fontem, qui *Hipponocrêne* Græcè, id eſt, fons equinus; Latinè *Caballinus* dicitur. 11. Poſtea verò, cùm ex Pirene, Corinthio fonte, biberet, à Bellerophonte, qui id temporis expeditionem parabat in Chimæram, captus eſt.

4. Lactant. Stat. Theb. l. 2 n. 220. Serv. Æn. l. 7. n. 372.
5. Hyg. fab. 64. Prop. l. 3. el. 21. n. 21.
6 Hyg. A. P. c. 11. Manil. l. 1. n. 356.
7. Apollod. l. 2. c. 4. §. 1. Serv. Æn. l. 6. n. 289. p. 261. Strab. l. 8.
8. Ovid. l. Met. 4. n. 641. Lucan. l. 9. n. 654.
9. Hyg. fab 151. P. A. 2. c. 18. Apollod. l. 2. c. 3. §. 2. Ovid. l. Met. 4. n. 785. Strab. l. 8. p. 161.
10. Heſiod. Theog. n. 82.
11. Ovid. Faſt. l 5. n. 7. Met. l. 5. n. 262. Pauſ. Corinth. p 46. & 29. Strab. l. l.

BELLEROPHON.

Fuit Bellerophon; seu Bellerophontes (sic vocatus à Bellero quodam Corinthiorum Principe, quem de medio sustulit, cùm antea Hipponoüs diceretur, ab equis fræno regendis, quam artem primus docuisse fertur.) fuit, inquam, Glauci Regis Ephyræ filius, 12. inclyto decore conspicuus, & virtutis maximæ. Hic cùm Stenobœam Præti uxorem, de stupro illum interpellantem, constanter repulisset, epulsâ & furore amens mulier apud virum accusat innocentem hospitem. Noluit Prætus illius sanguine violare jura hospitii, sed eum ad Jobatem socerum, datis ad id codicillis, in Lyciam misit. Lectis literis Jobates, in ultionem criminis, ad Solymos domandos Bellerophontem misit, ut prætextu memorabilis pugnæ occumberet. 13. Verùm, cum & Solymos vicisset facilè, aliisque multis periculis objectus, semper victor rediisset, postremò ad interimendam Chimæram missus est; quem etiam laborem, Neptuni beneficio nactus Pegasum equum, summâ cum laude superavit. 14. Quapropter Jobates, virtutem Juvenis admiratus, alteram illi ex filiâbus, cum regni parte, uxorem dedit. 15. Id cùm audisset Stenobœa, sibi ipsa mortem conscivit. 16. At Bellerophon, felici rerum successu elatus, dum in cœlum evolare nititur cum Pegaso, œstro à Jove immisso correptus, excutitur equo, & in campum decidit, quem *Aleium* dixere, à verbo ἀλέυω, erro, quòd in eo cœcus errasset Bellerophon ad vitæ finem: Pegasus verò inter sydera relatus est. 17. Sunt qui fabulæ huic de Chimærâ locum fuisse putent indè datum quòd immanis quidam pirata, nave solitus vehi, cujus prora leonem, puppis draconem, reliquum corpus capram depictam exhiberet, à Bellerophonte, oblongâ navi instructo, vocatâ Pegaso, interemptus sit. 18. Hinc pro-

12. Apollod. l. 1. c. 9. §. 3. l. 2. c. 3. §. 1.
13. Apollod. l. 2. c. 3. § 1. Hyg. P A. 2. c 18. & fab. 57.
14. Apollod. l 2. c. 3. § 2. Homer. Iliad. Z. n. 160.
15. Apollod. l. l. Hyg. fab 57.
16. Hyg. fab. 57. & 243.
17. Hyg. A. P. l. 2. c. 18.
18. Plut. in clar. mul. p. 248. Palæph. de incred. c. 39.

J. van Vianen del.

verbium manavit Βελλεροφόντȣ τὰ γράμματα *Bellerophontis literas*, ſupple, affert; in eum cadit, qui literas velut commendatitias perfert, quæ ſcriptæ ſint in ejus perniciem. Vulgò *literas Uriæ* vocant.

ÆSCULAPIUS.

MYSTAGOG. Quid ſic hæres, mi Palæophile? quid ita diù obtines ſilentium?

PAL. Barbatum illum contemplor ſenem, 1. nodoſo ſcipione innitentem, coronâ redimitum laureâ & canibus cinctum. 2. Tu mihi quæſo nomen, Myſtagoge, illius, genusque ac dotes ediſſere.

MYST. Æſculapius eſt Medicorum ac Medicinæ Deus, 3. (ideò enim receptus inter Deos eſt, quòd 4. Medicinam adhuc rudem ſubtiliùs excoluiſſet) Apollinis ex Coronide Nympha filius. 5. Quam deinde Nympham Apollo ſagittis confixit, quòd ſe ab alio poſteà paſſa eſſet adoleſcente pollui; 6. ſed facti pœnitens Apollo, ſecto ejus utero, fœtum eduxit vivum, & Chirôni medico educandum tradidit. 7. à quo artem Medicinæ perdidicit puer Æſculapius, 8. eâque ſic excelluit, ut quia ægris valetudinem, & deſperatis redderet ſalutem, ad vitam mortuos revocare ſit exiſtimatus. Unde graviter Rex inferorum Pluto apud Jovem conqueſtus, ſuum ſibi cenſum imminui, & abduci ſubditos, obtinuit, ut Jupiter ictu fulminis exanimaret Æſculapium. 9.

Gerit autem coronam lauream, 10. propterea quod arbor hæc ad plurimorum valeat malorum remedia. Nodoſum manu tenet bacillum, ad ſignificandam artis medicæ difficultatem. Canes adpictos vides, & canes in ejus templo ponebantur, quòd à mul-

1. Lucian. in Jove Trag. p. 142. Cic. N. D. l. 3. c. 34.
2. Pauſ. Corinth. p. 69. Hyg. P. A. 2. c. 14.
3. Lucian. Deor. conc. p. 711. Hemer. hymn. 15. n. 1.
4. Lucia. l. l. p. 140.
5. Hom. in hymn. 15. n. 1. Euſeb. Præp. Euang. l. 2. p. 57. Hyg. fab. 202.
6. Ovid. 2. Met. n. 598. Pauſ. Corinth. p. 619.
7. Ovid. Met. l. 2. n. 68.
8. Lact. l. 1. c. 10.
9. Virg. l. 7. Æn. n. 765. Pind. Pyth. 3. n. 97.
10. Diod. l. 4. p. 189. Feſtus.

à multis crederetur incertis natus parentibus, & expoſitus fuiſſe nutritus à cane. 11. Ajunt alii, 12. capram, quam canis ſequebatur, infanti derelicto præbuiſſe lac; & ab paſtoribus viſam eſſe flammam ejus verticem lambere, & circum tempora paſci, indeque divinitatis augurium captum esſe; & in ejus ſacrificiis, capram apud Cyrenenſes immolari ſolitam, vel quod nutritus à caprâ, vel quòd ſanitati hoc animal videatur esſe contrarium, cùm perpetuâ laborare febri dicatur. 13. Gallos etiam gallinaceos eidem ſacrificari conſuevisſe ex Platone 14. colligitur, cujus rei cauſa me latet.

PAL. Ubinam præcipué cultus eſt?

MYST. Epidauri 15 primùm, ubi natus eſt; unde Romam accitus, urbem gravi peſtilentiâ liberavit. Quamobrem, ipſi Tiberinâ in inſulâ templum 16. dedicatum eſt, ubi ſub ingentis ſerpentis ſpecie colebatur; idcirco quòd Romani, cum Epidaurum venisſent, Æſculapii numen exportaturi, grandis ſerpens in eorum navem ſe penetravit, quem illi Deum Æſculapium rati, Romam ſecum adduxere. Ferunt alii ab Epidauriis Romanos humaniter acceptos, in templum Æſculapii ductos esſe, & anguem, cuius ſub imagine venerabantur Deum illum, ultrò in eorum navem esſe ingresſum. 17.

De filiis Æſculapii, nihil fermè tibi dicendum habeo, præter nomen. Filios ſuſtulit duos, totidemque filias; Illi Machâon & Podalirius vocati, ambo Medicinæ arte clari, qui Agamemnonem Græcorum ducem ſecuti, non mediocrem opem apud Trojam commilitonibus attulere. 18. Filiæ, *Hygæa*, id eſt, Sanitas (quam aliqui non filiam ejus, ſed uxorem. 19. putant) & *Jaſo*, ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι, à medendo, dictæ.

PAL. Nihilne dicis de Chirone ejus præceptore?

MYST.

11. Lact. de falſ. Rel. l. 1.
12 Pauſ. in Corinth. p. 68.
13. Didym. ap. Nat. Com. l. 4. c. 11.
14. In Phædone. p. 43. Lactant. l. 3. c. 19.
15. Liv. l. 10. c. 47.
16. Flor. epit. l. 11. Plut. Quæſt. Rom. 39.
17. Ovid. l. Met. 15. n. 624. Liv. l. 29. c. 11.
18. Apollod. l. 3. c. 9. §. 8 Diodor. l. 4. p. 89 Pauſ. Meſſ. p. 147.
19. Orph. in hymn. 65. n. 7.

MYST. Dicam, quandò ita cupis. Fuit Chiron Centaurus, Saturni & Phillyræ filius. 20. Hujus Nymphæ cùm potiretur amoribus Saturnus, Opis uxoris interventu turbatus, fubitò fe in equum convertit; undè Phillyra ex eo prægnans, fœtum peperit, cujus anterior pars hominem, pofterior equum referebat, eumque Chironem appellavit. 21. Qui ubi primùm adolevit, in fylvas fefe contulit, ibique herbarum vires edoctus præftantiffimus evafit medicus, cæterarumque laude virtutum fic excelluit, 22. ut Achillis inftitutor fit electus, 23. & Æfculapium medicinam docuerit. 24. Poftremò, cum Hercules arma attrectaret aliquandò, è fagittis una, Lernææ hydræ veneno imbuta, fortuitò in ejus pedem decidit; quod vulnus cùm effet infanabile, & cruciatus afferret intolerandos, mori exoptavit, fed non potuit, quòd utroque parente immortali natus effet. Demùm, commiferatione Deorum in Cœlùm tranflatus eft, ubi Sagittarii fignum in Zodiaco efficit. 25.

20. Apollod. l. 1. c. 1. § 4. Hyg. Fab. Præf. & P. A 2. c. 38. Apollon. l. 1. n. 554. 21 Schol. Apollon. l. 2. n. 1235. 22. Virg 3. Georg. n. 549. Pindar. Pyth. 24. n. 181. 23. Homer Il. γ. n. 831. Aufon. Eid. 4. n. 20. 24. Lactant. l. 1. c. 10. 25. Hyg. P. A. 2. c. 38.

PROMETHEUS.

PROMETHEUS, Japeti filius, 1. & pater Deucalionis, 2. primus hominem è luto finxiffe dicitur, 3. felici adeò fucceffu, ut ipfius folertiam admirata Minerva obtulerit ultrò, fi quid ad fui abfolutionem operis, defideraret eorum, quæ in Cœlis funt. Cui Prometheus, dicere fe non pofse ait, quid fibi ex iis foret utile, quæ nunquam ufurpasfet oculis. Itaque, Minervæ ope, in Cœlum evectus, luftratis omnibus, Solis ignem confpicatus, homini fuo animando convenientiffimum, admovit rotæ folari ferulam, quam habebat,

1. Hefiod. Theog. n. 508. Hyg. Fab. Præf. 2. Apollon. l. 3. n. 1086. 3. Claud. 4. Paneg. de conf. Hon. 227.

eâque accensâ in terras ignem detulit. 4. Hoc furtum graviſſimè ferens Jupiter, Pandoram 5. miſit in Orbem cum pyxide malorum plenâ, quam offerret Prometheo. At hic veritus, ſuſpicatus id quod erat, donum recuſavit; ſed non recuſavit Epimetheus ejus frater: accepit, aperuitque pyxidem, & malorum genus univerſum imprudens effudit; quod ut animadvertit, clauſit illicò pyxidem, & ſpem in ejus fundo adhuc hærentem, commodùm retinuit ne elaberetur. Audi quàm ſuaviter Venuſinus Poëta de hoc furto. 6.

Audax Japeti genus,
Ignem fraude malâ gentibus intulit.
Poſt ignem æthereâ domo
Subductum, macies & nova febrium
Terris incubuit cohors.

Ipſum verò furem Prometheum, in Caucaſo monte, per Mercurium adligari juſſit Jupiter, aquilamque adhibuit, jecur ejus aſſiduè roſtro depaſcentem. 7. Cujus ſupplicii cauſam quidam 8. fuiſſe ajunt, non ignem Cœlo ſubreptum, ſed quòd fœminam, animalium pernicioſiſſimum, effinxerat.

Fabulam fabulæ attexit Nicander, 9. ingratos homines poſt acceptum ignem, furtum indicaſſe Jovi; quibus muneris loco perpetuam Juventutem largitus eſt. Hanc, cum aſino clitellario impoſitam ferrent, aſinusque ad fontem bibiturus accedens, prohiberetur à ſerpente, aquis incubante; facultatem demùm obtinuit bibendi, poſtquam pactus eſt daturum ſe illi id omne quod geſtabat. Hinc factum ut ſerpens, exuviis ſenectæ cum pelle poſitis, juveneſcere videatur.

At Prometheus de Jove benè meritus, (ipſi enim aliàs aperuerat inſidias Saturni patris; & à nuptiis cum Thetide contrahendis, quas exitiabiles fore prædixerat, eundem avocarat) in gratiam acceenti

4. Fulgent. Myth. 2. 9. Serv. Ecl. 6. n. 42. Lucian. Prom. p. 15.
5. Pauſ. Attic. p. 22. Apollod. l. 1. c. 7. §. 2. Heſiod. Εργ. n. 60. Θεογ. n. 570.
6. l. 1. carm. 3. n. 27.
7. Apollod. l. 1. c. 7. §. 1. Serv. l. 1. Lucian. de ſacrif. p. 365. Heſiod. Theog. n. 523. Apollon. l. 2. n. 1254.
8. Menander Poët.
9. In Theriacis. n. 343.

cepti beneficii, Herculis operâ, qui telo transverberavit aquilam, ſupplicio exemptus eſt. 7.

7. Pauſ. in pr. Eliac. p. 158. Hyg. fab. 54. & P. A. 2. c. 15.

Fuit verò Prometheus, ut ipſum nomen indicat, vir prudentiſſimus, ἀπὸ τῆς προμηθείας, id eſt, à providentiâ ſic appellatus, qui, quòd rudes & agreſtes homines ad humanitatem informaſſet, hominem ex luto finxiſſe; quòd in Caucaſo Scythiæ monte ſyderum curſus obſervaret, affixus Caucaſo; quòd ignis eliciendi è ſilice, alendique rationem inveniſſet, aut primus aperuiſſet naturam fulminis, ignem Diis ſubripuiſſe, & quòd ingenti ſollicitudine ac cura, huic ſtudiò addiceret animum, aquila jecur ejus exediſſe dicitur.

PAL. Deucalion, 8. quem Promethei filium vocaſti modò, illene fuit, qui perditum hominum genus reparaſſe dicitur?

8. Apoll. l. 3. n. 1086.

MYSTAGOGUS. Ipſiſſimum fuiſſe fabulantur. Cùm enim apud Theſſalos imperitaret, eluvione omnium maximâ, univerſum terrarum orbem inundatum esſe ajunt; genusque humanum funditùs deletum, uno Deucalione, ejusque uxore Pyrrhâ ſervatis: Qui naviculâ delati in Parnasſum montem, cùm aquæ deſedisſent, conſulto Themidis oraculo, quânam arte reſtitui posſet hominum genus; reſponſum eſt, ſi magnæ matris osſa poſt tergum jacerent. Jactis itaque poſt tergum lapidibus, (eò ſpectare rati oraculi vocem, ut magna illa mater esſet ipſa terra; ejusque osſa lapides) mirum dictu! quos lapides projiciebat Deucalion, in viros; quos verò Pyrrha, in fœminas mutatos esſe ſomniant. 9.

9. Ovid. 1. Met. v. 411.

— *Saxa*
Miſſa viri manibus faciem traxere virorum;
Et de fœmineo reparata eſt fœmina jactu.
Inde genus durum ſumus.
Et documenta damus, quâ ſimus origine nati.

At,

At, undè datus huic fabulæ locus? Vir bonus ac pius Deucalion, ipsiusque religiosa conjux, exemplo vitæ & urbanâ consuetudine, feros ac duros, & quasi lapideos homines, emollierunt, & ad civilem humanumque cultum traduxerunt. Atque hæc est hujus ansa fabulæ.

ATLAS.

PAL. Quis ille, Cœlum humeris sustentans? *MYST.* Atlas Mauritaniæ Rex, Japeti filius, Promethei frater. Is, cùm ex oraculo didicisset, imminere sibi perniciem ab uno è filiis Jovis, constituit neminem prorsus excipere hospitio. At Perseus Jove progenitus, cùm fortè per Atlantis ditionem iter haberet, & Atlantem adiisset officii gratiâ, ab illo exclusus, irritatusque tantâ inhumanitate, objecto clypeo, quem ferebat, ostensoque Medusæ capite, illum in sui nominis montem mutavit, sublimem adeò, ut Cœlum creditur attingere. 1. De illo ita Maro: 2.

1. Hesiod. in Melp. p. 322.
2. Virg. 4. Æn. n.246.

—— Jamque volans apicem & latera ardua cernit
Atlantis duri, cœlum qui vertice fulcit,
Atlantis, cinctum assiduè, cui nubibus atris
Piniferum caput, & vento pulsatur & imbri.
Nix humeros infusa tegit; tum flumina mento
Præcipitant senis, & glacie riget horrida barba.

Quòd autem astrologus fuerit eximius, primusque de cœlesti sphærâ disputarit, ideò Cœlum sustinere dictus est, 3. & filiæ quas habuit, stellæ fuerunt à veteribus habitæ.

3. Diodor. l. 1. p. 163.

PAL.

PAL. Quæ fuere illæ filiæ, aut quod earum nomen?

MYST. Aliæ dicuntur *Hyades*, quas ab uxore Æthrâ 4. aliæ *Pleiades*, quas à Pleione conjuge alterâ, suscepit. 5. Illarum nomina hæc sunt, Ambrosia, Endora, Pasithoë, Coronis, Plexantis, Pytho, & Tyche: 6. istarum autem, Electra, Halcyone, Celæne, Maïa, Asterope, Taygete, Merope; 7. omnes numero quatuordecim.

PAL. HYADES undè dictæ?

MYST. 'Απὸ τȢ ὕειν, à pluendo.

8. *Navita quas* Hyades *Grajus ab imbre vocat.* Ob maximas pluvias, quas creant, dum oriuntur vel occidunt, à Latinis dictæ *Suculæ*, quòd Græci vocent ὕας, quas Latini *sues*, 9. vel quòd luto, tanquam sues, gaudere videantur, ob assiduos imbres quos generant. Alii sic vocatas volunt ab Hyante fratre, quem cùm à leone devoratum implacabili luctu prosequerentur, Jovis commiseratione in septem stellas sunt conversæ, quæ visuntur in capite Tauri. Hyadesque indè dictæ, 10. quòd etiamnum lachrymarum imbres ab earum oculis profluere credas.

PAL. Pleiades verò, cur sic appellatæ?

MYST. 'Απὸ τοῦ πλέειν, à navigando; 11. propterea quòd ortu suo commodum navigationi tempus ostendunt; à Latinis *Virgiliæ* dictæ, à verni, quo exoriuntur, significatione temporis. Vel Pleiades dictæ, quasi πλείονες, hoc est, plures; quòd nunquam singulæ appareant, sed omnes simul, 12 præter Meropen, quæ vix se præbet aspectabilem, idcircò, quia cùm reliquæ sorores Diis nupsissent, sola Merope mortali viro Sisipho nupserit, quam ob causam, velut pudore suffusa latitat. 13. Alii putant hanc esse Electram, ideòque videri obscuriorem, quòd excidium Trojanum

4. Ovid. Fast. l. 5. n. 171.
5. Ovid. 5. Fast. n. 83. Hyg P. A. 2. c. 21. fab. 192. Eustath. Hom. Od. p. 475.
6. Hyg. l. 1.
7. Arat. in Astron. Hyg. l. 1.
8 Ovid. 5. Fast. n. 166.
9. Gell. l. 13. c. 5. Hyg. fab. 192. Serv. Georg. l. 1. n. 138.
10. Hyg. P. A. 2. c. 21.
11. Serv. Georg. l. 1. n. 138.
12. Hyg. fab. 192. P. A. l. 2. c 21. Eustath. Hom. Odyss. p. 475.
13. Ovid. Fast l. 4. n. 169.

ſpectare non potuerit, ſed oculis objecerit manum. 14.

Fuerunt autem & Pleïades in ſtellas transformatæ, quòd, ſicut Hyades Hyantem fratrem, ita Pleïades caſum Atlantis patris in montem mutati incredibili dolore lugerent. Nunc pauca de illarum patruo.

Heſperus is fuit Atlantis frater, à quo Italia, ubi aliquandiù manſit, *Heſperia* dicta eſt. 15. Cùm autem montis Atlantis verticem, aſtra ſpeculandi cauſâ, frequens aſcenderet, & aliquandò non comparuiſſet, honores divinos illi vulgus adhibuit, ſtellamque lucidiſſimam ejus nomine appellavit, 16 qui φωσφόρος, Latinè *Lucifer* dicitur, cùm antegreditur Solem, cùm ſubſequitur autem *Heſperus*, ſeu *Heſper* & *Heſperugo*, *Veſper*, *Veſperugo*.

Heſperides, hujus Heſperi filiæ tres, Ægle, Arethuſa, & Heſperethuſa, hortos habuiſſe dicuntur, nemore aurifero pretioſos: quorum cuſtodiæ excubabat draco pervigil, quem cùm peremiſſet Hercules, aurea mala abſtuliſſe fabulantur. Hinc, *Heſperidum mala largiri*, μῆλα ἑσπερίδων δωρῆσαι, dicuntur, qui magna ſplendidaque largirentur. 17.

14 Ovid. 4. Faſt. n. 177.

15. Serv. Æn. l. 1. n. 334.

16. Nat. Com. l. 4. c. 7.

17. Ser. Æn. l. 4. n. 484. Diodor. l. 4. p. 164.

ORPHEUS
ET
AMPHION.

UTRUMQUE ſimul in unâ eâdemque tabulâ, iisdemque fermè coloribus expreſſum intueris: quia eâdem arte uterque ex æquo claruit, uterque lyræ cantu, non homines ſolùm, ſed pecudes, ipſaque ſaxa movit

Orpheus certè, Apollinis ex Calliope Muſâ filius

lius, 1. acceptâ à patre lyrâ, tam ſcitè canebat, ut feras cicuraret, fluvios ſiſteret, ſylvaſque totas concitaret in admirationem ſui. 2. Ad inferos cum eâdem lyrâ deſcendiſſe ferunt, ut Eurydicem uxorem, à ſerpente occiſam, dum effugeret Ariſtæi vim. 3. repeteret à Plutone & Proſerpinâ, eoſque ſuavitate cantûs ita demulſiſſe, ut illius impetrarit reditum ad vitam, eâ tamen lege, ut conjugem non priùs aſpiceret, quàm ad ſuperos perveniſſent. Id, ob amoris impatientiam, præſtare cùm non valuiſſet, reductam eſſe iterùm ad inferos Eurydicem. 4. Quare Orpheus, vitam deinceps cælibem agere decrevit, alioſque benè multos abalienavit ab amore fœminarum; quam ob cauſam à Mænadibus ſeu Bacchis diſcerptus eſſe dicitur; aliam tamen alii afferunt, nimirùm Veneris inſtinctu, amore inflammatas ſic in Orpheum fuiſſe fœminas, ut in ejus amplexum certatim irruentes contentione ac libidine furioſâ incitatæ eum dilaniarint. 5. Ejus oſſa Muſæ collegerunt, & in ſepulcrum intulerunt non ſine lachrymis; lyra inter aſtra relata eſt.

AMPHION, Jove & Antiope ortus 6. accepit & ipſe à Mercurio lyram, ſeù teſtudinem, ejuſque ſono ſaxa numeroſè movit, 7 & ad Thebanæ urbis mœnia conſtruenda compoſuit, ut ait Horat. 8.

Dictus & Amphion Thebanæ conditor urbis,
Saxa movere ſono teſtudinis, & prece blandâ
Ducere qui vellet.

Locus fabulæ indè datus, quòd & Orpheus & Amphion, eloquentiæ facultate, quâ præcellebant, feros homines ad manſuetius vitæ genus revocarint. 9.

ARION dignus eſt, qui duobus hiſce citharœdis comes erat; & miror abeſſe ab hoc loco ejus imaginem. 10. Fuit enim Poëta lyricus, patriâ Me-

1. Virg. Ecl. 4. n. 57.
2. Apoll. l. 1. Argo. Diodor. l. 4. p. 162.
3. Virg. Georg. l. 4. n. 455.
4. Serv. Æn. l. 6. n. 119. Apollod. l. 1. c. 3. § 2. Albric. Imag. c. 18. Fulgent. Myth. l. 3. c. 10. Apollod. l. 1.
5. Rhodig. A. L. 6. 14.
6. Hyg. fab. 155.
7. Pauſ. in Bœotic. m. 295.
8. De Art. Poët. n. 394.
9. Solin. c. 7.
10. Herod. in Clio.

thymneus è Lesbo insulâ, qui grandem pecuniam, cùm artis, quam profitebatur, beneficio collegisset, & navi, ex Italiâ Lesbon repetens, videret sibi insidias à sociis parari propter opes; nautas orasse fertur, ut carmen aliquod, priùsquam moreretur, concinere sibi liceret; quo impetrato, sumptâ citharâ, suaviterque modulans, in mare se dejecit; sed à delphino, quem cantu pellexerat, exceptus dorso, Tenarum deportatus est. 11.

Ille sedet, citharamque tenet, pretiumque vehendi
Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.

Delphinus autem ipse in præmium hujus officii in Cœlum elatus est. 12.

ACHILLES.

ACHILLES Pelei fuit ex Thetide filius, 1. quem adhuc infantem stygiis undis mater immersit. Ex quo factum, ut ejus corpus tela omnia retunderet, nec ullo sauciari modo posset, eâ exceptâ parte pedis, quâ prehensus erat, dum ablueretur. Alii dicunt, à Thetide occultatum sub igne noctu, postquam interdiu ambrosiâ perunctus fuerat, 3. unde *Pyrisous* primò dictus, quòd ab igne servatus esset; 4. postea *Achillis* nomen obtinuit, ab α & nomine χεῖλος, *labrum*, quasi sine labro, 5 ejus enim labrum exustum est; propterea, quòd illud sibi lingebat infans, cùm ungebatur, atque ita ambrosiâ non potuerat illini. 6. Alii à Chirone Centauro educatum perhibent, & leonum visceribus, aprorumque & ursorum medullis, lactis loco, fuisse pastum. 7. Hinc videlicet infracta illa ortum habuit. 8. magnitudo

11. Ovid. l. 2 Fast. n. 115 Herodot. l. 1. p. 9. & 10. Lucian. Dial. Nept. & Delph. p. 230.
12. Ovid. Fast. l. 2. n. 117.
1. Apoll. Schol l. 1. n. 558.
2. Apoll. Schol. 4. Argon. n. 816
3. Apoll. 4. n. 868
4 Agam. apud Lycophr. Schol. n. 178. Ptolem. Hephæst. l. 7. p. m. 335.
5 Apollod. l. 3. c. 12. §.
6 Ptolem. Hephæst. l. 1.
6. Apoll. l. 1. Eurip. Iphig. in Aul. 209. & 926.
7. Apoll. l. 3. c. 12. §.
8. Schol Homer. Iliad. A. n. 5?. Stat. Ach. l. 2 n. 381. Liban.

do animi, corporisque robur invictum, adeò ut, in proverbii loco vocari ſoleant Achilles, qui fortitudine præſtant, & Achilleum dicatur argumentum, quod contrariis rationibus infirmari nequeat.

Cum autem ex oraculo audiſſet Thetis, periturum in expeditione Trojanâ filium, aliundè verò, Calchas vates pronuntiaſſet, ſine Achille expugnari Trojam non poſſe, Ulyſſis aſtu, coactus eſt arma capeſſere. 9. Dum enim, matris juſſu, latet Achilles, virgineo tectus habitu, in Gynæceo regio, apud Scyron inſulam de Cycladibus unam, inter filias Lycomedis Regis; 10. id ſubodoratus Ulyſſes, eò contendit cum mercibus mercator perſonatus, quas in illo Gynæcæo venales exponit, Achillis à virginibus diſcernendi cauſâ. Hic puellæ regiæ, pro inſitâ ſexûs indole, dum in armillas, ſpecula, monilia, cæteraque id genus mundi muliebris ornamenta curioſas manus injiciunt, cupidisque inſpiciunt oculis; Achilles contrâ, clypeos attrectare, caſſides aptare capiti, vibrare enſes & lateri accommodare. 11. Quo indicio, virum ſe prodens, ad bellum proficiſci compellitur; armis priùs inſtructus ab Vulcano, Thetidis rogatu, impenetrabilibus. Ad Trojam Hectorem Priami filium interfecit; 12. ipſeque viciſſim à Paride ex inſidiis, occaſione Polyxenæ interfectus eſt, 13. cujus interitum Nymphæ omnes ac Muſæ fleviſſe dicuntur. 14.

Erat Polyxena Priami Trojanorum Regis filia, decore excellenti virgo. 15. Hanc in Trojæ mœnibus, Achilles fortè vidit & amavit, ſibique optavit uxorem; annuit Priamus, conveniunt in Apollinis templum, inituri fœdus, irrepit clàm Paris frater Hectoris, occultat ſe ponè ſimulacrum Apollinis, Achillemque nihil tale ſuſpicantem ſagittâ perimit, in eam pedis adactâ partem, quæ

ψογ. Ἀχιλ. p. 99. Συγκ. Αἰαντ. καὶ Ἀχιλλ. p. 129.

8. Gell. l. 2. c. 11.

9. Hom. Iliad. 1. n. 410. Schol. Iliad. A. n. 418. Lycoph. n. 277.

10. Apoll. l. 3. c. 12. §. 8.

11. Apoll. l. 3. c. 12. §. 8. Hyg. fab. 96. Schol. Lycoph. n. 277. Homer Iliad. T. n. 332.

12. Hyg. fab. 112.

13. Virg. Æn. l. 6. n. 57. Hyg. fab. 110. 113. Serv. Æn. l. 3. n. 222.

14. Schol. Lycoph. n. 277.

15. Hyg. fab. 110. Apoll. l. 3. c. 11. §. 8.

16. Hyg. fab. 110. Serv. l. l.

sola vulneri erat obnoxia. Captâ deinde Trojâ, Polyxenæ sanguine Achillis umbrae, parricidii pœnas reposcenti, Græci parentarunt. 16.

ULYSSES.

1. Eustath. Homer. Odyss. p. 704.
2. Hyg. fab. 97. Serv. Æn. l. 3. n. 261
3. Hyg. fab. 256.
4. Hyg. fab. 95. Serv. Æn. l. 2. n. 81. Philostr. Heroïc. p. 683.
5. Hyg. fab. 102.
6. Serv. Æn. l. 2. n. 13.
7. Serv. Æn. l. 2. n. 166. Quint. Smyrn. l. 5. n. 253.
8. Virg. Æn. l. 1 n. 453. & ad illum Servius.

ULYSSES, Græcè Ὀδυσσεὺς ita dictus, ut nonnulli putant, ab ὁδὸς, via; 1. quod in ipsâ viâ, ejus mater, iter faciens lapsa, illum pepererit, in Ithacâ insulâ, (unde cognominatus *Ithacus*) aut, ut quibusdam placet, in Bœotiâ natus est, Laërte & Anticlêâ parentibus. 2. Uxorem habuit Penelopen, prudentiæ juxta ac castimoniæ laude celeberrimam. 3. Ardente bello Trojano, ne ab charissimâ sibi conjuge abscedere cogeretur, insaniam simulavit, junctis aratro diversi generis animalibus, & salem sulcis mandans. Verùm ejus fraude à Palamede detectâ, qui aranti filium adhuc puerulum objecit, exploraturus, an vomere illum proscissurus esset; Ulysses flexo vomere cum declinasset, ne filium læderet, mentis compos judicatus, ad bellum ire compulsus est, 4. ubi egregiam navavit operam; effecitque ipse unus potissimùm, ut Troja caperetur, amotis omnibus illius expugnandæ fatalibus impedimentis: Nam & Achillem, ut dixi modò, latitantem ad bellum perduxit: & sagittas Herculis à Philoctete impetratas ad Trojam pertulit, 5. & cinerem Laomedontis qui super Scæâ portâ Ilii servabatur, abstulit. 6. & Palladium ex eâdem rapuit urbe; 7. & Rhœso Thraciæ Rege occiso, equos ejus abduxit, priusquam Xanthi aquam degustassent. 8. Quæ omnia in Trojæ fatis erant, sine quibus Troja capi non poterat.

Deindè,

Deindè, cùm Ajâce, Telamonis & Heſiones filio, Græcorum, ubi diſceſſeris ab Achille, fortiſſimo, pro Achillis armis, coram judicibus contendit, qui Ulyſſis eloquentiâ victi ſecundùm illum dixere ſententiam, eique arma addixerunt: 9. Quo dedecore, in furorem verſus Ajax ferro incubuit; 10. ejus cruore in Hyacinthum florem mutato. 11.

Sub hæc, immensâ viginti annorum navigatione, adverſâ tempeſtate ſemper excluſus patriâ, primò, Polyphêmum præuſto ſtipite excæcavit. 12. Hinc in Æoliam vela faciens, ab Æolo ventos in utrem coactos obtinuit; & cùm propè teneret Ithacæ portum, ſoluto utre à ſociis, theſaurum ineſſe credentibus, reflante vento, denuò in Æoliam pulſus eſt. 13. Secundò, ſociis in belluas mutatis â Circe, ſumpto adversùs ejus veneſicia, quod Mercurius miſcuerat, pharmaco, in illius ſpeluncam ſtricto enſe irruens, veneficam coëgit reſtituere ſociis priſtinam formam; atque ex eâ ſibi conciliatâ Telegonum filium ſuſcepit. 14. Tertiò, pervaſit poſthàc ad inferos, ex Tireſiâ vate ſciſcitaturus, quæ ſibi eventura forent. 15. Quartò, ad inſulas Sirenum delatus, inſidioſas evitavit cantus peſtilentis illecebras, ſociorum auribus cerâ obturatis, ipſe ad navis malum valido fune colligatus. 16. Denique laceratâ fluctibus navi, factoque naufragio, natando evaſit in portum Phæacenſium, ſolus ac nudus; ubi à Nauſicaë Alcinoï Regis filiâ repertus inter virgulta deliteſcens, benignè habitus; ſociis, & nave acceptis, dormiens in Ithacam deportatus eſt. 17. Excitatus autem à Pallade, ejus monitu mendici perſonam induit; 18. ſuos adit ſubulcos, apud quos Telemachum filium reperit, incognitus ducitur domum; ubi, poſt multas illatas ſibi à procis injurias, cum filio & duobus ſubulcis, quibus ſe indicaverat, ex compoſito arma capiens, procos ad unum omnes tru-

9 Quint. Smyrn. l. 5. v. 306. Hyg. fab. 107.
10. Hyg. l. 1. & fab. 242.
11. Ovid l. Met 13. n. 391.
12. Lucian. Dial. Mar. p. 241. Philoſtr. Heroïc. p. 691.
13. Hyg. fab. 125.
14. Hyg. l. 1.
15. Lucian. de Aſtrol. p. 854. Philoſtr. Heroïc. p. 691.
16 Serv. Æn 5. n. 864. Lucian. Contem. p. 357. Epiſt. Saturn. p. 628.
17. Lucian. de Paral. p. 246. Hyg. fab. 125.
18. Hyg. fab. 26.

19. Hyg. fab. 126. trucidavit, Penelopenque ſuam recepit. 19. Fuit Penelope Icari filia 20, ſingularis pudicitiæ exemplar abſolutum; 21. quæ totis viginti annis, quibus Ulyſſes ejus maritus abfuit, pro mortuo vulgò habitus, nullis aut parentum precibus, aut procorum pollicitationibus adduci potuit, ut fidem discedenti marito datam violaret, alterique nuberet. Cùm autem, nobiliſſimi quique magno numero juvenes ejus limina aſſidui tererent, illamque ſinguli uxorem ſibi poſtularent, ſic ut tergiverſanti vim jamjam illaturi viderentur, tantum moræ ad deliberandum impetravit mulier aſtuta, quantùm telæ, quam in manibus habebat, abſolvendæ ſatis eſſet. At de nocte retexens, quæ de die texuerat, procos in adventum Ulyſſis diſtulit, qui, ut dictum eſt, univerſos de medio ſuſtulit. 22. Hinc proverbio dicitur, *Penelopes telam retexere*, 23. pro, inanem operam ſumere, alterâque manu deſtruere quod alterâ fuit extructum.

20. Apollod. l. 3. c. 21. Lucian. Imag. p. 13. Hyg. fab. 256.

22. Hyg. fab. 126. 23. Cic. 4. Acad. c. 29. Eraſm. in adag.

ORION.

PAL. Quis fuit Orionis ortus?

MYST. Dicere ſuppudet Dicam tamen, ne quid te celem, quod me rogas, ſubturpe licet. Ex urinâ (ſit honos auribus) trium Deorum ferunt eſſe progenitum. Cùm enim unà iter facerent Jupiter, Neptunus, & Mercurius, nocteque oppreſſi divertiſſent in tugurium cujusdam pauperis, cui Hireus nomen; humaniter adeò, atque etiam pro tenuitate hoſpitis ſplendidè accepti ſunt, ut optionem ei dederint quidlibet petendi. Ille, velle ſe ait vitam agere cœlibem, quod conjugi promiſerat morienti, filium tamen vehe-

J. van Vianen del.

vehementer desiderare. Voto tam pio Dii obsequentes, bovis, quem ille mactarat ad epulum, perfudere lotio corium, jubentque illud, ita ut erat, urinâ perfusum obtegere terrâ. Decimo post mense, corium, ut jussus erat, retegit, puerumque indè natum miratur 1. quem ab ipsâ re *Urionem*, 2. seu Orionem 3. nominavit. Hic deindè se Dianæ comitem adolescens adjunxit; cujus in illam amor, cùm modestiæ fines transiliret, 4. seu, ut scribunt aliqui, cùm insolentiùs prædicaret vires corporis, jactaretque nullam esse feram, quam non conficere facilè posset; Terra, tantam non ferens arrogantiam, scorpionem immisit, à quo necatus est. Illatus dein Cœlo, inter sidera locatur, 5. & tempestates excitare creditur tùm, cùm latet; tranquillitatem contra referre, cùm se prodit. Unde *nimbosus Orion* à Virgilio dicitur; 6. indèque nomen habuisse suspicantur, quòd *ὀρίνω turbo, concito, moveo*, significet.

1. Hyg. fab. 195. Palæph de Incred. c. 5. Eustath. Odyss. E. p. 224. Ovid. Fast. l. 5. n. 495. 2. Lactant. Stat. Theb. l. 7. n. 257. Isid. l. 3. c. 70. 3. Hyg. P. A. l. 2. c. 34. Ovid 5. Fast. n. 535. Serv. l. Æn. 1. n. 539. 4. Serv. l. l. Hyg. l. l. Eustath. Homer. Iliad. Σ. n. 1212. Palæph. l. l. 5. Eustath. l. l. 6. Æn. l. 1. n. 539.

OSIRIS, APIS, ET SERAPIS.

TERNA hæc nomina habentur vulgò Numen unum; non ergò distinguenda sermone sunt.

OSIRIS, Jove & Niobe Phoronei filiâ genitus, cùm multos regnasset annos apud Argivos, Ægialo fratri suo regno relicto, incensus cupiditate gloriæ, novum nomen, novaque regna quæsiturus navigavit in Ægyptum. Gente illâ non tam armis victâ, quàm humanitate eximiisque beneficiis sibi de-

devinctâ 1. duxit uxorem Io, Inachi filiam, quam Jupiter in vaccam olim mutasse, superiùs diximus. Hæc in Ægyptum, intemperiis agitata cùm pervenisset, suæ reddita formæ, nupsit Osìri, & literas docuit Ægyptios; quas ob res, & ipsa, Osirisque, divinos honores adepti sunt, apud populos illos immortalitate affecti. 2. Primus tamen mortalem se præbuit Osìris, à Typhone fratre occisus; 3. ab Iside suâ (mutato enim nomine, *Io*, dicta *Isis* est 4.) diù quæsitus, 5. inventus tandem in arcâ, monumento illatus est, in insulâ Memphi proximâ, quam Styx, feralis ac luctuosa palus efficit. 6. Quod autem ad investigandum locum, in quo latebat, canum sagacitate abusa sit, hinc evenisse ajunt, ut prisco more, in Isidis solemni pompâ, quotannis agi solitâ, canes præirent 7. & Deum deinceps canino capite insignem, Anubim nomine, haud vulgari religione colerent. 8. Hunc Poëtæ passim appellant *latratorem*, 9. *semideum canem* 10. itemque *Hermanubis* 11. dictus est, quòd illum, ob sagacitatem, eundem esse cum Mercurio, nonnulli putent. Ad Osìrim, Isidemque revenio.

Osìridis cadavere sepulturæ mandato, bos quidam præstanti specie, cum apparuisset Ægyptiis, illum Osìrim rati, pro Deo venerati sunt, & *Apim*, hoc est, eorum linguâ *bovem*, appellarunt. 12. Quia verò post mortem inventum est illius corpus inclusum arcæ, quæ σορὸς Græcè dicitur, inde *Sorâpis*, & immutatione secundæ literæ *Serâpis* dici cœptus; 13. de quibus clariùs mox & explicatiùs ubi adnotavero, quod Plutarchus habet de Osìride; illum scilicet existimatum esse Solem, sceptro exprimi solitum, in cujus apice micabat oculus; 14. ducto inde Osìridis nomine; nam *os* apud Ægyptios *multum* &

1. Plut. & Osir. p. 356. 2. Eus. Præp. Euang. l. 2. c. 1. 3. Diodor. l. 1. p. 12. Serv. Æn. l. 11. n. 286. Euseb. l. l. 4. Hyg. fab. 145. Serv. Georg. l. 3. n. 152. 5. Ovid. Met. l. 9. n. 692. 6. Serv. Æn. l. 6 n 154 7. Ælian. de anim. l. 10. c. 45. 8. Plut. Isid. & Osir. p. 256. 9. Virg. 8. Æn. n. 698. 10. Lucan. 8. n. 132. 11. Plut. p. 375. 12. Plut. p. 364. 13. Plut. l. l. p. 362. 14. Plut. l. l. p. 363. Macrob. Sat. l. 1. c. 21. Diodor. l. 1. p. 7. 15. Plut. l. l. p. 355.

& ἶρις *oculum* ſignificat. 15. *Oſiris* igitur, quaſi πολύοφθαλμος, multos oculos habens: quod Soli aptè convenit, qui quot radios, tot videtur habere oculos, quibus omnia luſtrat & illuſtrat. 16.

ISIS autem, quam quidam Palladem, alii Terram, Cererem alii, plerique Lunam fuiſſe ſcribunt, 17. κεραοφόρος, id eſt, cornigera effingebatur, ad Lunæ creſcentis ſimilitudinem, 18. & μελανόςολος, nigris veſtibus induta, quòd Luna luceat in tenebris, 19. ſiſtrum dexterâ, 20. ſitulam ſiniſtrâ ferens: 21. Caput vulturis pennæ coronabant, 22. nam vultur apud Ægyptios Junoni ſacer eſt, ejus denique plumis, veſtibulorum faſtigia exornari ſolita. Illius Sacerdotes ab Iſide, dicti *Iſiaci*, ſuillis & ovillis carnibus abſtinebant. 23. neque ſalem cibis adhibebant, 24. ne caſtitatem violarent; Caput radebant, 25. papyraceis tantùm calceis utebantur, 26. & lineâ veſte, quia lini uſum prima Iſis docuit, 27. ex quo Linigera 28. dicta eſt. Ut etiam *Inachis*, ab Inacho patre: 29. Cum autem Iſidis nomine paſſim intelligeretur ipſa ſapientia, in ejus templi pavimento legebantur hæc inſcripta verba: 30. Ἐγώ εἰμι πᾶν τὸ γεγονὸς, καὶ ὂν, καὶ ἐσόμενον, καὶ τὸ ἐμὸν πέπλον, ὐδεὶς τῶν θνητῶν ἀπεκάλυψεν, hoc eſt, *Ego ſum quidquid fuit, eſt, & erit; nec meum peplum mortalium quiſquam retexit.*

Iſidis hujus ope, Iphis Cretenſis puella, Lygdi & Theletuſæ filia, in marem mutata eſt, ſi credere dignum eſt ingenioſo fabricatori fabularum. Lygdus ille peregrè proficiſcens uxori prægnanti mandat, fœminam ſi pariat, eam ut exponi curet. Quod cùm accidiſſet, nec vellet Theletuſa prolem perdere, ſimulat ſe peperiſſe marem, & habitu ſexum mentitur virilem; & Iphidis nomen imponit, mari fœminæque commune. Redux domum maritus, & conjugi credit, & filiæ, filii perſonam

16. Diodor. l. 1. Euſ. Præp. Euang. l. 1. c. 9.
17. Euſ. Præp. Euang. l. 2. c. 3. l. 3. c. 11. Herod. l. 2. p. 126.
18. Herod. l. 2. p. 118.
19. Plut. l. l. p. 372. Apul. Met. l. 11. p. 258.
20. Plut. l. l. p. 376. Serv. 8. Æn. 696.
21. Serv. l. l.
22. Ælian. l. de anim. 10. c. 22.
23. Plut. ſympos. 5. c. 10. Iſid. & Oſir. p. 352.
24. Plut. Iſid. & Oſir. p. 352.
25. Plut. l. l.
26. Plut. l. l.
27. Herod. l. 2. p. 116.
28. Ovid. l. de pont. E. 1. n. 53.
29. Proper. l. 3. 20. 2. 244.
30. Plut. p. 354.

agenti. Quæ ſimul ac nubiles annos attigit, de illâ pater agit matrimonio collocandâ. Itaque ipſi tanquam adoleſcenti Janthe deſpondetur virgo perelegans: itur in templum ad nuptias ritè celebrandas, interque eundum Iſidis opem implorat mater mirè ſollicita, & ſupplicem audiit Iſis, Iphidemque puellam in Juvenem lectiſſimum mutat. 31. Sed ad Serapin nunc Apimque veniamus.

SERAPIS, de cujus modò nomine diximus, Deus Ægyptiorum, qui tamen in Græciâ, Athenis 32. præſertim, atque etiam Romæ 33. cultus eſt, à variis habitus, modò Jupiter Ammon, modò Pluto, Bacchus, Æſculapius, modò exiſtimatus Oſiris; 34. inter ea nomina locum habuiſſe dicitur, quæ Græcè ἑπταγράμματα, id eſt, ſeptem literarum, ideôque abominanda cenſebantur 35. Hunc Deum, ſunt qui dicant fuiſſe è Ponto accerſitum à Ptolemæo Lagi; ejusque effigiem à Sinopenſium Rege impetraſſe, eique templum dedicaſſe magnificum Alexandriæ. 36. Illum Euſebius vocat 37. malignorum dæmonum principem; cujus imago calathum gerebat in capite, accubante juxta animali tricipite, medium leonis, dextrum canis, lævum lupi caput habente; quos draco circumvolutus implicabat, capite redeunt ad Dei dexteram, quâ formidabile monſtrum compeſcebatur. 38. Porrò in omnibus ferè templis, in quibus Serapis & Iſis colerentur, viſebatur ſimulacrum, quod admoto labris digito, ſilentium videbatur indicere; nimirùm ut ſignificarent, ut Varro ſentit 39. tacendum eſſe, eos aliquando fuiſſe homines. Erat enim lege cautum, pœnâ capitis propoſitâ, ne quis Serapim, hominem quandòque mortalem exſtitiſſe diceret.

APIS, de quo jam quædam ſuperiùs, fuit Argivorum Rex, inquit Auguſtinus 40. qui navibus transvectus in Ægyptum, factus eſt Serápis, omnium ma-

31 Ovid. l. Met. 9. n. 666.
32. Pauſ. in Attic. n. 16.
33. Publ. Victor. reg. 9.
34. Tac. l. 20. c. 84. 6. 8. Plut. l. 1 p. 361, 362.
35 Porp. apud Gyrald. Synt. 6. p. 192. Heſych.
36. Tac. l. 20 c. 83. & 84
37. 4. Præp. Eu. c. 23.
38. Macr. in Sat. l. S. c. 20.
39. apud. Aug de Civ Dei l. 18. c. 5.
40. l. l.

maximus Ægyptiorum Deus. Illo extincto, succeſſit in demortui locum bos ille, quem paulò ante indicavimus: ſed qualis, aut cujus formæ; audi, quo pacto illum Plinius 41. deſcribat. 41. Lib. 8. c. 46.

Bos in Ægypto inquit, numinis vice colitur, Apin vocant: inſigne ei in dextro latere candicans macula, cornibus lunæ creſcere incipientis, nodus ſub linguâ, quem cantharum appellant: (Niger ex toto corpore, ait Herodotus, 42. in fronte habens candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, & præter illum cantharum in palato, duplices in caudâ pilos.) Non eſt fas, pergit Plinius, eum certos vitæ excedere annos, merſumque in ſacerdotum fonte enecant, quæſituri luctu alium, quem ſubſtituant: & donec invenerint, mœrent, deraſis etiam capitibus. Inventus deducitur Memphim à ſacerdotibus. Sunt delubra ei gemina, quæ vocant thalamos, auguria populorum. Alterum intraſſe, lætum eſt; in altero dira portendit. Reſponſa privatis dat, è manu conſulentium cibum capiendo. Germanici Cæſaris manum averſatus eſt, haud multò poſt extincti. Secretus fermè agit; cùm autem ſe proripit in cœtus, præeuntes lictores turbam ſummovent, grexque puerorum comitatur carmen honori ejus canentium. Intelligere videtur, & adorari velle. Fœmina bos ſemel ei anno oſtenditur, ſuis & ipſa inſignibus, quanquam aliis; ſemperque eodem die, & inveniri eam, & extingui tradunt. Hæc Plinius. Quibus addit Ælianus, Apin, non coïtu, ſed ex vaccâ fulgure afflatâ concipi. His nugis fidem non adhibens Cambyſes Aſſyriorum Rex, Apin enſe in femore percuſſiſſe dicitur, ut ſcilicet, ſi flueret ſanguis, deprehenderetur non eſſe Deum; cujus ſacrilegii pœnas dediſſe ferunt. 43.

42. Lib. 3. p. 195.

43. Herodot. l. 1. plut. de Iſid. & Oſir. p. 368.

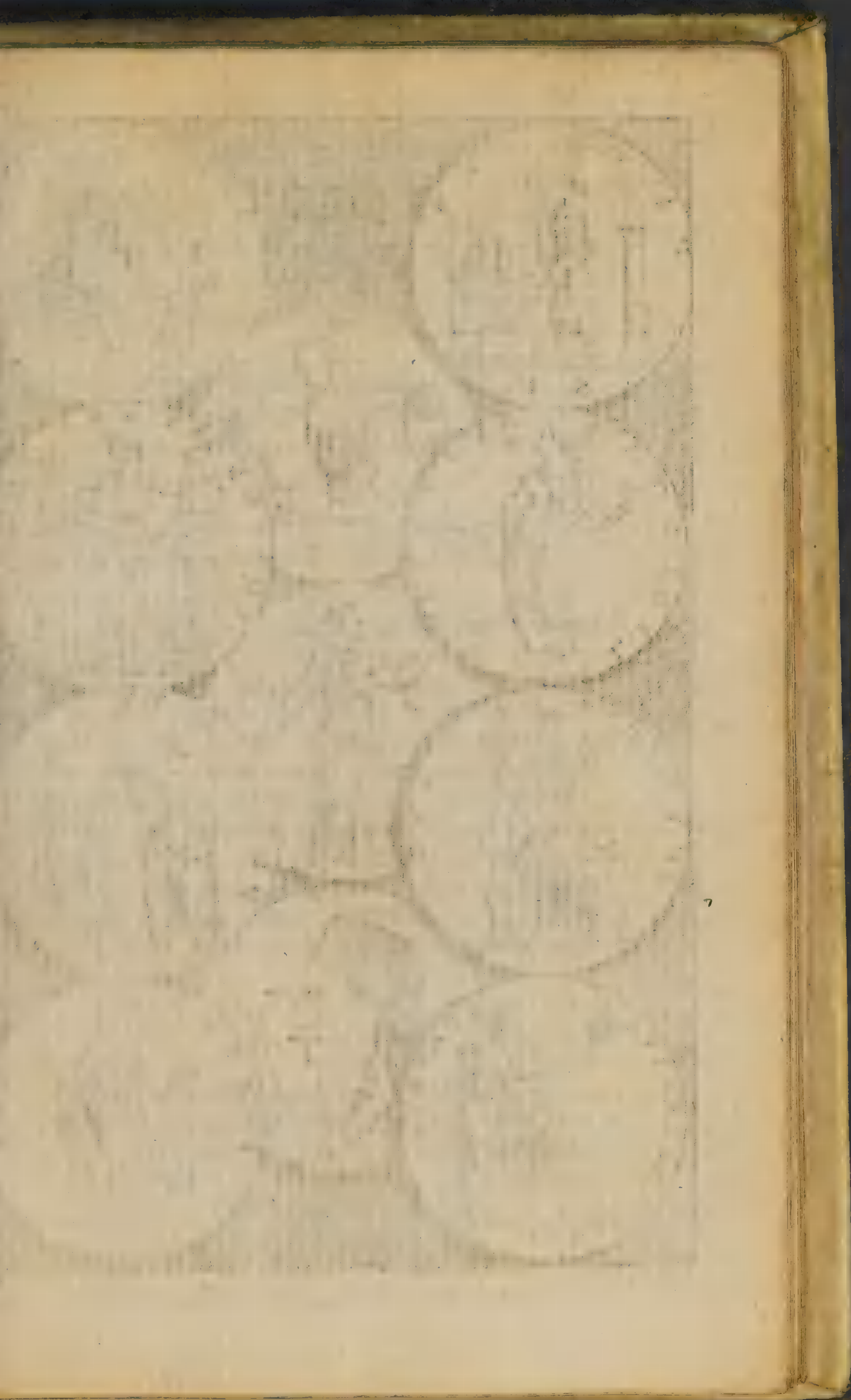
AP-

APPENDIX
DE
DEABUS DEORUM
EFFECTRICIBUS.

Eæ illæ, Virtutes ſunt, quarum imagines in anguſtum contractas, poſtrema hæc tabella continet; quarumque præſidio, non adſcriptitii ſolùm, quos contuebamur modò; ſed cæteri etiam Dii omnes, de quibus diſſeruimus hactenùs, in Cœlum adſcenderunt, ſupremiſque honoribus exornati ſunt. Vitia quædam (nam & vitiis dicatæ aræ) admiſta vides; quorum velut umbris ac receſſibus illuſtriùs Virtutès eminent, excitaturque illarum claritas, quodam quaſi colorum repercusſu. Utriſque fauſta alia quæpiam fauſtaque adjuncta ſunt Numina, de quibus pro inſtitutâ brevitate pauca.

PAX AVG.
S C
P·TR·P COS III
S C
S
LIBERTAS AVGVSTA
CONCORDIA AETERNA
S C
PVDICITIA AVG
S C
HONOS ET VIRTVS
CLEMENTIA AVGVSTI
S C
PIETAS AVG

VIRTUTES DEÆ,

Bonaque Numina.

NOn tantùm ſingulas Virtutem ſpecies, ſed Virtutem quoque ipſam veteres tanquam Deam coluere. De hâc primùm, tum verò de illis.

VIRTUS ET HONOR.

Virtus, à *viro* ſic dicta, quòd virum virtus maximè honeſtet; 1. habita pro Deâ, & culta fuit, 2. habitu matronali, ſenili quandòque ſpecie, ſaxo quadrato inſidens: cui templum M. Marcellus dedicavit, & Honoris ædem curavit adſtrui; ſic, ut per Virtutis templum ingreſſus eſſet ad ædem Honoris, 3. quo ſignificaretur, non niſi per virtutem patere aditum ad verum honorem. Huic aperto capite ſacrificabant; quòd ſplendidum quiddam ſit honos; unde viris illuſtribus & honoratis caput aperire ſolemus; Quid mirum igitur, ipſi ſi aperiatur Honori?

1. Cicer. Tuſc. 2. c. 18.
2. Aug. 4. de Civ. c. 20.
3. Liv. l. 27. c. 27. l. 29. c. 11. Cic. de nat. l. 2. c. 23.

F I D E S

Ædem habuit Romæ, Jovi Capitolino proximam, 1. quam primus omnium Numa Pompilius conſecraſſe dicitur. Sine cæde ac ſanguine ejus ſacra procurabantur, ipſiusque Flamines albo panno caput habentes involutum, velatâ manu, itemque candido opertâ panno, rem ſacram faciebant: ut

1. Cic. de Off. l. 3. c. 29.
2. Dion. Hal. l. 2. p. 133.

ut ostenderent, fidem debere esse tectam & secretam. Hinc *Cana fides* à Virgilio 3. dicitur; vel propter candorem animi, à quo fides ortum habet; vel, quòd in hominibus canis esse solcat. 4. Idcircò, canis albus ejus symbolum fuit, quo animali nullum fidelius est. Atque etiam duæ junctæ manus, aut puellæ geminæ, dextram dextræ conferentes; sic enim *dextrâ datâ*, inquit Livius, *fidem futuræ amicitiæ sanciebant.*

3. Virg. l. Æn. 1. n. 296.
4. Serv. in Æn. l. 1. n. 296.

SPES

ÆDem habuit Romæ, in foro olitorio, quæ icta fulmine deflagravit. 1. Ejus effigiem, in Adriani numismate aureo, ait se vidisse Gyraldus; 2. in quo fœmina erat stans, institæ laciniam sinistrâ nonnihil attollens, dextrâ in cubitum elatâ pateram præferebat, in quâ repositum inerat veluti ciborium (poculi genus est) ad floris similitudinem efformatum cum hâc inscriptione: SPES P. R. Spem in fundo pyxidis, quam Pandôra tulit, remansisse, suo loco diximus.

1. Liv. l. 21 c. 62.
2. Synt. 1. n. 30.

JUSTITIA.

Ejus effigies visebatur, ore virgineo, acri oculorum obtutu, severâ fronte, toto corporis habitu ad timorem feroci, ad dignitatem ornatissimo, ad majestatem venerando. 1. Apud Ægyptios, sine capite fuisse scribit Alexander; 2. sinistrâ manu exporrecta & explicatâ. Astræam Græci vocant, ut antè dictum est.

1. Chrys. apud Gell. l. 14. c. 4.
2. Gen. Dier. l. 4. c. 22.

PIETAS

PIETAS.

Ei ſacellum Attilius Romæ Duumvir in eo loco dicavit, in quo mulier habitaſſe dicitur ea, quæ uberibus matrem in carcere aluit. 1. Erat illa plebeja puerpera, cujus mater ſupplicii causâ incluſa carceri; cum autem à janitore impetraſſet aditum, ſemper excuſſa, ne quid inferret cibi, deprehenſa eſt uberibus ſuis alens eam. Quo miraculo matri ſalus donata eſt pietate filiæ; ambæque perpetuis alimentis publico ſumptu ſuſtentatæ, & locus ille Pietati Deæ conſecratus eſt. Exemplum eſt Græcum, huic Latino ſimile, cujusdam fœminæ, quæ Cimona patrem ſuum jam grandævum, cuſtodiæ mancipatum, velut infantem admovit gremio, & lacte pavit. 2.

1. Plin. l. 7. c. 36.

2. Val. Max. l. 5. c. 4. ex. 1.

MISERICORDIA.

Huic Athenienſes aram erexerunt, & templum ſeu aſylum poſuerunt omnium primum. 1. Cum enim poſt Herculis mortem, ejus nepotes ſibi metuerent ab iis, quos avus afflixerat, Athenis Aſylum, hoc eſt Templum Miſericordiæ collocarunt, unde nullus poſſet abduci. 2.

1. Pauſ. in Att. p. 15.

2. Serv. in 8. Æn. n. 342.

CLEMENTIA.

Nihil de hâc Deâ occurrit memorabile, niſi quod Cæſaris Clementiæ templum erectum eſſe, ſcribit Plutarchus. 1.

1. In Cæſare. p. 734.

PUDI-

PUDICITIA.

Ædes Pudicitiæ Patritiæ fuit apud Romanos in foro boario : Plebeja verò Pudicitia ædiculam nacta eſt, Virginiæ beneficio , hâc de causâ. Virginiam Auli filiam, patritiâ familiâ natam, nuptamque plebejo, mat onæ nobiles, quod è patribus nupſiſſet, ſacris arcuerant, & templi Pudicitiæ prohibuerant aditu. Brevis altercatio indè ex iracundiâ muliebri in contentionem animorum exarſit. Virginia egregio facto injuriam vindicatura, in vico longo, ubi habitabat, ſacellum condidit, aramque ibi poſuit ; & convocatis plebejis matronis conqueſta ſe indignè à
1. Apud Liv l. 10. c. 23. patritiis habitam : *Hanc ego aram*, inquit, 1. *Pudicitiæ Plebejæ dedico, vosque hortor, ut quod certamen virtutis viros in hâc civitate tenet, hoc pudicitiæ inter matronas ſit ; detisque operam, ut hæc ara, quàm illa, ſi quid poteſt, ſanctius & à caſtioribus coli dicatur.* Eodem fermè ritu, & hæc quo illâ antiquior, culta eſt, ut nulla niſi ſpectatæ pudicitiæ matrona, & quæ uni viro nupta fuiſſet, jus ſacrificandi haberet. Quin
2. Val. Max. l. 2. c. 1. §. 3. etiam, coronâ pudicitiæ donari fœminas ſolere, quæ uno fuiſſent contentæ matrimonio, 2. memoriæ proditum eſt.

VERITAS

1. Philoſt. in Heroïc. n. 771. 2. Plut. de Adul. p. 49 3. Plut. præſt. Rom c. 11.

Virtutis mater, niveis induta veſtibus, 1. ſplendore conſpicua, amœnitate comis, verecundè blanda, pignus probitatis, munimentum virtutis, humanæ ſocietatis lumen & decus, 2. temporis filia vulgò dicitur, & Saturno nata : 3. quod

quòd nimirùm, temporis ſucceſſu, inveniatur veritas. Hanc in putei fundo deliteſcere, ſcribit Democritus.

MENS

t à Romanis conſecrata, ut mentem bonam largiretur, *u* in Capitolio habuit aram, à M. Æmilio poſitam; eidemque ædem voviſſe dicitur Attilius Prætor, *x* & poſtea Duûmvir ad hoc creatus, dedicaſſe.

t Aug. l. 4. cap. 21.
u Cic. 2. de Nat.
x Liv. 22. & 23.

CONCORDIA

Ab antiquis præſertim Romanis culta eſt, *y* cui variis temporibus multas fuiſſe dedicatas ædes conſtat multorum teſtimonio. Effingebatur autem, craterem dextrâ tenens, & lævâ cornu copiæ aut ſceptrum è quo fruges videbantur erumpere. Ejus quoque ſymbolum fuere, dextræ duæ junctæ ſimul, & malum punicum. *z*

y Liv. l. 9. Plut. in C. Gracch. Suet. in Tib.
z. Gyr. Synt. 1.

PAX.

Ipſi aram olim *a* Athenis conſecratam fuiſſe ferunt, & Romæ templum habuit magnificentiſſimum foro proximum, quod Veſpaſianus ab Claudio inchoatum, exædificandum curavit; *b* quod deinde incendio, Commodo Imperante, conſumptum eſt. Exprimebatur Matronæ ſpecie ſpicas præferentis, oliva, vel lauro, & aliquandò roſis coronatæ. Caduceum, hujus inſigne fuit.

a Plut. in Cimon.
b Herod. l. 2.

S A L U S

Tanto fuit in honore apud Romonos habita, ut feriæ antiquis essent, quoties Salutem Deam nominarent. *c* Romæ fuit Porta *Salutaris*, sic dicta, quòd Ædi Salutis esset proxima. Ejus simulacrum, mulieris imago fuit, in throno sedentis, dextrâ tenentis pateram. Ara juxta eminebat, cui anguis circumvolutus, caput attollebat. Fuit ibidem celebratum olim Salutis Augurium, quod intermissum, ab Augusto renovàtum legimus. *d* Erat autem quoddam divinationis genus, quo quærebatur, concederentne ipsi Dii, ut pacem postularet populus, quasi nefas esset, cam priùs petere, quàm petendi potestas fieret. Ad id dies destinabatur quotannis, quâ die nullus exercitus ad bellum esset profectus, nullumque prælium commissum.

c Macr. Sat. 1. c. 16.

d Dion. l. 27. Aug. Pol. Misc. c. 12.

F E L I C I T A S.

Et hæc etiam Dea, inquit *e* Augustinus, ædem accepit, aram meruit, sacra ei congrua persoluta sunt. Illam repræsentabat matrona venerabilis, solio insidens, dextrâ caduceum, sinistrâ ingens cornu copiæ retinens. *f*

e 4. De Civ. c. 18.

f Gyr. Synt. 1.

L I B E R T A S.

Huic quoque templum Romani posuerunt; quippe cui maximè studerent, ab eo præsertim tempore, quo pulsis Regibus asseruere se in libertatem. Huic scribit Cicero *g* domum suam à Clodio consecratam.

g Pro Dom.

PE-

PECUNIA.

Deam Pecuniam invocabant, ut fierent pecuniosi; *h* uti etiam Deum Æsculanum, ejusque filium Argentinum, ut æream haberent, argenteamque pecuniam. Idcircò autem Æsculanum Argentini patrem esse credebant, quod priùs ærea pecunia in usu esse cœpit, quam argentea. *Miror autem*, subdit Augustinus, *quòd Argentinus non tenuit Aurinum, quia & aurea subsecuta est.* Huic Deæ Pecuniæ, bone Deus! quàm multi etiamnum hodie supplicant! quot vota faciunt & aras excitant, ut arcas impleat! Hos Deos, Aurum & Argentum, si domi habeas, inquit Menander, quidquid voles, roga: tibi omnia aderunt; ipsos habebis vel ministrantes Deos. *i*

h Aug. 4. de Civ. c. 21.

i Ap. Stob. or. de land. aur.

RISUS.

Risu dignum est, quòd Deo Risui, *k* Lycurgus simulacrum, apud Lacedæmonios erexerit. Cui etiam Hypatenses Thessali, singulis annis, rem divinam summâ cum lætitiâ faciebant.

k Plut. in Lyc.

BONUS DEUS.

Apud Græcos, ἀγαθὸς θεὸς, templum habuit, in ipsâ viâ, quæ ducebat ad Mænalum montem, ut Pausanias scribit. *l* Huic Deo, sub cœnæ finem, poculum libabant cæteris meracius (dilutius alii dicunt) quod vocabant ἀγαθοῦ δαίμονος.

l In Arc.

VITIA,

Malaque Numina.

MAla voco illa, quæ commodis noſtris adverſantur, pariuntque ſæpè damna. A vitiis ducamus exordium, quibus templa conſecravere.

INVIDIA.

Deam eſſe Invidiam, ſeque illius operâ egere, Pallas faſſa eſt, cùm illam domi ſuæ conveniens, rogavit, tabe ſuâ ut inficeret puellam quandam, cui Aglauros nomen erat. Ejus domicilium ita
m. 2. Met. deſcribit Ovidius. *m*

—— Domus eſt, imis in vallibus antri
Abdita, ſole carens, nec ulli pervia vento;
Triſtis, & ignavi pleniſſima frigoris, & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.

Ipſam verò Invidiam ſic depingit.

Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto;
Nuſquam recta acies, livent rubigine dentes;
Pectora felle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno,
Riſus abeſt, niſi quem viſi fecere dolores.
Nec fruitur ſomno, vigilantibus excita curis.
Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo
Succeſſus hominum: carpitque & carpitur unà,
Suppliciumque ſuum eſt.

CON-

CONTUMELIA
ET IMPUDENTIA.

Utramque Athenienſes coluere; *n* & perdice deſignatam ajunt, quam impudentem admodum avem eſſe perhibent.

n Pauſ. in Att. Cic. 2. de leg. Theoph. l. de leg.

CALUMNIA.

Calumniæ iidem Athenienſes aram poſuerunt. *o* Eam Appelles coloribus ſic delineavit. *p* Sedet vir, oblongas patulasque habens aures, venientem Calumniam protensâ manu invitans. Circumſtant mulieres duæ, Ignoratio & Suſpicio. Irruit ex adverſo Calumnia, compto quidem ore & ornato, ſed ardentibus oculis, vultuque irâ inflammato, lævâ facem præferens accenſam, dextrâ obtorto collo rapiens adoleſcentem, ſupplices manus tendentem ad ſuperos. Præit impurus&pallidus Livor; Fraus, & inſidiarum Architecta, Calumniæ latera cingunt: Ponè ſequitur Pœnitentia pullata, veſtitu lacero, caput retrò flectens, quaſi exceptura venientem lento gradu Veritatem.

o Id. ap. Diogen.
p. Lucian. l. de non tem. cred. cal.

FRAUS.

Effingebatur humanâ facie *q*, corpore reliquo ſerpentem referente, cujus cauda deſinebat in ſcorpionis aculeum; per Cocyti undas, nando fluitare ſolita, extante ſolo capite.

q Boccat. in Gen. Deor.

DISCORDIA.

Hanc ita deſcripſit Petronius Arbiter, *r* de civili bello agens inter Pompejum & Cæſarem.

r In Stat.

Intremuere tubæ, ac ſciſſò diſcordia crine
Extulit ad ſuperos ſtygium caput. Hujus in ore
Concretus ſanguis, contuſaque lumina flebant;

Stabant irati ſcabrâ rubigine dentes;
Tabo lingua fluens, obſeſſa draconibus ora;
Atque inter toto laceratam pectore veſtem,
Sanguinea tremulam quatiebat lampada dextrâ.

FUROR

Nunc vinctus ac fremens, nunc ſolutis vinculis liberè debacchans ac deſæviens fingitur: vinctum ita Poëta *s* exhibet.

s Virg. 1. Æn.

—— furor impius intus,
Sæva ſedens ſuper arma, & centum vinctus
abenis
Poſt tergum nodis, fremit horridus ore cruento.
—— t furor abruptis ceu liber habenis
Sanguineum latè tollit caput; oraque mille
Vulneribus confoſſa, cruentâ caſſide velat.
Hæret detritus lævæ Mavortius umbo,
Innumerabilibus telis gravis, atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.

t Petr. Arbit.

FAMA.

Fama Dicata eſſe templa Pauſanias *u* & Plutarchus *x* teſtantur. Ejus deſcriptionem elegantiſſimam Virgilius habet, *y* quam hîc recitare placet, ut te labore liberem Poëtam illum adeundi, licèt teratur omnium manibus. Eſt enim digniſſima, quæ memoriæ mandetur, & literis omnium.

u In Att.
x In Camillo.
y 4. Æn.

Fama malum, quo non aliud velocius ullum;
Mobilitate viget, vireſque acquirit eundo.
Parva metu, primò, mox ſeſe attolit in auras,
Ingrediturque ſolo, & caput inter nubila condit.
Illam Terra parens, ira irritata Deorum
Extremam, ut perhibent, Cæo Enceladoque
ſororem,
Progenuit pedibus celerem, & pernicibus alis;
Monſtrum horrendum, ingens, cui quot ſunt
corpore plumæ,

Tot

J. van Vianen del.

Tot vigiles oculi ſubter, mirabile dictu!
Tot linguæ, totidem ora ſonant, tot ſubrigit aures.
Nocte volat cœli medio, terræque per umbram
Stridet, nec dulci declinat lumina ſomno.
Luce ſedet cuſtos, aut ſummi culmine tecti,
Turribus aut altis, & magnas territat urbes,
Tam ficti pravique tenax, quàm nuncia veri.

FORTUNA.

Cur Fortuna Dea putatur, inquit z Anguſtinus quæ ſine ullo judicio venit & ad bonos & malos? quæ ita cæca eſt, paſſim in quoſlibet incurrens, ut ſuos cultores plerùmque prætereat, & ſuis contemptoribus hæreat? Ut non immeritò, apud ipſam fortunam, a Poëta expoſtulet.

Nullum Numen adeſt, ſi ſit Prudentia, ſed te
Nos facimus, Fortuna, Deam, cæloque locamus.

Quis autem conſecrata ei templa, quis nomina enumeret? En tamen præcipuorum indicem.

AUREA Fortuna, *b* in cubiculis Imperatorum haberi ſolita, quæ alio nomine *Regia* dicitur, à morientis Principis transferebatur ad ſucceſſoris palatium.

BONA *c* culta fuit in Capitolio, *Mala* verò in Exquiliis.

BARBATA, *d* cujus ædem in regiâ ſuâ Servius Tullius habuit.

BREVIS ſeu PARVA, in eodem loco.

CÆCA, nec enim ſolùm ipſa fortuna cæca eſt, inquit *e* Cicero, ſed eos etiam plerumque efficit cæcos, quos complexa eſt.

CONSERVATRIX *f*, in quibusdam Inſcriptionibus.

EQUESTRIS: Cui ædem Q. Fulvius Flaccus Prætor in Hiſpaniâ, vovit eo die, quo ultimùm cum Celtiberis depugnavit *g*; cum fræna equis

z L. 4. de Civ. c. 18.
a Juven. Sat. 10.
b Spart. in Severo. Gyr. Synt. 15.
c Plin. & Cic.
d Plut. in qu.
e De amic.
f Ap. Gyr. Synt. 15.
g Liv. l. 41. & 42.

detrahi jussit, ut majore vi atque impetu in hostes incurrerent, quare victoriam obtinuit.

h Liv. l. 27. FORS FORTUNA, *h* aut fortis fortuna, colebatur ab iis, qui sine arte aliquâ vivebant.

i Plut. de fort. Rom. MASCULA *i* prope Veneris templum ædem habuit, *k Virilis* item dicta.

k Ovid. 4. Fast. MULIEBRIS, *l* ob liberatam urbem à Matronis, Coriolani matre ac conjuge. Hujus simulacrum cum dedicatum esset matronis præsentibus, *m* bis latine locutum esse dicitur matronis præsentibus, *Ritè me matronæ dedicastis*. *n* Non tamen quibusvis matronis licebat hoc simulacrum tangere: sed eis duntaxat, quæ bis non nupsissent.

l Dio. l. 8. m Aug l. 4. c. 19. Val. M. l. 2. c. 8. n Serv. in 4. Æn.

MAMMOSA, ab ubertate, vel à formâ.

o Liv. l. 26. & 34. OBSEQUENS, *o* quòd mortalium votis obsequatur. Huic, ut etiam sequentibus, templum à Servio Tullio positum est.

p Plu. in qu. PRIMIGENIA, *p* quòd Urbi imperium & originem dederit.

q Idem. PRIVATA, *q* seu PROPRIA, in palatio delubrum habuit, eâque Servius idem ita familiariter utebatur, ut per fenestellam in ipsius ædes descendere putaretur.

r Liv. l. 52. Suet. in Domit. c. 85. PRÆNESTINA *r*, apud Præneste, templo celeberrimo, è quo certa reddebantur oracula, insignis præ cæteris ac nominatissima.

REDUX, cui à Domitiano sacellum dedicatum est. *s*

s Mart. l. 8. t ap. Gyr. STATA *t*, in veteribus Inscriptionibus nominatur.

u Arnob. 2. adv. Gent. VIRGO Fortuna, *u* ad quam puellarum togulas deferebant.

x Plut. in qu. VISCATA, *x* seu VISCOSA. ut ab eâ capiamur: quo sensu Seneca dixit, Viscosa esse beneficia.

FEBRIS.

y Cic 3 de Nat. & 2. de Leg. Aras habuit *y* & fanum in palatio: hanc (quod

etiam

etiam de cæteris Diis ac Deâbus ejusdem modi intelligendum est) colebant ne noceret.

PAVOR & PALLOR *z*, à Tullo Hostilio ficti & culti; quòd commisso inter Romanos & Vejentes prælio, nunciatum illi esset, Albanos descisce- re, pallereque & pavêre Romanos *a*; ipse in re trepidâ templum vovit Pallori & Pavori.

z Aug. l. 4. c. 18.

a Liv. l. 1.

PAUPERTAS & ARS, à Gadareis cultæ, *b* quòd illa ad artes inveniendas ingenium acuat.

b Arrian. ap. Gyr. synt. 1.

NECESSITAS & Violentia in Acrocorintho ædem habuere, quam nefas esset ingredi.

TEMPESTAS. sacello donata est à M. Marcello, extra Portam Capenam, postquam in Corsicam dum navigaret, atroci tempestate perfunctus est.

SILENTIUM.

Latini & Ægyptii, silentii Deos ac Deas coluere: Illi *c* ANGERONIAM, & TACITAM, cujus simulacrum ore obligato & obsignato fuisse ajunt, & in arâ Volupiæ Deæ ideò collocatum, quòd qui suos angores (hinc enim *Angeronia* dicta est) animique sollicitudines taciti ferunt, æquoque animo, perveniant patientiæ beneficio ad maximam voluptatem.

c Macrob. Sat. Plut. in Num. Plin. l. 3.

HARPOCRATES verò ab Ægyptiis Deus silentii habitus post Osiridis mortem, ex Iside natus, cui *d* lentes & leguminum primitias offerebant, & Perseam sacrabant arborem, quòd ejus folia, linguæ, fructus autem cordi similia sint. Effingebatur specie puerili, corpore nudo, Ægyptiacâ mitrâ redimitus, in duas quasi volucres desinente apice, sinistrâ cornu copiæ tenens, dextræ digito labris admoto, quasi silentium indicens.

d Epiph. 3. cont. Hær.

Sileo igitur; nec enim opportunior esse potest silendi locus, quàm cum silendum esse Deus imperat. Non quòd hujus picei pueri, (sic Harpocra- tem

tem Martianus vocat, ob colorem nigrum Ægyptiorum) non quòd, inquam, muti hujusce Dei nutus aut vana jussa curem, sed nimirùm, ut loquendi, ita tempus esse tacendi, Sapientis ore pronunciat, unus ille, verusque Deus qui semel æternùm locutus, uno Verbo loquitur omnia. At ego, quâm multis, quàm pauca dixi, quàm inania, quàm tibi molesta, Palæophile! Neque enim sine tuâ magnâ molestiâ, potuisti me tamdiu, tam imperitè ac insulsè loquentem ferre. Culpam agnosco, præque pudore sileo.

PAL. At non silebo ipse; sed tuam, nullo non loco ac tempore singularem, in me humanitatem, eximiaque merita, suavissime Mystagoge, verbis, literisque, si minùs re potero, prædicabo.

INDEX RERUM

ET

VERBORUM,

Quæ in hoc toto volumine continentur.

Apa-

B.

Fero-

Me-

Pene-

Somnus,

F I N I S.

